

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TİCARİ SATIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Cansu CİNDORUK AYHAN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. RIZA AYHAN

ANKARA-2019

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 29 / 05 / 2019

Öğrencinin Adı, Soyadı : Cansu CİNDORUK AYHAN

Öğrencinin Numarası : 21620255

Anabilim Dalı : Özel Hukuk

Programı : Tezli Yüksek Lisans

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı : Prof. Dr. Rıza AYHAN

Tez Başlığı : Ticari Satış

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 127 sayfalık kısmına ilişkin, 16 / 5 / 2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından TURNITIN adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %19'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

Onay

29 / 05 / 2019

Prof. Dr. Rıza Ayhan
Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad,

Cansu CİNDORUK AYHAN tarafından hazırlanan TİCARİ SATIŞ adlı çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi: 29.05.2019

(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu) / İmzası:

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Rıza AYHAN, Başkent Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç Dr. Ayşe Dilşad KESKİN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemil ÜNAL, Başkent Üniversitesi

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../20....

Prof. Dr. İpek KALEMÇİ
TÜZÜN

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle, maddi ve manevi varlığımı borçlu olduğum ulu önder Mustafa Kemal ATATÜRK'e sonsuz teşekkür eder, en derin saygılarımı sunarım.

Tez çalışmam sırasında engin bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren değerli danışman hocam Prof. Dr. Rıza AYHAN'a ve bu süreçte ilgisini esirgemeyen sevgili hocam Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tüm eğitim hayatım boyunca beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili annem Oya Cindoruk'a ve kıymetli babam Prof. Dr. Mehmet CİNDORUK'a şükranlarımı sunarım. Bütün varlığı ve yardımlarıyla yoluma ışık tutan biricik eşim Arş. Gör. Murat AYHAN'a, hayatıma girdiği ilk günden beri günümü güzelleştiren canım kardeşim Can CİNDORUK'a ve bu çalışma esnasında her günümü paylaştığım yegâne dostum Arş. Gör. Aslıhan ÇOBAN'a desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde hükme bağlanan ticari satış kavramı ile ilgili olarak kanun koyucu tarafından sunulan genel bir tanım bulunmamakla birlikte; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 212'nci maddesi ile TTK'nın 1530'uncu maddesinin 2 ilâ 8'inci fıkralarında da ticari satışlara temas edildiği görülmektedir. Kanun koyucu tarafından ticari satış kavramının mahiyetine ilişkin herhangi bir açıklama getirilmemiş olması nedeniyle; bu tür satışlardan ne anlaşılması gerektiği hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. İlgili görüşler çalışmamız kapsamında değerlendirmeye alınmış; ticari satış sözleşmelerinin, tacirler arasında kurulan ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmeleri olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin düzenleniş şekli doğrultusunda, ticari satışın da bir satış sözleşmesi olduğu ve Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin, hakkında özel bir düzenleme bulunmadıkça ticari satışlara da uygulanacağı kabul edilmiştir. Bu hâlde, ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerinin, gerek Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümlerin gerekse Türk Ticaret Kanunu ile hükme bağlanan düzenlemelerin uygulama alanına girdiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlar açısından 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerinin de göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır.

Ticari satış sözleşmelerinin, TTK m.3 hükmü uyarınca "*ticari iş*" olarak nitelendirilmesi nedeniyle; kanun koyucu tarafından ticari iş niteliğine bağlı olarak öngörülen hukuki sonuçlar, bu tür satışlarda da söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla, ticari satışlarda teselsül karinesi, faiz ve zamanaşımına ilişkin düzenlemeler de çalışmamız kapsamında ele alınmıştır. TTK m.23'te ticari satışlarda kısmi ifa, alıcının temerrüdü ve ayıplı ifa hâllerinde uygulanacak özel hükümlerin öngörülmüş olması nedeniyle; hakkında özel bir düzenleme bulunmayan diğer hususlar ise, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler doğrultusunda incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ticari Satış, Satış Sözleşmesi, Tüketici İşlemi, Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu.

ABSTRACT

There is no consensus on the definition provided by the legislator regarding the commercial sales regulated in article 23 of Turkish Commercial Code No. 6102, however it is identified that commercial sales are also mentioned in article 212 of the Turkish Code of Obligations No. 6098 and paragraphs 2 to 8 of article 1530 of the Turkish Commercial Code. Different opinions are asserted in doctrine to describe commercial sales term because of the absence of statement about the content of commercial sales. Relevant opinions are reviewed within the context of our study and consequently, it is concluded that the sale contracts, which are established between merchants and concerned to both parties' firms, should be considered as commercial sale contracts.

In line with the regulation of Article 23 of Turkish Commercial Code, commercial sales are also regarded as sale contracts and the provisions related to sale contracts in the Turkish Code of Obligations can be applied to commercial sales unless there is a special provision. In this case, the commercial sale contracts are in the execution area of the provisions of the Turkish Code of Obligations along with the provisions specified by the Turkish Commercial Code. In addition to this, taking the provisions of the Consumer Protection Law No. 6502 into account has importance in terms of commercial sales which are also admitted as consumer transactions,

Commercial sale contracts are classified as "*commercial matters*" under article 3 of the Turkish Commercial Code. Therefore, the legal consequences stipulated by the legislator depending on the content of commercial matters are also applied in commercial sales. Moreover, the legal consequences depending on the provisions of the Turkish Code of Obligations in commercial sales are also evaluated within the context of our study. The special provisions to be applied to the cases of partial performance, default of purchaser and defective performance are determined in article 23 of the Turkish Commercial Code. Excluding these cases, the other issues that are not regulated in the mentioned article are examined in accordance with the provisions of the Turkish Code of Obligations.

Key Words: Commercial Sales, Sales Contract, Consumer Transactions, The Turkish Commercial Code, The Turkish Code of Obligations.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR CETVELİ.....	VIII
GİRİŞ	1
Birinci Bölüm	3
TİCARİ SATIŞ KAVRAMI	3
1.1. GENEL OLARAK.....	3
1.2. TİCARİ SATIŞ KAVRAMINA İLİŞKİN DOKTRİNDE YER ALAN GÖRÜŞLER.....	4
1.3. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI	7
1.3.1. Sözleşmenin Tacirler Arasında Kurulması	7
1.3.1.1. Tacir Kavramı.....	7
1.3.1.1.1. TTK m. 12/1 Uyarınca Gerçek Kişi Tacir.....	8
1.3.1.1.1.1. Tacir Sayılanlar	8
1.3.1.1.1.2. Tacir Gibi Sorumlu Olanlar	9
1.3.1.1.2. Tüzel Kişi Tacir.....	10
1.3.1.1.2.1. Ticaret Şirketleri	10
1.3.1.1.2.2. Amacına Varmak İçin Bir Ticari İşletme İşleten Vakıflar	11
1.3.1.1.2.3. Amacına Varmak İçin Ticari Bir İşletme İşleten Dernekler	12
1.3.1.1.2.4. Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Kurulan Kurum ve Kuruluşlar	13
1.3.1.1.2.5. Donatma İştiraki	15
1.3.2. Satışın Her İki Tarafın Ticari İşletmesini İlgilendirmesi	16
1.3.3. Ticari Satış Sözleşmesinin Konusu	17
1.3.3.1. Genel Olarak	18
1.3.3.2. Ticari Satış Sözleşmesinin Konusunun TTK m. 23 Hükmü Kapsamında İncelenmesi	19
1.3.3.2.1. Teslim Kavramı.....	19
1.3.3.2.2. Sözleşmenin Taşınmazları Konu Edinmesi.....	20
1.3.3.2.3. Sözleşmenin Sınai Hakları Konu Edinmesi	20
1.3.3.2.4. Sözleşmenin Fikir ve Sanat Eserlerinden Doğan Hakları Konu Edinmesi	22
1.3.3.2.5. Sözleşmenin Ticari İşletmenin Devrini Konu Edinmesi	23
1.3.3.2.6. Sözleşmenin Bir Malvarlığı veya İşletmeyi Konu Edinmesi.....	24
1.3.4. Satış Bedelinin Belirlenmesi.....	25
1.3.5. Tarafların Karşılıklı ve Birbirine Uygun İrade Beyanları	26
1.3.6. Ticari Satış Sözleşmesinin Şekli	27
1.4. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN NİTELİKLERİ	27
1.4.1. Ticari Satış Sözleşmesi Borç Doğuran Bir Sözleşmedir	27

1.4.2. Ticari Satış Sözleşmesi Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşmedir.....	28
1.4.3. Ticari Satış Sözleşmesi Rızaî Bir Sözleşmedir	29
1.4.4. Ticari Satış Sözleşmesi İvazlı Bir Sözleşmedir.....	29
1.3.5. Ticari Satış Sözleşmesi Ani Edimli Bir Sözleşmedir	29
1.4.6. Ticari Satış Sözleşmesi Sebebe Bağlı Bir Sözleşmedir	29
1.4.7. Ticari Satış Sözleşmesi Ticari İş Niteliğine Sahiptir	30
1.5. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE YARAR VE HASARIN GEÇMESİ.....	31
1.5.1. Genel Olarak.....	32
1.5.2. Ticari Satışlarda Yarar ve Hasarın Geçmesine İlişkin Esaslar	33
1.5.3. Yarar ve Hasarın Geçmesine İlişkin Kuralın İstisnaları.....	34
1.5.3.1. Durumun Gereğinden Doğan İstisnalar.....	34
1.5.3.2. Sözleşmeden Doğan İstisnalar	34
1.5.3.3. Kanundan Doğan İstisnalar	35
1.6. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN BAZI TÜRLERİ	35
1.6.1. Taksitle Ticari Satış Sözleşmeleri	36
1.6.2. Kesin Vadeli Ticari Satış Sözleşmeleri	38
1.6.3. Kısım Kısım Yerine Getirilen Ticari Satış Sözleşmeleri	39
1.6.4. Örnek Üzerine Ticari Satış Sözleşmeleri	40
1.6.5. Beğenme Koşuluyla Ticari Satış Sözleşmeleri.....	41
1.6.5.1. Satılanın Denenmesi Kavramı	42
1.6.5.2. Satılanın Gözden Geçirilmesi Kavramı.....	43
1.5.5.3. Beğenme Koşuluyla Ticari Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi.....	43
1.6.6. Uluslararası Ticari Satış Sözleşmeleri.....	45
İkinci Bölüm.....	48
TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	48
2.1. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE SATICININ BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	48
2.1.1. Genel Olarak.....	48
2.1.1.1. Satıcının Türk Borçlar Kanunu'ndan Doğan Borç ve Yükümlülükleri	49
2.1.1.1.1. Satıcının Asli Edim Yükümlülükleri	49
2.1.1.1.1.1. Satılanın Zilyetliğini Devir Borcu.....	50
2.1.1.1.1.1.1. Zilyetlik Kavramı	50
2.1.1.1.1.1.2. Ticari Satışlarda Zilyetliğin Devri	51
2.1.1.1.1.2. Satılanın Mülkiyetini Devir Borcu	54
2.1.1.1.1.2.1. Mülkiyet Kavramı.....	54
2.1.1.1.1.2.2. Ticari Satışlarda Mülkiyetin Devri	55
2.1.1.1.2. Satıcının Yan Edim Yükümlülükleri	56
2.1.1.1.2.1. Satıcının Tekeffül Sorumluluğu.....	56
2.1.1.1.2.1.1. Ticari Satışlarda Zapta Karşı Tekeffül Sorumluluğu	57
2.1.1.1.2.1.1.1. Zapta Karşı Tekeffül Sorumluluğunun Uygulama Alanı	57
2.1.1.1.2.1.1.2. Zapttan Sorumluluğa İlişkin Şartlar	58

2.1.1.1.2.1.1.2.1. Maddi Şartlar	58
2.1.1.1.2.1.1.2.2. Şekli Şartlar	59
2.1.1.1.2.1.1.3. Zaptın Hüküm ve Sonuçları	60
2.1.1.1.2.1.1.3.1. Tam Zapt Hâlinde	61
2.1.1.1.2.1.1.3.2. Kısmi Zapt Hâlinde	62
2.1.1.1.2.1.1.4. Zamanaşımı	62
2.1.1.1.2.1.2. Ticari Satışlarda Ayıba Karşı Tekeffül Sorumluluğu	63
2.1.1.1.2.1.2.1. Ayıp Kavramı ve Türleri	63
2.1.1.1.2.1.2.2. Sorumluluk Şartları	65
2.1.1.1.2.1.2.2.1. Maddi Şartlar	65
2.1.1.1.2.1.2.2.2. Şekli Şartlar	66
2.1.1.1.2.1.2.3. Ayıptan Doğan Haklar	70
2.1.1.1.2.1.2.3.1. Alıcının Seçimlik Hakları	70
2.1.1.1.2.1.2.3.2. Seçimlik Hakların Kullanımının Sınırlandırılması	74
2.1.1.1.2.1.2.4. Zamanaşımı	76
2.1.1.1.2.2. Devir Giderlerini Ödeme Yükümlülüğü	78
2.1.1.1.2.3. Taşıma Giderlerini Ödeme Yükümlülüğü	78
2.1.1.1.3. Satıcının Yan Yükümlülükleri	79
2.1.1.1.3.1. Basiretli Bir İş Adamı Gibi Hareket Etme Yükümlülüğü	79
2.1.1.1.3.2. Satılanı Muhafaza Yükümlülüğü	80
2.1.1.1.3.3. Aydınlatma ve Bilgi Verme Yükümlülüğü	81
2.1.1.2. Satıcının Türk Ticaret Kanunu'ndan Doğan Borç ve Yükümlülükleri	81
2.2. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE ALICININ BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	82
2.2.1. Alıcının Türk Borçlar Kanunu'ndan Doğan Borç ve Yükümlülükleri	82
2.2.1.1. Alıcının Asli Edim Yükümlülükleri	82
2.2.1.1.1. Alıcının Satış Bedelini Ödeme Borcu	83
2.2.1.1.2. Alıcının Satılanı Devralma Borcu	84
2.2.1.1.2.1. Genel Olarak	85
2.2.1.1.2.2. Alıcının Satılanı Devralma Borcuna İlişkin Görüşler	85
2.2.1.2. Alıcının Yan Edim Yükümlülükleri	87
2.2.1.2.1. Faiz Ödeme Borcu	87
2.2.1.2.2. Satılanı Devralma Giderleriyle Senet Giderlerini Ödeme Yükümlülüğü	87
2.2.1.2.3. Taşıma Giderlerini Ödeme Yükümlülüğü	88
2.2.1.2.4. Zorunlu ve Faydalı Giderleri Ödeme Yükümlülüğü	89
2.2.1.2.5. Ambalajı Geri Gönderme Yükümlülüğü	89
2.2.1.2.6. Başka Yerden Gönderilen Satılanı Muhafaza Yükümlülüğü	89
2.2.1.3. Alıcının Diğer Yükümlülükleri	90
2.2.1.3.1. İfaya Hazırlık Fiillerine Katılma Külfeti	90
2.2.1.3.2. Satıcının Diğer Menfaatlerini Koruma Yükümlülüğü	90
2.2.2. Alıcının Türk Ticaret Kanunu'ndan Doğan Borç ve Yükümlülükleri	90

Üçüncü Bölüm.....	91
TİCARİ SATIŞLARA İLİŞKİN HUKUKİ SONUÇLAR.....	91
3.1. TİCARİ SATIŞLARDA TÜRK TİCARET KANUNU'NA BAĞLI HUKUKİ SONUÇLAR	91
3.1.1. Ticari İş Niteliğine Bağlı Hukuki Sonuçlar	91
3.1.1.1. Ticari İşlerde Teselsül Karinesi	91
3.1.1.1.1. Ticari Satışlarda Müştereken Borç Altına Girme	92
3.1.1.1.2. Ticari Satışlardan Doğan Borçlara Kefalet	93
3.1.1.2. Ticari İşlerde Faiz	95
3.1.1.2.1. Ticari Satışlarda Faizin Türleri.....	96
3.1.1.2.2. Ticari Satışlarda Faizin Özellikleri	97
3.1.1.2.2.1. Kararlaştırılmamış Olsa Dahı Faiz İstenebilmesi.....	97
3.1.1.2.2.2. Anapara Faiz Oranının Serbestçe Belirlenebilmesi	97
3.1.1.2.2.3. Temerrüt Faizi Oranının Serbestçe Belirlenebilmesi.....	98
3.1.1.2.2.4. Ticari Satışlarda Faizin İşlemeye Başlaması.....	99
3.1.1.3. Ticari İşlerde Zamaşımı	100
3.1.2. TTK m.23'e Bağlı Hukuki Sonuçlar	101
3.1.2.1. Kısmi İfa	101
3.1.2.1.1. Hükmün Uygulama Alanı	101
3.1.2.1.2. Kısmi Temerrüt Hâlinde Alıcının Hakları.....	102
3.1.2.2. Alıcının Temerrüdü.....	104
3.1.2.3. Ayıplı İfa.....	107
3.2. TİCARİ SATIŞLARDA TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA BAĞLI HUKUKİ SONUÇLAR	109
3.2.1. Ticari Satışlarda Satıcının Temerrüdü	109
3.2.1.1. Belirli Süreli Olmayan Ticari Satışlarda Satıcının Temerrüdü	110
3.2.1.2. Belirli Süreli Ticari Satışlarda Satıcının Temerrüdü	112
3.2.1.2.1. Belirli Süreli Ticari Satış Kavramı	112
3.2.1.2.2. Temerrüdün Hüküm ve Sonuçları	114
3.2.1.2.3. Alıcının Müspet Zararının Hesaplanması	115
3.2.2. Ticari Satışlarda Alıcının Temerrüdü	117
3.2.2.1. Alıcının Satış Bedelini Ödemede Temerrüdü	118
3.2.2.1.1. Peşin Satışlarda Alıcının Satış Bedelini Ödemede Temerrüdü.....	119
3.2.2.1.2. Vadeli Satışlarda Alıcının Satış Bedelini Ödemede Temerrüdü.....	120
3.2.2.1.3. Satıcının Uğradığı Zararın Hesaplanması	121
3.2.2.2. Alıcının Satılanı Devralmada Temerrüdü.....	123
3.2.2.2.1. Genel Olarak	123
3.2.2.2.2. Temerrüdün Hüküm ve Sonuçları	124
SONUÇ	126
KAYNAKÇA	129

KISALTMALAR CETVELİ

Art	: Artikel
Aufl.	: Auflage
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	: Bakınız
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
dpn.	: Dipnot
E.	: Esas No
FSEK	: 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Haz.	: Hazırlayan
Ed.	: Editör
E.T.	: Erişim Tarihi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İBB	: İçtihat Bilgi Bankası
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar No
m.	: Madde
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
N:	: Number
OR	: Obligationenrecht
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni
TSY	: Ticaret Sicil Yönetmeliği

TTK : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
V. : Volume
Y. : Yargıtay

GİRİŞ

Kanun koyucu tarafından 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesi ile, ticaret hayatının gerekleri doğrultusunda; ticari satışlarda kısmi ifa, alıcının temerrüdü ve ayıplı ifa hâllerinde uygulanacak özel hükümler öngörülmüştür. Bununla birlikte 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 212'nci maddesinde de ticari satışlara temas edilmiş; zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş ticari satışlarda, satıcının temerrüdü hâlinde uygulanacak özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. TTK'nın 1530'uncu maddesinin 2 ilâ 8'inci fıkralarında öngörülen hükümlerde ise, ticari işletmeler arasında mal veya hizmet tedariki için yapılan işlemlerde geç ödemenin sonuçlarına ilişkin hususlar hükme bağlanmış; ilgili düzenlemelerin, ticari satışlara da uygulanması gerektiği öngörülmüştür.

Bu çalışmamızda, doktrinde yer alan görüşler ışığında ticari satış kavramının mahiyetini belirlemek suretiyle; bu tür satışlar hakkında genel bir çerçeve çizilmesi ve uygulamada karşılaşılan sorunlar doğrultusunda Türk Ticaret Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nda hükme bağlanan düzenlemelerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Zira kanun koyucunun ticari satış kavramının niteliğiyle ilgili suskunluğu karşısında; ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerinin unsurları ve bu tür sözleşmelerde ortaya çıkan özel durumların değerlendirilme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, ticari satış kavramının mahiyetine ilişkin olarak doktrinde ileri sürülen görüşlere yer verilecektir. İlk olarak ticari satış kavramı, kanun koyucu tarafından öngörülen TTK m. 23 hükmü ışığında değerlendirilecek; ardından, ticari satış sözleşmelerinin unsurlarına ve türlerine temas edilecektir. Bu hâlde, ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerinin de bir satış sözleşmesi olması nedeniyle; ilgili sözleşmenin unsurları ve türlerine ilişkin hususlar, satış sözleşmesini düzenleyen hükümler doğrultusunda incelenecektir.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde, ticari satış sözleşmelerini oluşturan tarafların sahip olduğu borç ve yükümlülükler incelemeye alınacaktır. Ticari satışlarda alıcı ve satıcı tarafların, Türk Borçlar Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'ndan doğan borç ile yükümlülükleri ayrı ayrı değerlendirilmek suretiyle; bu borç ve yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda ortaya çıkan hususlar ve uygulanması gereken hükümler üzerindeki tartışmalara temas edilecektir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, ticari satışlarda Türk Ticaret Kanunu'ndan ve Türk Borçlar Kanunu'ndan doğan hukuki sonuçlar ele alınarak; bu tür satışlarda, kanun koyucu tarafından “*ticari iş*” niteliğine bağlı olarak getirilen özel düzenlemeler ve TTK m. 23'te hükme bağlanan kısmi ifa, alıcının temerrüdü ve ayıplı ifa hâllerinde uygulanacak özel hükümler irdelenecektir. Bununla birlikte, ticari satışlarda Türk Borçlar Kanunu'ndan doğan hukuki sonuçlar başlığı altında; bu tür satışlarda satıcının temerrüdü hâlinde öngörülen özel düzenlemeler ile alıcının temerrüdü durumunda uygulanacak hükümlere değinilecektir.

Çalışmamızın sonuç kısmında ise, ticari satış sözleşmelerinin niteliği ve bu sözleşmelere uygulanacak hükümler bakımından ileri sürülen görüşler kapsamında vardığımız sonuçlara yer verilecektir.

Birinci Bölüm

TİCARİ SATIŞ KAVRAMI

Ticari satış ve mal değişimi kavramlarının, esas itibariyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesi ile düzenlendiği; bununla birlikte, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 212'nci maddesinde de ticari satışlardan bahsedildiği görülmektedir. TBK m. 212/2 hükmünde, ticari satışlarda satıcının temerrüdüne bağlı olarak özel bir düzenleme getirilerek; *“zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan ticari satışlarda, satıcının temerrüde düşmesi hâlinde alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini istediğinin”* kabul edileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte, TTK'nın 1530'uncu maddesinin 2 ilâ 8'inci fıkralarında ticari işletmeler arasında mal veya hizmet tedariki amacıyla gerçekleştirilen işlemlerde geç ödemenin sonuçlarına ilişkin özel düzenlemeler öngörülmüş; ilgili düzenlemelerin, ticari satışlara da uygulanacağı kabul edilmiştir¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde ise, ilgili maddede yer alan özel hükümler saklı kalmak şartıyla; tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir. İlgili düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, kanun koyucu tarafından ticari satış ve mal değişimi kavramlarına ilişkin tanıma yer verilmemiş; buna karşılık, ticari hayatın sürekli etkinliğine uygun olarak belirli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Türk Borçlar Kanunu ile getirilen düzenlemelerde, ticari satışlara ilişkin herhangi bir şarta yer verilmemesine karşın; TTK m. 23'te ve TTK m. 1530/2'de belirli şartlar aranmıştır. Bu bölümde, öncelikle Türk Ticaret Kanunu olmak üzere; diğer ilgili düzenlemeler kapsamında ticari satış ve mal değişimi kavramları incelenecektir.

1.1. GENEL OLARAK

Kanun koyucu, ticari satış ve mal değişimleri için özel düzenlemeler getirirken; bu kavramlara dair genel bir tanım sunmamakla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde, taraflar arasında gerçekleştirilen satış veya mal değişimlerinin hangi durumlarda

---

¹ Bozer, A./Göle, C., Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2018, s. 374; Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., Ticari İşletme Hukuku, 2015, N. 619; Atamer, Y./Okutan Nilsson, G., Para Alacaklısının Geç Ödemelere Karşı Korunmasına İlişkin Yeni TK m. 1530 Düzenlemesi ve Uygulama Alanı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXIX, S.3, 2013, s. 35; Ayan, S., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, 2010, s. 732 vd. (Basım Yılı: 2012).

ticari bir nitelik taşıyacağına ışık tutmuştur. İlgili düzenleme ile, “*Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde Türk Borçlar Kanunu’nun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanacağı*” kabul edilmiştir. Bu yaklaşımı ile kanun koyucu, ticari satışın da bir satış sözleşmesi olduğunu ve özel bir düzenleme bulunmadığı müddetçe Türk Borçlar Kanunu’nda hükme bağlanan satış sözleşmesine ilişkin düzenlemelerin, ticari satışlara da uygulanacağı esasını benimsemiştir.

Türk Borçlar Kanunu’nda ise satış sözleşmesi, TBK’nın 207 vd. maddelerinde, dört ayırım altında hükme bağlanmıştır. Genel hükümlerin düzenlendiği birinci ayırında, satış sözleşmesinin tanımı ve hükümleri (TBK m. 207) ile yarar ve hasar (TBK m. 208) konularına temas edilmiştir. TBK m. 209 ve devamı hükümlerinde ele alınan ikinci ayırında ise taşınır satışlarına ilişkin hükümlere yer verilmiş ve bu ayırında yer alan hükümlerin, özel bir düzenleme bulunmadıkça, tüm satış sözleşmelerine uygulanacağı kabul edilmiştir². Üçüncü ayırında taşınmaz satışı, dördüncü ayırında ise bazı satış türleri düzenlenmiştir. Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan genel hükümlerin dışında; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerinde de satış sözleşmesine ilişkin özel düzenlemeler bulunmaktadır³.

Ticari satışa ilişkin olarak Türk Ticaret Kanunu’nun 23’üncü maddesinin 1’inci fıkrasındaki, “*Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanır*” düzenlemesi nazara alındığında; öncelikle Türk Borçlar Kanunundaki satış hükümlerinin ve bu bağlamda TBK m. 212/2’de ifadesini bulan “ticari satış” kavramından ne anlaşılması gerektiği üzerinde durulmasında fayda olacağı düşüncesindeyiz.

1.2. TİCARİ SATIŞ KAVRAMINA İLİŞKİN DOKTRİNDE YER ALAN GÖRÜŞLER

Satış sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu’nun 207’nci maddesinde, “*satıcının satılanın zilyet ve mülkiyetini alıcıya devretme; alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşme*” olarak tanımlanmış; ticari ve adi satış olarak bir ayırma tâbi

² Eren, F., Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2018, s. 25.

³ Farklı kanunlarda yer alan satış sözleşmesine ilişkin düzenlemelere; 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile düzenlenen “Taksitle Satış Sözleşmeleri” (TKHK m. 17), “Abonelik Sözleşmesi” (TKHK m. 52) gibi satış türlerine ilişkin hükümler örnek gösterilebilir.

tutulmamıştır. Hâl böyle olmasına karşın, TBK m. 212/2’de “Zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan ticari satışlarda...” denilerek, satış sözleşmesinin bir türü olarak “ticari satış” sözleşmesine temas edilmiş; ancak, TTK m. 23’e herhangi bir yollama yapılmamıştır.

Türk Borçlar Kanunu’nun 212’nci maddesinin 2’nci fıkrasında ise, “Zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan ticari satışlarda, satıcı temerrüde düşerse alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini istediği kabul edilir” şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek, belirli vadeli ticari satışlarla ilgili bir karine hükme bağlanmış; ancak TTK m. 23’te olduğu gibi ticari satış kavramına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Kanun koyucunun ticari satış kavramının mahiyetiyle ilgili suskunluğu karşısında doktrinde ticari satış kavramıyla alakalı farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Türk Borçlar Kanunu’nda ifadesini bulan ticari satıştan ne anlaşılması gerektiği hususunda bir görüş⁴, ticari satış; bir malın, tekrar satışa arz edilmek suretiyle kazanç elde etme maksadıyla satın alınması olarak nitelendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre, sözleşmenin taraflarının kimler olduğu herhangi bir önem taşımamakta; ilgili sözleşmenin kurulduğu anda kazanç elde etme amacının bulunması ve bu amacın satıcı tarafından biliniyor veya öngörülebilir olması, satış sözleşmesinin, ticari satış olarak nitelendirilmesinde yeterli bulunmaktadır⁵. İlgili görüş uyarınca, iki esnaf veya iki memur arasında yapılan satış dahi kazanç elde etme amacı taşıyorsa, ticari satış olarak nitelendirilmektedir⁶.

Doktrindeki diğer bir görüş; ticari satış kavramından bahsedilebilmesi için satış sözleşmesinin, malın tekrar satılması yoluyla kazanç sağlamayı meslek edinen kimseler arasında akdedilmesi gerektiği yönündedir⁷. Bu görüş taraftarlarına göre, bir satış sözleşmesinin ticari satış olarak kabul edilebilmesi için ilgili sözleşmenin taraflarının, malı tekrar satmak suretiyle kazanç sağlamayı “meslek edinmesi” şart koşulmuştur. Bu bağlamda, malı tekrar satmak suretiyle kazanç sağlamayı meslek edinen alıcı veya satıcının, esnaf yahut

⁴ Gümüş, M.A., Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C.I, İstanbul 2013, s. 43; Hatemi, H./Serozan, R./Arpacı, A., Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul 1992, s. 78.

⁵ Kikiniş, M., Kurzkomentar Obligationenrecht Art.190 OR, 2014, N.2.

⁶ Akıncı, B., Ticari Satımda Satıcının Temerrüdü ve Müspet Zarar, Konya 2014, s. 20.

⁷ Aynı yönde bkz., Aral, F./Ayrancı, H., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara 2018, s. 97; Eren, F., s. 40; Farklı yönde bkz. “Satılan çeşidinden malların satışını meslek edinenler arasında yapılan satışlar ile alıcının satın aldığı şeyi tekrar satmak veya kiraya vermek ve bu suretle kâr sağlamak amacını güttüğü satışlar, ticari satıştır”, (Yavuz, C., Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2014, s. 102; Tandoğan, H., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C.I/I, İstanbul 2008, s. 131).

tacir olması farklılık yaratmamaktadır⁸. Bu görüşe göre, esnaf işletmesi sahiplerinin kendi aralarında gerçekleştirecekleri satışlar da ticari satış kapsamında kabul edilmektedir⁹.

Doktrinde yer alan üçüncü görüş uyarınca ticari satış kavramı dar anlamda ele alınmış; ticari satışın varlığı, satış sözleşmesinin taraflarının tacir olması ve satışın her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirmesi şartına bağlı tutulmuştur. Buna göre ticari satışlar; tacirler arasında gerçekleştirilen ve her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendiren satışlar olması nedeniyle TTK m. 3 hükmü uyarınca “ticari iş” niteliğinde kabul edilmektedir¹⁰.

Anglo-Sakson Hukuk Sisteminde, işletmeler arasında ayırım yapılmaksızın, yeniden satılmak amacıyla veya başka ürün veya hizmetlerde bileşen olarak kullanmak amacıyla yapılan mal satışları, ticari satış olarak nitelendirilmiştir¹¹. Kara Avrupası Hukuk Sisteminde ise hâkim görüş; kazanç sağlamayı meslek edinen kişilerin, bu amaç doğrultusunda veya mesleki ihtiyaçlarını karşılamak için gerçekleştirdikleri satışların, ticari niteliğe sahip olduğu şeklinde gelişmiştir¹².

Türk Ticaret Kanunu’nun 23’üncü maddesinin bir satış sözleşmesine uygulanabilmesi için ilgili sözleşmenin, tacirler arasında kurulması ile her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirmesi şartı aranırken¹³; TBK m. 212/2 hükmünde bu nevi bir şart yer almamaktadır. Dolayısıyla doktrinde yer alan bazı görüşler, TBK m. 212/2 hükmünün bir satış sözleşmesine uygulanabilmesi için ilgili sözleşmenin, tacirler arasında kurulmuş olmasının ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirmesinin gerekmediği yönündedir¹⁴. Buna karşılık ticari işlemlerde aranan çabukluk ve işlem güvenliğine ilişkin unsurlar nedeniyle¹⁵; TTK m. 23 hükmünün, tacirler arasında gerçekleştirilen ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmelerine uygulanacağı kabul edilmektedir. Konuya ilişkin bir örnek vermek gerekirse;

⁸ Hrubesch-Millauer, S., Vertragsverhältnisse Teil 1: Innominatkontakte, Kauf, Tausch, Schenkung, Miete, Liehe, Art. 184-318 OR, 2007, N. 3.

⁹ Schönle, H., Kauf und Schenkung, Erste Lieferung, Art. 184-191 OR, 1993, N. 20; Aydoğdu, M./Kahveci, N., Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Sözleşmeler Hukuku, Ankara 2017, s. 115; Aral, F./Ayrancı, H., s. 97; Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 22; Yavuz, C., s. 102.

¹⁰ Arslanlı, H., Ticari Bey, İstanbul 1952, s. 7; Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 580; Yavuz, C., s. 102.

¹¹ “Bu kabule göre; farklı üreticilerin, bayilerin ve hizmet sağlayıcılarının devreye girdiği birçok piyasa kademesinde, doğrudan tüketiciye satışın gerçekleşmediği hâllerde ticari satış söz konusu olmaktadır” (Kleinaltenkamp, M./Plinke, W./Wilkinson, I./Geiger I., Fundamentals of Business-To-Business Marketing, Springer Texts in Business and Economics, 2015, s. 129); The Business Marketing Association tarafından yapılan tanım için bkz. Miller, R.K./Washington, K., Business-To-Business Marketing 2016-2017, Loganville, GA: Richard K. Miller & Associates, 2016, s. 15.

¹² Honsell, H., Schweizerisches Obligationenrecht, Besonderer Teil, 2010, s.60.

¹³ Arkan, S., Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2017, s. 168; Poroy, R./Yasaman, H., Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2018, s. 168; Ayhan, R./Çağlar, H., Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, Ankara 2018, s. 238; Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 290; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 7.

¹⁴ Eren, F., s. 40-41; Yavuz, C., s. 102; Aydoğdu, M./Kahveci, N., s. 115.

¹⁵ Tandoğan, H., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C.I/I, s. 135.

tacir olmayan bir kişinin bir tacirden, tekrar satmak üzere kazanç elde etme amacıyla bir mal satın alması durumunda, ilgili sözleşmeye TTK m. 23 hükmü tatbik edilememektedir. Bu hâlde söz konusu satış sözleşmesine, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen satış sözleşmesine ilişkin genel hükümlerin tatbik edilmesi; ancak, ticari iş niteliğine bağlı hukuki sonuçların saklı tutulması gerekmektedir.

Kanaatimizce, TBK m. 212/2 hükmünde ifade bulan ticari satış kavramı da tacirler arasında gerçekleştirilen ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satışların, ticari satış olarak nitelendirileceği şeklinde tezahür eden üçüncü görüş çerçevesinde değerlendirilmelidir. Zira ticaret hayatının gerekleri doğrultusunda özel bir düzenlemenin uygulama alanından faydalanması gereken satışlar; tacirler arasında kurulan ve sözleşmenin iki tarafının da ticari işletmesini ilgilendiren satışlardır.

1.3. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesi nazara alındığında, ticari satış sözleşmeleri; tacirler arasında kurulan ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmeleri olarak nitelendirilmektedir. Bunun yanı sıra, ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerinin diğer unsurları olarak; ilgili sözleşmenin konusunu ve şeklini de incelemek gerekmektedir.

1.3.1. Sözleşmenin Tacirler Arasında Kurulması

Kanun koyucu, TTK'nın 23'üncü maddesinde öngörülen düzenlemenin, sadece tacirler arasında gerçekleşen ticari satışlara tatbik edileceğini hükme bağlamıştır. Bu hâlde, tacir kavramından ne anlaşılması gerektiğinin izah edilmesi zarurîdir.

1.3.1.1. Tacir Kavramı

Kanun koyucu tarafından tacir sıfatının belirlenmesinde, asıl olarak ticari işletme kavramından yararlanılmıştır¹⁶. Buna göre tacir, Türk Ticaret Kanunu'nda *gerçek ve tüzel kişi tacir* olmak üzere iki sınıfta tanzim edilmiştir¹⁷.

---

¹⁶ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 207.

¹⁷ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 207; Arkan, S., s. 121.

1.3.1.1.1. TTK m. 12/1 Uyarınca Gerçek Kişi Tacir

TTK'nın 12'nci maddesinin 1'inci fıkrasında gerçek kişi tacir, “Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişi” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre, gerçek kişinin tacir sıfatının doğması için bir ticari işletmenin var olması ve bu ticari işletmenin işletilmesi; diğer bir deyişle üçüncü kişiler ile işlem yapılması gerekmektedir¹⁸. Gerçek kişinin, tacir sıfatını kazanabilmesi için bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işletmesi şart iken; bu işletmenin kendi mülkiyetinde olması şart koşulmamıştır¹⁹.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda²⁰, bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa kendi adına işleterek tacir sıfatını kazanan gerçek kişilerin; diğer tacirlerle meydana getirecekleri ve her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmelerinin, ticari niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

1.3.1.1.1.1. Tacir Sayılanlar

TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, bir ticari işletmeyi kurup açtığını, ilan araçlarıyla halka bildiren kimsenin, fiilen işletmeye başlamamış olmasına karşın tacir sayılacağı hükme bağlanmıştır. İlgili düzenleme ile, ticari işletme fiilen işletilmeye başlamamış olsa bile; bu işletmenin ticaret siciline tescil ve ilânı, tacir sayılmak için yeterli bulunmuştur. Buna göre tacir sayılmak için getirilen şartlar; ya bir ticari işletmenin kurulup açıldığını halka duyurmak ya da işletmeyi ticaret siciline tescil ve ilan ettirmek olarak kabul edilmiştir²¹.

Tacir sayılan kişiler, tacirler ile aynı hükümlere tâbi tutulmaları nedeniyle, tacir olmanın getirdiği imkânlardan faydalanabilecekleri gibi; tacir olmanın külfetlerine de katlanmaktadır²². Buna göre, tacir sayılanların kendi aralarında veya başka bir tacir ile gerçekleştirdikleri işlemlerin de tacirler arasında gerçekleştirilen işlemler gibi kabul edilmesi gerekir. Böylece tacir sayılanların kendi aralarında veya bir tacir ile gerçekleştirecekleri satış ve mal değişimleri, tıpkı tacirler arasında gerçekleşmiş gibi; her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendirmek koşuluyla ticari bir niteliğe sahip olmaktadır.

Kanun koyucu tarafından TTK m. 12/2 hükmünde iki ayrı durum ele alınmaktadır. Birinci durumda, bir ticari işletmenin fiilen işletilmeye başlamamış da olsa, kurulup açıldığı

¹⁸ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 208; Poroy, R./Yasaman, H., s. 131.

¹⁹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 209.

²⁰ Bkz., 1.Bölüm, 1.3.

²¹ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 492.

²² İmregün, O., Kara Ticareti Hukuku Dersleri, İstanbul 1996, s. 32; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 209; Arkan, S., s. 125; Poroy, R./Yasaman, H., s. 131.

ilan araçlarıyla halka bildirilmiş; ancak ticaret siciline tescil ve ilanı yapılmamıştır. Söz konusu durumda, bir ticari işletmenin işletilmesine yönelik niyetin var olması nedeniyle; bu işletmenin fiilen işletilmesine kadar hazırlık aşamasında yapılan işlemler de ticari niteliğe sahiptir. Kanaatimizce bu durumda, ticari işletmenin tescil ve ilanı gerçekleştirilmemiş olsa bile, tacir sayılanlar arasında gerçekleştirilen ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış ve mal değişimlerine, TTK m. 23 hükmünün uygulanması gerekmektedir.

TTK m. 12/2’de düzenlenen ikinci durumda ise, ticaret siciline tescil ve ilanı yapılmış ancak henüz faaliyete geçmemiş bir ticari işletme söz konusudur. Kanaatimizce bu durumda da bir ticari işletmenin mevcut olması nedeniyle; tacir sayılanlar arasında gerçekleştirilen ve her iki tarafın ticari işletmelerini ilgilendiren satış ve mal değişimlerine, TTK m. 23 hükmü uygulanabilmelidir. Zira tacir sayılanlar da tacirlerin sahip olduğu hak ve borçlara tâbi olmaktadır.

Söz konusu ticari işletmeyi işleten kişi, işletmenin fiilen işletilmeye başlanmasından sonra TTK m. 12/1 hükmü uyarınca tacir sıfatına sahip olacağı için bu ticari işletme ile ilgili olarak tacirler arasında gerçekleştirilen satış ve mal değişimlerine, TTK m. 23 hükmünün uygulanmasına ilişkin bir engel ise bulunmamaktadır.

1.3.1.1.1.2. Tacir Gibi Sorumlu Olanlar

TTK’nın 12’nci maddesinin 3’üncü fıkrasında, “*Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olur*” denilmek suretiyle; ticari işletmesi bulunmamasına karşın bir ticari işletme açmış gibi işlemler gerçekleştiren kişilerin tacir gibi sorumlu olacakları düzenlenmiştir. Kanun hükmü gereğince bu kişiler, tacirlerin sahip olduğu defter tutma zorunluluğu, iflasa tâbi olma gibi yükümlülüklerle tâbi olmalarına karşın tacirlerin sahip olduğu haklardan yararlanamamaktadır²³. Dolayısıyla, tacir gibi sorumlu olanların kendi aralarında veya tacirler ile gerçekleştirecekleri satış sözleşmelerinin, her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendirmek koşuluyla; tacirler arasında gerçekleştirilen satış sözleşmeleri gibi ticari bir nitelik arz edip etmeyecekleri tartışmalıdır.

Kanaatimizce, ticari satış sözleşmelerine ilişkin olarak getirilen hükümler; bir taraf için hak, diğer taraf için ise yükümlülük doğurmaktadır. Tacir gibi sorumlu olanlar, tacirlerin

---

²³ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 210; İmregün, O., s. 34; Poroy, R./Yasaman, H., s. 132.

sahip olduğu yükümlülüklerine tâbi olmalarına rağmen; tacir sıfatının doğurduğu haklardan istifade edememektedir²⁴. Bu nedenle, tacir gibi sorumlu olanların da tacirlerin sahip oldukları yükümlülüklerine tâbi tutulacaklarını kabul etmek; bu kişilerin kendi aralarında veya diğer tacirler ile gerçekleştirecekleri satış sözleşmelerinin, ticari nitelikte olduğunu kabul etmek anlamına gelir. Buna karşılık TTK m. 23 hükmünün, bir satış sözleşmesine uygulanabilmesi için söz konusu satışın, tarafların ticari işletmelerini ilgilendirmesi de gerekir. TTK m. 12/3 hükmü ise, bir ticari işletme mevcut olmadığı için tacir sıfatını kazanamayan ancak tacir gibi sorumlu tutulan kişileri düzenlemektedir²⁵. Buna göre ilgili durumda bir ticari işletmenin mevcut olmaması nedeniyle; tacir gibi sorumlu olan kişilerin, diğer tacirler ile meydana getirecekleri satış sözleşmelerinin, ticari satışa ilişkin olarak ilgili tarafa hak tanıyan düzenlemelerden istifade edemeyeceği anlaşılmaktadır.

1.3.1.1.2. Tüzel Kişi Tacir

TTK'nın 16'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında, *“Ticaret şirketleri ile, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar”* şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. TTK'nın 16'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında ise, *“Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar”* denilmek suretiyle; bahsi geçen kişilerin bir ticari işletme işletmeler dahi tacir sıfatına sahip olmayacakları hükme bağlanmıştır.

1.3.1.1.2.1. Ticaret Şirketleri

TTK'nın 124'üncü maddesinin 1'inci fıkrası ile ticaret şirketlerinin; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden oluştuğu hükme bağlanmıştır. Ticaret şirketlerinin tacir sıfatına sahip olabilmeleri için ticari bir işletme işletmeleri şart olmamakla birlikte; TTK m. 211 ve TTK m. 304 hükümleri ile kollektif ve adi komandit şirketlerin ancak, ticari bir işletme işletmek amacıyla kurulabileceği kabul edilmiştir²⁶. Bununla beraber, bütün ticaret şirketlerinin tek amacı; bir kazanç elde edip bunu ortaklar arasında

²⁴ Y. 19. HD. (T..01.12.2010, E. 2010/13557, K. 2010/13646) kararı, (Kazancı İBB, E.T. 20.02.2019).

²⁵ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 494.

²⁶ Bahtiyar, M., Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 2019, s. 81; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 214; Poroy, R./Yasaman, H., s. 132.

paylaşmaktır²⁷. Nitekim ticaret şirketlerinin ortakları, şirketin hedeflediği ekonomik amaca ulaşabilmek için katılma payı getirmekle yükümlü tutulmuştur. Buna göre anonim ve limited şirketlerin de ekonomik bir amaç doğrultusunda kurulduğunu; söz konusu ekonomik amacın ise bir ticari işletme işletmek olarak tezahür ettiğini belirtmek gerekir. Yine ticaret şirketlerinden biri olan kooperatifler için de aynı husus geçerlidir²⁸.

TTK'nın 16'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında düzenlendiği üzere ticaret şirketleri, tacir sıfatına sahip iken; bu şirketlerin ortakları tacir sayılmamaktadır²⁹. Nitekim ticaret şirketlerinin ayrı bir tüzel kişiliğinin bulunması nedeniyle tacir sıfatı; şirket tüzel kişiliğine aittir. Yapılan açıklamalar doğrultusunda ticaret şirketlerinin diğer tacirler ile gerçekleştirecekleri ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmelerinin, ticari niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

1.3.1.1.2.2. Amacına Varmak İçin Bir Ticari İşletme İşleten Vakıflar

4721 sayılı TMK'nın 101'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, “gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları” denilmek suretiyle; bir vakfın meydana gelebilmesi için belirli ve sürekli bir amacın var olması gerektiği hükme bağlanmıştır³⁰. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 26'ncı maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca vakıflar, amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bilgi vererek iktisadî işletme ve şirket kurabilmekte; kurulmuş şirketlere ortak olabilmektedir. TTK m. 16/1 hükmünde ise vakıfların, kazanç paylaşma hedefi izleyememekle birlikte; amaçlarını gerçekleştirebilmek için ticari bir işletme işletebileceği kabul edilmiştir³¹.

TTK'nın 16'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında, gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıfların, ticari bir işletme işletseler dahi tacir sayılamayacakları hükme bağlanmıştır. Kanun koyucunun, TTK m. 16/2 hükmü ile gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflara ilişkin getirdiği bu düzenleme, doktrinde tartışmalı olmakla beraber³²; kanaatimizce, yalnızca bu tür vakıfların tacir olmanın bazı hukuki sonuçlarına tâbi olamayacaklarını belirtmek niyetiyle meydana

²⁷ Ayhan, R./Çağlar, H./Özdamar, M., Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara 2019, s. 166; Pulaşlı, H., Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara 2017, s. 58.

²⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, C.II, İstanbul 2017, N. 1753.

²⁹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 214.

³⁰ Akipek, J./Akıntürk, T./Ateş, D., Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, İstanbul 2018, s. 670.

³¹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 215.

³² Farklı değerlendirme için bkz. Bahtiyar, M., Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2018, s. 108; Arkan, S., s. 132; Bozer, A./Göle, C., s. 84.

getirilmiştir³³. Nitekim ticari işletmenin tescili, yalnızca ticari işletmeyi işleten vakıf tarafından istenebileceğine göre; bu vakfın, her koşulda tacir sayılacağını kabul etmek gerekir³⁴.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, bir ticari işletme işletmek suretiyle tacir sıfatını kazanan vakıfların; diğer tacirlerle meydana getirecekleri ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmelerinin, ticari bir niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Vakıflar Kanunu'nun 26'ncı maddesi uyarınca vakıflar, amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla bir şirket kurma veya kurulmuş bir şirkete ortak olma imkânına sahiptir. Bir vakfın, bir ticaret şirketi kurması veya kurulmuş bir ticaret şirketine ortak sıfatıyla katılması hâlinde ise tacir sıfatına sahip olamayacağını belirtmek gerekir. Zira ticaret şirketlerinin ayrı bir tüzel kişiliği mevcut olduğu için tacir sıfatı bu tüzel kişiliğe aittir³⁵. Buna karşılık adi şirketlerin ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Söz konusu vakıf, amacını gerçekleştirmek veya gelir temin etmek hedefiyle bir adi şirkete ortak olduğu takdirde; TTK m. 12/1 hükmü uyarınca bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işlettiği için tacir sıfatına sahip olmaktadır³⁶. Buna göre, bir adi şirkete ortak olarak katılan vakfın, diğer tacirler ile gerçekleştireceği ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmelerinin; ticari niteliğe sahip olduğunu belirtmek mümkündür.

1.3.1.1.2.3. Amacına Varmak İçin Ticari Bir İşletme İşleten Dernekler

TMK'nın 56'ncı maddesi ile dernekler, "gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları" olarak tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 2'nci maddesinde de derneklerin, kazanç paylaşma amacı dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amaç doğrultusunda kurulabilecekleri belirtilmiştir. Derneklerin kazanç paylaşma amacı ile kurulamamasına rağmen; TTK m. 16/1 hükmü ile amaçlarını gerçekleştirmek için ticari bir

³³ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 219.

³⁴ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 216.

³⁵ Ticaret şirketlerinin, ayrı bir tüzel kişinin bulunması nedeniyle; bu tür şirketlerde tacir sıfatının, şirkete ait olduğuna ilişkin bkz., Y. 19. HD. (T. 30.11.1993, E. 1993/8053, K. 1993/8150) kararı, (Kazancı İBB, E.T. 20.02.2019).

³⁶ Y.13. HD. (T. 11.04.2002, E. 2002/3700, K. 2002/3939) kararı "6762 sayılı TTK. 16. maddesi gereğince şahsi halleri veya yaptığı işlerin mahiyeti yahut meslek ve vazifeleri itibarıyla kanuni veya kazai bir yasağa aykırı olarak veyahut başka bir şahsın iznine veya resmi bir makamın ruhsatına lüzum olup da izin veya ruhsatname olmayan bir ticari işletmeyi işleten kimse de tacir sayılır. Bu hareketin doğurduğu hukuki, inzibati ve cezai mesuliyeti saklı tutmak koşuluyla böyle bir işe dahil edilen kimseleri de tacir saymıştır. Şu durumda Limited Şirket tarafların gerçek iradelerine aykırı olmakla geçersiz olup, taraflar arasındaki ilişkinin B.K. 520. maddesindeki adi ortaklık olduğunun kabulü gerekir" (Legalbank, E.T.04.10.2018)

işletme işletebilecekleri ve bu hâlde tacir sayılacakları hükme bağlanmıştır³⁷. Buna karşılık TTK m. 16/2’de, kamu yararına çalışan derneklerin bir ticari işletme işletseler dahi tacir sayılmayacakları belirtilmiştir. Kanaatimizce kanun koyucu, bu düzenleme ile kamu yararına çalışan derneklerin ticari bir işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işletirse tacir sıfatını kazanacağını; ancak, tacir olmanın bazı hukuki sonuçlarına tâbi tutulmayacağını belirtmek niyetindedir³⁸.

Derneklerin, amaçlarına varmak için ticari bir işletmeyi, kısmen de olsa kendi adına işletmesi hâlinde, gerçek kişilere benzer bir şekilde tacir sıfatına sahip olacağı kabul edilmektedir³⁹. Buna göre ticari bir işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleterek tacir sıfatını kazanan bir derneğin, diğer tacirler ile gerçekleştirecekleri ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmelerinin; ticari niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

1.3.1.1.2.4. Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Kurulan Kurum ve Kuruluşlar

Türk Ticaret Kanunu’nun 16’ncı maddesinin 1’nci fıkrasında, *“Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar”* şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşların tacir sayılabilmeleri için ya özel hukuk hükümleri çerçevesinde yönetilmesi ya da ticari bir şekilde işletilmesi gerekmektedir⁴⁰. Kanun koyucu tarafından getirilen bu düzenleme ile, her iki şartın varlığı aranmayarak⁴¹; kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere kurulan kurum ve kuruluşların tacir sayılacakları öngörülmüştür⁴².

Kamu tüzel kişileri tarafından işletilen işletmelerde, tacir sıfatını haiz kişinin teşhis edilmesi önem taşımaktadır. Nitekim bu kurum ve kuruluşlar, kamu tüzel kişileri tarafından kurulmalarına rağmen ayrı bir tüzel kişiliğe sahip ise tacir sıfatı, bu tüzel kişiliğe aittir. Bununla birlikte, ilgili kurum ve kuruluşların ayrı bir tüzel kişiliği bulunmuyorsa; ticari

³⁷ *Örneğin motel işleten avcılar derneği, lokanta işleten fakirlere yardım derneği tacir sıfatını kazanır”* (Bahtiyar, M., Ticari İşletme, s. 108).

³⁸ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 217.

³⁹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 216; Poroy, R./Yasaman, H., s. 137; Göle, C./Bilgeç, H., Ticari İşletme İşlettikleri Halde Tacir Sayılmayan Dernek ve Vakıflara İlişkin Düzenlemenin (TTK m. 16/2) Değerlendirilmesi, BATİDER, C.XXXII, S.4, Aralık 2016, s. 7.

⁴⁰ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 506.

⁴¹ Her iki şartın birlikte aranması gerektiğine ilişkin bkz. Poroy, R./Yasaman, H., s. 139.

⁴² Erdem, H.E., KİT’lerin Tacir Sıfatı, İzmir 1992, s. 49.

işletmeyi işleten kamu hukuku tüzel kişinin tacir sayılacağı düşünülebilmektedir⁴³. Ancak TTK m. 16/2’de, kamu tüzel kişilerinin, bir ticari işletmeyi ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendilerinin tacir sayılmayacakları hükme bağlanmıştır. Kanaatimizce, kanun koyucu tarafından TTK m. 16/2 hükmü ile kurum veya kuruluşlara tacir sıfatının verilmemesi amaçlanmamış; kamu hukuku tüzel kişinin, tacir olmanın bazı sonuçlarına tâbi olmaması gerektiği öngörülmüştür. Buna göre, kamu hukuku tüzel kişisi tarafından özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere kurulan kurum ve kuruluşların ayrı bir tüzel kişiliği bulunmuyorsa; tacir sıfatının, bu ticari işletmeyi işleten kamu hukuku tüzel kişisine ait olması, daha elverişli bir durum yaratmaktadır⁴⁴.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, kamu tüzel kişileri tarafından kurulan ve TTK m. 16/1’de belirtildiği şekilde tacir sayılan kurum ve kuruluşların, diğer tacirler ile gerçekleştirecekleri satış sözleşmelerinin de ticari bir nitelik taşıyacağı kabul edilmelidir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından, “*Kamu İktisadi Teşebbüsleri ticari işletme kurup işlettikleri için tacirdirler. Bunların sermayelerinin devlete ait olması ve bazı yönetim organlarının tayin usullerinin özellik arz etmesi, bu kurumlara kamu hukuku müessesesi vasfı vermeyip, bu kuruluşlar özel hukuk tüzel kişisi olup, haklarında hususi hukuk hükümleri uygulanır*” şeklinde bir karar verilerek; bu tür kurum ve kuruluşlar hakkında özel hukuk hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir⁴⁵. Ancak TTK m. 23 hükmünün, tacirler arasında kurulan bir satış sözleşmesine uygulanabilmesi için ilgili sözleşmenin, her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirmesi şart koşulmuştur. Bu hâlde, TTK m. 16/1 hükmü doğrultusunda tacir sayılan kurum ve kuruluşların, diğer tacirler ile gerçekleştirecekleri satış sözleşmelerine TTK m. 23’de yer alan hükümlerin uygulanmasının mümkün olup olmadığı hususunun belirlenmesi gerekmektedir.

TTK’nın 11’inci maddesinin 1’inci fıkrasında ticari işletme, “*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletme*” olarak tanımlanmıştır. Ticari işletme sıfatının kazanılabilmesi için bu işletmenin, gelir elde etme amacıyla kurulması önem taşımaktadır⁴⁶. Kamu hukuku tüzel kişileri tarafından özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere kurulan kurum ve kuruluşların gerçekleştirdikleri faaliyetler, ticari işletmeler için

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayhan, R./Çağlar, H., s. 218 vd.; Tacir sıfatının, bu kurum ve kuruluşların işlettiği ticari işletmelere ait olacağı yönünde bkz., Arkan, S., s. 135.

⁴⁴ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 219; Farklı yönde bkz., Bozer, A./Göle, C., s. 87.

⁴⁵ Y. HGK. (T. 15.12.2004, E. 2004/13-664, K. 2004/719) kararı, (Kazancı İBB, E.T. 22.09.2018).

⁴⁶ Arkan, S., Ankara 2017, s. 27; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 94.

öngörüldüğü gibi gelir sağlama amacına yönelik olduğu için, bu işletmeler de ticari bir işletme sayılmaktadır⁴⁷. TTK'nın 16'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında ise, bu ticari işletme niteliğindeki kurum ve kuruluşları işleten kamu hukuku tüzel kişilerinin, tacir sayılmayacağı ifade edilmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere, kanun koyucu bu düzenleme ile; TTK m. 16/1 uyarınca, tacir sayılan kamu hukuku tüzel kişilerine, tacire ilişkin bazı hükümlerin uygulanamayacağını belirtmek istemiştir. Nitekim tacir sıfatına bağlı, iflasa tâbi olmak gibi hukuki sonuçların kamu hukuku tüzel kişileri açısından uygulanma imkânı yoktur. Ancak tacire ilişkin hükümlerden biri olan TTK m. 23 hükmü, ticari hayatın akışına kolaylık sağlama amacıyla getirilmiş olup; TTK m. 16/1'de öngörüldüğü şekilde ticari hayata dâhil olan kamu hukuku tüzel kişileri bakımından da uygulanabilmelidir. Buna göre, kamu hukuku tüzel kişileri tarafından özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere kurulan ve faaliyetleri doğrultusunda ticari bir işletme olarak nitelendirilebilen kurum ve kuruluşların, ayrı bir tüzel kişiliği bulunmasa bile, TTK m. 16/1 hükmü ile tacir sayılmaları nedeniyle; diğer tacirler ile gerçekleştirecekleri ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmelerine, TTK m. 23 hükmünün uygulanabilmesi gerekmektedir.

1.3.1.1.2.5. Donatma İştiraki

TTK'nın 1064'üncü maddesinin 1'inci fıkrasıyla donatma iştiraki, "*Birden çok kişinin paylı mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi, menfaat sağlamak amacıyla aralarında yapmış oldukları sözleşme gereğince, hepsi adına ve hesabına suda kullanmaları hâlinde donatma iştiraki vardır*" şeklinde ifade edilmiştir. Buna göre donatma iştiraki; bir gemiyi, paylı mülkiyet şeklinde malik olan birden çok kişinin, deniz üzerinde eşya ya da yolcu taşımak gibi yöntemlerle kazanç elde etmek amacıyla kullanmaları hâlinde söz konusu olmaktadır⁴⁸. TTK'nın 17'nci maddesinde ise tacire ilişkin hükümlerin, donatma iştirakine de aynen uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

TTK'nın 1061'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, "*Donatan, gemisini menfaat sağlamak amacıyla suda kullanan gemi malikine denir*" şeklinde bir tanıma yer verilmiştir. İlgili tanımdan da anlaşılacağı üzere müşterek donatan, deniz ticaretinde kazanç elde etme amacıyla kullanılan bir geminin maliki olan gerçek veya tüzel kişidir⁴⁹. Kanun koyucu tarafından TTK'nın 1061'inci maddesinin 2'nci fıkrasında ise, "*Kendisinin olmayan bir gemiyi menfaat sağlamak amacıyla suda kendi adına bizzat veya kaptan aracılığıyla kullanan*

⁴⁷ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 218.

⁴⁸ İzveren, A./Franko, N./Çalık, A., Deniz Ticareti Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1994, s. 96; Bozer, A./Göle, C., s. 90.

⁴⁹ İzveren, A./Franko, N./Çalık, A., s. 97-98.

kişi, üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde donatan sayılır” denilmek suretiyle; donatan kavramı, daha geniş çerçevede ele alınmıştır.

TTK'nın 17'nci maddesi ile tacire ilişkin hükümlerin, donatma iştirakine de uygulanacağına belirtilmesine karşın; bu hükümlerin, müşterek donatanlar için de uygulanacağına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır⁵⁰. Bununla birlikte donatma iştiraki, kazanç elde etme amacıyla işletilmesi nedeniyle; TTK m. 11/1 hükmünde vücut bulan bir ticari işletme olarak kabul edilmektedir⁵¹. Dolayısıyla müşterek donatanlar; TTK m. 12/1 hükmü doğrultusunda, bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adlarına işlettikleri için tacir sayılmaktadır⁵². Buna göre müşterek donatanların diğer tacirler ile gerçekleştirecekleri ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satış sözleşmelerinin; ticari satış olarak nitelendirilmesi mümkündür.

1.3.2. Satışın Her İki Tarafın Ticari İşletmesini İlgilendirmesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde açık bir düzenleme bulunmamakla beraber; bir ticari satış sözleşmesinin, tacirler arasında akdedilmesinin yanı sıra her iki tarafın ticari işletmesini de ilgilendirmesi gerekmektedir. Buna göre tacirler arasında kurulan bir satış sözleşmesi; her iki tarafın ticari işletmesini doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendirmesi hâlinde ticari satış olarak nitelendirilmektedir⁵³.

TTK'nın 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrasında, *“Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır”* denilmek suretiyle; gerçek ve tüzel kişi tacirlere ilişkin bir ayrıma gidilmiş ve tüzel kişi tacirlerin tüm işlerinin ticari olduğu kabul edilmiştir⁵⁴.

TTK m. 19/1 hükmünde gerçek kişi tacirden farklı olarak, tüzel kişi tacirin tüm işlerinin ticari olduğunun belirtilmiş olmasına karşın; tüzel kişi tacirlerin de mesleki faaliyet konuları haricinde yaptıkları mal alımları açısından tüketici olarak değerlendirilmesi

⁵⁰ Özbay, İ., Donatma İştirakinin İflası, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, S.1-2, 2008, s. 191.

⁵¹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 222; Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 508.

⁵² Ayrıntılı bilgi için bkz., Can, M., Deniz Ticareti Hukuku, C.I, Ankara 2000, s. 153; Can, M., Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, C.I, İstanbul 2003, s. 909 vd.

⁵³ *“Örneğin bir tacirin, işletmenin unsurlarını oluşturan üretim etmenlerinin yanı sıra ticari işletmesinde kullanılmak üzere mamul, yarı mamul veya ham madde satın alması; ticari işletmeyi ilgilendiren işlemlerden sayılır”* (Ayhan, R., Ticarî İş Kavramı ve Tacir Sıfatına Bağlı Ücret ve Sözleşme Cezalarının İndirilmesini İsteyememe, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XVII, S.1-2, 2013, s. 296); *“Ticari işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiiller, ticari işletme çerçevesinde icra olunan işlerdir. Bunlar, ticari işletme veya ticari işletme faaliyeti ile doğrudan doğruya bağlı olan ya da ticari işletme veya ticari işletme faaliyetine dolaylı olarak bağlanabilen işlemlerdir”* (Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 89).

⁵⁴ Bozer, A./Göle, C., s. 37.

mümkündür⁵⁵. Nitekim 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında tüketici, "*ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmaktadır⁵⁶. Ayrıca TKHK m. 83/2 hükmünde yer alan, "*Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez*" ifadesi nazara alındığında; bir tüketici işleminin, aynı zamanda ticari iş vasfını da taşıyabileceği anlaşılmaktadır⁵⁷. Buna göre, bir ticari işin aynı zamanda tüketici işlemi olarak nitelendirilmesi durumunda, öncelikle TKHK hükümlerinin dikkate alınması; hakkında hüküm bulunmayan hâllerde ise ticari hükümlere başvurulması gerekmektedir⁵⁸.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, ticari niteliği haiz olan bir satış sözleşmesinin; somut olayın mahiyetine göre aynı zamanda bir tüketici işlemi olarak nitelendirilebileceği anlaşılmaktadır. Buna göre, ticari satış sözleşmesinin taraflarından birinin, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etmesi hâlinde; ilgili sözleşme, tüketici işlemi niteliğinin yanı sıra bir ticari iş sayılmaktadır.

1.3.3. Ticari Satış Sözleşmesinin Konusu

TTK m. 23/1-(a) bendinde yer alan, "*Sözleşmenin niteliğine, tarafların amacına ve malın cinsine göre, satış sözleşmesinin kısım kısım yerine getirilmesi mümkün ise veya bu şartların bulunmamasına rağmen alıcı, çekince ileri sürmeksizin kısmi teslimi kabul etmişse*" şeklindeki ifadede temas edildiği üzere; bir ticari satıştan söz edilirken, "*teslim*" kavramı ön plana çıkarılmaktadır. Dolayısıyla, ticari satış sözleşmesinin konusunun belirlenmesi açısından teslim kavramına verilecek anlam önem taşımaktadır.

---

⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çörtoğlu Koca, S., Zayıf Tarafın Korunduğu Sözleşmelerde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi (İş, Tüketici ve Sigorta Sözleşmeleri), Ankara 2016, s. 60-61; Yücer Aktürk, İ., Tüzelkişi Tacirin Tüketici Sıfatı, GÜHFD, C. XX, S. 2, 2016, s. 123.

⁵⁶ "*6502 sayılı TKHK tüketici tanımının çerçevesini çizmekte, gerçek veya tüzel kişinin ticari amaçla hareket etmemesini aramaktadır*" (Çıtır, E., Ticari İş – Tüketici İşlemi İlişkisi, GÜHFD, C. XX, S. 3, 2016, s. 44); "*Tüketici sözleşmelerinin en ayırt edici vasıflarından biri, mal veya hizmetlerin tüketici tarafından ticari veya mesleki amaçlarla değil, özel amaçlara yönelik olarak elde edilmesidir*" (Ozanoğlu, H.S., Tüketici Sözleşmeleri Kavramı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 50, S.1, 2001, s. 70 vd.); Karakocalı, A./Kurşun, A.S., Tüketici Hukuku (6502 Sayılı Kanun ve İlgili Yönetmeliklere Göre), İstanbul 2015, s. 20; Bahtiyar, M./Biçer, L., Adi İş, Ticari İş, Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.XXII, S. 3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C.I, 2016, s. 399; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 9.

⁵⁷ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 24.

⁵⁸ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 24; Kanun koyucu tarafından tüketici işlemleri bakımından öngörülen özel hükümlerin, taraflar arasındaki ekonomik eşitsizlik nedeniyle; tüketiciyi korumaya yönelik olarak meydana getirildiğine ilişkin bkz. Hill, J., Cross-Boarder Consumer Contracts, Oxford University Press, 2008, s. 3; Kara, İ., 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, Ankara 2015, s. 130 vd.

1.3.3.1. Genel Olarak

Niteliği itibariyle taşınabilen maddi eşyalar, kalıcı olması amacıyla meydana getirilmemiş olan kulübe benzeri hafif yapılar, mülk edinmeye elverişli doğal güçler; ticari satış sözleşmesine konu edilebilmektedir⁵⁹. Bununla birlikte bir taşınmazın eklentilerinin de tek başına, ticari niteliği haiz olan bir satış söz sözleşmesine konu oluşturması mümkündür⁶⁰. Satış sözleşmesinin konusunu oluşturan mal; cismani bir varlığa sahip olabileceği gibi elektrik, doğal gaz gibi cismani varlığa sahip olmayan değerler de olabilmekte veya fiili bir bütünlük oluşturan kütüphane gibi eşya topluluklarından da meydana gelebilmektedir⁶¹.

Satış sözleşmesinin konusunu oluşturan varlıkların, sözleşme kurulduğu anda mevcut olması şart olmamakla beraber; ifa vakti geldiğinde mevcut ve devredilebilir nitelikte olması gerekmektedir⁶². Örneğin satış sözleşmesinde, altı ay sonra kaldırılan bir ürünün teslim edileceği⁶³ veya sözleşmenin konusunu oluşturan balıkların daha sonra avlanacağı belirtilebilmektedir⁶⁴. Buna karşılık, sözleşme kurulduğu anda mevcut olmayan bir malın, ifa vakti geldiğinde de sürekli olarak mevcut olmaması hâlinde; ilgili satış sözleşmesi, TBK m. 27 hükmü uyarınca batıl olmaktadır⁶⁵.

Ticari satış sözleşmesinin konusuna ilişkin yapılan açıklamaların yanı sıra; TTK m. 23 hükmünün, her ticari satışa uygulanamayacağını belirtmek gerekmektedir. Kanun koyucu tarafından TTK m. 23 hükmünde “*teslim*” kavramına sıkça yer verilmiş olması; ilgili düzenlemenin, yalnızca taşınır satışlarına uygulanabileceği düşüncesini uyandırmaktadır⁶⁶. Nitekim TTK m. 23’te bahsi geçen “*teslim*” ifadesinden; bir malın veya bu mal üzerindeki fiilî hâkimiyeti sağlayacak araçların maddesel olarak karşı tarafın eline verilmesi anlaşılmaktadır. Bu hâlde, bir malın veya bu mala ilişkin araçların teslimiyle ancak taşınır mülkiyetinin devredilmesi mümkün olup; TTK m. 23 hükmünün, yalnızca taşınır malları konu edinen ticari satışlara uygulanması gerekmektedir. Zira cismani bir varlığa sahip olmayan değerlerin teslimi mümkün olmadığı gibi; taşınmaz malların mülkiyetinin kazanılması da TMK m. 705/1 hükmü ile tescil işleminin gerçekleştirilmesine bağlanmıştır.

⁵⁹ “*Ticari satış sözleşmelerinin konusunun genellikle misli eşyalardan oluştuğu belirtilmiştir*” (Doğanay, İ., Ticari Menkul Mal Alım-Satım Akinin Unsurları ve Alıcının Mal Bedelini Ödeme Borcu, BATİDER, C.V, 1969, s. 198).

⁶⁰ “*Nitekim bir taşınmaz eklentileri, taşınır eşya niteliğine sahip olmakla beraber bağımsız bir tasarrufa konu edilebilmektedir*” Ayan, M., Eşya Hukuku, Mülkiyet, CII, Ankara 2016, s. 52; Güven, K./Esener, T., Eşya Hukuku, Ankara 2017, s. 258; Eren, F., s. 57; Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 47.

⁶¹ Ünal, M./Başpınar, V., Şekli Eşya Hukuku, Ankara 2016, s. 34; Yavuz, C., s. 57; Eren, F., s. 32.

⁶² Tunçomağ, K., Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. II, İstanbul 1977, s. 45.

⁶³ Zevkililer, A./Gökyayla, E., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara 2018, s. 35.

⁶⁴ Tunçomağ, K., s. 46.

⁶⁵ Tandoğan, s. 80; Eren, F., s. 34.

⁶⁶ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 20

1.3.3.2. Ticari Satış Sözleşmesinin Konusunun TTK m. 23 Hükmü Kapsamında İncelenmesi

Bir ticari satış sözleşmesinin konusunu, ekonomik değer taşıyan ve para ile değiştirilmesi mümkün olan her türlü maddi varlık ile maddi varlığı bulunmayan değerler teşkil edebilirse de⁶⁷; her ticari satışa TTK m. 23 hükmü tatbik edilememektedir. Bu nedenle, TTK m. 23'ün bir ticari satış sözleşmesine hangi hâllerde uygulanabileceğinin; satış sözleşmesinin konusunu oluşturan tüm varlık ve değerler açısından ayrı ayrı incelenerek tespit edilmesi gerekmektedir. Ticari satış sözleşmesine konu edilebilecek hususların incelenmesi bakımından ise öncelikle, TTK m. 23 hükmü bağlamında “teslim” kavramından ne anlaşılması gerektiği üzerinde durulmalıdır.

1.3.3.2.1. Teslim Kavramı

Teslim, bir malın maddesel olarak başka bir kimseye verilmesiyle gerçekleşir. Teslim fiili, malın dolaysız zilyet tarafından zilyetliği kazanacak kişiye bırakılarak; bu kişinin, mal üzerinde hâkimiyet kullanacak duruma getirilmesini ifade etmektedir⁶⁸. TMK m. 977 hükmünde teslimin, eşyanın veya fiilî hâkimiyeti sağlayacak araçların teslimiyle ya da teslim yerine geçen bir sözleşmeyle gerçekleşeceği öngörülmektedir⁶⁹. Buna göre bir satıcı, satış sözleşmesine konu edilen televizyonu, alıcının eline vererek zilyetliğini devredebileceği gibi; sattığı otomobilin anahtarını alıcıya teslim etmek suretiyle de otomobil üzerindeki zilyetliğin devrini gerçekleştirme imkânına sahiptir⁷⁰.

TMK m. 977 hükmüne göre zilyetliğin; bir malın veya o mal üzerindeki fiilî hâkimiyeti sağlayacak araçların tesliminin yanı sıra, teslim yerine geçen bir sözleşmeyle devredilmesi de mümkündür. Bu hâlde zilyetliğin devri hususunda tarafların bir sözleşme yaparak anlaşmış olmasından başka; zilyetliği kazanacak kişinin, mal üzerinde fiilî hâkimiyet kurma imkânına ulaşmış olması gerekmektedir⁷¹. Örneğin, satış sözleşmesine konu edilen bir miktar kömürün, satıcı tarafından alıcının kapısının önüne dökülmesi hâlinde; alıcının, sözleşme konusu malın üzerinde fiilî hâkimiyeti kullanabilecek duruma geldiğini söylemek mümkündür⁷².

⁶⁷ Doğanay, İ., Ticari Alım Satım Akdi ve Nevileri, Ankara 2003, s. 124.

⁶⁸ “Teslim, verme; bırakma; birşeyin haklılığını kabul etme olarak tanımlanmıştır” Yılmaz, E., Hukuk Sözlüğü, Ankara 2005, s. 1233; Oğuzman, K./Seliçi, Ö./Oktay Özdemir, S., Eşya Hukuku, İstanbul 2018, N. 346.

⁶⁹ Sirmen, L., Eşya Hukuku, Ankara 2016, s. 55; Güven, K./Esener, T., s. 81-82.

⁷⁰ Örnek için bkz. Sirmen, L., s. 55.

⁷¹ Güven, K./Esener, T., s. 82; Sirmen, L., s. 57.

⁷² Sirmen, L., s. 57.

1.3.3.2.2. Sözleşmenin Taşınmazları Konu Edilmesi

Ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerine taşınmazların konu edilmesi, doktrinde tartışmalı bir husustur. Nitekim TBK'nın 246'ncı maddesi ile taşınır satışına ilişkin kuralların, kıyasen taşınmaz satışına da uygulanacağını belirtilmiş olmasına karşın; taşınır satışına ilişkin hükümlerin içerisinde yer alan ve belirli süreli ticari satışlarda satıcının temerrüdünü düzenleyen TBK m. 212 hükmü, taşınmaz satışlarına uygulanmamaktadır⁷³.

Ticari işlerde aranan sürat ve işlem güvenliği unsurlarının⁷⁴ temin edilebilmesi için getirilen TBK m. 212 hükmü; ticari satışlarda belirli kolaylıklar sağlama amacını taşımaktadır⁷⁵. Nitekim taşınmaz malların, nitelikleri itibariyle bir sürece bağlı olarak alınıp satılmaları ve taşınmaz piyasalarında sıklık gösteren fiyat değişimlerinin olmaması nedeniyle; TBK m. 212 hükmünün, taşınmaz satışlarına uygulanması icap etmemektedir⁷⁶. Taşınmazların ticari satış sözleşmelerine konu edilmesine ilişkin olarak yapılan bu açıklamalar, TBK m. 212 hükmünün uygulanabilirliğine ilişkin olup; çalışmamızın konusunu oluşturan TTK m. 23 hükmünün, ticari nitelik taşıyan taşınmaz satışlarına uygulanıp uygulanamayacağı ise ayrıca incelenmelidir.

TTK m. 23 hükmünün, bir ticari satış sözleşmesine uygulanabilmesi için sözleşme konusu varlığın mülkiyeti; ilgili hükümde bahsedildiği şekilde, "teslim" unsuruna uygun olarak devredilebilmelidir. Buna karşılık, taşınmaz mülkiyetinin devren kazanılabilmesi için bir hukuki muamelenin yanı sıra, tapu siciline tescil işleminin de gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, ticari satış ve mal değişimlerine ilişkin getirilen ve ağırlıklı olarak "teslim" unsurundan bahseden TTK m. 23 hükmünün, tacirler arasında gerçekleştirilen ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren taşınmaz satışlarına uygulanması mümkün değildir⁷⁷.

1.3.3.2.3. Sözleşmenin Sınai Hakları Konu Edilmesi

Sınai haklar; sanayi ve ticaret alanlarında kullanılmak amacıyla, düşünsel çalışma sonucunda meydana getirilen ürünler üzerindeki haklar olarak nitelendirilmektedir⁷⁸. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 1'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, "Bu Kanunun amacı; marka, coğrafi işaret, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin

⁷³ Koller, A., Basler Kommentar zum Obligationenrecht I, Art.190, N.6, 2015.

⁷⁴ Olgaç, S., Satış Trampa Bağışlama, Olgaç Matbaası, 1977, s. 56; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 135.

⁷⁵ Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 46.

⁷⁶ Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 46.

⁷⁷ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 20.

⁷⁸ Kılıçoğlu, A.M., Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Ankara 2017, s. 6.

hakların korunması ve bu suretle teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktır” denilmek suretiyle sınai hakların; patentler, faydalı modeller, tasarımlar, entegre devre topografyaları gibi ürünler üzerindeki haklar ile markalar, coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları gibi ayırt edici işaretler ve adlar üzerindeki haklardan oluştuğu ifade edilmiştir.

Satış sözleşmesinin konusuna, maddi bir varlığı bulunan değerlerin yanı sıra; belirli haklar da dâhil edilebilmektedir⁷⁹. Nitekim sınai haklara ilişkin devir işlemlerinin de satış olarak yorumlanması mümkün olup; bu hakların, ticari satış sözleşmelerine konu oluşturması açısından teorik bir engel bulunmamaktadır⁸⁰. Buna karşılık SMK m. 148/1 hükmünde, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkının hukuki işlemlere konu olamayacağı kabul edilmektedir.

Sınai Mülkiyet Kanunu’nun 148’inci maddesinin 4’üncü fıkrası ile sınai haklara ilişkin devir sözleşmelerinin geçerliliği; noter tarafından onaylanmış şekilde yapılmış olmalarına bağlanmıştır⁸¹. Bununla birlikte SMK m. 148/5 hükmünde, *“Hukuki işlemler taraflardan birinin talebi, ücretin ödenmesi ve yönetmelikle belirlenen diğer şartların yerine getirilmesi hâlinde sicile kaydedilir ve Bültekte yayımlanır. 115 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere, sicile kaydedilmeyen hukuki işlemlerden doğan haklar iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez”* şeklinde bir ifadeye yer verilmesine karşın; sınai haklara ilişkin devir işlemlerinin sicile kaydedilmesinin, işlemin geçerlilik koşulu olmadığını belirtmek gerekmektedir⁸². Nitekim devir işlemlerinin sicile kaydedilmesiyle, üçüncü kişilerin iyi niyeti bertaraf edilmek istenmektedir⁸³.

Sınai haklara ilişkin yapılan açıklamaların yanı sıra; TTK m. 23 hükmünün, bu hakları konu edinen ticari satışlara uygulanamayacağını belirtmek gerekmektedir. Zira TTK m. 23’te ayırım yapılmaksızın “teslim” unsurundan bahsedilmesi; ilgili hükmün, yalnızca ticari nitelikteki taşınır satışlarına uygulanabileceği düşüncesini uyandırmaktadır.

⁷⁹ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 79; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 22; Zevkliler/Gökyayla, s. 34; Aral, F./Ayrancı, H., s. 74.

⁸⁰ *“Markadan doğan hak, özel hukuka dâhil diğer haklar gibi taahhüt ve tasarruf işlemlerine konu olabilir. Marka hakkı sahibinin, bu hak üzerinde dilediği gibi hukuki tasarruflarda bulunabilmesi; marka hakkının müspet yönüdür”* (Çağlar, H., Marka Hukuku Temel Esaslar, Ankara 2015, s. 35); *“Patent ile patent tescili için yapılan başvuru ve bunlar üzerinde ortaklık payları hukuki işlemlere konu olabilir. Patentin sahibine sağladığı münhasır hak, onun patent ve patent payı üzerinde tasarrufta bulunmasına da olanak verir”* (Tekinalp, Ü., Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul 2012, s. 622); Suluk, C./Karasu, R./Nal, T., Fikri Mülkiyet Hukuku, Ankara 2018, s. 396; Çolak, U., Türk Marka Hukuku, İstanbul 2018, s. 697; Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 52.

⁸¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çağlar, H., Sınai Mülkiyet Kanununun Marka Hukuku Alanında Getirdiği Önemli Yenilikler, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.III, S.1, 2017, s. 139-154.

⁸² Kılıçoğlu, A.M., (Fikri Haklar), s. 310.

⁸³ Kılıçoğlu, A.M., (Fikri Haklar), s. 310; Suluk, C./Karasu, R./Nal, T., s. 396.

1.3.3.2.4. Sözleşmenin Fikir ve Sanat Eserlerinden Doğan Hakları Konu Edilmesi

Fikir ve sanat eserlerinden doğan haklar; eser sahibinin, sanayi veya ticaret alanlarında kullanılmasını amaçlamadan meydana getirdiği eser üzerindeki hakları ifade etmektedir⁸⁴. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun m. 1/B-(a) hükmünde ise eser kavramı, “Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre bir eserin, hangi amaçla yaratıldığı önem taşımazken; eser sahibinin, bu eserin meydana getirilmesinde emek ile çaba göstermesi ve esere kişisel özelliklerini yansıtması şart koşulmuştur⁸⁵.

FSEK m. 13/1 hükmünde eser sahibinin, fikir ve sanat eseri üzerinde mali ve manevi haklarının koruma altına alındığı ifade edilmiştir. FSEK m. 14 vd. hükümlerinde ise eser sahibinin sahip olduğu manevi haklar açıkça hükme bağlanmıştır. Buna göre bir fikir ve sanat eseri üzerinde eser sahibinin; kamuya sunma hakkı, eser sahibi olarak tanıtılma hakkı, eserde değişiklik yapılmasını önleme hakkı, eserin aslına ulaşma hakkı, sergileme hakkı ve eseri tahrip etmeyi önleme hakkı olarak belirli manevi haklarının bulunduğu kabul edilmiştir. Eser sahibinin sahip olduğu mali haklar ise FSEK m. 20 vd. hükümleriyle düzenlenmiş olup; eseri işleme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, umuma iletim hakkı olarak hükme bağlanmıştır.

Fikir ve sanat eserlerinden doğan manevi hakların, satış sözleşmelerine konu edilmesi mümkün değildir. Nitekim esere bağlı olarak meydana gelen manevi haklar devredilemedikleri için bir ticari satış sözleşmesine de konu oluşturamamaktadır⁸⁶. Buna karşılık eser sahibinin, eser üzerindeki mali haklarını bir bedel karşılığında devretmesi ve bundan yarar sağlaması mümkündür⁸⁷. Buna göre, her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendirmek koşuluyla⁸⁸; bir yazarın kitabını çoğaltma ve yayma hakkına sahip olan tacirin, bu hakları başka bir tacire devretmesi hâlinde ticari bir satışın meydana geleceği anlaşılmaktadır⁸⁹. Ancak, teslim kavramı temel alınarak düzenlenen TTK m. 23 hükmünün; cismani bir varlığı bulunmayan değerleri konu edinen ticari satış sözleşmelerine uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle, fikir ve sanat eserlerinden doğan mali hakların her ne kadar

⁸⁴ Kılıçoğlu, A.M., (Fikri Haklar), s. 17.

⁸⁵ Kılıçoğlu, A.M., (Fikri Haklar), s. 17; Yusufoglu, F., Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması, İstanbul 2016, s. 69.

⁸⁶ “Ancak manevî hakların kullanılma yetkisi devredilebilir” (Tekinalp, Ü., s. 164); Suluk, C./Karasu, R./Nal, T., s. 85.

⁸⁷ Öztan, F., Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara 2008, s. 347; Yusufoglu, F., s. 71.

⁸⁸ Bkz. 1.Bölüm, 1.2.2.

⁸⁹ Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 51.

ticari satış sözleşmesine konu edilmesi mümkün olsa da ilgili sözleşmeye, TTK m. 23 hükmü uygulanamamaktadır.

1.3.3.2.5. Sözleşmenin Ticari İşletmenin Devrini Konu Edilmesi

Bir ticari veya sınai işletmenin, satış sözleşmesine konu edilmesi mümkündür⁹⁰. Bu hususta kanun koyucu tarafından, ticari işletmenin devrinin doğrudan düzenlendiği TTK m. 11/3 hükmü ile birlikte; TBK m. 202 hükmü kaleme alınmıştır.

Kanun koyucu tarafından TTK'nın 11'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında, bir ticari işletmenin içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek duyulmaksızın, bütün halinde devredilebileceği ve başka hukuki işlemlere konu edilebileceği öngörülmüştür. Buna göre ilgili düzenleme ile yalnızca ticaret siciline tescil edilmiş ticari bir işletmenin aktiflerinin, bütün hâlinde devredilebileceği hükme bağlanmıştır. TBK m. 202 hükmünde ise, ticaret siciline ister tescil edilmiş ister tescil edilmemiş olsun; tüm ticari işletmeler ile esnaf işletmelerinin ve malvarlıklarının aktifleri ile beraber pasiflerinin devredilmesi ele alınmıştır⁹¹.

Ticaret siciline tescil edilmiş olan bir ticari işletmeyi konu edinen satış sözleşmesinin, somut olayın mahiyetine göre ticari satış olarak nitelendirilmesi mümkündür. Buna karşılık, Ticaret Sicil Yönetmeliğinin 133'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında ticari işletmenin devrinin, devir sözleşmesinin tesciliyle hüküm ifade edeceğinin belirtilmesi nedeniyle; bir ticari işletmeyi konu edinen satış sözleşmelerine, TTK m. 23 hükmü uygulanamamaktadır. Zira ticari işletmenin aktif ve pasiflerinin devralana geçebilmesi için tescil işleminin kurucu bir fonksiyona sahip olması⁹²; TTK m. 23'te sıkça bahsi geçen "teslim" unsuruna uyum sağlamamaktadır.

TTK m. 11/3 ve TSY m. 133/3 hükümlerinin bir arada değerlendirilmesi hâlinde; ticari işletmenin devri sözleşmesinin ticaret siciline tescil edilmesiyle birlikte, bu ticari işletmeye sürekli olarak tahsis edilen taşınmazların da devralana geçeceği anlaşılmaktadır. Kanun koyucu tarafından ilgili hususun, TMK'nın 1023'üncü maddesinde yer alan "*tapu siciline güven*" ve "*tasarruf işlemlerinde belirlilik*" ilkeleri ile bağdaşmadığı göz önünde bulundurularak; TSY m. 135/5 hükmünde, "*Ticari işletmenin devrinde, devredilen işletmenin*

⁹⁰ Yavuz, C., s. 59; Eren, F. s. 32; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 23.

⁹¹ Cengil, M.F., Ticari İşletmenin Devri, İstanbul 2018, s. 104; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 110.

⁹² Ayhan, R., Ticari İş - Ticari İşletme - Tacir- Ticaret Sicili - Ticaret Unvanı - Haksız Rekabet, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, S. 3-4, 2012, s. 37.

malvarlığına dâhil olan tapu, gemi ve fikri mülkiyet sicilleri ile benzeri sicillerde kayıtlı bulunan mal ve hakların devralan adına tescilinin gecikmeksizin yapılması amacıyla, müdürlük tarafından ticari işletmenin devrinin tescili ile eş zamanlı olarak ilgili sicillere derhal bildirilir” denilmek suretiyle ortaya çıkabilecek sorunlar bertaraf edilmeye çalışılmıştır⁹³.

1.3.3.2.6. Sözleşmenin Bir Malvarlığı veya İşletmeyi Konu Edinmesi

Bir malvarlığı ya da işletmeden oluşan hak topluluğunun, satış sözleşmesine konu edilmesi açısından teorik anlamda bir engel bulunmamaktadır⁹⁴. Bu hususta kanun koyucu tarafından, tüm ticari işletmeler ile esnaf işletmelerinin ve malvarlıklarının aktifleri ile beraber pasiflerinin devredilmesini ele alan TBK m. 202 hükmü düzenlenmiştir. İlgili hükmün 1’inci fıkrasında, “Bir malvarlığını veya bir işletmeyi aktif ve pasifleri ile birlikte devralan, bunu alacaklılara bildirdiği veya ticari işletmeler için Ticaret Sicili Gazetesinde, diğerleri için Türkiye genelinde dağıtımı yapılan gazetelerden birinde yayımlanacak ilanla duyurduğu tarihten başlayarak, onlara karşı malvarlığındaki veya işletmedeki borçlardan sorumlu olur” şeklinde bir düzenlemeye yer verilirken; işletmeye dâhil olan unsurların devri açısından zorunlu olan tasarruf işlemlerinin, ayrı bir şekilde yapılmasının gerekli olup olmadığı ise hükme bağlanmamıştır.

Bir malvarlığı veya işletmeye dâhil olan unsurların mülkiyetinin devredilmesi; buna ilişkin tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasını gerekli kılmaktadır⁹⁵. Kanun koyucu tarafından TBK m. 202/3 hükmünde, “Borçların bu yoldan üstlenilmesinin sonuçları, dış üstlenme sözleşmesinden doğan sonuçlara özdeştir” denilmek suretiyle aktiflerin devri; taşınırın teslimine, taşınmazların tesciline ve alacakların devrine bağlı tutulmuştur⁹⁶. Dolayısıyla, ticari nitelik taşıyan ve bir malvarlığı veya işletmeyi konu edinen satış sözleşmelerine, TTK m. 23 hükmünün uygulanamayacağını belirtmek gerekmektedir. Zira TTK m. 23 hükmünde sıkça “teslim” unsurundan söz edilmesi; aktiflerin devri için işletmenin malvarlığı unsurlarına dâhil olan taşınmazların tescil edilmesine ilişkin zorunluluğa uyum sağlamamaktadır. Bunun yanı sıra, bir esnaf işletmesinin aktif ve pasiflerinin bütün hâlinde devrini konu edinen satış sözleşmelerinin ise tacirler arasında gerçekleştirilmemesi ve iki

⁹³ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 117.

⁹⁴ Eren, F., s. 32.

⁹⁵ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 116; Eren, F., s. 33.

⁹⁶ “Buna göre malvarlığı veya işletmeyi devralan, borçları sanki bir dış üstlenme söz konusuymuş gibi aynı içerik ve kapsamda üstlenmiş olur” (Kahraman, Z., Borcun Üstlenilmesi, İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu, İstanbul 2017, s. 1422; Ayhan, R./Çağlar, H., dn. 179, s. 117.

tarafın da ticari işletmesini ilgilendirmemesi nedeniyle; ticari satış olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmek gerekir.

1.3.4. Satış Bedelinin Belirlenmesi

Türk Borçlar Kanunu'nun 207'nci maddesinde, "*Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir*" denilmek suretiyle, satıcının ediminin satılan malın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme; alıcının ediminin ise bir bedeli ödeme borcundan meydana geldiği ifade edilmiştir. Buna göre bedel ödeme borcunun üstlenilmesi, sözleşmenin temel bir unsuru olarak nitelendirilmektedir⁹⁷. Nitekim satış sözleşmesinde alıcı tarafın borcunun, her zaman için bir para borcundan oluşması; ilgili sözleşmeyi, mal değişim sözleşmesinden ayırmaktadır⁹⁸. Bununla beraber satış bedelinin, bir hizmet ediminden oluşması hâlinde; ilgili sözleşme, isimsiz bir sözleşme olarak nitelendirilmektedir⁹⁹.

Kanun koyucu tarafından tanınan sözleşme serbestisi gereğince; satış sözleşmesinin tarafları, satış bedelini diledikleri şekilde belirleme imkânına sahiptir¹⁰⁰. Bununla birlikte, satış bedelinin belirlenmesine ilişkin hususlarda tarafların dürüst davranması ve haksız menfaat elde etmekten kaçınması önem taşımaktadır. Buna göre satıcının, daha yüksek bir menfaat sağlamak amacıyla alıcıya, satılanın hakkında yanıltıcı açıklamalarda bulunmaması; alıcının da yeteri kadar bilgi sahibi olmayan satıcıya karşı benzer davranışlar gerçekleştirmemesi gerekmektedir¹⁰¹. Satış bedelini belirleme yetkisinin üçüncü kişilere bırakıldığı hâllerde ise bu yetkiye sahip olan kişilerin, hakkaniyete uygun bir şekilde hareket etmesi şarttır¹⁰².

Sözleşmenin geçerliliği bakımından satış bedelinin, mutlaka miktar olarak belirli olması gerekmemektedir. Nitekim TBK m. 207/3'te, "*Durum ve koşullara göre belirlenmesi mümkün olan bedel, kararlaştırılmış bedel hükmündedir*" denilmek suretiyle; sözleşmenin başından itibaren belirli olmayan bedelin, belirlenebilir nitelikte olmasının yeterli olduğu hükme bağlanmıştır¹⁰³. Bunun yanı sıra, kanun koyucu tarafından TBK m. 233/1 hükmü ile, belirli bir bedel belirtilmeksizin kurulan satış sözleşmelerinin; alıcının, malı kesin olarak

⁹⁷ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 35.

⁹⁸ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 84; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 24; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 36.

⁹⁹ "*İsimsiz sözleşmeler, sözleşme serbestisine dayalı olarak yeni bir oluşum şeklinde meydana gelebilecekleri gibi, isimli sözleşmelerin içeriklerinin, yine sözleşme serbestisi doğrultusunda değiştirilmesi ile de meydana getirilen sözleşmelerdir*" (Kuntalp, E., Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Ankara 2013, s. 6); Eren, F., s. 37.

¹⁰⁰ "*Satış bedelinin belirlenmesi hususunda TKHK hükümleri; TBK m. 27/1 m. 28 hükümleri ile kış ve yaz sonu ucuz satışlara ilişkin hükümler saklıdır*" (Eren, F., s. 37); Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 102.

¹⁰¹ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 36.

¹⁰² Eren, F., s. 36; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 90.

¹⁰³ Eren, F., s. 36; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 90; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 38.

alacağını bildirmesi ile ifanın gerçekleşeceği zaman ve yerdeki ortalama piyasa fiyatı üzerinden kurulmuş sayılacağı kabul edilmiştir.

Bir satış sözleşmesinde alıcının edimini oluşturan satış parasının, ülke parası olabileceği gibi; yabancı para olarak tezahür etmesi de mümkündür¹⁰⁴. Satış sözleşmesinde yabancı bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa; borcun ifası bakımından TBK m. 99/2 hükmü göz önünde bulundurulmaktadır.

Ticari satışlarda satış bedelinin ödenme süresinin belirlenmesine yönelik serbestinin ise, TTK m. 1530/5 hükmüyle sınırlandırıldığını belirtmek gerekmektedir. Nitekim ilgili hükümde, para borcunun ifa edilmesi gereken sürenin en fazla altmış gün olarak belirlenebileceği; bununla birlikte tarafların, alıcı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak ve açıkça anlaşmak koşuluyla daha uzun bir süre öngörebileceği kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra satıcının, küçük veya orta ölçekli işletme ya da tarımsal veya hayvansal üretici; alıcının ise büyük ölçekli işletme olduğu ticari satışlarda ise altmış günden fazla bir ödeme süresinin belirlenmesi mümkün olmamaktadır¹⁰⁵.

1.3.5. Tarafların Karşılıklı ve Birbirine Uygun İrade Beyanları

TBK m. 1/1 hükmünde, “*Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur*” denilmek suretiyle; tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının, sözleşmenin kurucu unsurları arasında yer aldığı hükme bağlanmıştır¹⁰⁶. Buna göre bir ticari satış sözleşmesi; tarafların, sözleşmenin esaslı unsurları üzerindeki karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile meydana gelmektedir. Sözleşmenin taraflarının uyuşması gereken esaslı unsurlar; satış bedeli ve sözleşmenin konusu olarak iki sınıfa ayrılmaktadır. Sözleşmenin tarafları, kendilerine tanınan sözleşme serbestisi gereğince; bu esaslı unsurlara ilişkin düzenlemeleri diledikleri şekilde yapma imkânına sahiptir.

---

¹⁰⁴ Yavuz, C., s. 59; 13 Eylül 2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 85 Sayılı Karar ile; “*Türkiye’de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dâhil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılmayacağı*” belirtilmiştir.

¹⁰⁵ Ayan S., s. 747 (TTK m. 1530); 18.11.2005 tarih ve 25997 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik’in 30.4.2018 tarihli ve 2018/11828 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Yönetmeliğin 1’inci maddesiyle değiştirilen 4/(b) hükmü uyarınca küçük ve orta büyüklükte işletme (KOBİ); İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri yüz yirmi beş milyon Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimleri veya girişimleri ifade etmektedir. Bu sınırı aşan işletmeler ise büyük işletme olarak nitelendirilmektedir.

¹⁰⁶ Eren, F., Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2018, s. 242.

Bir ticari satış sözleşmesinin kurulabilmesi için tarafların, borçlanmış oldukları edimleri karşılıklı olarak değiştirme konusunda anlaşmış olması gerekirken; bu edimlerin ne zaman ve nasıl ifa edileceğinin belirlenmesi, ilgili sözleşmenin kurulması açısından bir önem taşımamaktadır. Buna göre esaslı unsurlar hâriç olmak üzere; belirlenmemiş olan hususlar hakkında ilgili kanunlarda yer alan tamamlayıcı hükümler doğrultusunda hareket edilmektedir¹⁰⁷.

1.3.6. Ticari Satış Sözleşmesinin Şekli

Kanun koyucu tarafından bir ticari satış sözleşmesinin geçerliliği, kural olarak herhangi bir şekil şartına bağlı tutulmamışken; ilgili hükümler doğrultusunda, özel şekle tâbi tutulan bazı satış sözleşmeleri mevcuttur¹⁰⁸. Örneğin, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 20'nci maddesinin 2'nci fıkrasının (d) bendinde, tescil edilmiş araçların her türlü satış ve devirlerinin noter tarafından yapılmadığı takdirde geçersiz sayılacağı hükme bağlanmıştır¹⁰⁹.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, bir ticari satış sözleşmesinin geçerliliği açısından herhangi bir şekil şartına bağlı tutulmadığı; ancak ilgili hususun, her sözleşmenin mahiyetine göre ayrı ayrı inceleneceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bütün ticari satış sözleşmelerinin; uyumsuzlukları en aza indirmek amacıyla, yazılı olarak meydana getirilebileceğini belirtmek gerekmektedir¹¹⁰.

1.4. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN NİTELİKLERİ

Bir ticari satış sözleşmesinin sahip olduğu nitelikler, TBK m. 207/1 hükmünde yer alan satış sözleşmesine ilişkin tanım doğrultusunda belirlenmekte olup; bu başlık altında ayrı ayrı incelenecektir.

1.4.1. Ticari Satış Sözleşmesi Borç Doğuran Bir Sözleşmedir

TBK m. 207/1 hükmü uyarınca satış sözleşmesinin kurulması ile satıcı, sözleşme konusu malın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme; alıcı ise satış bedelini ödeme borcu altına girmektedir. Buna göre satış sözleşmesi, taraflar arasında yalnızca alacak ve borç

¹⁰⁷ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 41.

¹⁰⁸ Doğanay, İ., (Ticari Satım), s. 125.

¹⁰⁹ Ayrıca 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 52'nci maddesinde, fikir ve sanat eserlerinden doğan mali haklara ilişkin yapılan sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi gerektiği belirtilmiş; 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun 148'nci maddesinin 4'üncü fıkrası ile sınai mülkiyet haklarına ilişkin devir sözleşmelerinin geçerliliği, noter tarafından onaylanmış şekilde yapılmalarına bağlı tutulmuştur.

¹¹⁰ Doğanay, İ., (Ticari Satım), s. 72.

doğuran bir işlem olup; mülkiyeti geçirmeye yarayan bir tasarruf işlemi niteliğine sahip değildir¹¹¹.

Borçlandırıcı işlemler, bir hakka veya hukuki ilişkiye dolaylı olarak etkide bulunan; diğer bir deyişle, malvarlığının aktifini veya buna ilişkin bir hakkı doğrudan doğruya etkilemeyen işlemlerdir¹¹². Satış sözleşmesinin, yalnızca borçlandırıcı bir işlem olması nedeniyle; alıcı, ayrıca bir tasarruf işlemi yapılmadan satılanın mülkiyetini kazanamamaktadır¹¹³. Buna göre, satış sözleşmesinin konusunu oluşturan malın alıcıya devredilebilmesi için taşınırlarda zilyetliğin devrinin; taşınmazlarda ise tapu siciline tescil işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir¹¹⁴.

1.4.2. Ticari Satış Sözleşmesi Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşmedir

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler, taraflardan birinin sahip olduğu edimin; diğer tarafın edimine sebep ve karşılık oluşturduğu sözleşmelerdir¹¹⁵. Tarafların edimleri arasında işlevsel bir bağın bulunduğu bu sözleşmelerde, edimlerden birinin geçersizliği; diğer edimin geçerliliğini de etkilemektedir¹¹⁶.

TBK m. 207/1 hükmünde, “*Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir*” denilmek suretiyle; satış sözleşmesinde bir tarafın borcunun, diğer tarafın borcuna karşılık oluşturduğu hükme bağlanmıştır¹¹⁷. Buna göre, satış sözleşmesinde tarafların sahip oldukları edimlerin karşılıklı olarak değişim ilişkisi (*synallagma*¹¹⁸) içerisine girdiği ve ilgili sözleşmenin, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğu anlaşılmaktadır¹¹⁹. Nitekim satış sözleşmesinin kurulması ile sözleşmeye konu edilen satılanın, karşılığı olan bir miktar para ile değiştirilmesi gündeme gelmektedir.

¹¹¹ Eren, F., s. 28; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 16; Yavuz, C., s. 53; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 30.

¹¹² Eren, F., (Borçlar Genel), s. 171; Kılıçoğlu, A.M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2018, s. 75.

¹¹³ Eren, F., s. 28; Yavuz, C., s. 53; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 30.

¹¹⁴ Tunçomağ, K., Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, İstanbul 1976, s. 140.

¹¹⁵ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 211.

¹¹⁶ Eren, F., s. 28.

¹¹⁷ Yavuz, C., s. 55.

¹¹⁸ “*Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde edimlerin birbiriyle olan değişim ilişkisine “synallagma” adı verilir*”; (Eren, F., (Borçlar Genel), s. 211).

¹¹⁹ Olgaç, S., s. 1; Aral, F./Ayrancı, H., s. 70-71; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 19.

1.4.3. Ticari Satış Sözleşmesi Rızaî Bir Sözleşmedir

Rızaî sözleşmeler, yalnızca tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının varlığı ile kurulan sözleşmelerdir¹²⁰. Buna göre rızaî bir sözleşmenin meydana gelebilmesi için tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının varlığı yeterli olup; ayrı bir işlemin gerçekleştirilmesi gerekmemektedir¹²¹. Nitekim bir ticari satış sözleşmesinin de rızaî sözleşmelerden olması nedeniyle; ilgili sözleşmenin kurulabilmesi için satıcının, satılanı teslim etmesi şart değildir¹²². Buna göre, satış sözleşmesinin konusuna ve satış bedeline ilişkin olarak tarafların rızalarını karşılık olarak açıklamasıyla ticari satış sözleşmesinin kurulacağı anlaşılmaktadır¹²³.

1.4.4. Ticari Satış Sözleşmesi İvazlı Bir Sözleşmedir

İvazlı sözleşmeler, tarafların bir karşı alacak elde etme amacıyla meydana getirdikleri sözleşmelerdir¹²⁴. Buna göre, bir ticari satış sözleşmesinde alıcının, karşı edim olarak satış parasını ödeme borcunun bulunması nedeniyle; ilgili sözleşme, ivazlı bir sözleşme olarak nitelendirilmektedir¹²⁵.

1.3.5. Ticari Satış Sözleşmesi Ani Edimli Bir Sözleşmedir

Ani edimli sözleşmeler, sözleşme konusu edimin bir kerede yerine getirildiği sözleşmelerdir¹²⁶. Bir ticari satış sözleşmesinde borçlanılan edimin ifası; diğer bir deyişle, satılanın zilyetliğinin ve mülkiyetinin devredilmesi, belirli bir anda ve tek seferde gerçekleştirildiği için bu sözleşme, ani edimli bir sözleşme olarak nitelendirilmektedir¹²⁷. Satış sözleşmesinin ani edimli bir sözleşme olmasına ilişkin tek istisna; ard arda teslimli satışlarda görülmektedir. Nitekim ard arda teslimli satış sözleşmesi, sürekli borç doğuran bir sözleşme niteliğine sahiptir¹²⁸.

1.4.6. Ticari Satış Sözleşmesi Sebebe Bağlı Bir Sözleşmedir

Sebebe bağlı işlemler; söz konusu işlemin geçerliliğinin, o işlemin kurucu parçasını oluşturan sebebin varlığı ve geçerliliğine bağlı olan işlemlerdir. Bu tür işlemlerde, söz konusu

---

¹²⁰ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 238; Yavuz, C., s. 53.

¹²¹ Yavuz, C., s. 53; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 30.

¹²² Eren, F., s. 29; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 30; Yavuz, C., s. 53.

¹²³ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 12; Doğanay, İ., (Ticari Satım), s. 100.

¹²⁴ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 241.

¹²⁵ Eren, F., s. 29.

¹²⁶ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 31.

¹²⁷ Eren, F., s. 29; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 31.

¹²⁸ Eren, F., s. 29.

hukuki sebebin mevcut olmadığı veya geçersiz olduğu hâllerde; asıl işlem olan borçlandırıcı veya tasarrufi işlem de geçersiz sayılmaktadır¹²⁹.

Kanun koyucu tarafından TMK m. 1024 hükmü ile, taşınmaz mülkiyetinin kazanılmasının sebebe bağlı bir işlem olduğu açıkça kabul edilmiştir. Buna göre sebebe bağlı bir tasarruf işlemi olan taşınmaz mülkiyetinin kazanılması; bu işlemin hukuki sebebinin teşkil eden satış sözleşmesinin geçerliliğine bağlı olarak gerçekleşmektedir¹³⁰. Buna karşılık Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanununda, taşınır mülkiyetinin kazanılmasının sebebe bağlı olup olmadığı hususunda açık bir hüküm bulunmamaktadır¹³¹.

Doktrinde yer alan hâkim görüş, taşınır mülkiyetinin kazanılması bakımından da sebebe bağlılık ilkesinin kabul edilmesi gerektiği yönündedir¹³². Buna göre, taşınır satışı konu edinen bir ticari satış sözleşmesinin geçersizliği; tasarruf işleminin geçerliliğini etkilemektedir. Nitekim taşınır mülkiyetinin kazanılabilmesi için öncelikle, bu kazanmanın hukuki sebebinin oluşturan borçlandırıcı bir işlem mevcut olmalıdır¹³³. Yapılan açıklamaların yanı sıra TTK m. 23 hükmünün, taşınır malların satışına uygun olarak düzenlendiğini; ilgili hükmün, taşınmaz malları konu edinen ticari satış sözleşmelerine uygulanamayacağını hatırlatmak gerekmektedir.

1.4.7. Ticari Satış Sözleşmesi Ticari İş Niteliğine Sahiptir

Özel hukukun ikiliği ilkesinin kabul edildiği hukuk sistemlerinde, sistem gereği “ticari iş” ve “adi iş” ayrımı yapılmış; bu ayrımın sonucu olarak da ticari hüküm ve adi hüküm farklılaşması ortaya çıkmıştır¹³⁴. Nitekim ticaret hayatının gerekleri doğrultusunda yapılan “ticari iş” ve “adi iş” ayrımı; ticari işler açısından uygulanacak hükümlerin, adi işlere uygulanan hükümlerden ayrı olmasına sebebiyet vermiştir¹³⁵. Buna göre hukukî bir uyumsuzluğun çözümünde hangi hükümlerin uygulanacağını, ilgili olayın “ticari iş” niteliği

¹²⁹ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 179.

¹³⁰ Y. 13. HD. (T.17.4.1984, E.1984/140, K.1984/2907) kararı, “*Tapulu taşınmazın satışına ilişkin sözleşme haricen düzenlendiğinden şekil noksanı nedeniyle geçersizdir, bu nedenle gecikme zammına uygulanacak faiz oranı tarafları bağlamaz*” (Kazancı İBB, E.T.11.12.2018); Eren, F., s. 179 (Borçlar Genel).

¹³¹ Eren, F., s. 30; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 31; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 95.

¹³² Tekinay, S.S., Eşya Hukuku, C. I, İstanbul 1984, s. 448; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 31; Eren, F., (Mülkiyet), s. 494; Aksi görüş hakkında bkz. Öz, T., Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme, İstanbul 1990, s. 188 vd.; Serozan, R., Taşınır Eşya Hukuku, İstanbul 2002, s. 200; Ulusan, İ., İyiniyetli Sebepsiz Zenginleşmenin İade Borcunun Sınırlanması Sorunu, İstanbul 1984, s. 20 vd.

¹³³ Eren, F., (Mülkiyet), s. 494.

¹³⁴ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 14.

¹³⁵ Karayalçın, Y., Ticaret Hukuku Dersleri, Ankara 1960, s. 77; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 14.

doğrultusunda belirlenmesi nedeniyle; kanun koyucu tarafından, ticari iş kavramının sınırlarının çizilmesi gerekmiştir¹³⁶.

Türk Ticaret Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, “*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir*” denilmek suretiyle, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen bütün hususların; ticari işletmeyle veya tacirle ilgili olup olmadıklarına bakılmaksızın, ticari iş olarak kabul edileceği öngörülmüştür¹³⁷. İlgili düzenleme ile hükme bağlanan bir diğer husus ise, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmemekle beraber; bir ticari işletmeyle ilgili olarak gerçekleştirilen işlem ve fiillerin sahip olduğu ticari iş niteliğine ilişkindir¹³⁸. Buna göre, hangi kanunda düzenlendiği dikkate alınmaksızın, bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller; ticari iş meydana getiren bir borç kaynağı oluşturmaktadır¹³⁹.

Ticari işletme ile ilgili olarak gerçekleştirilen işlem ve fiillerin; bu işletmeye veya işletmenin faaliyetlerine doğrudan ya da dolaylı olarak bağlanabilen işlem ve fiillerden olması mümkündür¹⁴⁰. Buna göre tacirin, işletmenin unsurlarını oluşturan üretim etmenlerinin yanı sıra ticari işletmesinde kullanılmak üzere mamul, yarı mamul veya ham madde satın alması; ticari işletmeyi ilgilendiren işlemlerden sayılmaları nedeniyle, ticari iş olarak nitelendirilmektedir¹⁴¹.

1.5. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE YARAR VE HASARIN GEÇMESİ

Ticari satış sözleşmelerinde taraflarca kararlaştırılmış olması hâlinde satıcı, satılan malın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme borcunu, sözleşmenin kurulmasından belirli bir süre sonra yerine getirebilmektedir. Bu hâlde, sözleşmenin kurulmasından satış konusu malın zilyetliğinin devredilmesine kadar geçen sürede, satılan malda artışlar meydana gelebilmekle birlikte; bu malın tümüyle kötüleşmesi veya yok olması da söz konusu olabilmektedir. Kanun koyucu tarafından, TBK m. 208 hükmünde bu hususa ilişkin genel bir

¹³⁶ Orbay Ortaç, N., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz, Ankara Barosu Dergisi, S.2, 2014, S.2, s. 120; Göktürk, K., Ticari İş Kavramı, Sınıflandırılması ve Faiz Meselesi, GÜHFD, C. XIX, S.2, 2015, s. 5.

¹³⁷ Y. 17 HD (T. 16.4.2015, E.2014/25145, K. 2015/5962) kararı, “*Örneğin, iki memur arasında gerçekleştirilen bir bono alışverişi, bu işin Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmesi nedeniyle, ticari bir iş meydana getirmektedir. Buna karşın, söz konusu bono alışverişi ticari bir iş olmakla birlikte, ticari işletme ile ilgili değildir*” (Kazancı İBB, E.T. 26.11.2018).

¹³⁸ Y. 20 HD. (T. 14.1.2016, E.2015/14670, K.2016/317) kararı, “*Bir hukukî işlemin veya fiilin TTK'nın kapsamında kaldığının kabul edilmesi için kanunun amacı içinde yukarıda tanımları verilen bu kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bir hukukî işlemin veya fiilin olması gerekir*” (Kazancı İBB, E.T. 26.11.2018).

¹³⁹ Göktürk, K., s. 16.

¹⁴⁰ Hirsch, E., Türk Ticaret Kanunu'nun Esaslarına Göre Ticaret Hukuku, İstanbul 1935, s. 40; Eriş, G., Gereççeli-Açıklamalı-İçtihatlı 6335 Sayılı Kanunla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, C.I, Ankara 2017, s. 224.

¹⁴¹ Ayhan, R., (Ticari İş Kavramı), s. 296.

kural öngörülmesi; satılan malın zilyetliğinin devredilmesiyle birlikte yarar ve hasarın da alıcıya geçeceği esası benimsenmiştir¹⁴².

Kanun koyucu tarafından Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde, ticari satışlarda yarar ve hasarın geçmesine ilişkin özel bir düzenleme öngörülmemiş olması nedeniyle; TBK m. 208 hükmünün, bu tür satışlara da uygulanacağı anlaşılmaktadır¹⁴³.

1.5.1. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu'nun 208'inci maddesi uyarınca yarar kavramı, ticari satış sözleşmesinin meydana getirilmesi ile taşınır mallarda zilyetliğin devri; taşınmazlarda ise tescil anına kadar geçen süre içerisinde, satılan malda kendiliğinden meydana gelen artışlar olarak nitelendirilmektedir¹⁴⁴. Satılan malda oluşan bu artışlar, doğal ürünler olarak tezahür edebileceği gibi, söz konusu maldan elde edilen gelirler şeklinde de ortaya çıkabilmektedir¹⁴⁵.

Hasar kavramı, “maddi edim hasarı” ve “bedel hasarı” olarak ikiye ayrılmakta olup; satılan malda meydana gelen maddi hasarı belirten “maddi edim hasarı”, taşınırlarda zilyetliğin devrinden, taşınmazlarda ise tescil anından önce satılan malın beklenmedik bir olay nedeniyle yok olması veya kötüleşmesi durumunda, satıcının ifa yükümlülüğünün devam edip etmeyeceğine ilişkin bir kavram olarak nitelendirilmektedir¹⁴⁶. “Bedel hasarı” ise, beklenmedik bir olay dolayısıyla satılan malın yok olması veya kötüleşmesi hâlinde alıcının, satış bedelini ödeyip ödemeceğini ifade etmektedir¹⁴⁷.

Türk Borçlar Kanunu'nun 208'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, “*Kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayırık hâller dışında, satılanın yarar ve hasarı; taşınır satışlarında zilyetliğin devri, taşınmaz satışlarında ise tescil anına kadar satıcıya aittir*” şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek; satılanın zilyetliğinin

¹⁴² Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 44; Eren, F., s. 46; Aral, F./Ayrancı, H., s. 85.

¹⁴³ “6762 sayılı Kanun'un 870'inci maddesinin birinci fıkrasında, “Nefi ve hasar hakkında Borçlar Kanunu'nun 183'üncü maddesi hükmü tatbik olunur. Şu kadar ki; gemi veya gemi payı, gemi yolculukta bulunduğu sırada temlik edilirse temlik edenle iktisap eden arasındaki münasebetlerde bu yolculuğun kar veya zararı, aksine anlaşma olmadıkça iktisap edenindir” şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiş; ilgili hüküm, aslında bir borçlar hukuku meselesi olan gemi satışında nef'i ve hasarın intikali ile ilgili olması nedeniyle, 6102 sayılı Kanun'un tasarisına alınmamıştır. Dolayısıyla gemi satışında de nef'i ve hasarın düzenlenmesi borçlar hukuku hükümlerine bırakılmıştır” (TTK m. 1002 Gereği, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu); Akıntürk, T., Satım Akdinde Hasarın İntikali, Ankara 1966, s. 172.

¹⁴⁴ Eren, F., s. 47; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 43.

¹⁴⁵ Olgaç, S., s. 25; Eren, F., s. 48; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 43; Aral, F./Ayrancı, H., s. 88; Yavuz, C., s. 69; Akıntürk, T., s. 188 vd.

¹⁴⁶ Özdemir, H., Satış Sözleşmesinde Yarar ve Hasarın İntikali, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. 353; Eren, F., s. 49; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 30.

¹⁴⁷ Eren, F., s. 49; Aral, F./Ayrancı, H., s. 85.

devredilmesiyle birlikte, yarar ve hasarlara alıcının katlanacağı hükme bağlanmıştır¹⁴⁸. İlgili düzenlemede yer alan “hasar” ifadesinin, bedel hasarı kavramını karşılması nedeniyle¹⁴⁹; ticari satış sözleşmesine konu edilen malın, beklenmedik bir olay yüzünden yok olması sonucunda bu malı devredemeyen satıcının, alıcıdan satış bedelinin ödenmesini isteyemeyeceği kabul edilmektedir¹⁵⁰.

1.5.2. Ticari Satışlarda Yarar ve Hasarın Geçmesine İlişkin Esaslar

Türk Borçlar Kanunu'nun 208'inci maddesinin 1'inci fıkrasında öngörülen yarar ve hasarın geçmesine ilişkin kuralın uygulanabilmesi için ticari satış sözleşmesinin, hasar gerçekleşmeden önce geçerli bir şekilde kurulmuş olması gerekmektedir. Zira geçerli olarak kurulmuş bir ticari satış sözleşmesi olmadıkça, alıcı ve satıcının satış sözleşmesinden doğan borçlarından da söz edilememektedir¹⁵¹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 208'inci maddesi uyarınca, satılanın yarar ve hasarının alıcıya geçmesi için ticari niteliği haiz olan satış sözleşmesinin hüküm doğurmaya başlamış olmasının yanı sıra, satılanın zilyetliğinin de alıcıya devredilmiş olması gerekmektedir¹⁵². TBK m. 172/1 hükmünde ise, “*Borcun konusunu oluşturan şey, koşulun gerçekleşmesinden önce kendisine verilen alacaklı, koşul gerçekleşirse, koşulun gerçekleşmesine kadar elde ettiği yararların sahibi olur*” denilmek suretiyle; geciktirici koşula bağlı ticari satışlarda satılanın yararlarının, satış sözleşmesinin bağlandığı geciktirici koşulun gerçekleşmesinden önce, söz konusu malın teslimiyle birlikte alıcıya geçmiş sayılacağı kabul edilmiştir. Bu hâlde, satılanın teslimiyle birlikte yararlarından başka; hasarların da alıcıya geçmiş sayılacağı kabul edilebilmektedir¹⁵³. Dolayısıyla, kanun koyucu tarafından geciktirici koşula bağlı satışlar açısından öngörülen TBK m. 172/1 hükmünün; TBK m. 208'de öngörülen yarar ve hasarın geçmesine yönelik esas bakımından bir istisna getirdiği görülmektedir¹⁵⁴.

Ticari satış sözleşmesinin kurulmasından, satılanın zilyetliğinin devredilmesine kadar geçen sürede satılan malda oluşan bozulma ve eksikler; taraflara yükletilemeyen, beklenmedik bir olay sonucunda meydana gelmedikçe, TBK m. 208 hükmü uygulanamamaktadır. Buna göre, ticari niteliği haiz olan satışlarda hasarın doğabilmesi için savaş, deprem gibi mücbir sebepler ile sel, yangın gibi umulmayan olaylar nedeniyle; satılan

¹⁴⁸ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 44; Yavuz, C., s. 72.

¹⁴⁹ Eren, F., s. 49; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 30; Aral, F./Ayrancı, H., s. 85.

¹⁵⁰ Arslanlı, H., Ticari Bey'de Hasar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XIII, S.IV, 1947, s. 1474; Eren, F., s. 50; Aral, F./Ayrancı, H., s. 85.

¹⁵¹ Eren, F., s. 50; Yavuz, C., s. 76.

¹⁵² Yavuz, C., s. 76.

¹⁵³ Yavuz, C., s. 77; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 46; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 118.

¹⁵⁴ Yavuz, C., s. 77.

malın yok olması veya kötüleşmesi sonucunda, ifa imkânsızlığının ortaya çıkması gerekmektedir¹⁵⁵.

1.5.3. Yarar ve Hasarın Geçmesine İlişkin Kuralın İstisnaları

Kanun koyucu tarafından Türk Borçlar Kanunu'nun 208'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, “*Kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayrık hâller dışında...*” şeklinde bir ifadeye yer verilerek; ilgili düzenlemede öngörülen kural, kanundan, sözleşmeden veya durumun gereğinden doğan belirli istisnalara tâbi tutulmuştur. Dolayısıyla, TBK m. 208/1'de hükme bağlanan kuralın; kanundan, durumun gereğinden veya taraflarca aksinin kararlaştırılmasından doğan istisnai hâllerde uygulanamayacağı kabul edilmektedir¹⁵⁶.

1.5.3.1. Durumun Gereğinden Doğan İstisnalar

Ticari satışlarda, satılan maldaki hasarın alıcıya geçmesi sonucunda hakkaniyet ilkeleri ve dürüstlük kuralına aykırı bir durumun ortaya çıkacağı hâllerde; TBK m. 208/1 hükmünde öngörülen kural uygulanamamaktadır¹⁵⁷. Buna göre, seçim hakkının satıcıya bırakıldığı seçimlik borçlarda, satılan mallardan birinin zilyetliğin devrinden önce yok olması durumunda; satıcının yok olan malı seçmek suretiyle, satış bedelinin ödenmesini isteme imkânı bulunmamaktadır¹⁵⁸. Bunun yanı sıra, aynı malın birden fazla kişiye satıldığı hâllerde de satılan malın, zilyetliğinden devrinden önce yok olması durumunda; satıcının, alıcıların hiçbirinden satış bedelinin ödenmesini talep edemeyeceği kabul edilmektedir¹⁵⁹.

1.5.3.2. Sözleşmeden Doğan İstisnalar

Türk Borçlar Kanunu'nun 208'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, satış sözleşmesinin taraflarının, hasarın geçmesine ilişkin kuralı değiştiren hükümler öngörmüş olması hâlinde; ilgili düzenlemeyle öngörülen kuralın uygulanamayacağı hükme bağlanmıştır. TBK m. 208 hükmünün düzenleyici bir hüküm niteliğine sahip olması nedeniyle; ticari satış sözleşmesinin taraflarının, satılan malın yarar ve hasarlarının alıcıya veya satıcıya ait olacağını ya da sözleşmenin kurulmasıyla birlikte alıcıya geçeceğini kararlaştırma imkânı bulunmaktadır¹⁶⁰.

¹⁵⁵ Schwarz, A., Satış Akdinde Hasarın İntikali, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IV, S.1, Çeviren: Kudret Ayiter, 1947, s. 160; Eren, F., s. 52; Akıntürk, T., s. 48; Özdemir, H., (Yarar ve Hasarın İntikali), s. 352.

¹⁵⁶ Aral, F./Ayrancı, H., s. 86.

¹⁵⁷ Yavuz, N., 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 2013, C. I, s. 1054.

¹⁵⁸ Yavuz, N., s. 1054; Eren, F., s. 54; Ayrıca bkz. Akıntürk, T., s. 152; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 112.

¹⁵⁹ Eren, F., s. 54; Yavuz, N., s. 1054.

¹⁶⁰ Eren, F., s. 54; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 39; Yavuz, C., s. 80; Uluslararası ticari satışlar açısından uygulama alanı bulan *Incoterms* kuralları, bu tür satışlarda hasarın geçişine ilişkin özel düzenlemeler getirmiştir; Bkz. 1.Bölüm, 1.6.1.; 2.Bölüm, 2.1.1.1.2.3.

1.5.3.3. Kanundan Doğan İstisnalar

Türk Borçlar Kanunu'nun 208'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, “*Taşınır satışlarında, alıcının satılanın zilyetliğini devralmada temerrüde düşmesi durumunda zilyetliğin devri gerçekleşmişçesine satılanın yarar ve hasarı alıcıya geçer*” denilmek suretiyle; alıcının satılanın zilyetliğini devralma borcunda temerrüde düşmesi hâlinde, zilyetliğin devrinin gerçekleşmiş sayılacağı ve satılanın yarar ve hasarının kendisine geçeceği hükme bağlanmıştır¹⁶¹. İlgili düzenleme uyarınca, söz konusu malların satıcıya yüklenemeyen bir nedenle yok olması durumunda; satıcı, borcundan kurtulmakla birlikte satış bedelinin ödenmesini talep edebilmektedir¹⁶².

Ticari satışlarda satılanın yarar ve hasarının geçmesine ilişkin kanundan doğan diğer bir istisna ise mesafeli satışlar açısından söz konusu olmaktadır. Mesafeli satışlarda yarar ve hasarın geçişine yönelik özel bir düzenlemenin öngörüldüğü TBK m. 208/3'te, “*Satıcı alıcının isteği üzerine satılanı ifa yerinden başka bir yere gönderirse, yarar ve hasar, satılanın taşıyıcıya teslim edildiği anda alıcıya geçer*” denilmek suretiyle; bu tür satışlarda hasarın, satılan malın taşıyıcıya teslim edildiği sırada alıcıya geçeceği kabul edilmiştir.

Ticari niteliği haiz olan bir satış sözleşmesinin yerine getirilebilmesi için sözleşmeye konu edilen malın, başka bir yere gönderilmesinin gerektiği hâllerde; mesafeli satışlar gündeme gelmektedir¹⁶³. Mesafeli satışlarda hasar; satıcının, satılan malı alıcıya göndermek amacıyla bağımsız bir taşıyıcıya teslim etmiş olmasına bağlı olarak alıcıya geçmektedir¹⁶⁴. Dolayısıyla, satıcının satılan malı kendi yardımcılarına taşıması durumunda; bu mal üzerindeki hâkimiyeti kalkmamış sayılacağı için hasarın alıcıya geçmesinden bahsedilememektedir¹⁶⁵. Nitekim Yargıtay tarafından verilen bir kararda, satıcının satılan mal üzerindeki hâkimiyetinin kalkmış sayılabilmesi için bu malın, bağımsız bir taşıyıcıya teslim edilmiş olması gerektiği belirtilmiştir¹⁶⁶.

1.6. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN BAZI TÜRLERİ

Ticari satış sözleşmeleri, satış bedelinin ödenme şekli, satış işleminin nitelikleri ve diğer benzer hususlar doğrultusunda çeşitli türlere ayrılmakta olup; ilgili sözleşmelerin bazıları, bu başlık altında incelenecektir.

¹⁶¹ Eren, F., s. 55; Yavuz, N., s. 1055; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 54.

¹⁶² Yavuz, C., s. 73.

¹⁶³ Akıntürk, T., s. 134; Eren, F., s. 55.

¹⁶⁴ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 116; Eren, F., s. 55; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 47; Yavuz, N., s. 1055.

¹⁶⁵ Eren, F., s. 55.

¹⁶⁶ Y. TD. (T.8.10.1964, E. 963/5523, K. 964-5015) kararı, (Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 117).

1.6.1. Taksitle Ticari Satış Sözleşmeleri

Türk Borçlar Kanunu'nun 253'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında taksitle satış, “...saticının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır” şeklinde tanımlanmıştır. TKHK m. 17/1 hükmünde ise taksitle satış sözleşmelerine ilişkin, “saticı veya sağlayıcının malın teslimi veya hizmetin ifasını üstlendiği, tüketicinin de bedeli kısım kısım ödediği sözleşmelerdir” şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir. Bu hâlde taksitle satış sözleşmesi, satıcı için satılan malın bedelin ödenmesinden önce alıcıya devredilmesi; alıcı açısından ise, kredilendirilmiş para borcunu taksitler hâlinde ödenmesi yükümlülüklerini doğurmaktadır¹⁶⁷.

Taksitle satış sözleşmesinin, sosyal sıkıntılar doğurmaya elverişli bir sözleşme olması nedeniyle kanun koyucu tarafından, bu sözleşmeye ilişkin hükümlerin emredici olması esası benimsenmiş ve ilgili hükümlerin aksine bir sözleşme düzenlenmesine izin verilmemiştir¹⁶⁸. Zira taksitle satış sözleşmesinin mahiyeti, alıcının özel olarak korunmasını gerekli kılmakta olup; bu sözleşmeye ilişkin hükümler, alıcıya ayrıcalık sağlama amacını taşımaktadır¹⁶⁹. Bununla birlikte TBK m. 263/4 hükmünde, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın, bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alındığı hâllerde taksitle satışa ilişkin hükümlerden yalnızca TBK m. 259/2, m. 260/1 ve m. 261 hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Buna göre taksitle satışa ilişkin hükümlerin, ticari niteliği haiz olan bir satış sözleşmesine sınırlı olarak uygulanabildiği anlaşılmaktadır¹⁷⁰.

Ticari işletmeler arasında mal ile hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde geç ödemenin sonuçlarına ilişkin özel düzenlemelerin öngörüldüğü TTK m. 1530 hükmünde de taksitle satışlara temas edilmiş; ilgili hükmün 8'inci fıkrasında, mal bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü hâllerde, TTK m. 1530'da ödeme sürelerini düzenleyen hükümlerin birinci taksit bakımından uygulanacağı kabul edilmiştir. Buna göre, ticari niteliği haiz olan taksitle satışlarda; ilk taksit ödemesinin, malın teslim edildiği veya faturanın alındığı tarihten itibaren altmış gün içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte TTK

¹⁶⁷ Ozanoğlu, H., Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi, Ankara 1999, s. 45; Demir, R., Taksitle Satış Sözleşmeleri, Ankara 2017, s. 5 vd.; Kuntalp, E., Ard Arda Teslimli Satım Akdi, Ankara 1968, s. 33; Ünlütepe, M., 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, 2014, s. 301; Gümüüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 149; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 85; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 301; Yavuz, C., s. 277; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 639.

¹⁶⁸ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 641; Serdar, İ., Taksitle Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. 483.

¹⁶⁹ Ozanoğlu, H., (Taksitle Satım), s. 25; Serdar, İ., Taksitle Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. 496.

¹⁷⁰ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 87.

m. 1530/8 hükmü uyarınca, ticari satışlarda alıcının, büyük ölçekli işletme ve satıcının, küçük veya orta ölçekli işletme ya da tarımsal veya hayvansal üretici olması hâlinde; taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleri geçersiz sayılmaktadır.

Ticari niteliği haiz olan taksitle satış sözleşmesine, taşınır mallar konu edilebilmekte; bu hâlde, hayvanların ve başkalarının taşınmaz malları üzerine yapılan kulübe gibi hafif yapıların da taksitle satışı gerçekleştirilebilmektedir¹⁷¹. Taşınmaz mallar ise, taksitle satışa ilişkin hükümlerin niteliğine uygun düşmemesi nedeniyle; bu sözleşmeye konu oluşturamamaktadır¹⁷². Nitekim bu husus, taksitle satış sözleşmesinin tanımlandığı TBK m. 253/1 hükmünde, “...satılan taşınır” şeklinde bir ifadeye yer verilerek açıklığa kavuşturulmuştur.

Türk Borçlar Kanunu’nun 253’üncü maddesinin 2’nci fıkrasında taksitle satış sözleşmesinin, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmayacağı hükme bağlanmıştır. Buna karşılık TBK m. 263/4 hükmünde, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın, ticari işletmenin ihtiyacı ya da mesleki amaçlarla satın alındığı hâllerde; taksitle satışa ilişkin belirli hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. TBK m. 263/4’te öngörülen bu hükümlerin arasında ise, taksitle satış sözleşmesinin yazılı olarak yapılması gerektiğine ilişkin bir düzenlemenin yer almadığı görülmektedir. Dolayısıyla, ticari niteliği haiz olan taksitle satış sözleşmeleri açısından, yazılı şekil şartının aranmadığı anlaşılmaktadır¹⁷³.

Ticari nitelikteki taksitle satış sözleşmelerine uygulanan TBK m. 259/2, m. 260/1 ve m. 261 hükümlerinde; alıcının temerrüdü hâlinde satıcının sahip olduğu seçimlik haklar, sözleşmeden dönmeye ilişkin sonuçlar ile hâkimin müdahalesi düzenlenmiştir. Buna göre, alıcının taksitlerden birini ödemede temerrüde düşmesi durumunda; satıcı, TBK m. 259/2 hükmünde öngörülen koşullar içerisinde sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmektedir. Taksitle satışlarda satıcının, ifadan vazgeçerek müspet zararının tazminini talep etme imkânı ise bulunmamaktadır¹⁷⁴. TBK m. 261 hükmünde ise, belirli koşullar altında hâkimin

¹⁷¹ Ozanoğlu, H., (Taksitle Satım), s. 61; Ünlütepe, M., s. 302.

¹⁷² Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 86; Ozanoğlu, (Taksitle Satım), s. 59; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 303; Ayrıca bkz. Akıncı, B., 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Taksitle Satış Hükümlerinde Yapılan Değişiklikler ve Getirilen Yenilikler, Konya Barosu Dergisi, S. 2, 2017, s. 92.

¹⁷³ Bkz., Yılmaz, C., 6098 Sayılı TBK Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi (TBK m. 253-262), 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, İstanbul 2011, s. 453.

¹⁷⁴ Yavuz, C., s. 293.

sözleşmeye müdahale ederek; temerrüde düşen alıcı için ödeme kolaylıkları sağlayabileceği ve satıcının satılanı geri almasını yasaklayabileceği hükme bağlanmıştır¹⁷⁵.

1.6.2. Kesin Vadeli Ticari Satış Sözleşmeleri

Kesin vade, tarafların edimlerin yerine getirilmesi hususunda karşılıklı olarak belirledikleri ifa zamanını göstermektedir¹⁷⁶. Buna göre kesin vadeli işlemler, ifa zamanının şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirlendiği ve tarafların, ifanın kesin olarak belirlenmiş bu zamanda gerçekleştirileceğini kararlaştırdığı işlemlerdir¹⁷⁷. Bu tür işlemlerde borçlunun, açıkça belirlenen tarihte borcunu yerine getirmemesi hâlinde; ihtara gerek olmaksızın, temerrüde düşmesi söz konusudur¹⁷⁸.

Türk Borçlar Kanunu'nun 124'üncü maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca, bir satış sözleşmesinde kesin vadenin varlığından söz edebilmek için; borcun ifa edileceği zamanının kesin olarak belirlenmiş olması ve bu tarihten sonra yapılacak olan ifanın, artık kabul edilmeyeceğinin sözleşmeden anlaşılabilmesi gerekmektedir. Buna göre kesin vadeli bir satış sözleşmesinde, ifa zamanının taraflarca kesin olarak belirlenmesi yeterli olmayıp; belirlenen zamanda gerçekleştirilmeyen borcun, bundan sonra kabul edilmeyeceği de kararlaştırılmış olmalıdır¹⁷⁹. Buna karşılık kanun koyucu, ticari hayatın gereklilikleri doğrultusunda TBK m. 124/3 hükmünde öngörülen bu iki şartı hafifletme yoluna giderek; bir ticari satış sözleşmesinde, tarafların teslim günü konusunda anlaşmış olmaları hâlinde bu sözleşmenin, kesin vadeli bir sözleşme olduğunu karine olarak kabul etmiştir¹⁸⁰. Buna göre ticari niteliği haiz olan bir satış sözleşmesi; ifanın, belirlenen tarihte mutlaka gerçekleştirileceği ayrıca kararlaştırılmamış olsa bile, kesin vadeli bir sözleşme sayılmaktadır¹⁸¹. Dolayısıyla, belirli vadeli ticari satışlarda satıcının, vadenin kesin olarak belirlenmediğini ileri sürmesi hâlinde; bu iddiasını ispatlaması gerekmektedir¹⁸².

Türk Borçlar Kanunu'nun 212'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre, belirli vadeli ticari satışlarda; satıcı temerrüde düşerse alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun yerine

¹⁷⁵ Demir, R., s. 108; Yavuz, C., s. 300.

¹⁷⁶ Tekinay, S.S./Akman, S./Burcuoğlu, H/Altop, A., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.Bası, İstanbul 1993, s. 806; Keskin, A.D., Kesin Vadeli İşlemlerde İfa Etmeme: Temerrüt ve İmkânsızlık, GÜHFD, C.XI, S.1-2, 2007, s. 212; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 950; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 685; Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 62; Doğanay, İ., (Ticari Satım), s. 433.

¹⁷⁷ Keskin, A.D., s. 213.

¹⁷⁸ Yüce, M.B., İfa Zamanı, İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu, İstanbul 2017, s. 936; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 950.

¹⁷⁹ "Sözleşmede kullanılan en geç, nihayet vs. gibi deyimler bu anlama gelebilmektedir" (Tekinay, S.S./Akman, S./Burcuoğlu, H/Altop, A., s. 953); Eren, F., (Borçlar Genel), s. 948.

¹⁸⁰ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 45; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 133; Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 74.

¹⁸¹ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 133.

¹⁸² Tekinay, S.S./Akman, S./Burcuoğlu, H/Altop, A., s. 953; "genel kurala göre ispatlanması gereken husus kesin vadenin varlığı iken; ticari satışlarda belirlenen vadenin kesinlik arz etmediğidir. Yani ispat yükü ters dönmüştür" (Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 76).

getirilmemesi nedeniyle uğradığı zararı istediği kabul edilmektedir. TBK m. 212/3 hükmü uyarınca alıcı, borcun aynen ifa edilmesini istemesi hâlinde bu niyetini, gecikmeksizin satıcıya bildirmek zorundadır.

1.6.3. Kısım Kısım Yerine Getirilen Ticari Satış Sözleşmeleri

Kısım kısım yerine getirilen satış sözleşmelerinde satıcı, satılan malın teslimini bir defada gerçekleştirmeyip; borcunu, birbirini takip eden vadelerde, eşit veya değişebilen miktarlarda ifa etmektedir¹⁸³. Buna göre, satıcının ifa ettiği kısımların eşit olması gerekmediği gibi; alıcının, satış bedelini ödeme borcu da ifa edilen miktarlara göre ayarlanabilmektedir¹⁸⁴. Kısım kısım yerine getirilen satış sözleşmelerini bir örnekle ifade etmek gerekirse; bir fabrikanın kömür ihtiyacını karşılamak amacıyla, her ay belirli miktar kömürün teslim edileceğinin kararlaştırıldığı bir satış sözleşmesinden bahsetmek mümkündür¹⁸⁵.

Edimlerin, bölünebilir cinsten olsa bile tümüyle ve bir bütün hâlinde ifa edilmesi kural olmakla beraber; tarafların iradeleri ve sözleşmenin niteliği doğrultusunda kısmî ifanın kabul edileceği durumlar gündeme gelebilmektedir¹⁸⁶. Buna göre, sözleşmenin birbirinden bağımsız edimleri içerdiği veya bir bütün hâlinde gerçekleştirilecek olan ifanın, diğer taraf için zorluk yaratacağı durumlarda kısmî ifanın kabul edilmesi gerekmektedir¹⁸⁷. Nitekim, alacaklının kısmî ifayı red hakkını düzenleyen TBK m. 84 hükmünün, emredici nitelikte olmaması nedeniyle; sözleşmenin tarafları, her zaman bunun aksini kararlaştırma imkânına da sahiptir¹⁸⁸.

Kısım kısım yerine getirilen satış sözleşmelerinde satıcı, satılan malın geri kalan kısmını borca aykırı bir şekilde yerine getirmezse temerrüde düşer ve bu tür temerrüt hâli, kısmî temerrüt olarak nitelendirilir¹⁸⁹. TTK m. 23/1-(a) hükmünde, ticari niteliği haiz olan ve kısım kısım yerine getirilen satış sözleşmelerinde, sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda; alıcının, sahip olduğu hakları nasıl kullanabileceğine ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmektedir. Buna göre, sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi hâlinde alıcının, TBK m. 123-125'e göre borçlu aleyhine hareket ederek; kalan kısmın aynen ifası ile birlikte gecikme tazminatını ya da ifadan vazgeçip müspet zararının tazminini veya

¹⁸³ “Bu tür sözleşmeleri ayırt etmeye yarayan en önemli unsur, satıcıya yüklenen teslim borcunun ifa şeklidir” (Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 611).

¹⁸⁴ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 611.

¹⁸⁵ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 611.

¹⁸⁶ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 947; Feyzioğlu, F.N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.II, İstanbul 1977, s. 34; Tekinay, S.S./Akman, S./Burcuoğlu, H./Altop, A., s. 764 vd.; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 612.

¹⁸⁷ Feyzioğlu, F.N., s. 34-34; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 920-921.

¹⁸⁸ Tunçomağ, K., (Genel Hükümler), s. 699; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 947.

¹⁸⁹ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1155.

sözleşmeden dönerek menfi zararının tazminini talep etmesi mümkündür¹⁹⁰. TTK m. 23/1-(a) hükmü uyarınca, teslim edilmeyen kısım nedeniyle sözleşmenin tümü ile ilgili haklı bir endişe gündeme geliyorsa; alıcı, sözleşmenin tamamını feshetme imkânına sahiptir. Nitekim, haklı bir endişenin veya teslim edilecek kısımlar arasında bir bağlılığın mevcut olduğu hâllerde; sözleşmenin tamamının feshedilmesi, daha elverişli bir durum yaratmaktadır¹⁹¹.

1.6.4. Örnek Üzerine Ticari Satış Sözleşmeleri

Kanun koyucu tarafından örnek üzerine satış sözleşmesine ilişkin olarak, Türk Ticaret Kanunu'nda bir düzenleme öngörülmemiştir. Bununla birlikte, ilgili sözleşmenin tacirler arasında kurulması ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirmesi hâlinde; ticari niteliği haiz olan bir örnek üzerine satış sözleşmesi ortaya çıkmaktadır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 247'nci maddesinde örnek üzerine satış, “...*tarafaların sözleşmenin konusu olan malın alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılan bir örneğe ya da tespit ettikleri bir mala uygun olması üzerinde anlaşmalarıyla yapılan satıştır*” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre örnek üzerine satış sözleşmesi; sözleşmenin taraflarının, zilyetliği devredilecek olan malın alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılan örneğe uygun olması konusunda anlaşmışları bir satış sözleşmesidir¹⁹². Bu hâlde satıcının, satış sözleşmesine konu edilen malı örneğe uygun olarak teslim etmesi gerektiği anlaşılmaktadır¹⁹³.

Örnek üzerine satış sözleşmesine ancak çeşidiyle belirlenebilen taşınır malların konu edilmesi mümkündür¹⁹⁴. Buna göre, “teslim” unsuru esas alınarak düzenlenen TTK m. 23 hükmü; bu tür taşınırları konu edinen ve ticari niteliği haiz olan örnek üzerine satış sözleşmelerine uygulanabilmektedir.

Örnek üzerine satış sözleşmesinde, satılan mala ilişkin örneğin; en geç sözleşmenin kurulduğu ana kadar alıcıya veya üçüncü bir kişiye verilmesi gerekmektedir¹⁹⁵. Bununla birlikte, satış sözleşmesine konu oluşturan malın; alıcıya veya üçüncü bir kişiye temin edilen örneği ile aynı vasıflara sahip olması şarttır¹⁹⁶. Satılan malın, verilen örneğe uygun olmaması hâlinde; alıcının, ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümler doğrultusunda hareket etmesi söz

¹⁹⁰ “Müşpet zarar, sözleşmenim hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesinden doğan zarardır. Menfi zarar ise, yerine getirileceğine inanılan bir sözleşmenin hüküm ifade etmemesi nedeniyle uğranılan zarardır” (Yavuz, C., s. 98)

¹⁹¹ Bkz., Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1155; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 615.

¹⁹² Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 659; Yavuz, C., s. 257.

¹⁹³ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 660; Doğanay, İ., (Ticari Satım), s. 424.

¹⁹⁴ Dinar, C., Numune Üzerine Satım, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IV, S. 2, 2007, s. 12; Doğanay, İ., (Ticari Satım), s. 424.

¹⁹⁵ Örnek verilmemiş olsa bile satılanın niteliklerinin somut bir örneğe göre tespit edildiği durumlarda da örnek üzerine satıştan söz edilebileceğine ilişkin bkz. Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 661.

¹⁹⁶ Doğanay, İ., (Ticari Satım), s. 424; Yavuz, C., s. 258.

konusudur¹⁹⁷. Bu hâlde alıcının, TTK m. 23/1-(c) hükmünde öngörülen ayıplı mallarda gözden geçirme ve ayıp bildirimine ilişkin sürelerle uygun davranması gerekmektedir.

Satılan mala ilişkin örneğin verildiği kişi, bu örneğin saklanması ve bozulmaması için gerekli önlemleri almak zorundadır¹⁹⁸. Bununla birlikte, satılan malın karşılaştırılması için örneğin muayene edilmesinin veya tüketilmesinin gerektiği hâller hariç olmak şartıyla; satıcı, alıcıya veya üçüncü kişiye verdiği örneğin geri verilmesini isteme hakkına sahiptir¹⁹⁹.

Kanun koyucu tarafından, örnek üzerine satışta ispat yüküne ilişkin hususlar; Türk Borçlar Kanunu'nun 248'inci maddesinde hükme bağlanmıştır. Buna göre, taraflar arasında gerçekleştirilen bir ticari satışın, örnek üzerine satış şeklinde yapıldığına dair ispat yükü alıcıya düşmektedir. Satılanın örneğe uygunluğunu ispat etmesi gereken taraf ise satıcı olup; örneğin alıcının elinde yok olduğu durumlarda ise ispat yükü alıcıya ait olmaktadır. Buna göre TBK m. 248/2 hükmü uyarınca, örneğin alıcının elinde yok olması hâlinde verilen örnekle satılan malın karşılaştırılması mümkün olmayacağı için alıcının, teslim edilen malın örneğe uygun olmadığını ileri sürmesi durumunda bunu kanıtlaması gerekmektedir²⁰⁰.

1.6.5. Beğenme Koşuluyla Ticari Satış Sözleşmeleri

Beğenme koşuluyla satış sözleşmeleri, kanun koyucu tarafından TBK m. 249 vd. hükümlerinde düzenlenmiş; bununla birlikte TTK m. 1530/4-(d)'de, "*Kanunda veya sözleşmede, mal veya hizmetin kabul veya gözden geçirme usulünün öngörüldüğü hâllerde...*" denilmek suretiyle, ticari niteliği haiz olan beğenme koşuluyla satışlarda temerrüt hâline ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre ilgili sözleşmenin, Türk Ticaret Kanunu ile getirilen özel hükümler saklı kalmak şartıyla; Türk Borçlar Kanunu hükümleri doğrultusunda incelenmesi gerekmektedir.

Kanun koyucu tarafından TBK m. 249 hükmünde, "*Beğenme koşuluyla satış, alıcının satılanı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla yapılan satıştır*" şeklinde bir tanıma yer verilerek; beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin, iki şekilde gerçekleşeceği öngörülmüştür. Buna göre, ticari niteliği haiz olan beğenme koşuluyla satışlarda alıcıya, satılanı deneme veya gözden geçirme imkânı sunulmakta²⁰¹; bu iki imkândan herhangi birinin tüketilmesi sonucunda, beğenme koşulunun gerçekleşmesiyle birlikte ilgili sözleşmenin

¹⁹⁷ Yavuz, C., s. 258.

¹⁹⁸ Eren, F., s. 227.

¹⁹⁹ Yavuz, C., s. 259; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 295.

²⁰⁰ Yavuz, C., s. 260.

²⁰¹ Antalya, O.G., Türk İsviçre ve Alman Hukuklarında Tecrübe Veya Muayene (Alıcının Onaylaması) Şartıyla Satım, İstanbul 1993, s. 23.

meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu hâlde, kanun koyucu tarafından TBK m. 249 hükmünde ifade edilen; “deneme” ve “gözden geçirme” kavramlarından ne anlaşılması gerektiği hususunda ayrı bir değerlendirme yapılması önem taşımaktadır.

1.6.5.1. Satılanın Denenmesi Kavramı

Ticari niteliği haiz olan beğenme koşuluyla satışlarda, satılanın denenmesi amacıyla alıcıya verilmesi; ifa amacına yönelik bir eylem olarak değerlendirilmektedir²⁰². Bu hâlde alıcının, kendisine teslim edilen satılanı denemek suretiyle; serbest arzusu doğrultusunda kabul etme veya geri çevirme imkânı bulunmaktadır²⁰³. Buna göre, teslim edilen uydu anteninın denenmesi ve beğenilmesi koşuluyla gerçekleştirilen bir satışta; alıcının söz konusu malı denemesi ve bu faaliyeti sonucunda onu onaylaması, tamamen özgür iradesine bırakılmaktadır²⁰⁴.

Satıcının, satılanın denenmesine ilişkin işlemlerin alıcının huzurunda yapılacak olması hâlinde; deneme için gerekli bulunan bütün şeyleri, satılan mal ile birlikte alıcıya vermesi gerekmektedir²⁰⁵. Örneğin alıcının, ilgili sözleşmeye konu edilen otomobili deneyebilmesi; bu otomobili çalıştıran anahtarın da kendisine verilmiş olmasına bağlı bulunmaktadır. Alıcıya bırakılan malın deneme sırasında arızalanması veya bir eksikliğinin ortaya çıkması hâlinde ise satıcının, söz konusu bozukluğu veya eksikliği de gidermesi gerekmele birlikte; bu hususta tazminat talep etme imkânı bulunmamaktadır²⁰⁶. Buna karşılık, satılanın denenmesi dolayısıyla ortaya çıkan masrafların, alıcı tarafından karşılanması nedeniyle; satılanın muhafazasına ilişkin giderlerin de alıcıya ait olduğu kabul edilmektedir²⁰⁷.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, ticari niteliği haiz olan beğenme koşuluyla satışlarda alıcının, satılan malın denenmesine bağlı olarak; söz konusu malı kabul etme veya geri çevirme özgürlüğüne sahip olduğu anlaşılmaktadır²⁰⁸. Bu hâlde alıcının, sözleşme veya âdete göre gereken süre içerisinde veya böyle bir süre yoksa, satıcının ihtarı üzerine; malı kabul edip etmediğine dair cevabını vermiş olması gerekmektedir.

²⁰² Antalya, O.G., s. 94.

²⁰³ Yavuz, C., s. 265; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 296; Antalya, O.G., s. 95.

²⁰⁴ Yavuz, C., s. 265.

²⁰⁵ Antalya, O.G., s. 127.

²⁰⁶ Antalya, O.G., s. 127.

²⁰⁷ Gönderme ve depolama masraflarının da kural olarak alıcıya ait olduğuna ilişkin bkz. Antalya, O.G., s. 128.

²⁰⁸ Y. 19 HD. (T.2.11.2015, E. 2014/15773, K.2015/13730) kararı, “Mahkemece yapılan yargılama, toplanan deliller neticesinde, taraflar arasındaki satışın, beğenme koşuluyla satış olduğu, davalının TBK'nun 252/2. maddesinde öngörülen deneme amacını aşan kullanımının söz konusu olmadığı, kaldı ki davacı satıcının makineleri geri almayı 20.7.2012 tarihli cevabı ihtarnamesiyle kabul ettiği, deneme ve gözden geçirme amacıyla satılan makinelerin kullanılmadan ve ambalajı açılmadan denenmesi mümkün olmadığından iadeyi kabul için ileri sürülen şartın somut olay bakımından öneminin olmadığı, bir başka ifade ile TBK'nun 250. maddesi uyarınca hiç bir gerekçe göstermeden beğenme koşuluyla satın aldığı makineleri geri verme hakkına sahip olan davalının çalıştıramadığı ve kullanılmadığı için beğenmediği makinelerin satış bedelinden sorumlu olmadığı gerekçeleri ile davanın reddine karar verilmiştir” (Kazancı İBB, E.T. 27.03.1029).

1.6.5.2. Satılanın Gözden Geçirilmesi Kavramı

818 sayılı evvelki Türk Borçlar Kanunu 219'uncu maddesinde, satılanın denenmesi veya gözden geçirilmesine ilişkin olarak “*tecrübe veya muayene*” ifadelerine yer verilmiş olması nedeniyle; satılanın gözden geçirilmesine yönelik işlemler, söz konusu malın muayene edilmesi veya incelenmesi olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, ticari niteliği haiz olan beğenme koşuluyla satışlarda, sözleşmeye konu edilen malın; yapılacak kimyasal inceleme sonuçlarına göre kabul edilip edilmemesi söz konusu olabilmektedir. Örneğin alıcı, bir miktar zeytinyağının muayene edilmesi sonucunda, ortaya çıkan asit oranını değerlendirmek suretiyle; malın kabulüne ilişkin serbestçe karar verebilmektedir²⁰⁹.

Kanun koyucu tarafından, satılanın gözden geçirilmesi kavramına TTK m. 1530/4-(d) hükmünde de temas edilmiş; bu tür satışlarda satılan malın kabul ve gözden geçirilme süresi ile alıcının temerrüdüne ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiştir. Bu hâlde, TTK m. 1530/4-(d) hükmünde ifade edilen “*kabul*” ve “*gözden geçirme*” kavramlarının da nasıl anlaşılması gerektiğinin tespit edilmesi önem taşımaktadır.

1.5.5.3. Beğenme Koşuluyla Ticari Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi

Kanun koyucu tarafından TTK m. 1530/4-(d)'de, satılan malın kabul veya gözden geçirilmesi için sözleşmede öngörülen sürenin, bu malın alınmasından itibaren otuz günü aşması ve ilgili durumun satıcının aleyhine ağır bir haksızlık oluşturması hâlinde söz konusu sürenin, malın alınmasından itibaren otuz gün olarak kabul edileceği öngörülmüş; alıcının, faturayı veya eş değer ödeme talebini kabul veya gözden geçirmenin gerçekleştiği tarihte ya da bundan önce almışsa, bu tarihten sonraki otuz günlük sürenin sonunda temerrüde düşeceği hükme bağlanmıştır.

TTK m. 1530/4-(d) hükmünde belirtilen “*kabul*” ile “*gözden geçirme*” kavramlarından ne anlaşılması gerektiği hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş; bir görüşe göre ilgili düzenlemede yer alan bu ifadeler, malın ayıplı olup olmadığının tespit edilmesi için ayıpların gözden geçirilmesi ve bildirilmesine ilişkin alıcıya tanınan süreler olarak nitelendirilmiştir²¹⁰. İlgili görüş uyarınca, malın ayıplı olduğunun teslim sırasında açıkça belli olması hâlinde alıcının, bu durumu 2 gün içinde satıcıya bildirmekle birlikte; bu bildirimden sonra ayıptan doğan haklarını kullanmazsa, otuz gün içinde temerrüde düşmesi

²⁰⁹ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 296.

²¹⁰ Çağlayan, P., Avrupa Birliği Yönergeleri ve Alman Hukukundaki Deneyimler Işığında Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları, BATİDER, C.XXVII, S. 2, 2011, s. 228.

söz konusudur²¹¹. Doktrindeki diğer bir görüş ise, TTK m. 1530/4-(d) hükmünde yer alan “*kabul*” ve “*gözden geçirme*” ifadelerinin; malın gözden geçirilmesi ve kabulüne ilişkin sözleşmede öngörülmüş bir süre mevcutsa, söz konusu sürenin sonunda malın ifa olarak kabul edilmesi şeklinde yorumlanması gerektiği yönündedir²¹². Bu değerlendirmeye göre, sözleşme gereğince malın gözden geçirilmesi ve kabulü için bir süre öngörülmüşse ve fatura en geç bu gözden geçirme veya kabulün yapılacağı tarihte alıcıya tebliğ edilmişse; alıcının, malın gözden geçirilmesi ve kabulü için öngörülen sürenin sonundan itibaren otuz gün içinde temerrüde düşmesi söz konusu olmaktadır²¹³.

Kanaatimizce, TTK m. 1530/4-(d) hükmünde yer alan “*kabul*” ve “*gözden geçirme*” ifadelerinin; TBK m. 249’da beğenme koşuluyla satış sözleşmeleri açısından öngörülen satılan malın denemesi veya gözden geçirilmesi yöntemleriyle aynı anlamı taşıdığı kabul edilmelidir. Bu hâlde, kanun koyucu tarafından her iki hükümde de benzer usullerin getirildiği görülmekte; ticari niteliği haiz olan beğenme koşuluyla satışlar bakımından, TBK m. 249 vd. düzenlemelerinin yanı sıra, TTK m. 1530/4-(d) hükmünün de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Buna göre, bu tür satışlarda fatura veya eş değer ödeme talebinin, en geç malın gözden geçirilmesi tarihine kadar alıcıya tebliğ edilmiş olması hâlinde; alıcının, bu tarihten sonraki otuz günlük sürenin sonunda temerrüt hâli meydana gelmektedir. Dolayısıyla TBK m. 250/1 hükmünde, beğenme koşuluyla satışlarda alıcının, satılanı kabul etmekte veya geri vermekte serbest olduğunun kabul edilmiş olmasına karşın; TTK m. 1530/4-(d) hükmüyle ticari niteliği haiz olan beğenme koşuluyla satışlarda, fatura veya eş değer ödeme talebinin en geç kabul veya gözden geçirmenin yapılacağı tarihte tebliğ edilmiş olduğu hâller açısından farklı bir düzenlemenin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Türk Borçlar Kanunu’nun 251’inci maddesinin 1’inci fıkrasında ise, sözleşmeye konu edilen malın satıcının yanında denendiği veya gözden geçirildiği durumlar ele alınmış; alıcının sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde satılanı kabul edip etmediğini bildirmemesi durumunda, satıcının sözleşmeyle bağlılıktan kurtulacağı kabul edilmiştir. Buna göre, alıcının satılan malı beğenmesi koşulunun gerçekleşmeyeceğinin anlaşıldığına dair bir izlenimin bulunduğu gerekçesiyle; satış sözleşmesinin başından itibaren geçersiz sayılacağı öngörülmüştür²¹⁴. Bununla birlikte TBK m. 251/2’de, satılan malın satıcının yanında denendiği veya gözden geçirildiği hâllerde; sözleşme veya âdete göre belirli bir sürenin

²¹¹ Atamer, Y./Okutan Nilsson, G., s. 43.

²¹² Ayan, S., (TTK m. 1530), s. 769.

²¹³ Ayan, S., (TTK m. 1530), s. 769.

²¹⁴ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 190.

öngörülmemesi durumunda, satıcının uygun bir süre sonra alıcıya ihtarda bulunabileceği ve bu ihtarla hemen cevap verilmezse, yine sözleşmeyle bağlılıktan kurtulacağı hükme bağlanmıştır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 252'nci maddesinin 1'inci fıkrasında ise, satış konusu malın alıcı nezdinde denemesi veya gözden geçirilmesi hâlinde; alıcının, sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde ya da böyle bir süre yoksa satıcının uygun bir sürenin ardından yapacağı ihtarın sonunda, satışı kabul ettiğini bildirmemesi veya malı geri vermemesi durumunda beğenme koşulunun gerçekleşmiş sayılacağı kabul edilmiştir. Bununla birlikte TBK m. 251/2'de, herhangi bir çekince belirtilmeden satış bedelinin tamamını veya bir kısmını ödenmesiyle ya da satılan malın, deneme ve gözden geçirmenin sınırlarını aşacak şekilde kullanılmasıyla da beğenme koşulunun gerçekleşmiş olacağı hükme bağlanmış; bu hâlde alıcının, kendi fiilleri doğrultusunda satılan malı zımnî olarak kabul ettiği öngörülmüştür²¹⁵.

1.6.6. Uluslararası Ticari Satış Sözleşmeleri

Uluslararası ticari satış sözleşmeleri; tarafların, sınır aşan bir şekilde mal alım veya satım amacıyla meydana getirdikleri sözleşmelerdir. Buna göre bir satış sözleşmesi, maddi unsurlarında uluslararası nitelik taşıması ve ticari niteliğinin de haiz olması hâlinde; uluslararası ticari satış sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir²¹⁶. Tarafların kişisel ihtiyaçlarından farklı amaçlarla kurdukları bu tür sözleşmeler, uluslararası nitelikte olmaları nedeniyle; zaman zaman farklı yargılama sistemlerinde incelenmesi gereken uyumsuzluklar doğurabilmektedir²¹⁷.

Uluslararası ticari işlemleri tanzim eden kurallar; taraflar arasında kurulan sözleşme, devletler arasında yapılan ikili veya çok taraflı sözleşmeler ile uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanan ticarî teamüllerden meydana gelmektedir²¹⁸. Uluslararası nitelikteki ticari satış sözleşmelerinin, yeknesak bir düzenlemeye bağlanması niyetiyle; başta Milletlerarası Ticaret Odası ve Birleşmiş Milletler olmak üzere, belirli uluslararası kuruluşlar tarafından özel düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre, ilk olarak 1936 yılında MTO tarafından uluslararası ticarete kullanılacak yeknesak terimleri düzenleyen “Incoterms” (*International Commercial Terms*) kuralları yayımlanarak; uluslararası nitelikteki ticari satışlarda, tarafların

²¹⁵ Yavuz, C., s. 268.

²¹⁶ “Bir görüşe göre, akdin birden çok hukuk sistemi ile bağlantılı olması; bir başka görüşe göre, akdin taraflarının milliyeti ya da akdin kurulma ve icra yerleri arasındaki fark, akit konusu şeyin ülke sınırlarını aşması o akdi uluslararası ticari akit olarak nitelendirmeyi gerektirir (Kuyucu, A.S., Incoterms, Uluslararası Ticari Terimler, İstanbul 2011, s. 10); Ayrıntılı bilgi için bkz. Şanlı, C./Ekşi, N., Uluslararası Ticaret Hukuku, İstanbul 2006, s. 5 vd.; Şanlı, C., Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, İstanbul 2016, s. 8.

²¹⁷ Bingöl, I., Uluslararası Ticari Satım Sözleşmelerinde Mücbir Sebep, Ankara 2011, s. 75.

²¹⁸ Poroy, R./Yasaman, H., s. 187.

en sık kullandıkları ticari terimlerin yorumlanması konusunda bir kolaylık sağlanmıştır²¹⁹. Uluslararası satış sözleşmelerinin temel unsurlarını oluşturan bu terimler; ihracat, ithalat veya güvencelere ilişkin gerekli izin ve belgeleri açıklamanın yanı sıra, riziko ve ödemelerin paylaşılması konusunda da taraflara bilgi vermektedir²²⁰. Buna göre, bir uluslararası satış sözleşmesinin tarafları; mal alım ve satımına ilişkin olarak birçok hususu, bu ticari terimler aracılığıyla kolay ve anlaşılır bir şekilde belirleme imkânı bulmaktadır.

Uluslararası ticari satışlarda uygulanma alanı bulan bir diğer önemli düzenleme, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (*UNCITRAL*) tarafından yapılan çalışmalar ile meydana gelen; “*Uluslararası Mal Satışları Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması*” hükümleridir²²¹. 01.08.2011 tarihi itibarıyla Türk iç hukukunun bir parçası konumuna gelen bu Antlaşma hükümleri, yalnızca maddi varlığı bulunan taşınır satışlarını kapsamaktadır²²². Antlaşma’nın 1’nci maddesiyle, milletlerarası mal satımına ilişkin sözleşmenin taraflarına ait işyerlerinin farklı âkit devletlerde bulunduğu ya da milletlerarası özel hukuk kurallarının, âkit bir devletin hukukuna atıf yapması hâllerinde; ilgili Antlaşma’nın uygulama alanı bulacağı hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra ilgili Antlaşma hükümlerinin; milletlerarası mal satım sözleşmesinin taraflarınca Antlaşmaya atıf yapılmış olması ya da taraflarca kabul edilmiş tahkim şartına bağlı olarak yapılan yargılamada hakemler tarafından “*Lex Mercatoria*”²²³ sıfatıyla uygulanması da gündeme gelebilmektedir²²⁴.

Uluslararası Mal Satışları Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasında, satış sözleşmenin kurulması ve tarafların, sözleşmeden doğan hak ve borçları düzenlenmiştir. Buna göre satıcının, sözleşmede ve Antlaşma’da öngörüldüğü şekilde malları teslim etmek, onlara ilişkin belgeleri vermek ve malların mülkiyetini geçirmekle; alıcının ise, bu Antlaşma’nın hükümleri ve taraflar arasındaki sözleşme gereğince, satın aldığı ürünlerin semenini ödemek

²¹⁹ Kuyucu, A.S., s. 12; Poroy, R./Yasaman, H., s. 187.

²²⁰ Ramberg, J., ICC Incoterms 2010, Understanding and Practical Use, 2011, s. 16.

²²¹ Yavuz, C., s. 326 vd.; Poroy, R./Yasaman, H., s. 189; Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 635; Erdem, E., Viyana Satım Antlaşması’na Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı, Şıpka, Ş. (Haz./Ed.), Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri, İstanbul 2012, s. 117 vd.; Mistelis, L., CISG’in Uygulama Alanı: Yer, Zaman ve Kişi Bakımından, Atamer, Y. (Haz./Ed.), Milletlerarası Satım Hukuku, İstanbul 2012, s. 10; Zeytin, Z., Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku, Ankara 2011, s. 26.

²²² “İlgili Antlaşmanın 2’nci maddesiyle bazı satışlar kapsam dışında bırakılmıştır. Buna göre antlaşmanın uygulanabilirliği, yalnızca ticari amaçlarla gerçekleştirilen satışlarla sınırlandırılmıştır” (Erdem, E., s. 136; Schwenger, I./Hachem, P.: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, Schwenger, I., Çağlayan Aksoy, P. (Haz./Ed.), İstanbul 2015, s. 186).

²²³ “*Lex mercatoria, uluslararası ticaret toplumunun aktörleri tarafından aralarındaki ilişkiye uygulanmasını arzu ettikleri kurallar dizisidir*” (Aygül, M., Milletlerarası Ticari Sözleşmelerde Lex Mercatoria’nın Uygulanması, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XII, S. 3-4, 2004, s. 52; *Lex Mercatoria kavramına ilişkin bkz.* Güven, K., Lex Mercatoria ve Milletlerarası Tahkim, Milletlerarası Hukuku ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C.XXXIV, S. 2, 2016, s. 3 vd.

²²⁴ Poroy, R./Yasaman, H., s. 190

ve onları teslim almakla yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır. Milletlerarası mal satım sözleşmelerinde tarafların yükümlülüklerini belirleyen ilgili Antlaşma hükümleri, ayrıntılı olarak düzenlenmiş olmakla beraber; taraflar arasında kurulmuş olan sözleşmedeki boşlukların tamamlanmasını amaçlamaktadır²²⁵. Uluslararası Mal Satışları Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması hakkında yapılan bu açıklamaların yanı sıra, Antlaşma ile düzenlenen hükümlerin emredici nitelik taşımadığını belirtmek gerekir²²⁶. Buna göre sözleşmenin tarafları, bu Antlaşma hükümlerinin uygulanmamasını kararlaştırabileceği gibi; m. 12 hükmü hariç olmak koşuluyla, Antlaşma hükümlerine istisna da getirebilmektedir²²⁷.

---

²²⁵ Erdem, E., Satıcının Malları ve Belgeleri Teslim Borcu, Atamer, Y. (Haz./Ed.), Milletlerarası Satım Hukuku, İstanbul 2012, s. 107; “İlgili Antlaşmanın 35 ila 37’nci maddeleri arasında satıcının, satılan malların sözleşmeye uygunluğuna ilişkin yükümlülükleri ve söz konusu yükümlülüklerin ihlali hâlinde sorumluluğa ve erken teslim ilişkine ilişkin düzenlemeler; 38 ila 40’ıncı maddeleri arasında da satıcının sahip olduğu yükümlülükleri ihlali hâlinde, alıcının üzerine düşen külfetler ve bu külfetlerin yerine getirilmemesine ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Antlaşmanın m. 45 ve devamı hükümlerinde ise, sözleşmeye aykırılık hâlinde, alıcının sahip olduğu haklara yer verilmektedir” (Baysal, P., Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu, Şıpka, Ş. (Haz./Ed.), Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri, İstanbul 2012, s. 221 vd.; Huber, P., CISG-Sözleşmeye Aykırılık Hâlinde Alıcının Hakları, Atamer, Y. (Haz./Ed.), Milletlerarası Satım Hukuku, İstanbul 2012, s. 267).

²²⁶ Poroy, R./Yasaman, H., s. 191; Yavuz, C., s. 328.

²²⁷ Yavuz, C., s. 328.

İkinci Bölüm

TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE SATICININ BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Borç, alacaklının borçludan istemeye yetkili olduğu; borçlunun da yerine getirmek zorunda bulunduğu edimi içeren bir hukuki ilişki olarak nitelendirilmektedir²²⁸. Buna göre bir hukuki ilişkinin, borç ilişkisi sayılabilmesi için belirli unsurlarının bulunması gerekmekte olup; bu unsurlar, alacaklı, borçlu ve edimden meydana gelmektedir²²⁹.

2.1.1. Genel Olarak

Bir borç ilişkisi, tarafları arasında asıl alacak hakkını, yan alacak hakkını ve talî haklar ile aslî edim yükümlülüğünü, yan edim yükümlülüğünü ve yan yükümlülükleri içermektedir²³⁰. Buna göre, bir borç ilişkisinde borçlunun; edim yükümlülüğü olarak da tanımlanabilen aslî yükümlülükleri ve yan yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu ilişkinin asıl konusunu meydana getiren edim yükümlülüğü, borçlunun alacaklıya karşı gerçekleştirmek zorunda olduğu bir davranış veya menfaat olarak nitelendirilmekte olup; alacaklıya, yerine getirilmemesi hâlinde ifa konusunda talep hakkı sağlamaktadır²³¹. “Yan borç” olarak da ifade edilebilen yan edim yükümlülüğü ise, aslî edim yükümlülüğünden bağımsız olarak talep edilebilmesine karşın; bu edim yükümlülüklerine bağlı ve ikinci derecede önem taşıyan yükümlülüklerdir²³². Taraflar arasında meydana gelen bir borç ilişkisinde, aslî edim yükümlülükleri ve yan edim yükümlülüklerinin yanı sıra; yan yükümlülüklerin de bulunması mümkündür. Buna göre alacaklı, aslî edim yükümlülüklerine bağlı olarak meydana gelen bu yükümlülüklerin yerine getirilmesini, bağımsız bir ifa davasıyla talep edememekte; ancak, bunlara uygun hareket edilmemesi hâlinde yalnızca bundan doğan zararın tazminini isteyebilmektedir²³³.

Bir borç ilişkisi niteliğine sahip olan ticari satış sözleşmesi de sözleşmenin taraflarına birtakım haklar sağladığı gibi; bazı borç ve yükümlülükler de yüklemektedir. Buna göre, ticari

²²⁸ Reisoğlu, S., Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2014, s. 34; Oğuzman, K./Öz, T., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, İstanbul 2018, s. 3; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 21.

²²⁹ Kılıçoğlu, A.M., 2018, s. 1; Reisoğlu, S., s. 33.

²³⁰ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 34.

²³¹ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 29 vd.; Kılıçoğlu, A.M., s. 42.

²³² Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 122; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 33; Kılıçoğlu, A.M., s. 43.

²³³ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 37.

satış sözleşmesinde satıcının, kanundan doğan aslî edim yükümlülüklerinin haricinde; kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğan yan edim yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra her ticari satış sözleşmesinde, satıcının aslî edim yükümlülüğüne bağlı olarak; yan yükümlülüklerinin ortaya çıkması da mümkündür.

2.1.1.1. Satıcının Türk Borçlar Kanunu'ndan Doğan Borç ve Yükümlülükleri

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, *“Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır”* denilmek suretiyle, ilgili düzenlemede öngörülen özel hükümler saklı kalmak şartıyla; ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerine de Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Buna göre, ticari satışlarda satıcının borç ve yükümlülüklerinin; Türk Borçlar Kanunu ile satış sözleşmesine ilişkin olarak hükme bağlanan düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Satış sözleşmesine ilişkin olarak Türk Borçlar Kanunu'nun 207'nci maddesinin 1'inci fıkrasında verilen tanımına göre, sözleşmenin kurulması ile satıcı için satılanın zilyetlik ve mülkiyetini devretme; alıcı bakımından ise satış bedelini ödeme borcu doğmaktadır²³⁴. Satış sözleşmesinin taraflarının sahip oldukları bu aslî edim yükümlülüklerinin haricinde; kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğan yan edim yükümlülükleri de bulunmaktadır²³⁵.

2.1.1.1.1. Satıcının Aslî Edim Yükümlülükleri

Türk Borçlar Kanunu'nun 210'uncu maddesinde, *“Satıcı, satılanın mülkiyetini geçirmek amacıyla, zilyetliğini alıcıya devretmekle yükümlüdür”* şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek; satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretmekten oluşan iki aslî borcunun bulunduğu ifade edilmektedir²³⁶. TTK m. 23/1 hükmü uyarınca, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretmekten meydana gelen bu borçların; ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerinde de satıcının aslî borçlarını oluşturduğu görülmektedir.

²³⁴ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 30.

²³⁵ *“Asıl borç, aslî edim yükümlülüğünü; yan borç, yan edim yükümlülüğünü; yan yükümlülük de koruma yükümlülüğünü ifade eder”* (Eren, F., (Borçlar Genel), s. 22); Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 121.

²³⁶ Eren, F., s. 59; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 49.

2.1.1.1.1.1. Satılanın Zilyetliğini Devir Borcu

Kanun koyucu tarafından TBK m. 210 ve devamı hükümlerinde, satıcının satılanın zilyetliğini devir borcu düzenlenerek; devir ve taşıma giderleri ile satıcının temerrüdüne ilişkin hususlar hükme bağlanmıştır. TBK m. 210 hükmünde, “*Satıcı, satılanın mülkiyetini geçirmek amacıyla, zilyetliğini alıcıya devretmekle yükümlüdür*” denilmek suretiyle; satıcının, satılan şeyin zilyetliğini alıcıya devretmekle yükümlü olduğu öngörülmüştür. Buna göre satıcının aslî nitelik taşıyan bu borcu; zilyetliğin devrinin, satılanın cismani bir varlığının bulunduğu durumlarda önem taşıması nedeniyle, taşınır veya taşınmaz ayrımı yapılmaksızın maddesel bütünlüğü bulunan bütün mallar bakımından kabul edilmektedir²³⁷.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, ticari satışlarda satılan malın cismani bir varlığının bulunması hâlinde; satıcının, satılanın zilyetliğini alıcıya devretmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, taşınmazları veya cismani varlığı bulunmayan değerleri konu edinen satış sözleşmelerine; TTK m. 23 hükmünün uygulanamayacağı belirtilmelidir.

2.1.1.1.1.1.1. Zilyetlik Kavramı

Kanun koyucu tarafından zilyetlik kavramı, Türk Ticaret Kanunu’nda ele alınmamış; bu bağlamda, TTK m. 23 hükmünde de düzenlenmemiştir. Buna göre, TTK m. 1/1 hükmüyle; zilyetlik kavramına ilişkin olarak doğrudan doğruya Türk Medeni Kanunu hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir.

Türk Medeni Kanunu’nun 973’üncü maddesinin 1’inci fıkrasında, “*Bir şey üzerinde fiilî hâkimiyeti bulunan kimse onun zilyedir*” denilmek suretiyle; zilyetlik kavramı, bir kimsenin maddî bir şey üzerindeki fiilî hâkimiyeti şeklinde tanımlanmıştır²³⁸. Buna göre zilyetlikten söz edebilmek için zilyedin; söz konusu eşya üzerindeki fiilî hâkimiyetini gösteren fiziksel bir bağın mevcut olması ve bu eşya üzerinde belirli bir hareket özgürlüğüne sahip olması gerekmektedir²³⁹.

Satılan mal üzerindeki zilyetliğin, sınırlı aynî hak veya nisbi bir hak vermek amacıyla bir başkasına bırakılması mümkündür. Nitekim bu husus, TMK m. 974 hükmünde *aslî* ve *ferî* zilyetlik kavramları ile ele alınarak; aslî zilyet sıfatına sahip olan kişinin, bir sınırlı aynî hak veya kişisel hakkın kurulmasını ya da kullanılmasını sağlamak amacıyla malı başkasına

²³⁷ Yavuz, C., s. 89; Eren, F., s. 59; Güven, K./Esener, T., s. 77; Sirmen, L., s. 45; Ünal, M./Başpınar, V., s. 113.

²³⁸ Güven, K./Esener, T., s. 69; Sirmen, L., s. 39.

²³⁹ Güven, K./Esener, T., s. 69-70; Sirmen, L., s. 41.

teslim etmesi hâlinde, ikisinin de zilyet olacağı şeklinde hükme bağlanmıştır²⁴⁰. Bu hâlde, aslî zilyedin satılan mal üzerindeki zilyetliği, vasıtalı; ferî zilyedin sahip olduğu zilyetlik ise vasıtasız olarak ortaya çıkmaktadır²⁴¹. Bunun yanı sıra, satılan mal üzerinde zilyet sıfatına sahip olanların sayısı doğrultusunda; *tek başına zilyetlik* ve *birlikte zilyetlik* kavramları oluşmaktadır. Buna göre tek başına zilyetlik, satılan mal üzerinde tek bir kişinin zilyet olması durumunda gündeme gelirken; birlikte zilyetlik, birden fazla kişinin satılan üzerinde aynı anda zilyet olması hâlinde söz konusu olmaktadır²⁴². Birlikte zilyetlik kavramı, *müşterek zilyetlik* ve *elbirliğiyle zilyetlik* olarak iki sınıfa ayrılmakta olup; birlikte zilyet olan kişilerin, bu zilyetliğe ait hâkimiyeti birbirlerinden bağımsız olarak kullanabilmelerine göre değerlendirilmeye tâbi tutulmaktadır²⁴³.

Zilyetlik kavramının çeşitlerine ilişkin bu hususların, ticari satış sözleşmesi kapsamında da ayrıca incelenmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Zira ticari satışa konu edilen mal üzerinde de hem aslî hem ferî zilyetliğin bulunabileceği gibi; birlikte zilyetlik de söz konusu olabilmektedir. Buna göre, bir ticari satışa konu edilen eşya; ferî zilyedin fiilî hâkimiyetinde bulunmasına karşın, aslî zilyet sıfatına sahip olan satıcı tarafından bir başkasına satılabilmektedir. TMK m. 974/1 hükmünde her iki zilyetliğin de devam edeceğinin belirtilmiş olması nedeniyle, aslî zilyet sıfatına sahip olan satıcının; satılanın zilyetliğini bir başkasına bırakmış olsa bile bu mal üzerinde fiilen tasarruf yetkisinin bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir²⁴⁴. Bununla birlikte, müşterek zilyetlerden her birinin, söz konusu eşya üzerinde tek zilyet şeklinde hareket etmesi hâlinde güveni kötüye kullanma söz konusu olurken; elbirliğiyle zilyetlik durumunda ise herhangi bir zilyedin, diğerinin zilyetliğini bertaraf etmesi hırsızlık olarak nitelendirilmektedir²⁴⁵. Buna göre, ticari satışa konu edilen eşya üzerinde birlikte zilyetliğin bulunduğu hâllerde; bu eşya üzerindeki zilyetliğin, zilyet sıfatına sahip olan tek bir kişi tarafından devredilemeyeceği anlaşılmaktadır.

2.1.1.1.1.2. Ticari Satışlarda Zilyetliğin Devri

Ticari satışlarda satılanın zilyetliğinin devrine ilişkin TTK'da özel bir düzenlemenin yer almamasına karşın; TTK m. 23/1 hükmü uyarınca, satıcının bu borcuna ilişkin hususlarda, Türk Borçlar Kanunu ile getirilen hükümler göz önünde bulundurulmaktadır. Buna göre ticari

²⁴⁰ Güven, K./Esener, T., s. 74.

²⁴¹ Güven, K./Esener, T., s. 76.

²⁴² Güven, K./Esener, T., s. 76.

²⁴³ Oğuzman, K./Seliçi, Ö./Oktay Özdemir, S., N. 324.

²⁴⁴ Güven, K./Esener, T., s. 75.

²⁴⁵ Oğuzman, K./Seliçi, Ö./Oktay Özdemir, S., N. 328.

niteliği haiz olan bir satış sözleşmesinde satıcının; diğer satışlar açısından düzenlendiği şekilde satılanın zilyetliğini devir borcunu yerine getirmesi gerekmektedir.

Zilyetliğin devri, zilyet kılınacak kişiye; eşya üzerindeki fiilî hâkimiyetin veya dolaylı zilyetliğin sağlanması ile gerçekleştirilmektedir²⁴⁶. Ticari satışlar için de uygulanması hususunda bir duraksama olmayan TMK m. 977 vd. hükümleriyle zilyetliğin, taşınır mallarda teslim ile veya teslimsiz olarak devredilebileceği öngörülmüştür. Taşınmaz mallarda ise zilyetliğin devri, söz konusu mal üzerinde fiilî hâkimiyetin kullanılmasını sağlayan aracın karşı tarafa teslim edilmesiyle gerçekleşmektedir²⁴⁷.

Türk Medeni Kanunu'nun 977'nci maddesinde, “*Zilyetlik, şeyin veya şey üzerinde hâkimiyeti sağlayacak araçların, edinene teslimi veya edinenin önceki zilyedin rızasıyla şey üzerinde hâkimiyeti kullanacak duruma gelmesi hâlinde devredilmiş olur*” denilmek suretiyle, zilyetliğin; söz konusu eşyanın fiilen teslimi veya o eşya üzerinde fiilî hâkimiyeti sağlayacak teknik vasıtaların teslimiyle devredileceği öngörülmüştür. Buna göre taşınır malları konu edinen ticari satışlarda zilyetliğin devri; söz konusu malın fiilen tesliminin yanı sıra, bu mal üzerinde fiilî hâkimiyet kurmaya yarayan araçların karşı tarafa teslim edilmesiyle de gerçekleştirilebilmektedir²⁴⁸.

Türk Medeni Kanunu'nun 979'uncu maddesi ile hükme bağlanan zilyetliğin teslimsiz devri, “kısa elden teslim”, “hükmen teslim” ve “havale yoluyla teslim” yolları ile gerçekleştirilmektedir²⁴⁹. TMK m. 980/1 hükmünde ise, “*Bir taşıyıcıya veya umumî mağazaya bırakılmış emtiayı temsil eden kıymetli evrakın teslimi, emtianın teslimi gibi sonuç doğurur*” denilmek suretiyle, kıymetli evrak niteliğine sahip olan emtia senetlerinin teslimi yoluyla da zilyetliğin devredilebileceği hükme bağlanmıştır²⁵⁰. Buna göre, taşınır malları konu edinen ticari satışlarda satıcının; zilyetliğin teslimsiz olarak devrini ifade eden bu yöntemlerle de satılanın zilyetliğini devredebileceği görülmektedir. Buna karşılık, TTK m. 23 hükmünün “teslim” unsuru esas alınarak düzenlenmiş olması nedeniyle; satılan taşınırın

²⁴⁶ Oğuzman, K./Seliçi, Ö./Oktay Özdemir, S., N. 341.

²⁴⁷ Eren, F., s. 60.

²⁴⁸ Arıkan, M./Akçaal, M., Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümler Bakımından Zilyetliğin Devri Kavramına İlişkin Değerlendirmeler, SÜHFD, C.XXI, S.2, 2013, s. 167; Güven, K./Esener, T., s. 81; Yavuz, C., s. 89; Eren, F., s. 60.

²⁴⁹ Bir malın, özel bir nedene bağlı olarak önceki zilyedin hâkimiyetinde kaldığı hâllerde; zilyetliğin, hükmen teslim yoluyla devredilebileceği öngörülmüştür. Üçüncü bir kişinin, özel bir nedene bağlı olarak satılan malın zilyedi olmaya devam ettiği hâllerde ise zilyetliğin, havale yoluyla devredileceği kabul edilmiştir. Kısa elden teslim yoluyla zilyetliğin devrinde, bir malı fiilen hâkimiyetinde bulunduran kişinin; özel bir hukuki işlem nedeniyle, malın aslı zilyedi konumuna geldiği hâllerde gündeme gelmektedir; Düzceer, A.R., Tapusuz Taşınmazlarda Zilyetliğin Teslimsiz İktisabı, Yargıtay Dergisi, C.III, S. 3-4, 1977, s. 190 vd.; Oğuzman, K./Seliçi, Ö./Oktay Özdemir, S., N. 357 vd.; Sirmen, L., s. 60; Eren, F., (Mülkiyet), s. 496.

²⁵⁰ “*Emtia*”, ticari alışverişe konu edilen malları; emtia senetleri ise, bir taşıyıcıya verilen emtiayı temsil eden ve bu emtianın üzerinde aynı hak türünden bir hakkı temin eden senetleri ifade etmektedir; Aybay, A./Hatemi, H., Eşya Hukuku, İstanbul 2014, N. 31; Pulaşlı, H., Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Ankara 2018, s. 38; Güven, K./Esener, T., s. 87.

zilyetliğinin teslimsiz olarak devredildiği hâllerde, ilgili hükmün uygulanamayacağını belirtmek gerekmektedir. Taşınmaz malların, ticari satışlara konu edilmesi hâlinde ise satıcının; satılanın zilyetliğini devir borcunu yerine getirilebilmesi için alıcıya, bu taşınmazda hâkimiyet kurmaya yarayan araçları teslim etmesi gerekmektedir. Yine TTK m. 23 hükmünün, taşınmaz malların konu edildiği ticari satış sözleşmelerine de uygulanamayacağına dair görüşümüzü hatırlatmak yerinde olacaktır²⁵¹.

Bir ticari satış sözleşmesinde satıcı, borcun gereği gibi ifa edilebilmesi için satılanın zilyetliğini devir borcunu; satılan malın miktarı ve vasfı şeklinde tezahür eden ifa unsurlarına uygun olarak yerine getirmelidir²⁵². Buna göre, malın yabancı bir ülkeye satılması durumunda satıcının, gerekli ihracat izinlerini de alması şarttır²⁵³. Nitekim satıcı, satılanın zilyetliğini devir borcunu; alıcının, satılan mal üzerinde bütün haklarını kullanabilmesini sağlayacak şekilde ifa etmek zorundadır. Bu nedenle, satılan mala ilişkin olarak gerekli kabul edilen ve satıcının hâkimiyetinde bulunan bütün evrakların da satılan mal ile birlikte alıcıya teslim edilmesi gerekmektedir²⁵⁴.

Taraflar arasında akdedilen ticari satış sözleşmesinde, devir yerinin açıkça belirlenmiş olması hâlinde; satılanın zilyetliği, belirlenen bu yerde devredilmektedir²⁵⁵. Sözleşmede devir yerinin belirlenmediği durumlarda ise satılanın zilyetliğinin devredileceği yer; TBK m. 89'da düzenlenen ifa yeri kuralına göre belirlenmektedir.

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda, bu Antlaşma'nın uygulama alanına giren satış sözleşmeleri açısından, malların teslimine ilişkin özel hükümlere yer verilmektedir. Bununla birlikte, Antlaşma'nın kapsamına giren satış sözleşmelerinde satıcının; alıcıya, malları teslim etmek ve mülkiyetini geçirmek ile onlara ilişkin belgeleri vermekle yükümlü olduğu hükme bağlanmaktadır. Buna göre, satıcının sahip olduğu bu yükümlülüklerin; TBK m. 207/1 ve m. 210 hükümleriyle düzenlenen satıcının aslî borçları ile uyumlu olduğu görülmektedir²⁵⁶.

---

²⁵¹ Bkz. 1.Bölüm, 1.2.3.2.3.

²⁵² Şenocak, Z., Borçlar Kanunu'nun 96. vd. ve 194. vd. Maddeleri Açısından Aliud'un (Başka Şeyin) Teslimi, BATİDER, C. XV, S.1, 1989, s. 116; Tandoğan, H., Türk Mes'uliyet Hukuku, İstanbul 2010, s. 398; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 55.

²⁵³ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 55; Yavuz, C., s. 90.

²⁵⁴ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 55.

²⁵⁵ Eren, F., s. 61.

²⁵⁶ Erdem, H.E., (Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış), s. 134.

2.1.1.1.1.2. Satılanın Mülkiyetini Devir Borcu

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasıyla, ticari satışlara da Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanacağını belirtilmiş olması nedeniyle; TBK m. 207/1 hükmü uyarınca, bir ticari satış sözleşmesinde satıcının diğer aslı borcunun, satılanın mülkiyetini alıcıya devretmekten oluştuğu görülmektedir. Satıcının bu aslı borcuna ilişkin bir değerlendirme yapılmadan önce; mülkiyet kavramından ne anlaşılması gerektiğinin izah edilmesi zarurîdir.

2.1.1.1.1.2.1. Mülkiyet Kavramı

Ticari satış sözleşmesinde satıcının aslı borçlarından biri de satılanın mülkiyetini alıcıya devretmektir. Kanun koyucu tarafından, mülkiyet kavramına ilişkin bir tanım sunulmamakla beraber; TMK m. 683 hükmüyle, mülkiyet hakkının içeriğini tayin eden bir düzenleme öngörülmüştür. TMK m. 683/1'de, "*Bir şeye malik olan kimse, hukuk düzeninin sınırları içinde, o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahiptir*" denilmek suretiyle, mülkiyet hakkının; bir eşya üzerinde kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkilerini içerdiği hükme bağlanmıştır.

TBK m. 683/2 hükmünde ise, "*Malik, malını haksız olarak elinde bulunduran kimseye karşı istihkak davası açabileceği gibi, her türlü haksız elatmanın önlenmesini de dava edebilir*" şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek; mülkiyet hakkının içerdiği koruyucu yetkilere temas edilmiştir. Buna göre, mülkiyet hakkının sahibine, mülkiyete konu olan şey üzerinde istediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkilerinin yanı sıra; eşya üzerindeki hâkimiyetinin, üçüncü kişilere karşı korunmasını sağlayan belirli yetkileri de tanıdığı anlaşılmaktadır²⁵⁷. Bununla birlikte mülkiyet hakkı; malike, geniş yetkiler tanımının yanı sıra belirli ödevler de yüklemektedir.

Sahibine geniş yetkiler ve belirli yükümlülükler getiren mülkiyet hakkı; hakkın konusuna veya hak sahibinin belirlenme şekline ya da hak sahibinin sayısına göre çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Nitekim mülkiyet hakkına konu olan malın, taşınır veya taşınmaz olmasına göre *taşınır mülkiyeti* ve *taşınmaz mülkiyeti* ayrımı; mülkiyet hakkı sahibinin belirlenme şekline göre ise *kişiyeye bağlı mülkiyet* ve *eşyaya bağlı mülkiyet* sınıfları meydana gelmektedir²⁵⁸. Bunun yanı sıra, mülkiyet hakkı sahibinin sayısı doğrultusunda; *tek kişi mülkiyeti* ve *toplu mülkiyet* kavramları da ortaya çıkmaktadır. Toplu mülkiyet kavramı ise *paylı mülkiyet* ve *elbirliği mülkiyeti* olmak üzere iki sınıfa ayrılmaktadır.

²⁵⁷ Sirmen, L., s. 241; Güven, K./Esener, T., s. 185.

²⁵⁸ Güven, K./Esener, T., s. 191.

Mülkiyet kavramının çeşitlerine ilişkin bu hususların, ticari satış sözleşmesi bakımından da ayrıca incelenmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Gerçekten de, ticari satışa konu edilen bir mal üzerinde paylı mülkiyetin kurulması mümkün olup; üç tacirin bir araya gelerek, ticari işletmelerinde gerçekleştirecekleri faaliyetlerle ilgili bir makineyi satın almaları hâlinde bu durumdan bahsedilebilmektedir. Bunun yanı sıra, TMK m. 688/3 hükmüyle; paydaşlardan her birinin, kendi payı açısından tek başına isteğine göre tasarruf yetkisine sahip olduğu kabul edilmiştir²⁵⁹. Buna göre tacirin, bir mal üzerindeki payını; başka bir tacire devretmek suretiyle ticari satış sözleşmesine konu etmesi mümkündür. Bu hâlde diğer paydaşların onayına ihtiyaç bulunmamakla birlikte; payın ilişkin bulunduğu malda mülkiyetin devri için öngörülen bir işlem varsa, bu işlemler yerine getirilmelidir²⁶⁰. Örneğin ticari satışa konu edilen payın, taşınır bir mala ilişkin olması hâlinde zilyetliğin devri yeterli olmakta; taşınmaz bir mala ilişkin olması durumunda ise, zaruri şekil şartlarına uyulması gerekmektedir²⁶¹. Birden çok kişinin bir mala elbirliği ortaklığı hâlinde sahip olmaları şeklinde tanımlanan elbirliği mülkiyeti ise, TMK m. 701 vd. hükümleriyle düzenlenmiş; miras ortaklığı, adi ortaklık, karı koca mal ortaklığı ve aile malları ortaklığı hâllerinde elbirliğiyle mülkiyetin söz konusu olduğu ifade edilmiştir²⁶².

2.1.1.1.2.2. Ticari Satışlarda Mülkiyetin Devri

Bir ticari satış sözleşmesinde alıcının, satılan mal üzerinde mülkiyet hakkına sahip olması için sözleşmesinin kurulması yeterli olmamakta; ayrıca belirli tasarruf işlemlerinin de yapılması gerekmektedir. Nitekim, taraflar arasında düzenlenen satış sözleşmesi borçlandırıcı bir işlem olup; alıcıya, satılanın mülkiyetinin devredilmesi konusunda yalnızca bir talep hakkı sağlamaktadır²⁶³.

Türk Medeni Kanunu'nun 763'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, "*Taşınır mülkiyetinin nakli için zilyetliğin devri gerekir*" denilmek suretiyle; taşınır mülkiyetinin, kural olarak zilyetliğin devriyle kazanılacağı öngörülmüştür. Buna göre bir ticari satış sözleşmesinde alıcının, satılan malın mülkiyetini kazanabilmesi için taşınır mallarda zilyetliğin devredilmesi; taşınmaz mallarda ise tescil işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir²⁶⁴.

²⁵⁹ Eren, F., (Mülkiyet), s. 93.

²⁶⁰ Eren, F., (Mülkiyet), s. 94.

²⁶¹ "*Burada borçlandırıcı işlemin tapu memuru tarafından yapılması, ayrıca paydaşın tescil talebinde bulunması ve nihayet tescilin tapu kütüğüne işlenmesi şarttır*" (Eren, F., (Mülkiyet). s. 94.

²⁶² Eren, F., (Mülkiyet), s. 128.

²⁶³ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 66; Eren, F., s. 28; Yavuz, C., s. 53; Zevkililer, A./Gökyayla, E., s. 30.

²⁶⁴ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 19; Tescilsiz kazanımlara ilişkin istisnalar için bkz. Sirmen, L., s. 308.

Maddi niteliğe sahip olmayan değerlerin konu edildiği ticari satış sözleşmelerinde ise alıcıya, satılana ilişkin her türlü tasarruf yetkisinin sağlanmasından bahsetmek mümkündür²⁶⁵. Nitekim haklar üzerinde mülkiyet kavramından bahsedilemeyeceği için her hakkın satışında; o hakkın alıcıya devredilmesini sağlayan kurallar uygulanmaktadır²⁶⁶. Buna göre, ticari satış sözleşmesinin konusunu oluşturan alacak hakkının; alacağın devri sözleşmesiyle karşı tarafa devredilmesi mümkündür. Fikri ve sınai hakları konu edinen satış sözleşmelerinde de bu hakların karşı tarafa devredilmesini sağlayan gerekli işlemler yapılmaktadır²⁶⁷. Buna karşılık, TTK m. 23/1 hükmünün “teslim” unsuru esas alınarak düzenlenmiş olması nedeniyle; maddi niteliğe sahip olmayan değerlerin konu edildiği ticari satış sözleşmelerine, ilgili hükmün uygulanamayacağını belirtmek gerekmektedir²⁶⁸.

Ticari satış sözleşmelerinde satıcı, satılanın mülkiyetini devir borcunu; alıcının satılana tam ve sınırsız şekilde malik olmasını sağlayacak biçimde yerine getirmek zorundadır²⁶⁹. Nitekim satıcının, taraflar arasında düzenlenen sözleşmenin konusuna göre üzerine düşen bütün işlemleri gerçekleştirmesi gerekmektedir²⁷⁰. Satılan malın mülkiyetinin bütün hakları ile birlikte alıcıya devredilmesi gerekmele beraber; taraflar arasında özel bir anlaşmanın bulunduğu hâllerde, bu anlaşmaya göre hareket edilmektedir²⁷¹.

2.1.1.1.2. Satıcının Yan Edim Yükümlülükleri

Satıcının yan edim yükümlülükleri, sözleşmenin amacı doğrultusunda bağımsız bir önem taşımamakta; ancak söz konusu amacın gerçekleştirilmesini kolay hâle getiren birtakım borçlardan meydana gelmektedir²⁷². Satıcının aslî edim yükümlülüğü niteliği taşımayan bu yükümlülükleri; kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğan yan borçları olarak da nitelendirilmektedir²⁷³.

2.1.1.1.2.1. Satıcının Tekeffül Sorumluluğu

Bir satış sözleşmesinde satıcının, yerine getirmesi gereken aslî edim yükümlülüklerinin yanı sıra; bu yükümlülüklerinin tamamlayıcısı olan tekeffül borçları da bulunmaktadır²⁷⁴. Buna göre satıcının zapta karşı tekeffül borcu; satılan malın, sözleşmenin

²⁶⁵ Yavuz, C., s. 94.

²⁶⁶ Eren, F., 62.

²⁶⁷ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 52; Yavuz, C., s. 92.

²⁶⁸ Bkz. 1.Bölüm, 1.2.3.2.1.

²⁶⁹ Yavuz, C., s. 94.

²⁷⁰ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 77.

²⁷¹ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 81.

²⁷² Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 96.

²⁷³ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 52.

²⁷⁴ Uygur, T., 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C.I, Ankara 2013, s. 1243; Ayan, N., Taşınır Satımında Satıcının Kanundan Doğan Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, SÜHFD, C.XV, S.1, 2007, s. 13.

ifa edilmesinin ardından üçüncü bir kişi tarafından üstün hak iddiasıyla zapt edilmesi hâlinde; satıcının sorumlu tutulmasını ele almaktadır²⁷⁵. Satıcının ayıba karşı tekeffül borcu ise, satılan malda ortaya çıkan ve alıcının o maldan yararlanmasını engelleyen eksikliklerden sorumlu tutulmasını konu edinmektedir²⁷⁶.

Ticari satışlarda satıcının tekeffül borçlarına ilişkin ayrı bir düzenleme bulunmamasına karşın, TTK m. 23/1 hükmünde belirtilen, “*Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır*” şeklindeki ifade nedeniyle; bu tür satışlarda da satıcının, Türk Borçlar Kanunu ile kaleme alınan tekeffül borçlarına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu’nda bu hususa yönelik bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle; mevcut boşluğun, Türk Borçlar Kanunu ile hükme bağlandığı şekilde tamamlanması gerekmektedir²⁷⁷.

2.1.1.1.2.1.1. Ticari Satışlarda Zapta Karşı Tekeffül Sorumluluğu

TBK’nın 214’üncü maddesinin 1’inci fıkrasında, satış sözleşmesinin kurulduğu sırada mevcut olan bir hak nedeniyle, satılanın tamamının veya bir kısmının üçüncü bir kişi tarafından alıcının elinden alınması hâlinde; satıcının, bundan dolayı alıcıya karşı sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır. Nitekim üçüncü bir kişinin, satılan malı zapt etmesi veya alıcının mülkiyet hakkını ihlal edecek bir hak ileri sürmesi durumunda; satıcı, satılanın mülkiyetini devir borcunu, tamamen veya kısmen yerine getirmemiş olmaktadır²⁷⁸. Buna göre, bir ticari satışa konu edilerek satılan malın, hak sahibi üçüncü bir kişi tarafından alıcının elinden alınması durumunda; alıcının, satıcıya karşı borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı tazminat davası açması mümkün hâle gelmektedir²⁷⁹.

2.1.1.1.2.1.1.1. Zapta Karşı Tekeffül Sorumluluğunun Uygulama Alanı

Satıcının zapttan sorumluluğunu düzenleyen hükümler; tüm taşınır satışlarında ve TBK m. 246 hükmü uyarınca, taşınmaz satışlarında da uygulanmaktadır²⁸⁰. Buna göre, bir ticari satış sözleşmesine konu edilen taşınır veya taşınmaz malın, üçüncü bir kişinin ileri sürdüğü üstün hak nedeniyle alıcının elinden alınması durumunda; satıcı, alıcıya karşı zapttan

²⁷⁵ “*Bu üstün hak, mülkiyet hakkı, sınırlı bir ayni hak veya etkisi kuvvetlendirilmiş bir kişisel hak olabilir*” (Uygur, T., (TBK Şerhi), s. 1241); Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 301.

²⁷⁶ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 113.

²⁷⁷ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 301.

²⁷⁸ *Satıcının haktaki bozukluklar nedeniyle sorumluluğu, zapttan sorumluluk şeklinde de adlandırılmaktadır*” (Tunçomağ, K., s. 208 vd.); Aral, F., Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa, Ankara 2011, s. 107; Yavuz, C., s. 108; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 148.

²⁷⁹ Yavuz, C., s. 108; Eren, F., s. 78.

²⁸⁰ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 54.

dolayı sorumlu olmaktadır. Buna karşılık, Türk Medeni Kanunu hükümleriyle taşınır ve taşınmaz mallarda aynî hakların iyiniyetle kazanılmasına olanak tanınması nedeniyle; iyiniyetli alıcıya karşı zapttan sorumluluk hükümlerinin uygulanması oldukça güçtür²⁸¹. Nitekim bu husus, zapttan sorumluluk hükümlerinin ticari satışlar açısından uygulama alanını da oldukça sınırlamaktadır²⁸². Bu hâlde, zapttan sorumluluğa ilişkin hükümlerin; yalnızca çalınan, kaybolan veya başka bir şekilde sahibinin iradesi dışında elinden çıkan eşya satışlarında uygulanması mümkündür²⁸³. Alıcının kötü niyetli olduğu durumlarda ise satıcı; TBK m. 214/2 hükmü gereğince, ancak zapttan sorumlu olacağını açıkça üstlenmişse bundan sorumlu tutulmaktadır²⁸⁴.

Ticari satış sözleşmesinin tarafları, satıcının zapttan sorumluluğunu düzenleyen hükümlerin emredici nitelikte olmaması nedeniyle; bu hükümlerin aksini kararlaştırabilmekte veya bu konuda bazı sınırlamalar getirebilmektedir²⁸⁵. Ancak TBK m. 214/3 hükmü uyarınca, satıcının alıcıya karşı üçüncü bir kişinin üstün hakkını kasten gizlediği hâllerde; tarafların zapttan sorumluluğu kaldıran veya sınırlayan anlaşmaları kesin olarak hükümsüzdür.

2.1.1.1.2.1.1.2. Zapttan Sorumluluğa İlişkin Şartlar

Ticari satışlarda satıcının, zapta karşı tekeffül borcu nedeniyle sorumlu tutulabilmesi için aranan şartlar, TTK m. 23'te düzenlenmemiş olmakla beraber; ilgili hükümde yer alan atıf gereğince, Türk Borçlar Kanunu ile getirilen hükümler doğrultusunda tayin edilmektedir. Buna göre, satıcının zapta karşı tekeffül borcu nedeniyle sorumlu tutulabilmesi için gerçekleşmesi gereken bu şartlar; maddi ve şekli şartlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.1.1.1.2.1.1.2.1. Maddi Şartlar

Satıcının, zapta karşı tekeffül borcundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için öncelikle, geçerli bir ticari satış sözleşmesinin var olması gerekmektedir. Buna göre, taraflar arasında kurulan ticari satış sözleşmesinin geçersiz veya iptal edilmiş olması durumunda; satıcının zapttan sorumluluğunu düzenleyen hükümlerin uygulanması mümkün değildir²⁸⁶. Satıcının zapta karşı tekeffül borcundan sorumlu tutulabilmesi için aranan diğer bir şart; satılan malın alıcıya teslim edilmiş olmasıdır. Zira üçüncü bir kişinin, satılan malı alıcının elinden

²⁸¹ Oğuzman, K./Barlas, N.: Medeni Hukuk, İstanbul 2016, N.809; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 54; Eren, F., s. 78.

²⁸² Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 301.

²⁸³ Eren, F., s. 79; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 301.

²⁸⁴ Eren, F., s. 79; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 56.

²⁸⁵ "Satıcının, üçüncü bir kişinin üstün hakkını kasten gizlemesi; sözleşmenin yapıldığı sırada bu hakkın varlığını bilmesine karşın alıcıyı uyarmamış olması hâlinde söz konusu olmaktadır" (Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 149); Yavuz, C, s 108; Eren, F., s. 80; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 57; Uygur, T., (TBK Şerhi), s. 1243.

²⁸⁶ Eren, F., s. 81; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 305.

alabilmesi için bu malın, alıcının zilyetlik ve mülkiyetinde bulunuyor olması gerekmektedir²⁸⁷.

Üçüncü bir kişinin satılan üzerinde hak sahibi olması veya bu hakkını kullanma ihtimalinin bulunması, zapta karşı tekeffül hükümlerinin uygulanabilmesi için yeterli olmamakta; söz konusu malı alıcının elinden alma hakkının, üçüncü kişi tarafından ileri sürülmüş olması gerekmektedir²⁸⁸. Bununla birlikte, üçüncü bir kişinin satılan üzerinde ileri sürdüğü üstün hak en geç ticari satış sözleşmesinin kurulduğu anda mevcut olmalıdır²⁸⁹. TBK m. 214/2 hükmü uyarınca zapttan sorumluluğa ilişkin diğer bir şart ise, alıcının sözleşmenin kurulduğu sırada zapt tehlikesini bilmiyor olmasıdır. Zira alıcının, satılan malın elinden alınma ihtimalini bildiği durumlarda; satıcı, ayrıca üstlenmiş olmadıkça bundan sorumlu tutulamamaktadır.

2.1.1.1.2.1.1.2.2. Şekli Şartlar

Ticari satışlarda satıcının, zapta karşı tekeffül borcundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bazı şekli şartların varlığı aranmaktadır. Buna göre alıcının, öncelikle üçüncü kişi tarafından açılan davayı satıcıya ihbar etmesi gerekmektedir. Bununla birlikte alıcının, zapttan doğan haklarını kullanabilmesi için öngörülen zamanaşımı süresi içerisinde hareket etmesi önem taşımaktadır²⁹⁰.

Bir ticari satışta alıcının, zapttan doğan haklarından faydalanabilmesi için zapta ilişkin maddi şartların gerçekleşmiş olduğunu ispat etmesi gerekmektedir. Nitekim TBK m. 215'te alıcının, hak sahibi üçüncü kişi tarafından kendisine açılan davayı satıcıya zamanında bildirmek zorunda olduğu hükme bağlanmıştır. Bu hâlde satıcının, kendisine yapılan bildirim üzerine ya alıcının yanında davaya katılması ya da alıcı yerine geçmek suretiyle üçüncü kişiye karşı davayı takip etmesi ve savunması gerekmektedir. TBK m. 215/3 hükmünde, davanın, kendisine yükletilemeyen sebeplerle bildirilmemiş olması hâlinde; satıcının, zamanında yapılan bildirim sonucunda daha elverişli bir hüküm elde edebileceğini ispat ettiği ölçüde sorumluluktan kurtulacağı kabul edilmiştir²⁹¹.

²⁸⁷ Eren, F., s. 81; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 55; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 151; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 305.

²⁸⁸ Eren, F., s. 82; Tandoğan, H., s. 153.

²⁸⁹ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 153; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 142; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 306.

²⁹⁰ Eren, F., s. 83; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 155.

²⁹¹ Eren, F., s. 84.

Alıcının, bir mahkeme kararı olmaksızın üçüncü kişinin hakkını dürüstlük kurallarına uygun olarak tanınması ve satılan malı ona vermesi hâlinde ise ispat yükümlülüğü; TBK m. 216/1-b.1 hükmünde ele alınmıştır. Bu hâlde alıcının, satılan malı; dava açılmasını veya mahkeme kararını beklemeden üçüncü kişiye bırakması söz konusudur²⁹². Bununla birlikte, TBK m. 216/1-b.2 hükmünde alıcının; üçüncü kişinin kendisine dava açmasını beklemeden satıcıyı, satılan üzerindeki hak iddiasına ilişkin uyuşmazlığı dava yoluyla çözümlenmesi, aksi takdirde tahkim yoluna başvuracağı şeklinde uyarabileceği ve bundan sonuç alınamaması üzerine tahkim yoluna başvurabileceği kabul edilmiştir. Kanun koyucu tarafından bu hükümle, mağdur duruma düşen alıcıya; yaşadığı mağduriyetin uzun bir süre daha devam etmemesi amacıyla mahkeme kararı dışındaki yollarla da üçüncü kişinin üstün hakkını tanıyabileceğine dair seçenekler getirilmiştir²⁹³. Buna göre alıcının, satıcıya yaptığı uyarıdan sonuç alınamaması üzerine tahkim yoluna başvurması hâlinde; satıcının zapta karşı tekeffül borcundan doğan sorumluluğu devam etmektedir²⁹⁴.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, ilgili düzenlemeyle hükme bağlanmamış hususlarda Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağını belirtilmiş olması nedeniyle; ticari satışlarda da satıcının zapttan sorumluluğuna ilişkin olarak Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan düzenlemelerden istifade edileceği anlaşılmaktadır. Buna göre ticari satışlarda satıcının, zapta karşı tekeffül borcundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için TBK kapsamında belirlenen maddi ve şekli şartların varlığı aranmaktadır.

2.1.1.1.2.1.1.3. Zaptın Hüküm ve Sonuçları

Alıcının zapttan doğan haklarına ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde herhangi bir hükme yer verilmemekle beraber; ilgili hususta ticari satışlar açısından da Türk Borçlar Kanunu hükümlerine başvurulmaktadır. Buna göre alıcının zapttan doğan haklarının, satılanın kısmen veya tamamen zapt edilmiş olmasına bağlı olarak ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

---

²⁹² Çabri, S., Taşınmaz Satışında Satıcının Zapttan Sorumluluğu, MÜHF-HAD, C.XXII, S.3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. I, 2016, s. 601; Eren, F., s. 85.

²⁹³ Yıldırım, F., Satıcının Zapta Karşı Tekeffül Sorumluluğu Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 216. Maddesi Nasıl Okunmalıdır, GÜHFD, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 1050.

²⁹⁴ Uygur, T., (TBK Şerhi), s. 1252.

2.1.1.1.2.1.1.3.1. Tam Zapt Hâlinde

TBK m. 217/1 hükmünde, “*Satılanın tamamı alıcının elinden alınmışsa, satış sözleşmesi kendiliğinden sona ermiş sayılır*” denilmek suretiyle, satılanın tamamen zapt edilmesi durumunda ticari satış sözleşmesinin; alıcının herhangi bir irade beyanına gerek olmaksızın kendiliğinden sona ereceği kabul edilmiştir²⁹⁵. Alıcının, sözleşmenin kendiliğinden sona ermesiyle satıcıdan talep edebileceği hususlar; TBK m. 217’de dört bent hâlinde hükme bağlanmıştır.

TBK m. 217/1-b.1 hükmüne göre sözleşmenin sona ermesiyle alıcı, satıcıdan ödemiş olduğu satış bedelinin geri verilmesini talep edebilmektedir. Bu hâlde, alıcıya geri verilecek satış bedelinden; alıcının satılardan elde ettiği veya elde etmeyi ihmal ettiği ürünlerin değeri indirilmektedir²⁹⁶. TBK m. 217/1-b.2 hükmü uyarınca alıcının, satıcıdan satılan mal için yaptığı ve satılanı elinden alan üçüncü kişiden isteyemeyeceği masrafların giderilmesini isteme imkânı bulunmaktadır. Buna göre iyiniyetli alıcının, lüks olarak nitelendirilen masraflar da dâhil olmak üzere, her türlü gideri satıcıdan istemesi mümkündür²⁹⁷. TBK m. 217/1-b.3 hükmünde ise alıcının, davayı satıcıya bildirmekle kaçınılabilecek olanlar dışında kalan bütün yargılama giderleri ile yargılama dışındaki giderleri satıcıdan isteyebileceği kabul edilmiştir. Bu hâlde talep edilebilecek yargılama giderleri; alıcının, yalnız üçüncü kişinin açmış olduğu satılanın zaptına ilişkin davada yaptığı mahkeme içi ve dışı masrafları kapsamaktadır²⁹⁸.

TBK m. 217/1-b.4 hükmüne göre alıcı; satıcıdan, satılanın tamamen elinden alınması nedeniyle doğrudan doğruya uğradığı diğer zararların da giderilmesini talep edebilmektedir. Satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe; alıcının zapt nedeniyle uğradığı dolaylı zararlarının giderilmesinden de sorumlu tutulmaktadır. Bu hâlde, doğrudan zarar ve dolaylı zarar kavramlarından ne anlaşılması gerektiği hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş; bir görüşe göre, doğrudan zarar kavramı menfi zarar, dolaylı zarar kavramı ise müspet zarar şeklinde değerlendirilmiştir²⁹⁹. Doktrindeki diğer bir görüş ise, doğrudan zararın fiilî zararı; dolaylı zararın ise yoksun kalınan kârı ifade ettiği yönündedir³⁰⁰. Bu değerlendirmeye göre alıcı, doğrudan zararı kapsamında; noter masrafları gibi sözleşmenin yapılması için yaptığı giderler ile satılanın taşınması amacıyla gerçekleştirdiği

²⁹⁵ Eren, F., s. 86; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 61; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 308.

²⁹⁶ “*Hayvanın sütü, yünü, binanın kirası vb.*” (Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 160).

²⁹⁷ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 160.

²⁹⁸ Eren, F., s. 89; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 61.

²⁹⁹ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 62.

³⁰⁰ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 62; Eren, F., s. 90.

masrafların tazmin edilmesini isteyebilmektedir³⁰¹. Doktrinde yer alan üçüncü görüşe göre, doğrudan zarar ve dolaylı zarar kavramlarının illiyet bağına ilişkin ayrımı oluşturduğu kabul edilmiş; sözleşmenin ihlâli sonucunda ortaya çıkan ilk zarar, doğrudan zarar kapsamında değerlendirilirken daha sonraki zararların, dolaylı zararı oluşturduğu ileri sürülmüştür³⁰².

2.1.1.1.2.1.1.3.2. Kısmi Zapt Hâlinde

Kısmi zapt, satılan malın bir kısmının alıcının elinden alınması ya da satılan üzerinde sınırlı bir ayni hak ya da kuvvetlendirilmiş bir kişisel hak ileri sürülmesi hâlinde meydana gelmektedir³⁰³. Bu hâlde, söz konusu ticari satış sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkmamakta; alıcı da bunun ortadan kaldırılmasını isteyememektedir³⁰⁴. Nitekim TBK m. 218/1 hükmü uyarınca alıcı; kısmi zapt durumunda yalnızca bu nedenle ortaya çıkan zararının tazminini talep edebilmektedir.

Kısmî zapt hâlinde alıcının, istisnai olarak sözleşmenin sona erdirilmesini isteme imkânı bulunmaktadır³⁰⁵. İlgili hususun düzenlendiği TBK m. 218/2 hükmünde, “*Alıcının, satılandaki bu durumu bilseydi onu satın almayacağı durum ve koşullardan anlaşılıyorsa, alıcı hâkimden sözleşmenin sona ermesine karar vermesini isteyebilir. Bu durumda alıcı, satılanın elinde kalmış olan kısmını o zamana kadar elde etmiş olduğu yararlarla birlikte, satıcıya geri vermekle yükümlüdür*” denilmek suretiyle; alıcının, kısmi zaptı bilmiş olması durumunda sözleşmeyi yapmayacağı hâllerde; hâkimden sözleşmenin sona ermesine karar vermesini isteyebileceği kabul edilmiştir.

Ticari satışlarda kısmî zapt hâlinde alıcının haklarına ilişkin TTK m. 23'te bir düzenleme bulunmamakta; ilgili hükümde yer alan atıf nedeniyle, Türk Borçlar Kanunu kapsamında hükme bağlanan bu hususlar, ticari satışlarda da geçerlidir.

2.1.1.1.2.1.1.4. Zamanaşımı

Kanun koyucu tarafından, zapttan sorumluluğa ilişkin taleplerde zamanaşımına ilişkin özel bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle, zapttan sorumluluğa ilişkin taleplerde; TBK m. 146 hükmü ile kabul edilen on yıllık zamanaşımı süresinin geçerli olacağı düşünülmektedir³⁰⁶.

³⁰¹ Eren, F., s. 90; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 160.

³⁰² Eren, F., s. 92.

³⁰³ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 161; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 309.

³⁰⁴ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 146; Eren, F., s. 94; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 63.

³⁰⁵ Eren, F., s. 95.

³⁰⁶ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 162; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 57; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 147.

2.1.1.1.2.1.2. Ticari Satışlarda Ayıba Karşı Tekeffül Sorumluluğu

Satıcının, alıcıya karşı satılana ilişkin bildirdiği nitelikler ve satılanın kullanımı açısından değerini ya da ondan beklenen yararı ortadan kaldıran veya önemli derecede azaltan niteliklerin bulunmasıyla ortaya çıkan sorumluluğu; ayıptan doğan sorumluluk olarak nitelendirilmektedir³⁰⁷. Satıcının ayıba karşı tekeffül borcu, aslî edim yükümlülüklerinin tamamlayıcısı olan yan borçlarından birini meydana getirmektedir³⁰⁸.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendinde, ticari satışlarda satılanın gözden geçirilmesi ve yapılacak ayıp bildirimine ilişkin farklı süreler öngörülmüş; ancak diğer durumlarda, TBK m. 223/2 hükmünün uygulanacağı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra TTK m. 23/1 hükmünde, *"Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır"* şeklinde bir ifadeye yer verilerek; ilgili düzenlemeyle hükme bağlanmamış olan hususlar hakkında Türk Borçlar Kanunu hükümlerinden istifade edileceği kabul edilmiştir. Buna göre, ticari satışlarda satıcının ayıba karşı tekeffül sorumluluğuna ilişkin olarak; TTK m. 23'te yer verilmeyen hususlar hakkında, TBK m. 219 vd. hükümleri uygulanmaktadır.

Ticari niteliği haiz olan bir satış sözleşmesinin; somut olayın mahiyetine göre aynı zamanda bir tüketici işlemi olarak nitelendirildiği hâllerde ise satıcının ayıptan doğan sorumluluğu, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da belirtilen düzenlemeler doğrultusunda incelenmelidir. Nitekim bir ticari işin aynı zamanda tüketici işlemi olarak nitelendirilmesi durumunda, öncelikle TKHK hükümlerinin dikkate alınması; hakkında düzenleme bulunmayan hâllerde ise ticari hükümlere başvurulması gerekmektedir³⁰⁹.

2.1.1.1.2.1.2.1. Ayıp Kavramı ve Türleri

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendinde, ticari satışlarda satılanın gözden geçirilme süresine ve yapılacak ayıp bildirimine ilişkin farklı süreler öngörülmüş; ancak, ayıp kavramı ve türlerine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla ilgili hususların; ayıptan sorumluluk başlığı altında düzenlenen, TBK m. 219 vd. hükümleri doğrultusunda değerlendirilmesi gerekmektedir.

³⁰⁷ Seyfullah, E., Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara 1963, s. 7; Aral, F., s. 112; Yavuz, C., s. 121; Eren, F., s. 100.

³⁰⁸ Uygur, T., (TBK Şerhi), s. 1263.

³⁰⁹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 24.

Türk Borçlar Kanunu'nun 219'uncu maddesinde, “*Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olur*” denilmek suretiyle satıcının; satılan malda bildirdiği niteliklerin bulunmamasından veya satılan malın nitelik ve niteliğini etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanımına ilişkin elverişliliği ve alıcının satılan maldan beklediği yararı ortadan kaldıran ya da azaltan hususlardan sorumlu olduğu açıklanmıştır. TKHK m. 8/1 hükmünde de ayıplı mala ilişkin benzer bir tanım getirilmiş; ilgili hükümler doğrultusunda ayıp kavramı, aynı cins ve sınıflandırmaya giren normal bir eşyaya nispeten, satılan malın değer ve uygunluğunu kaldıran veya azaltan eksiklikler ve bozukluklar olarak nitelendirilmiştir³¹⁰. Buna göre ayıp kavramı, kural olarak satılan malın niteliği ile ilgili bir kavram olmakla beraber; niceliğin, satılan malın niteliğini etkilediği durumlarda da söz konusu olabilmektedir³¹¹.

Parça satışlarında sözleşmeye konu edilen şeyin bireysel özelliklerinin belirlenmiş olması nedeniyle; bu tür satışları konu edinen ticari satışlarda ayıbın mevcudiyetinden söz edebilmek için, sözleşmede belirlenmiş olan şeyin teslim edilmiş olması gerekmektedir³¹². Nitekim sözleşmede kararlaştırılandan başka bir şeyin teslim edilmesi, ayıplı ifa sayılmamakta; bu hâlde ancak edimin hiç ifa edilmemesinden söz edilebilmektedir³¹³. Çeşit satışlarında ise teslim edilen malın, kararlaştırılan çeşide dahil olması ile birlikte; bildirilen veya beklenen niteliklere sahip olmaması hâlinde ayıp kavramı gündeme gelmektedir³¹⁴.

Satılan malda bulunması gereken ya da bulunduğu varsayılan niteliklerin bulunmaması açısından ayıp; maddi, hukuki veya ekonomik olarak ortaya çıkmaktadır³¹⁵. Dolayısıyla maddi ayıp kavramından, satılan malın fiziksel, kimyasal ve teknik özelliklerine ilişkin niteliklerde; ekonomik ayıp kavramından ise, satılandan elde edilmek istenen ekonomik faydanın gerçekleşmesi açısından bulunması gereken niteliklerde eksiklik olduğu

³¹⁰ Paslı, A., Ticari Satımda Ayıp Hâlinde Seçimlik Hakların Kullanılma Zamanı, Prof. Dr. Şener Akyol'a Armağan, İstanbul 2011, s. 645; Oktay Özdemir, S., Yargıtay Kararları Işığında Ticari Satış Sözleşmesinde Ayıp Kavramı ve Ayıba Bağlı Hakları Kullanmak için Uyulması Gereken Külfetler, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C.I, İstanbul 2007, s.41; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 242; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 113; Eren, F., s. 102; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 163.

³¹¹ Eren, F., s. 103; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 117.

³¹² Aral, F., s. 117; Eren, F., s. 103.

³¹³ “*Kiraz yerine vişne teslimi, başka şeyin (aliud) teslimine verilecek örneklerdendir*” (Eren, F., s. 103); Şenocak, Z., s. 113; Akkanat, H., s. 66; Yavuz, C., s. 127.

³¹⁴ Eren, F., s. 103.

³¹⁵ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 594.

anlaşılmaktadır³¹⁶. Hukuki ayıpta ise, satılan malın objektif hukukun koyduğu sınırlamalardan doğan eksiklikleri nedeniyle alıcının bu maldan tam anlamıyla yararlanamaması söz konusu olmaktadır³¹⁷.

2.1.1.1.2.1.2.2. Sorumluluk Şartları

Ticari satışlarda satıcının, ayıba karşı tekeffül borcundan sorumluluğu için aranan şartlar, Türk Ticaret Kanunu ile düzenlenmemiş; ancak TTK m. 23 hükmünde, ayıplı ifa hâlinde ayıplı malın gözden geçirilmesine ve ayıp bildirimine ilişkin özel süreler öngörülmüştür. Ayrıca TTK m. 23/1-(c) hükmünde; ilgili düzenlemede hakkında hüküm bulunmayan hâllerde Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir. Buna göre ticari satışlarda, satıcının ayıba karşı tekeffül borcundan sorumluluğu için aranan şartların; TBK hükümleri doğrultusunda değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.1.1.1.2.1.2.2.1. Maddi Şartlar

TBK m. 219/1 hükmü uyarınca, satıcının ayıptan sorumlu olabilmesi için söz konusu ayıbın; esaslı bir ayıp olması şarttır³¹⁸. Satılan malın kullanımına ilişkin elverişliliğin veya değerini önemli ölçüde azaldığı ve hatta, alıcının bu ayıbı bilseydi ilgili sözleşmeye hiç taraf olmayacağı veya daha düşük bir satış bedeli ödeyeceği anlaşılıyorsa; esaslı ayıp kavramı gündeme gelmektedir³¹⁹. Buna göre, satılan şeyin miktarındaki eksikliğin de esasen ayıp olarak nitelendirilmemesine karşın; satılanın niteliğini etkilediği ölçüde bu kapsamda değerlendirileceği kabul edilmektedir³²⁰.

Türk Borçlar Kanunu'nun 222'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, satıcının ayıptan sorumlu olabilmesi için alıcının, sözleşmenin kurulduğu sırada satılanın ayıplı olduğunu bilmemesi gerekmektedir. Alıcının, sözleşmenin kurulduğu anda satılana ayıplı olduğunu bildiği veya gerekli özeni göstererek bilebilecek durumda olduğu hâllerde; satıcı, bu ayıplardan dolayı sorumlu olmamaktadır³²¹. Bunun yanı sıra TKHK m. 10/2 hükmünde, "*Tüketicinin, sözleşmenin kurulduğu tarihte ayıptan haberdar olduğu veya haberdar olmasının kendisinden beklendiği hâllerde, sözleşmeye aykırılık söz konusu olmaz. Bunların dışındaki ayıplara karşı tüketicinin seçimlik hakları saklıdır*" denilmek suretiyle; tüketicinin bildiği veya bilmesi gereken ayıplardan satıcının sorumlu tutulamayacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre

³¹⁶ Eren, F., s. 105; Yavuz, C., s.126 vd.; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 117.

³¹⁷ Eren, F., s. 105; Yavuz, C., s. 126; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 72.

³¹⁸ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 68-69.

³¹⁹ Yavuz, C., Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu, İstanbul 1989, s. 74.

³²⁰ Akkanat, H., Ayıba Karşı Tekeffül Sorumluluğu ile Sözleşmeye Aykırılık Arasındaki İlişki, Osman Nuri Özalp (Haz./Ed.), Prof. Dr. Sacit Adalı'ya 65. Yaş Armağanı, İstanbul 2010, s. 63; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 74.

³²¹ Eren, F., s. 111.

tafaflardan birinin tüketicici sıfatıyla hareket ettiği ticari satışlarda; satıcı, tüketicici tarafın bildiği veya bilmesi gereken ayıplardan sorumlu olmamaktadır.

Bir ticari satış sözleşmesine konu edilen satıladaki ayıp, hasarın alıcıya geçmesinden önce ya da en geç hasarın geçtiği anda mevcut olmadıkça; satıcının, bu ayıptan dolayı sorumluluğu söz konusu olmamaktadır³²². Buna göre satıcı, taşınır malları konu edinen ticari satışlarda, satılanın zilyetliğinin devrinden önceki ayıplardan sorumlu tutulmaktadır³²³. Hasarın alıcıya geçmesinden sonra ortaya çıkan ayıplar ise, önceden mevcut olan sebeplerden kaynaklanmadığı takdirde; alıcıya ait olmaktadır³²⁴. Bununla birlikte TKHK m. 10/1 hükmünde, teslim tarihinden itibaren altı ay içinde ortaya çıkan ayıpların, teslim tarihinde var olduğuna ilişkin bir karineye yer verilmektedir. Buna göre, aynı zamanda tüketicici işlemi olarak nitelendirilen ticari satışlarda; satılan malın teslim tarihinden itibaren altı ay içinde ortaya çıkan ayıpların, malın teslimi sırasında da mevcut olduğu kabul edilmektedir.

2.1.1.1.2.2.2. Şekli Şartlar

Satıcının ayıptan sorumluluğuna ilişkin şekli şartlar, maddi şartların gerçekteşmesi hâlinde alıcının, ayıptan doğan haklarını kullanabilmesi için yerine getirmesi gereken şartlar olup; alıcının, satılanı gözden geçirmesi ve satılarda tespit edilen ayıbı satıcıya bildirmesinden oluşmaktadır³²⁵.

TBK m. 223/1 hükmünde, “Alıcı, devraldığı satılanın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satılarda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır” denilmek suretiyle; adi satışlarda malın ayıplı olduğu devralma sırasında belli değilse alıcının, işlerin olağan akışına göre imkân bulur bulmaz satılanı gözden geçirmesi ve satılarda tespit ettiği ayıpları uygun bir süre içerisinde satıcıya bildirmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Buna karşılık kanun koyucu tarafından, ticari hayatın hızlı bir şekilde ilerlemesi amacıyla getirilen TTK m. 23/1-(c) hükmünde; ticari satışlarda, satılanın gözden geçirilmesine ve yapılacak ayıp bildirimine ilişkin farklı süreler öngörölmüřtür³²⁶. Dolayısıyla, tacirler arasında

³²² Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 76; Eren, F., s. 114; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 175.

³²³ Eren, F., s. 114.

³²⁴ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 175; Yüce, M.B., Satış Sözleşmesinde Ayıptan Dolayı Sorumluluğun Şartları ve Alıcının Seçimlik Hakları, MÜHF-HAD, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, İstanbul 2011, s. 391.

³²⁵ Eren, F., s. 114; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 176; Edis, S., s. 75; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 83; Aydoğdu, M./Kahveci, N., s. 155.

³²⁶ “Ayıba ilişkin olarak öngörölen ihbar süreleri, hak düşürücü süreler olup; bu sürelerin durması ya da kesilmesi söz konusu olmaz ve hâkim tarafından bu sürelere uyulup uyulmadığı re’sen araştırılmaktadır” (Paşlı , A., s. 649-650); “Ayıba ihbarına ilişkin süreler kanunda bir külfet olarak düzenlenmiş olduğu için bu hususa uyulup uyulmadığı mahkeme tarafından re’sen araştırılmaz” (Oktay Özdemir, S., (Ticari Satış Sözleşmesinde Ayıp Kavramı), s. 57); Eren, F., s. 115.

gerçekleştirilen ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satışlarda ayıplı ifa hâlinde; TTK m. 23/1-(c) hükmü ile öngörülen süreler uygulanmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendi uyarınca, ticari satışlarda satılan malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcının, bu durumu iki gün içinde satıcıya ihbar etmesi gerekmektedir. İlgili hükümde yer alan açık ayıp kavramı, olağan bir gözden geçirme sonucunda ortaya çıkabilen ayıpları ifade etmektedir³²⁷. TTK m. 23/1-(c) hükmüne göre, ticari satışlarda satılan malın ayıplı olduğunun devralma sırasında açıkça belli olmadığı hâllerde ise alıcı, malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmek; söz konusu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu anlaşılırsa durumu, bu süre içinde satıcıya bildirmek zorundadır.

Ayıbın, satılan malın gözden geçirilmesi veya incelenmesi sonucunda tespit edilemeyip; daha sonra kullanım esnasında ortaya çıkması durumunda ise gizli ayıp kavramı söz konusu olmaktadır³²⁸. Nitekim Yargıtay tarafından verilen kararda gizli ayıp kavramı, teslimi takiben hemen ortaya çıkmayan ve kullanıma bağlı sorunlar meydana getiren ayıp olarak ifade edilmektedir³²⁹. TTK m. 23/1-(c) hükmünde, gizli ayıplara ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle; bu hâlde, TBK m. 223/2 hükmünün uygulanması gerekmektedir. Buna göre, satılan malda gizli bir ayıbın bulunduğu sonradan anlaşılırsa, bu durumun derhal satıcıya bildirilmesi gerekmekte olup; aksi hâlde, satılan mal bu ayıpla birlikte kabul edilmiş sayılmaktadır³³⁰.

Ticari satışa ilişkin bir uyuşmazlıkta Yargıtay tarafından verilen kararda, TTK m. 23/1-(c) hükmü uyarınca alıcının, malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise bunu 2 gün içinde; şayet açıkça belli değil ise malı teslim aldıktan sonra 8 gün içinde incelemesi veya incelettirmesi ve malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa durumu bu süre içinde; ayıbın sonradan ortaya çıkması hâlinde ise gizli ayıbın öğrenildiği andan itibaren derhal ihbar etmesi gerektiği belirtilmiştir³³¹. Ticari niteliğiyle birlikte tüketici işlemi vasfını taşıyan satışlarda ise, TKHK hükümlerinde tüketicinin gözden geçirme ve bildirim sürelerine ilişkin herhangi bir

---

³²⁷ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 84; Taraflar arasında kurulan sözleşmede kararlaştırılan standartlara uygun olmayan niteliklerin, "açık ayıp" olarak değerlendirileceğine ilişkin bkz. Y. 15. HD. (T.4.3.2008, E.2007/2157, K.2008/1382,) kararı, (Kazancı İBB, E.T. 27.3.2019).

³²⁸ Eren, F., s. 111; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 84.

³²⁹ Y. 15. HD. (T.2.5.2007, E. 2006/2294, K. 2007/2903) kararı, (Kazancı İBB, E.T. 27.3.2019); Y. 13. HD. (T.4.2.2019, E. 2016/24192, K. 2019/1115) kararı, "Ayıbın açık mı yoksa gizli mi olduğunun tayininde, ortalama bir tüketicinin bilgisinin dikkate alınması gerekmektedir" (Kazancı İBB, E.T.27.3.2019).

³³⁰ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 243; Arkan, S., s. 171; Eren, F., s. 121.

³³¹ Y. 19. HD. (T.7.1.2018, E. 2018/1788, K. 2018/5562) kararı, (Kazancı İBB, E.T.27.3.2019).

düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle; yalnızca seçimlik hakların kullanımı açısından TKHK m. 12’de hükme bağlanan zamanaşımı süresine uyulması önem taşımaktadır³³².

Türk Borçlar Kanunu’nun 225’inci maddesinin 1’inci fıkrasında, satıcının, satılan maldaki ayıpları kasten gizlediği hâllerde ağır kusurunun bulunduğu kabul edilmiş; kendisine zamanında bildirimde bulunulmadığını ileri sürerek ayıptan doğan sorumluluktan kurtulamayacağı hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte, TBK m. 231/2 hükmünde satıcının, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu olması durumunda zamanaşımı süresinden yararlanamayacağı kabul edilmiştir. Nitekim ilgili husus, TKHK m. 12/3’te “*Ayıp, ağır kusur ya da hile ile gizlenmişse zamanaşımı hükümleri uygulanmaz*” şeklinde hükme bağlanmıştır.

Türk Borçlar Kanunu’nun 225’inci maddesinin 2’nci fıkrasında, “*Satıcılığı meslek edinmiş kişilerin bilmesi gereken ayıplar bakımından da aynı hüküm geçerlidir*” denilmek suretiyle; alıcı süresine uygun olarak ayıp bildiriminde bulunmasa bile, satıcılığı meslek edinen kişinin bilmesi gerektiği ayıplar bakımından sorumluluğunun devam edeceği kabul edilmiştir. Kanun koyucu tarafından TTK m. 23/1’de, Türk Borçlar Kanunu’nun satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinin ticari satışlarda da uygulanacağını kabul edilmiş olması nedeniyle; TBK m. 225/2 hükmünün, ticari satışlar açısından da uygulanması söz konusu olmaktadır³³³. Buna göre, tacirin bilmesi gereken ayıpların farkında olmaması ağır kusuru olarak değerlendirilmekte³³⁴; bu hâlde, satılandaki ayıbın kendisine zamanında bildirilmediğini ileri sürerek ayıptan doğan sorumluluktan kurtulması mümkün olmamaktadır.

İlgili hükümde ifade edilen “*bilmesi gereken ayıp kavramı*”³³⁵; ticari satışlarda tacir sıfatına sahip olan satıcının, faaliyeti çerçevesinde sattığı mallar kapsamında değerlendirilmelidir. Buna göre halı satışı yapan bir tacirin, ticari işletmesinde kullanmak üzere satın aldığı bir makinayı daha sonra başka bir tacire satması hâlinde; satılan maldaki ayıbı mesleği dolayısıyla bilmesi gerekmemektedir³³⁶. Zira bu hâlde, tacirin faaliyeti kapsamında sattığı bir mal söz konusu olmamaktadır. Yapılan açıklamalar doğrultusunda, ticari satışlarda tacir sıfatına sahip olan satıcının, faaliyet alanı kapsamında sattığı mallarda ortaya çıkan ve hafif ihmali nedeniyle bilmediği ayıplardan; alıcı gözden geçirme ve bildirim

³³² Aslan, İ.Y., 6502 Sayılı Kanun’a Göre Tüketici Hukuku, 2014, s. 138; Yavuz, C., s. 139.

³³³ Makaracı Başak, A., Türk Borçlar Kanunu Madde 225/II Hükmünün Değerlendirilmesi, MÜHF-HAD, C.XXII, S.3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, C.II, 2016, s. 1924.

³³⁴ Yavuz, C., s. 139; “*Satıcının, ayıbı bildiği hâller ile malda mevcut ayıbın satıcı tarafından bilinmemesi onun ağır ihmalden kaynaklanan hâller, TBK m. 225/I kapsamındadır. Satıcının hafif ihmali nedeniyle bilmediği ayıplar ise TBK m. 225/II kapsamında değerlendirilmelidir*” (Makaracı Başak, A., s. 1925).

³³⁵ Satıcının bilmesi gereken ayıp kavramının, ağır ihmali ile bilmediği ayıp anlamına geldiğine ilişkin bkz. Atamer, Y., Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirme ve Teklifler, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.6, 2006, s. 31.

³³⁶ Makaracı Başak, A., s. 1924.

yükümlülüğünü yerine getirmese bile sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, TBK m. 225/2 hükmünün; aynı zamanda tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda uygulanmayacağını belirtmek gerekmektedir. Zira bu tür satışlarda; TKHK hükümleri uyarınca, tüketici sıfatına sahip olan alıcının ayıplı malı gözden geçirme ve ayıbı bildirme yükümlülükleri bulunmadığı için zamanaşımı süresi içerisinde satıcıya başvurulmasını engelleyen bir durum da ortaya çıkmamaktadır³³⁷.

Ticari satışlarda alıcının, satıcıya yapacağı ayıp ihbarı ile satılan maldaki ayıpları açıkça belirtmesi ve satılan malı kabul etmeyeceğine dair iradesini kesin bir şekilde ortaya koyması gerekmektedir³³⁸. Bunun yanı sıra alıcı, ayıba ilişkin bildiriminde ayrıca seçimlik haklarının hangisini kullanacağını açıklamak mecburiyetinde değildir³³⁹. Ticari satışlarda alıcı tarafından yapılan ayıp ihbarının, satıcıyı temerrüde düşürmek veya sözleşmeyi fesih yahut ondan dönme amacıyla yapılan bir ihbar niteliğinde olmaması nedeniyle; TTK m. 18/3 hükmünde öngörüldüğü şekillerde gerçekleştirilmesi gerekmemektedir³⁴⁰. Ayıp ihbarının, TTK m. 23/1-(c) hükmünde belirtilen süreler içerisinde yapılması şart olmakla beraber; ilgili süre içerisinde satıcıya ulaşıp ulaşmaması ise önem taşımamaktadır³⁴¹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 226'ncı maddesinin 1'inci fıkrasına göre, başka yerden gönderilen satılanın ayıplı olduğunu ileri süren alıcı; bulunduğu yerde satıcının temsilcisi yoksa, satılanın korunması için gerekli önlemleri geçici olarak almalıdır. İlgili hüküm uyarınca alıcının, ayıplı olduğunu ileri sürdüğü satılanı korumak için gerekli önlemleri almaksızın, onu satıcıya geri göndermesi mümkün değildir. Mesafeli satışlarda satıcıyı koruma amacıyla getirilen bu düzenleme, ticari satışlarda da uygulama alanı bulmaktadır³⁴². Bununla birlikte, TBK m. 226/2 hükmü uyarınca alıcı, satılanın durumunu gecikmeksizin usulüne göre tespit ettirmekle yükümlü olup; aksi hâlde ileri sürdüğü ayıbın, satılanın

³³⁷ Makaracı Başak, A., s. 1929; Yavuz, C., s. 139; Karakocalı, A./Kurşun, A.S., s. 57.

³³⁸ Özdemir, H., Türk Borçlar Kanunu'na ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) Göre Ayıptan Doğan Sorumluluğun Şartları, Ankara 2013, s. 271- 272.

³³⁹ Eren, F., s. 119; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 86; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 180; Paslı, A., s. 652; Oktay Özdemir, S., (Ticari Satış Sözleşmesinde Ayıp Kavramı), s. 54; Yavuz, C., (Ayıptan Sorumluluk), s. 118.

³⁴⁰ "Hükümdeki şekil, geçerlilik şartı olmaktan çıkarılmış; ispat şartına dönüştürülmüştür. Bu değişikliğin sebebi, geçerlilik şartının artık haklı bir gerekçesinin bulunmaması ve teknikteki hızlı gelişmedir" (TTK m. 18 Gerekçesi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu); Ayrıntılı bilgi için bkz. Arıkan, M., Ticari Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu ve Bu Bağlamda 6102 Sayılı TTK m. 18/III Hükmünün Değerlendirilmesi, MÜHF-HAD, C.XII, S.2, 2012, s. 13 vd.; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 243; Arkan, S., s. 171.

³⁴¹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 243; Ayrıntılı bilgi için bkz., Oğuzman, K./Barlas, N.,686; Yücer Aktürk, İ., Satım ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetleri, Ankara 2012, s. 220 vd.; Doğan, N., Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Hükümlerinden Yararlanması İçin Yerine Getirmesi Gereken Külfetler, İstanbul 2017, s. 64- 65; Şahinöz, C.S., s. 76-77 vd.

³⁴² "Mesafeli sözleşmeler, satıcı veya sağlayıcı ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın, mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmeler olarak tanımlanmaktadır" (TKHK m. 48/1); Eren, F., s. 121.

kendisine ulaştığı zamanda var olduğunu ispat etmek zorundadır. TBK m. 226/3 hükmünde ise, satılanın kısa zamanda bozulma tehlikesinin bulunduğu hâllerde alıcının, satılanı bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığıyla sattırmaya yetkili; hatta satıcının menfaatini gerektiriyorsa bunu sattırmakla yükümlü olduğu kabul edilmiştir. Buna göre alıcı, ilgili durumu satıcıya en kısa zamanda bildirmemesi hâlinde; bundan doğan zarardan sorumlu olmaktadır.

2.1.1.1.2.1.2.3. Ayıptan Doğan Haklar

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendinde, ticari satışlarda ayıba ilişkin gözden geçirme ve bildirim süreleri açısından özel düzenlemeler öngörülmeyle beraber; ayıplı ifaya ilişkin diğer hâllerde Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir. Buna göre, ticari satışlarda ayıplı ifa durumunda alıcı; TBK m. 227 hükmünde öngörülen seçimlik haklarını satıcıya karşı kullanabilmektedir. Bunun yanı sıra, bir ticari satışın aynı zamanda tüketici işlemi olarak nitelendirildiği hâllerde; alıcı, TKHK m. 11'de hükme bağlanan seçimlik haklara sahip olmaktadır.

2.1.1.1.2.1.2.3.1. Alıcının Seçimlik Hakları

Türk Borçlar Kanunu'nun 227'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, ticari satışlarda ayıptan sorumluluğun şartları gerçekleştiği takdirde alıcının; sözleşmeden dönme ya da satış bedelinde indirim, ücretsiz onarım, malın ayıpsız benzeri ile değiştirilmesini isteme şeklinde dört seçimlik hakkı bulunmaktadır. Bununla birlikte hem ticari niteliği haiz olan hem de tüketici işlemi vasfını taşıyan satışlarda da alıcının; TKHK m. 11'de düzenlenen ücretsiz onarım, malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi, sözleşmeden dönme ya da satış bedelinde indirim isteme hakları ve bunlarla birlikte kullanılabilen genel hükümlere göre tazminat talep etme imkânı bulunmaktadır³⁴³. Buna göre TKHK m. 11 hükmüyle tüketiciye tanınan hakların, isim itibarıyla TBK m. 227/1'de düzenlenen haklarla özdeş olduğu görülmektedir³⁴⁴.

TBK m. 229/1-b.3 ve m. 229/2 hükümleri uyarınca sözleşmeden dönme hâlinde; alıcının, ayıplı mal devrinden dolayı uğramış olduğu doğrudan zarar ile diğer zararların giderilmesini isteme hakkı da bulunmaktadır. Kanun koyucunun, TBK m. 227/2 hükmü ile alıcıya genel hükümlere göre tazminat isteme hakkını, bir yandan TBK m. 229/1-b.3 ve m. 229/2 hükümleriyle sözleşmeden dönme hâlinde isteyebileceği özel tazminat hakkıyla yarışan seçimlik bir hak olarak tanıırken; diğer yandan da alıcının satış bedelinin indirilmesini veya satılanın ayıpsız benzeri ile değiştirilmesini istemesi hâlinde zarar görmüşse, bunlarla birlikte

³⁴³ Gümüş, M.A., 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, C.I, İstanbul 2014, s. 104.

³⁴⁴ Karakocalı, A./Kurşun, A.S., s. 59.

zararının giderilmesi hakkını da tanıdığı anlaşılmaktadır³⁴⁵. Dolayısıyla ticari satışlarda alıcının; satıcının ayıptan sorumluluğuna ilişkin şartların gerçekleşmiş olması durumunda, TBK m. 227 hükmünde öngörülen hukuki yollardan dilediğine başvurması mümkündür³⁴⁶.

TKHK m. 11/5 hükmünde sözleşmeden dönme hakkına ilişkin ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle; tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda, TKHK m. 83/1'de yer alan atıf doğrultusunda, TBK hükümlerine başvurulması gerekmektedir³⁴⁷. TBK m. 227/1-b.1 hükmü uyarınca, ticari satışlarda alıcının; satılan malı geri vererek sözleşmeden dönme imkânı bulunmaktadır. Buna göre alıcı, ayıplı malda herhangi bir menfaati bulunmuyorsa; bu malı satıcıya iade ederek sözleşmeden dönme hakkını tercih edebilmektedir. Ticari satışlarda alıcının sözleşmeden dönme hakkının, TTK m. 18/3 hükmünde düzenlendiği şekilde noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza ile yapılması gerekli olmamakla birlikte; ispat bakımından fayda sağlamaktadır³⁴⁸.

TBK m. 229/1 hükmü uyarınca, alıcının satış sözleşmesinden dönmesiyle beraber; taraflar, birbirlerinden almış oldukları hususları geri vermekle yükümlüdür³⁴⁹. Buna göre satış sözleşmesinden dönen alıcı, satılanı malı; ondan elde ettiği yararlar ile birlikte satıcıya geri vermek zorundadır. Alıcının, satıcıya geri vermekle yükümlü olduğu yararlar; doğal veya hukukî ürünler olarak anlaşılmaktadır³⁵⁰. Bununla birlikte, TBK m. 229/1-b.1 hükmü uyarınca satıcının; alıcının sözleşmeden dönmesi sonucunda, daha önce kendisine ödenen satış bedelini faiziyle birlikte geri vermesi gerekmektedir. Buna göre, taraflar arasındaki ticari satış sözleşmesinde daha yüksek bir faiz oranı kararlaştırılmamışsa; satıcının talep doğrultusunda ödemesi gereken faiz miktarı, 3095 sayılı Kanun'un kanuni faiz oranını belirleyen tamamlayıcı nitelikteki hükmü ile tespit edilmektedir³⁵¹.

TBK m. 229/1-b.2 hükmü uyarınca, sözleşmeden dönme sonucunda satıcının; alıcının satılan için yapmış olduğu masraflar ile yargılama giderlerini ödemesi gerekmektedir. Bu hâlde satıcının karşılaması gereken yargılama giderleri, dönmeye ilişkin davadan

³⁴⁵ Eren, F., s. 128; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 135-136.

³⁴⁶ Y. 13 HD. (T.16.3.1995, E. 1995/2380, K. 1995/2554) kararı, (Kazancı İBB, E.T. 16.12.2018).

³⁴⁷ Aydoğdu, M., Ayıplı Araç Satışlarında Tüketici Hakları, Özellikle Ayıplı Araç Değişimi ve İadelerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Sorumlu Kişi/Kişiler, Tokbaş, H./Üçışık, F. (Haz./Ed.), 4.Tüketici Hukuku Kongresi Makale, Bildiri ve Ses Çözümleri, Ankara 2015, s. 329; Karakocalı, A./Kurşun, A.S., s. 68.

³⁴⁸ "Hükümdeki şekil, geçerlilik şartı olmaktan çıkarılmış; ispat şartına dönüştürülmüştür. Bu değişikliğin sebebi, geçerlilik şartının artık haklı bir gerekçesinin bulunmaması ve teknikteki hızlı gelişmedir" (TTK m. 18 Gerekçesi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu).

³⁴⁹ Eren, F., s. 136; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 100.

³⁵⁰ *Koyunun sütü veya kuzusu, doğal ürünlere; kira parası, hukukî ürünlere örnek gösterilebilir*" (Eren, F., s. 138).

³⁵¹ Eren, F., s. 139; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 34.

kaynaklanmayıp; alıcı ile satılan malı ondan devralan üçüncü kişiler arasındaki davaya ilişkin giderlerden oluşmaktadır³⁵². TBK m. 229/1-b.3 hükmüne göre ise satıcının, devrettiği ayıplı mal sebebiyle alıcının uğradığı zararı gidermesi gerekmektedir. Buna göre sözleşmeden dönme hâlinde satıcı, alıcının uğradığı doğrudan zarardan kusuru bulunmasa bile sorumlu olurken; alıcının dolaylı zararlarından, kusurlu ise sorumlu tutulmaktadır³⁵³. İlgili düzenlemede öngörülen zarar türlerinin kapsamı ve sınırları hususunda ise doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. TBK m. 229/1-b.3 hükmü uyarınca, doğrudan zarar ve dolaylı zarar kavramlarından ne anlaşılması gerektiği konusunda bir görüş; doğrudan zararın menfi zararı, dolaylı zararın ise müspet zararı kapsadığı yönündedir³⁵⁴. Doktrindeki diğer bir görüşe göre doğrudan zararın, menfi zararın yalnızca fiilî zarar kısmını; dolaylı zararın ise her türlü müspet zararı kapsadığı kabul edilmiştir³⁵⁵. Buna karşılık, doktrinde yer alan diğer bir görüş ise, doğrudan zarar ve dolaylı zarar kavramlarının, illiyet bağının yoğunluğuna göre tespit edilmesi gerektiği yönündedir³⁵⁶. Bu değerlendirmeye göre, doğrudan zarar ayıplı ifa ile en yakın illiyet bağı içerisinde bulunan zararları; dolaylı zarar ise, ayıplı ifa ile daha uzak nedensellik ilişkisi içerisinde olan zararları kapsamaktadır³⁵⁷.

Alıcının; ayıptan sorumluluğa ilişkin şartların gerçekleşmiş olması durumunda sahip olduğu diğer bir seçimlik hak ise, satış bedelinin indirilmesini isteme hakkıdır. TBK m. 227/1-b.2 hükmüne göre alıcı; ayıp nedeniyle satılan malın değerinde meydana gelen azalma oranında, satış bedelinde indirim yapılmasını isteyebilmektedir. Alıcının, kendisine tanınan bu hakkı kullanabilmesi için hâkime başvurması gerekmemekle birlikte; satıcı, alıcının bu hakkına itiraz ederse uyuşmazlığın çözümü ve durumun tespit edilmesi için hâkime başvurulabilmektedir³⁵⁸. Satış bedelinden indirilecek miktar ise, hâkim tarafından belirlenmektedir³⁵⁹.

TBK m. 227/1-b.4 hükmü uyarınca alıcının, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında satış bedelinden indirim istemek yerine; satılanın, imkânı varsa ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini talep etme hakkı bulunmaktadır. TKHK m. 11/1-(ç)'de tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda alıcının, imkânı varsa satılanın ayıpsız bir misli ile değiştirilmesini isteyebileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, özellikle misli eşya

³⁵² Aral, F./Ayrancı, H., s. 146.

³⁵³ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 101; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 128.

³⁵⁴ Schmid/Stöckli, N. 416, s. 61; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 102'den naklen.

³⁵⁵ Aral, F./Ayrancı, H., s. 146; Eren, F., s. 142; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 102.

³⁵⁶ Aral, F./Ayrancı, H., s. 147.

³⁵⁷ Aral, F./Ayrancı, H., s. 147; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 102; Eren, F., s. 145.

³⁵⁸ Eren, F., s. 147.

³⁵⁹ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 130; Aydoğdu, M./Kahveci, N., s. 190.

satışlarında söz konusu olan bu hak; satılanın belirli olması ve benzerinin bulunmaması nedeniyle parça satışlarında kullanılamamaktadır³⁶⁰. Bununla birlikte Yargıtay tarafından verilen bir kararda; tüketicinin, ayıpsız benzeriyle değiştirilmesini istediği malda kendisinin sebep olduğu değer kayıplarını ödemekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir³⁶¹.

TBK m. 227/1-b.3 hükmünde, alıcıya öngörülen bir diğer seçimlik hak ise, satılan malın ücretsiz olarak onarılmasını isteme hakkıdır. Buna göre alıcının, aşırı bir masrafı gerektirmeyen hâllerde; bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere, satılanın ücretsiz olarak onarılmasını istemesi mümkündür. Bununla birlikte, alıcının bu seçimlik hakkı tercih etmesi; satılan maldaki ayıbın onarım yoluyla giderilebileceği ve ondan beklenen yararın sağlanmasının mümkün olduğu hâllerde söz konusu olmaktadır³⁶². Buna göre, satın alınan bir otomobilin klimasının bozuk olması durumunda onarım hakkı kullanılabilirken; satın alınan bir kitaptaki baskıdan kaynaklanan sayfa eksikliklerinin onarımı, objektif koşullar doğrultusunda talep edilememektedir³⁶³. Bunun yanı sıra TKHK m. 11/2’de, tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda alıcının; ücretsiz onarım veya malın ayıpsız benzeriyle değiştirilmesini isteme haklarını, üretici veya ithalatçıya karşı da kullanabileceği hükme bağlanmıştır. TKHK m. 56/3 hükmünde ise, malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azami sürenin aşılması ya da tamirin mümkün olmadığının anlaşılması hâlinde; alıcının, diğer seçimlik haklarını kullanabileceği kabul edilmiştir.

Yapılan açıklamalar ışığında, ticari satışlarda satıcının ayıptan sorumluluğuna ilişkin şartların gerçekleşmiş olması hâlinde; alıcının, TTK m. 23/1-(c) hükmünde yer alan atıf doğrultusunda, Türk Borçlar Kanunu hükümleriyle düzenlenen seçimlik haklarını kullanabileceği görülmektedir. Bununla birlikte, aynı zamanda tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda da alıcı, TKHK m. 11’de hükme bağlanan seçimlik haklarına başvurabilmektedir.

Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümlerin, emredici nitelik taşımaması nedeniyle; ticari satış sözleşmesinin tarafları, aralarında yapacakları bir sorumsuzluk anlaşmasıyla bu hükümlerin aksini kararlaştırabilmektedir³⁶⁴. Tüketici işlemi olarak nitelendirilen ticari satışlarda ise ayıptan doğan sorumluluğu kaldıran veya

³⁶⁰ Aydoğdu, M./Kahveci, N., s. 192; Eren, F., s. 150; “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un tüketiciyi koruma maçı göz önünde tutulduğunda, ilgili seçimlik hak parça borcu için de kullanılabilir nitelik taşımaktadır” (Gümüş, M.A., TKHK Şerhi, s. 121).

³⁶¹ Y. 13. HD. (T.15.5.2014, E. 2014/791, K. 2014/15581) kararı, (Kazancı İBB, E.T.28.3.2019).

³⁶² Kapancı, K.B., 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayıptan Doğan Sorumluluk ve Sözleşmesel Garanti Taahhütleri, İstanbul 2012, s. 50; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s.132.

³⁶³ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s.132.

³⁶⁴ Eren, F., s. 152; Kapancı, K.B., s. 104.

sınırlandıran herhangi bir anlaşma yapılamamakta; zira bu tür bir anlaşmanın kurulması, tüketicinin korunması amacına uygun düşmemektedir³⁶⁵.

TBK m. 221’de, taraflar arasında yapılan sorumsuzluk anlaşmasının; satıcının, satılanı devretmekte ağır kusurlu olması hâlinde geçersiz olacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre satıcının, satılana bulunan bir eksikliği alıcıdan gizlemesi veya satılana ilişkin bir aksaklığı, ağır ihmali yüzünden bilememesi durumunda; ayıptan sorumluluğu kaldıran veya sınırlayan her anlaşma kesin olarak hükümsüzdür³⁶⁶. Kanaatimizce, TBK m. 225/2’de satıcılığı meslek edinmiş kişilerin bilmesi gereken ayıplar bakımından da TBK m. 225/1 hükmünün geçerli olacağına belirtilmiş olması nedeniyle; ticari satışlarda tacir sıfatına sahip satıcının, faaliyeti kapsamında bilmesi gereken ayıplar hakkında ayıptan sorumluluğu kaldıran veya sınırlayan anlaşmaların da hüküm ifade etmemesi gerekmektedir³⁶⁷.

2.1.1.1.2.1.2.3.2. Seçimlik Hakların Kullanımının Sınırlandırılması

Türk Ticaret Kanunu’nun 23’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (c) bendinde, ticari satışlarda alıcının, ayıplı ifa hâlinde sahip olacağı haklara ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamasına karşın; ilgili düzenlemede, ayıplı ifaya ilişkin hükme bağlanmamış hususlarda Türk Borçlar Kanunu hükümlerine başvurulacağı kabul edilmektedir. Buna göre, ticari satışlarda alıcının; satıcının ayıptan sorumluluğuna ilişkin şartların gerçekleşmiş olması hâlinde sahip olacağı seçimlik haklar ve bu hakların sınırlandırılmasına ilişkin konularda da TBK’da yer alan hükümler uygulanmaktadır. Buna karşılık, ticari niteliği haiz olan bir satış sözleşmesinin, somut olayın mahiyetine göre aynı zamanda bir tüketici işlemi olarak nitelendirilmesi durumunda öncelikle TKHK’da yer alan hükümler uygulanmakta; bu hâlde, alıcının sahip olduğu seçimlik hakların sınırlandırılmasına ilişkin farklı uygulamalar söz konusu olabilmektedir.

Satıcının, satılanın ayıplarından sorumlu olduğu hâllerde; alıcıya tanınmış olan seçimlik hakların kullanılması mutlak olmayıp, kanun koyucu tarafından belirli sınırlamalara tâbi tutulabilmektedir³⁶⁸. Buna göre TBK m. 227/3 hükmünde, “*Satıcı, alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir*” denilmek suretiyle; satıcıya, alıcının seçimlik haklarını

³⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Karakocalı, A./Kurşun, A.S., s. 58; Aydoğdu, M., Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2015, s. 160 vd.

³⁶⁶ Y. HGK. (T.27.3.2005, E.2013/19-1696, K. 2015/1109 kararı, “*Bu sebeple ayıplı mal tesliminde ağır ihmali bulunan satıcı, sorumsuzluk anlaşmasından yararlanamaz. Bu duruma göre, satıcının sadece ayıbı hileyle gizlemiş olması durumunda değil, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu sayıldığı her durumda sorumsuzluk anlaşması geçersiz sayılır*” (Kazancı İBB, E.T. 28.3.2019); Eren, F., s. 153; Kapancı, K.B., s. 105.

³⁶⁷ Yüce, M.B., (Satış Sözleşmesi), s. 392.

³⁶⁸ Eren, F., s. 131.

kullanmasını engelleyici bir imkân tanınmaktadır. Bu hâlde satıcının, alıcıya hem ayıplı malın ayıpsız bir benzerini vermesi hem de ayıp nedeniyle alıcının uğradığı her türlü zararı gidermesi gerekmektedir³⁶⁹. Buna karşılık TKHK m. 11/1’de, “*Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür*” denilmek suretiyle; tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda bu tür bir sınırlamanın varlığı kabul edilmemektedir³⁷⁰.

Türk Borçlar Kanunu’nun 227’nci maddesinin 4’üncü fıkrasında ise, “*Alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkim, satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir*” denilmek suretiyle; sözleşmeden dönme anındaki duruma göre hâkim tarafından, dönme yerine satılanın onarılmasına veya satış bedelinden indirim yapılmasına karar verilebileceği hükme bağlanmıştır³⁷¹. Bu hâlde alıcının, sözleşmeden dönme ve satılan malın ayıpsız benzeriyle değiştirilmesi şeklindeki haklarını kullanamayacağı anlaşılmaktadır³⁷². Buna göre, mevcut ayıbın nispeten önemsiz ancak esaslı bir ayıp olması ve alıcının, ayıplı malı başka bir şekilde kullanma imkânının bulunması hâlinde; hâkimin, sözleşmeden dönme yerine satılanın onarılmasına veya satış bedelinden indirim yapılmasına karar vermesi mümkündür³⁷³.

Türk Borçlar Kanunu’nun 227’nci maddesinin 5’inci fıkrasında, “*Satılanın değerindeki eksiklik satış bedeline çok yakın ise alıcı, ancak sözleşmeden dönme veya satılanın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini isteme haklarından birini kullanabilir*” şeklinde bir ifadeye yer verilerek; satılanın değerindeki eksikliğin satış bedeline çok yakın olması durumunda alıcının, satış bedelinin indirilmesine dair seçimlik hakkını kullanamayacağı hükme bağlanmıştır.

Türk Borçlar Kanunu’nun 228’inci maddesinin 2’nci fıkrasıyla satılanın, alıcıya yüklenilebilen bir sebep yüzünden yok olmuş; başkasına devredilmiş veya şekil değiştirmiş olması durumunda alıcının, ancak satış bedelinin indirilmesini talep edebileceği kabul edilmiştir. Buna göre satılanın, alıcının kusuru nedeniyle yok olması hâlinde; sözleşmeden dönme hakkının kullanılamayacağı anlaşılmaktadır³⁷⁴. Nitekim bu hâllerde alıcı, satılanı geri verme ve sözleşmeden dönme hakkını kendi fiili sonucunda imkânsız hâle getirdiği için, satış bedelinin indirilmesini istemek zorunda kalmaktadır³⁷⁵. Buna karşılık, alıcıya ayıplı olarak

³⁶⁹ Eren, F., s. 131; Yavuz, C., s. 161.

³⁷⁰ Karakocalı, A./Kurşun, A.S., s. 67.

³⁷¹ Eren, F., s. 122; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 188.

³⁷² Eren, F., s. 132.

³⁷³ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 110; Eren, F., s. 132; Aral, F./Ayrancı, H., s. 141.

³⁷⁴ Eren, F., s. 135; Aral, F./Ayrancı, H., s. 142.

³⁷⁵ Yavuz, C., s. 162.

devredilen satılanın, ayıptan; beklenmedik hâlden veya mücbir sebepten yok olması ya da önemli şekilde zarara uğraması durumunda alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanmasının engellenemeyeceği hükme bağlanmıştır. Tüketici işlemi niteliği taşıyan ticari satışlarda da alıcıya ayıplı olarak devredilen malın ayıptan, beklenmedik hâlden veya mücbir sebepten yok olması ya da ciddi ölçüde zarara uğraması hâlinde; tüketici sıfatına sahip olan alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması engellenememektedir³⁷⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nun 230'uncu maddesinin 1'inci fıkrasına göre, birden fazla mal birlikte satıldığı veya bir eşya birliğinin satışının gerçekleştirildiği hâllerde; satılanlardan bazıları ayıplı çıkarsa, alıcı sözleşmeden dönme hakkını yalnızca ayıplı çıkan mallar hakkında kullanabilmektedir³⁷⁷. Buna karşın alıcıya veya satıcıya önemli bir zarar vermeksizin ayıplı parçanın diğerinden ayrılmasına imkân yoksa; dönme hakkının, satılanın tamamını kapsamaması zorunludur³⁷⁸. Buna göre, ayıplı parçanın alıcıya veya satıcıya önemli bir zarar vermeksizin, diğerinden ayrılmasına imkân bulunmayan hâllerde, tam dönme söz konusu olmakta; ancak, ayıplı parçanın alıcıya veya satıcıya zarar vermeksizin diğerinden ayrılması mümkünse, kısmî dönme gündeme gelmektedir³⁷⁹.

2.1.1.1.2.1.2.4. Zamanaşımı

Türk Borçlar Kanunu'nun 231'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça, satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin her türlü dava hakkı; ayıp sonradan meydana çıkmış olsa bile, satılanın alıcıya teslim tarihinden itibaren iki yılda zamanaşımına uğramaktadır. İlgili hükümde öngörülen iki yıllık zamanaşımı süresi ayıp ister açık ister gizli olsun, satılanın alıcıya devredilmesiyle birlikte işlemeye başlamaktadır³⁸⁰. Türk Ticaret Kanunu ile ticari satışlarda ayıptan sorumluluğa ilişkin herhangi bir zamanaşımı süresi düzenlenmemiş olmakla beraber; TTK m. 23/1-(c) hükmünde yer alan atıf nedeniyle, zamanaşımı süresine ilişkin hususlarda da Türk Borçlar Kanunu ile düzenlenen hükümler uygulanmaktadır. Buna göre, TBK m. 231/1 hükmüyle öngörülen zamanaşımı süresinin; ticari satışlarda da uygulandığı anlaşılmaktadır.

Ticari satışlarda alıcının, ayıba ilişkin ihbarı Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendinde öngörülen süre içerisinde yapmış olması şartıyla; seçimlik haklarından hangisini kullanacağını, zamanaşımı süresi içerisinde istediği an satıcıya

³⁷⁶ Karakocalı, A./Kurşun, A.S., s. 69.

³⁷⁷ "TBK m. 230/1 hükmü ile getirilen bu sınırlamanın, alıcının diğer seçimlik hakları için de geçerli olduğu kabul edilmelidir" (Yavuz, C., s. 164).

³⁷⁸ Eren, F., s. 134.

³⁷⁹ Eren, F., s. 134; Ayrıca bkz. Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 113.

³⁸⁰ Eren, F., s. 123; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 137.

bildirilmesi mümkündür³⁸¹. Bununla birlikte TBK m. 231 hükmünün, düzenleyici bir hüküm olması nedeniyle ticari satış sözleşmesinin tarafları, ilgili düzenlemede öngörülen zamanaşımı süresini, aralarında yapacakları bir sözleşmeyle değiştirebilmekte; ancak TBK m. 148'e aykırı olarak 10 yıldan daha fazla uzatılmamaktadır³⁸².

Ayıptan sorumluluğa ilişkin zamanaşımı süresinin başlangıcı, "teslim" unsurunun gerçekleşmesine bağlı olup; bu hâlde, satılan malın sözleşmenin ifa edilmesi amacıyla alıcının hâkimiyet alanına dahil edilmiş olmasını gerektirmektedir. Buna göre zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için alıcının, satılanın niteliklerini gözden geçirebilecek imkânı elde etmiş olması şarttır. Ard arda teslimli satışlarda ise, satılan mala ilişkin her bir teslimden sonra, o teslimle ilgili zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması söz konusudur³⁸³.

TBK m. 231/2 hükmü ile satıcının, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu olduğu durumlarda iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre ticari satışlarda satıcının, satılanı ayıplı olarak devretmekte kasıtlı davrandığı veya ağır ihmalinin bulunduğu hâllerde; TBK m. 146 hükmünde öngörülen, on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanacağı anlaşılmaktadır³⁸⁴. Satıcılığı meslek edinen kişiler açısından da aynı zamanaşımı hükümlerinin uygulanması gerekmektedir; TBK m. 225/2'de, bu kişiler hakkında yalnızca ihbar süreleri bakımından istisnaya yer verilmiştir.

TKHK m. 12/1'de ise, tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlar açısından zamanaşımı süresi; taraflarca daha uzun bir süre kararlaştırılmadıkça, ayıp daha sonradan ortaya çıksa bile ayıplı malın tesliminden itibaren iki yıl olarak hükme bağlanmıştır. Buna göre tüketici işlemi niteliği taşıyan ticari satışlarda da tarafların, daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörebileceği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra TKHK m. 12/3 hükmünde, ayıbın ağır kusur veya hile ile gizlendiği hâllerde zamanaşımı hükümlerinin uygulanmayacağı kabul edilmiştir. Bu hâlde, TBK m. 146'da öngörülen 10 yıllık zamanaşımı süresinin dikkate alınması uygun olmakta; nitekim ilgili husus, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda da bu şekilde hükme bağlanmış bulunmaktadır³⁸⁵.

³⁸¹ Pashi, A., s. 660; Yavuz, C., (Ayıptan Sorumluluk), s. 156.

³⁸² Eren, F., s. 124; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 116; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 201.

³⁸³ Yavuz, C., s. 171; Eren, F., s. 126; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 200.

³⁸⁴ Eren, F., s. 126; Aral, F./Ayrancı, H., s. 134; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 203.

³⁸⁵ Eren, F., s. 127; Karakocalı, A./Kurşun, A.S., s. 71; Gümüş, M.A., (TKHK Şerhi), s. 129; Y. HGK. (T.27.3.2005, E.2013/19-1696, K. 2015/1109) kararı, "Bile bile aldatma yani hile varsa satıcı ne tam zamanında ayıpların ihbar edilmediğine ne de kısa zamanaşımı süresine dayanabilir. Bu durumda 818 Sayılı Mülga Borçlar Kanunu'nun 125 ve 126. maddeleriyle 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146. ve 147. maddeleri uygulanır" (Kazancı İBB, E.T. 28.3.2019).

2.1.1.1.2.2. Devir Giderlerini Ödeme Yükümlülüğü

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde, ticari satışlarda satıcının devir giderlerini ödeme yükümlülüğüne ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemekle beraber; ilgili hükümde, hakkında düzenleme bulunmayan hususlarda Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir. Buna göre, TBK m. 211'de hükme bağlanan devir ve taşıma giderlerini ödeme yükümlülüğü; ticari satışlarda da satıcının kanundan doğan yan edim yükümlülüklerinden birini oluşturmaktadır³⁸⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nun 211'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, “*Aksine sözleşme veya âdet yoksa, ölçme ve tartma gibi devir giderleri satıcıya, satılanı devralmak üzere yapılan giderler ve satılanın ifa yerinden başka yere taşınması gerektiğinde, taşıma giderleri alıcıya aittir*” denilmek suretiyle, aksine sözleşme veya âdet bulunmadığı hâllerde; ölçme, sayma ve tartma gibi devir giderlerinin satıcıya ait olduğu hükme bağlanmıştır. Buna karşılık ilgili düzenlemeyle; satılan malın ifa yerinden başka bir yere taşınması durumunda ortaya çıkan taşıma giderlerinin ve satılanı devralmak üzere yapılan masrafların, alıcıya ait olduğu kabul edilmiştir.

2.1.1.1.2.3. Taşıma Giderlerini Ödeme Yükümlülüğü

Kanun koyucu tarafından, ticari satışlarda satıcının taşıma giderlerini ödeme yükümlülüğüne ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte TTK m. 23/1'de, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin, ticari satışlara da uygulanacağını belirtilmiş olması nedeniyle; ticari satışlarda satıcının taşıma giderlerini ödeme yükümlülüğü, TBK m. 211 hükmü kapsamında incelenmektedir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 211'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, aksine sözleşme veya âdet yoksa; satılanın ifa yerinden başka yere taşınması gerektiği hâllerde taşıma giderlerinin, alıcıya ait olduğu hükme bağlanmıştır. Buna göre, taraflar arasında düzenlenen ticari satış sözleşmesinde, satılan malın ifa yerinden başka bir yerde teslim edileceği kararlaştırılmışsa; taşıma giderlerinin, satıcı tarafından karşılanması gerekmektedir. Aksine bir sözleşmenin veya âdetin bulunmadığı hâllerde; söz konusu giderler, alıcıya ait olmaktadır.

---

³⁸⁶ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 34.

Türk Borçlar Kanunu'nun 211'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca, gidersiz devir kaydıyla yapılan (*franko*) ticari satışlarda satıcı; taşıma giderlerini üstlenmiş sayılmaktadır³⁸⁷. Bu tür satışlarda satıcının, taşıma giderlerini üstlendiğinde ilişkin bir karine mevcut olmakla beraber; aksinin, her zaman satıcı tarafından ispat edilmesi mümkündür³⁸⁸.

Uluslararası ticarete sıkça uygulanan CIF satış sözleşmelerinde de satıcı, satılan malların nakliyesine ilişkin taşıma ile sigorta giderlerini üstlenerek; satış bedelini, bu giderleri kapsayacak şekilde belirlemektedir³⁸⁹. Uluslararası satış sözleşmelerinin bir başka çeşidi olan FOB satış sözleşmelerinde ise satılan mallar, alıcı tarafından ücret ödenmeksizin taşıyıcıya teslim edilmektedir³⁹⁰. Bu tür sözleşmelerde satıcı, satılan mal geminin küpeştesini geçene kadar yapılan taşıma veya ambalaj giderlerini üstlenmektedir³⁹¹.

2.1.1.1.3. Satıcının Yan Yükümlülükleri

Bir ticari satış sözleşmesinde satıcının yan yükümlülükleri, ifaya yardımcı yan yükümlülükler ve koruyucu yan yükümlülükler olarak ikiye ayrılmakta olup; genellikle TMK m. 2/1'de ifade bulan dürüstlük kuralından doğmaktadır³⁹².

2.1.1.1.3.1. Basiretli Bir İş Adamı Gibi Hareket Etme Yükümlülüğü

Türk Ticaret Kanunu'nun 18'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, "*Her tacirin ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekir*" şeklinde bir ifadeye yer verilerek; taraflar arasında özel bir hükmün bulunmadığı ticari borçlarda, borcun yerine getirilmesine ilişkin bir özen derecesi belirlenmiş ve her tacirin, tedbirli ve tecrübeli bir şekilde hareket etmesi gerektiği kabul edilmiştir³⁹³. Buna göre tacirin, bütün ticari faaliyetlerinde "*basiretli bir iş adamı gibi hareket etme*" ölçütüne uygun davranarak; borcun

³⁸⁷"*Franko deyimi, masraftan muafiyeti ifade etmekle beraber, anlamı eklendiği kelimeye göre değişebilmektedir*" (Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 125).

³⁸⁸ Eren, F., s. 66.

³⁸⁹"*Bir malın belirli bir yere taşınması için gemiye yükletilmesi şartıyla mal değerinden ve satıcı tarafından ödenecek sigortayla navlundan ibaret maktu bir bedel karşılığın yapılan satışa CIF satış denir*" (Yavuz, N., Borçlar Hukuku El Kitabı, Ankara 2018, s. 611); "*CIF bedeli götürü bir bedel olduğundan, her zaman mal bedeline sigorta primi ve navlunun eklenmesiyle oluşan matematiksel toplamı karşılamayabilir*" (Can, M.Ç., CIF Satış Sözleşmesinde Alıcının Semeni Ödeme Borcu, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. I, Ankara 2010, s. 574); Dyason, J., The Appropriation of Unascertained Goods In CIF Sales, *Juta's Business Law*, V. 1, N. 4, 1993, s. 170.

³⁹⁰ Frecon, A., Practical Considerations in Drafting F.O.B. Terms in International Sales, *Berkeley Journal of International Law*, V. 3, N. 2, 1986, s. 346.

³⁹¹"*FOB satışlarda satıcı esas olarak sadece eşyanın yollama limanında gemiye yükletilmesine kadar olan giderleri üstlenecek, bir de o ana kadar şeye gelecek kaza ve hasardan doğan zararları ödeyecektir, ötesine karışmayacaktır; ondan sonraki giderler alıcıya ait olacaktır*" (Yavuz, N., (El Kitabı), s. 611); Ekşi, N., Milletlerarası Ticaret Hukuku, İstanbul 2015, s. 193; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 127.

³⁹² Eren, F., (Borçlar Genel), s. 37-39.

³⁹³ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 96; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 226.

yerine getirilmesine engel teşkil edebilecek tüm durumları önceden göz önünde bulundurması gerekmektedir³⁹⁴.

Bir tacirin, basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi; makul bir insandan daha ileri görüşlü davranarak ticari faaliyetlerinde geleceği öngörebilmesi anlamına gelmektedir³⁹⁵. Buna göre tacir, ticari hayatın gerektirdiği bütün önlemleri almak ve ekonomik geleceği doğrultusunda ortaya çıkabilecek tüm değişiklikleri önceden tahmin etmek zorundadır³⁹⁶. Tacirin ticari faaliyetlerine özgü ortalama davranış şeklini esas alan “*basiretli bir iş adamı gibi hareket etme*” ölçüsü, objektif bir ölçüt olup; diğer tedbirli tacirlerin aynı durumda göstereceği özeni esas almaktadır³⁹⁷. Tacirin davranışlarında göstereceği özen derecesinin; taraflar arasındaki sözleşme ile sınırlandırılması veya ağırlaştırılması mümkündür³⁹⁸.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, ticari satış sözleşmesinin bir tarafı olan tacirin; sözleşmenin ifa edilmesine kadar, borcun yerine getirilmesine engel teşkil edebilecek bütün durumlara karşı öngörülü bir şekilde hareket etmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim ticari satış sözleşmesinde tacirin, basiretli bir iş adamı gibi davranma yükümlülüğü; yan yükümlülüklerinden birini oluşturmaktadır³⁹⁹.

2.1.1.1.3.2. Satılanı Muhafaza Yükümlülüğü

Bir ticari satış sözleşmesinde satıcı, alıcıya teslim edilene kadar hâkimiyet alanında bulundurduğu satılan mal için gerekli özeni göstermek; onu korumak ve duruma göre sigorta ettirmek zorundadır⁴⁰⁰. Nitekim satıcının, satılan malı gerektiği gibi muhafaza etmemesi; aslı borçlarını yerine getirmesi açısından tehlike yaratabilmektedir. Dolayısıyla, TMK m. 2/1’de hükme bağlanan dürüstlük kuralından doğan bu yükümlülüğün; satılanın zilyetlik ve mülkiyetini devir borçlarının doğal bir sonucu olarak meydana geldiği anlaşılmaktadır⁴⁰¹. Satıcı, satılanı muhafaza yükümlülüğünü kusurlu davranışlarıyla yerine getirmediği takdirde;

³⁹⁴ Bkz. Y. 13. HD. (T. 16.4.1996, E.1996/3653, K. 1996/3920) kararı, “*Davacı tarafından sunulan ihale şartnamesinde ve davalının da imzaladığı sözleşmede, enflasyonist olaylar ve Hükümetçe alınacak ekonomik tedbirler zorlayıcı (mücbir) sebepler arasında sayılmamışsa, ilke olarak basiretli bir iş adamı gibi davranmak zorunda olan davalı tacir, fiyatların yükselmesini aşırı güçlük kabul ederek ifadan kaçınmaz*” (Kazancı İBB, E.T. 07.11.2018).

³⁹⁵ Eriş, G., C.I, s. 725.

³⁹⁶ Kizir, M., Yargıtay Kararları Işığında Basiretli İş Adamı Gibi Hareket Etme Yükümlülüğünün Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanmasına Etkisi, SÜHFD, C. XIX, S. 2, 2011, s. 248-249.

³⁹⁷ Gümüş, M.A., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 18/II’de Yer Alan “Basiretli İş Adamı (Tacir) Davranışı” Ölçütünün İyi Niyetin (TMK m. 3) Varlığının Belirlenmesindeki İşlevi, MÜHF-HAD, C. XXII, S. 3, 2016, s. 1225; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 226.

³⁹⁸ Ayhan, R./Çağlar, H. s. 226.

³⁹⁹ Ticari satış sözleşmesinde satıcı sıfatına sahip olan tacirin, sözleşmeye konu edilen malların tesliminin sağlanıp sağlanamayacağını meslekî bilgisi nedeniyle bilmesi gerektiğine ilişkin bkz., Y. HGK. (T. 19.4.1972, E. 967/4-751, K. 252) kararı, (Olgaç, S., Emsâl İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu, Ankara 1976, s. 694).

⁴⁰⁰ Eren, F., s. 64; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 123.

⁴⁰¹ Eren, F., s. 64; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 123.

satılan malda ortaya çıkan hasardan sorumlu olacağı gibi, kusurlu ifa imkânsızlığı nedeniyle alıcının uğramış olduğu zararı da gidermek zorunda kalmaktadır⁴⁰².

2.1.1.1.3.3. Aydınlatma ve Bilgi Verme Yükümlülüğü

Bir ticari satış sözleşmesinin taraflarının, kural olarak birbirlerini aydınlatma yükümlülüğü bulunmamakla beraber; taraflardan her birinin, diğer tarafın sözleşme yapmasındaki iradesini etkileyen olaylar hakkında ona bilgi vermesi gerekmektedir⁴⁰³. Nitekim ticari satışlarda satıcının; satılan malın nitelikleri, özellikleri ve kullanım şekli hakkında alıcıyı bilgilendirmesi önem taşımaktadır⁴⁰⁴.

Ticari satışlarda satıcının aydınlatma ve bilgi verme yükümlülüğü, TMK m. 2/1'de düzenlenen dürüstlük kuralına dayanmakta olup; bu yükümlülüğün ihlal edilmesi durumunda, satıcı için tazminat ödeme borcu doğmaktadır⁴⁰⁵. Nitekim sözleşmenin aslî edimini oluşturan bir hususta, diğer tarafa bilgi vermeyen satıcının; dürüstlük kuralına aykırı davranması nedeniyle, "*culpa in contrahendo*" 'dan doğan sorumluluğu söz konusu olabilmektedir⁴⁰⁶. Buna göre, sözleşme görüşmeleri sırasındaki kusurlu durumu ifade eden "*culpa in contrahendo*"; dürüstlük kuralından kaynaklanan ve özen ile koruma yükümlülüğünü içeren bir borç ilişkisine aykırılık olarak ortaya çıkmaktadır⁴⁰⁷.

2.1.1.2. Satıcının Türk Ticaret Kanunu'ndan Doğan Borç ve Yükümlülükleri

Kanun koyucu tarafından Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesiyle ticari satışlara temas edilmekle beraber; bu tür satışlarda tarafların sahip oldukları borç ve yükümlülüklerle ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte TTK m. 23/1'de, "*Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır*" denilmek suretiyle, ilgili düzenlemede öngörülen özel hükümler saklı kalmak şartıyla; ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerine de Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Bu hâlde,

⁴⁰² Özçelik, Ş.B., Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukuki İmkânsızlık ve Sonuçları, AÜHFĐ, C. LXIII, S. 3, 2014, s. 590; Eren, F., s. 65.

⁴⁰³ Yalman, S., Türk-İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk, Ankara 2006, s. 14.

⁴⁰⁴ Eren, F., s. 65.

⁴⁰⁵ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 65.

⁴⁰⁶ "*Culpa in contrahendo sorumluluğu, sözleşmenin kurulmasından önceki kusurlu davranıştan doğan sorumluluktur*" (Yalman, S., s. 17 vd.); Demircioğlu, H.R., Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk, Ankara 2009, s. 43; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 39.

⁴⁰⁷ Oğuzman, K./Öz, T., s. 38.

ticari satış sözleşmelerinde satıcının borç ve yükümlülüklerinin; Türk Borçlar Kanunu hükümleri doğrultusunda tayin edileceği anlaşılmaktadır.

2.2. TİCARİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNDE ALICININ BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Bir borç ilişkisi niteliğine sahip olan ticari satış sözleşmesinde alıcının, kanundan doğan aslî edim yükümlülüklerinin haricinde; kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğan yan edim yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra her ticari satış sözleşmesinde, alıcının aslî edim yükümlülüğüne bağlı olarak; yan yükümlülükleri de ortaya çıkabilmektedir.

2.2.1. Alıcının Türk Borçlar Kanunu'ndan Doğan Borç ve Yükümlülükleri

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, ilgili düzenlemede öngörülen özel hükümler saklı kalmak şartıyla; ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerine de Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüş; bu hâlde ticari satışlarda da alıcının borç ve yükümlülüklerinin, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler doğrultusunda inceleneceği kabul edilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan atıf doğrultusunda uygulanması gereken TBK m. 207/1 hükmüne göre, satış sözleşmesinin kurulması ile satıcı için satılanın zilyetlik ve mülkiyetini devretme; alıcı açısından ise satış bedelini ödeme borcu doğmaktadır. Alıcının aslî edim yükümlülüklerini oluşturan satış bedelini ödeme ve satılanı devralma borçlarının yanı sıra kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğan yan edim yükümlülükleri de bulunmaktadır.

2.2.1.1. Alıcının Aslî Edim Yükümlülükleri

Türk Borçlar Kanunu'nun 232'nci maddesinin 1'inci fıkrasında, “*Alıcı, satış sözleşmesinde kararlaştırılmış olduğu biçimde satış bedelini ödemek ve kendisine sunulan satılanı devralmakla yükümlüdür*” şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek; alıcının, satış bedelini ödemek ve satılanı devralmaktan oluşan iki aslî borcunun bulunduğu hükme bağlanmıştır. Alıcının aslî borçlarına ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamasına karşın, TTK m. 23/1 hükmünde yer alan atıf nedeniyle; TBK m. 232/1'de ifade edilen bu borçların, ticari satışlarda da alıcının aslî borçlarını oluşturduğu görülmektedir.

2.2.1.1.1. Alıcının Satış Bedelini Ödeme Borcu

Alıcının aslî edim yükümlülüklerinden biri olan satış bedelini ödeme borcu; satış sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olması nedeniyle, satıcının aslî edim yükümlülüklerinin karşılığını oluşturmaktadır⁴⁰⁸. Alıcının bu borcunun, bir para borcu niteliğine sahip olması ise satış sözleşmesini, mal değişimin sözleşmesinden ayırt eden temel unsurunu meydana getirmektedir.

Satış bedelini ödeme borcunun yerine getirilmesinde kanunun taraflara tanıdığı sözleşme serbestisi, ticari satışlar açısından TTK m. 1530 hükmüyle kısmen sınırlandırılmış; ilgili düzenlemenin 5'inci fıkrasında, sözleşmede öngörülen ödeme süresinin en fazla altmış gün olarak kararlaştırılabileceği hükme bağlanmıştır⁴⁰⁹. Buna göre, satıcının küçük veya orta ölçekli işletme ya da tarımsal veya hayvansal üretici, alıcının ise büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâller hariç olmak üzere; ticari satışın tarafları, alıcı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak ve açıkça anlaşmak koşuluyla sözleşmede altmış günden daha uzun bir ödeme süresi öngörebilmektedir. Bununla birlikte TTK m. 1530/8 hükmünde, satış bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü hâllerde; ilgili düzenlemenin 5'inci fıkrasında yer alan ödeme sürelerinin, birinci taksit bakımından uygulanacağı kabul edilmiştir⁴¹⁰.

Türk Borçlar Kanunu'nun 232'nci maddesinin 1'inci fıkrasında, alıcının; satış bedelini, sözleşmede kararlaştırıldığı şekilde ödemesi gerektiği kabul edilmiştir. Buna göre ticari satışlarda alıcı, satış bedelini ödeme borcunu, sözleşmede kararlaştırılan yer ve zamanda yerine getirmekle yükümlü olup; sözleşmede kararlaştırılmayan hâllerde, TBK m. 207/2 ve m. 234/1 hükümleri doğrultusunda satılanın teslimi ile birlikte ifa etmek zorundadır⁴¹¹. Nitekim satıcının, satılanı alıcıya devrettiği veya devri fiilen önerdiği anda; satış bedelini isteme hakkı da doğmaktadır⁴¹².

Ticari niteliği haiz olan ard arda teslimli satışlarda, satılan malın alıcıya teslim edilecek kısımlarına ilişkin ifa zamanının önceden belirlenebileceği gibi, ileride kararlaştırılması da söz konusu olabilmektedir. Buna göre bu tür sözleşmelerde, satış

⁴⁰⁸ Eren, F., s. 159.

⁴⁰⁹ Yıldız, M.G., TBK m. 117 ile Karşılaştırmalı Olarak TTK m. 1530 Uyarınca Borçlu Temerrüdünün İhtarsız Gerçekleşmesi, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. LXXVI, S. 1, 2018, s. 373; Ayan, S., (TTK m. 1530), s. 719.

⁴¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. 1.Bölüm, 1.4.1.

⁴¹¹ Zevkililer, A./Gökayla, E., s.151; Eren, F., s. 159.

⁴¹² "Satılanın devri konusunda sözlü bir öneri yeterli olmayıp, malın tevdiî gibi reel bir öneri gerçekleştirilmelidir" Eren, F. s. 159, Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 210.

bedelinin tamamı peşin olarak ödenebilmekle beraber; her kısmı karşılayan satış parasının, o kısmın teslimiyle birlikte ödenmesi de mümkündür⁴¹³.

Alıcı, bir para borcu olarak nitelendirilen satış bedelini ödeme borcunu; nakit parayla ifa edebileceği gibi, sözleşmede kararlaştırılmış olması ya da satıcının kendisine bu hususta yetki vermesi hâlinde kaydi para ile de ifa edebilmektedir⁴¹⁴. Çoğunlukla farklı ülkeler arasında yapılan satışlarda tercih edilen kaydi para ile ödeme imkânı; havale ve benzeri usullerle satıcının banka hesabına para yatırmak şeklinde gerçekleştirilmektedir⁴¹⁵.

Bir ticari satış sözleşmesinde alıcının aslî edim yükümlülüklerinden birini oluşturan satış bedelini ödeme borcunun; ülke parasıyla ifa edilebileceği gibi, yabancı para olarak da yerine getirilebilmektedir⁴¹⁶. Ticari satış sözleşmesinin taraflarının, sözleşmede yabancı bir para birimiyle ödeme yapılmasını kararlaştırdığı hâllerde; borcun ifası bakımından TBK m. 99/2 hükmü göz önünde bulundurulmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde alıcının satış bedelini ödeme borcuna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle; ticari satışlarda alıcının bu borcunun, Türk Borçlar Kanunu ile düzenlenen hükümler doğrultusunda belirlendiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ticari satışlarda alıcının satış bedelini ödeme borcunu değerlendirirken; TTK m. 1530'da yer alan özel düzenlemelerin de göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır.

2.2.1.1.2. Alıcının Satılanı Devralma Borcu

Ticari satışlarda alıcının satılanı devralma borcuna ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda detaylı bir düzenlemeye yer verilmemiş; ancak TTK m. 23/1-(b) hükmünde, alıcının bu borcunda temerrüde düşmesi hâlinde özel bir düzenleme öngörülmüştür. Buna göre, ticari satışlarda alıcının satılanı devralma borcunun niteliği ve kapsamı; Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler çerçevesinde incelenmektedir.

⁴¹³ Eren, F., s. 43; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 611.

⁴¹⁴ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 118; Eren, F., s. 160.

⁴¹⁵ Hatemi, H./Serozan, R./Arpacı, A., s. 109; Aral, F./Ayrancı, H., s. 167.

⁴¹⁶ Yavuz, C., s. 59; 13 Eylül 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 85 Sayılı Karar ile; "Türkiye'de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dâhil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endekslili olarak kararlaştırılmayacağı" belirtilmiştir.

2.2.1.1.2.1. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu'nun 232'nci maddesinde alıcının, sözleşmede kararlaştırıldığı şekilde kendisine sunulan satılanı devralmakla yükümlü olduğu; aksine bir anlaşma veya teamül olmadığı takdirde satılanı hemen devralması gerektiği hükme bağlanmıştır. Buna göre ticari satışlarda satılanı devralma borcunun; alıcının aslî edim yükümlülüklerinden birini oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Alıcının, kendisine sunulan satılanı devralması için satılan malın; sözleşmede belirtilen niteliklere ve miktara uygun bir şekilde sunulmuş olması gerekmektedir. Buna göre satıcı, satılan malı sözleşmede kararlaştırıldığı şekilde sunmalı; ayrıca, satılanla birlikte varsa eklentilerini de devretmelidir⁴¹⁷. Aksi hâlde alıcının, kendisine bu şekilde sunulan malı kabul etme yükümlülüğü bulunmamaktadır⁴¹⁸. Satıcının alıcıya sunduğu malın ayıpsız olması; diğer bir deyişle, söz konusu malın mevcut niteliklerinin, olması gerekenden sapmamış olması da şarttır⁴¹⁹. Alıcı, kendisine sunulan satılanın ayıplı olduğunu fark etmesi hâlinde, söz konusu ifayı kabul etmekten kaçınabilmesine karşılık; satılanın farklı bir yerden gönderilmesi durumunda bu malı, ayıplı olsa bile geçici olarak muhafaza edilmesi amacıyla devralmak zorundadır⁴²⁰.

Ticari satışlarda satılan malın devredileceği zamanın sözleşmede belirlenmemiş olduğu veya bu konuda yerleşik bir âdetin mevcut olmadığı hâllerde; satıcı, satılan malı derhâl devretmeli ve alıcı da bunu hemen devralmalıdır⁴²¹. Satılan malın sözleşmede veya kanunda belirlenen ifa yerinin dışında devre sunulması veya ifa önerisinin vaktinden önce yapılması hâllerinde; alıcının bu malı kabul etme zorunluluğu bulunmamaktadır⁴²².

2.2.1.1.2.2. Alıcının Satılanı Devralma Borcuna İlişkin Görüşler

Türk Borçlar Kanunu'nun 232'nci maddesinin 1'inci fıkrasında hükme bağlanan alıcının satılanı devralma borcu; alıcı için hem bir hak hem de bir borç olarak tezahür etmektedir⁴²³. Bununla birlikte, alıcının satılanı devralma borcuna ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş; hâkim görüş uyarınca satılanı devralmak, alıcı için bir külfet olarak

⁴¹⁷ Y. HGK. (T.27.11.1963, E. 4/22, K. 92) kararı, (Olgaç, S., (Türk Borçlar Kanunu), s. 690); Eren, F., s. 171.

⁴¹⁸ Eren, F., s. 171; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 151.

⁴¹⁹ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 209; Eren, F., s. 171; Kahveci, N., Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi, Ankara 2014, S. 6.

⁴²⁰ Şahiniz, C.S., Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan Sorumluluğu, Ankara 2008, s. 44; Tandoğan, H., s. 209; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 120; Eren, F., s. 171.

⁴²¹ Eren, F., s. 171; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 208.

⁴²² Eren, F., s. 171.

⁴²³ Yavuz, N., (El Kitabı) s. 675; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 207.

nitelendirilmiştir⁴²⁴. Bu değerlendirmeye göre, kendisine gereği gibi sunulan satılanı devralmayan alıcının; alacaklı temerrüdüne düşeceği ve hakkında buna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir⁴²⁵. Nitekim ilgili görüş uyarınca, satılanın devralınması hukukî bir işlem olup; ifanın kabulü sonucunu doğurmaktadır⁴²⁶.

Doktrindeki diğer bir görüş, alıcının satılanı devralma borcunun; hukukî niteliği itibariyle bir borç olarak değerlendirilmesi gerektiği yönündedir. Bu hâlde, kendisine gereği gibi sunulan satılanı devralmayan alıcı hakkında borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlerin uygulanması söz konusudur⁴²⁷. Bu görüş taraftarlarına göre, alıcının satılanı devralma borcunun aslî ya da yan borç niteliği taşımasına bağlı olarak; satıcının başvurabileceği hukuki imkânlar da farklılık göstermektedir⁴²⁸. Örneğin, taraflar arasında kurulan sözleşme ile alıcının satılanı devralmasının aslî bir borç niteliği taşıdığı anlaşılmaktaysa; satıcı, TBK m. 125'te ifade edilen sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmektedir⁴²⁹. Buna karşılık, alıcının satılanı devralması bir yan borç niteliğini taşıyorsa; bu borcun, satıcının aslî borcuna karşılık oluşturulmaması nedeniyle satıcının, yalnızca gecikme tazminatını isteyebileceği kabul edilmektedir⁴³⁰.

Alıcının satılanı devralması, sözleşmede açıkça bir borç olarak kararlaştırılabilmekte veya durumun özelliklerine göre bir borç olarak nitelendirilebilmektedir⁴³¹. Bu nedenle, alıcının bu borcunu yerine getirmemesi hâlinde uygulanacak hükümlerin, somut olayın mahiyetine göre tespit edilmesi yerindedir⁴³². Örneğin, depo edilen malların satışı için kurulan bir ticari satış sözleşmesinde; ilgili malların satışının yanı sıra, buldukları yerden kaldırılıp götürülmeleri de sözleşmenin amacını oluşturmaktadır⁴³³. Bunun gibi, bir enkazın kaldırılmasında da malların alıcı tarafından devralınması önem taşımakta; bu nedenle, satılanın devralınması, asli bir borç olarak kabul edilebilmektedir⁴³⁴.

Alıcının satılanı devralma borcunun niteliği, taraflar arasında kurulan her ticari satış sözleşmesi açısından ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Nitekim satıcının; satılan malın alıcı

⁴²⁴ Koç, N., İsviçre Türk Hukukunda Alacaklının Temerrüdü, Ankara 1992, s. 66; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 208; Aral, F./Ayrancı, H., s. 180; Aydoğdu, M./Kahveci, N., s. 239.

⁴²⁵ Aral, F./Ayrancı, H., s. 181; Aydoğdu, M./Kahveci, N., s. 239.

⁴²⁶ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 208; Aydoğdu, M./Kahveci, N., s. 239; Yavuz, N., (El Kitabı), s. 675.

⁴²⁷ Yavuz, C., s. 218; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 120; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 151; Uygur, T., (TBK Şerhi), s. 1324.

⁴²⁸ Nomer, H.N./Engin, B.İ., Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri, Ankara 2017, s. 63.

⁴²⁹ Yavuz, C., s. 223.

⁴³⁰ Yavuz, C., s. 223; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 213.

⁴³¹ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 135; Eren, F., s. 169; Olgaç, S., s. 187.

⁴³² Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 151; Yavuz, C., s. 222; Aral, F./Ayrancı, H., s. 181; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 209.

⁴³³ Örnek için bkz., Olgaç, S., s. 187.

⁴³⁴ Örnek için bkz., Eren, F., s. 170.

tarafından devralınmasında haklı bir menfaatinin bulunduğu hâllerde alacaklı temerrüdü yerine borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlere başvurulması daha elverişli sonuçlar doğurabilmektedir⁴³⁵.

2.2.1.2. Alıcının Yan Edim Yükümlülükleri

Ticari satışlarda alıcının, satış bedelini ödemek ve satılanı devralmaktan oluşan asli edim yükümlülüklerinin hâricinde; kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğan yan edim yükümlülüklerinin de bulunması mümkündür.

2.2.1.2.1. Faiz Ödeme Borcu

Türk Borçlar Kanunu'nun 234'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında, "*Faiz istenebileceği konusunda bir teamül varsa veya alıcı maldan ürün ya da diğer verimler elde etme imkânına sahip ise ya da belirli günün geçmesiyle temerrüdün gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bir ihtara gerek olmaksızın satış bedeline faiz istenebilir*" denilmek suretiyle; âdetten olan hâllerde ya da alıcının, satılardan faydalanabilme imkânı varsa, satış bedeline önceden faiz yürütülebileceği kabul edilmiştir⁴³⁶.

Türk Ticaret Kanunu'nun 10'uncu maddesinde, ticari satışlarda tarafların, aralarında yapacakları bir sözleşmeyle faizin başlangıç tarihini kararlaştırabilecekleri kabul edilmiştir. Tarafların sözleşme ile faizin başlangıç anını tespit etmedikleri ticari satışlarda, temerrüt faizi; temerrüdün oluştuğu tarihten itibaren başlayıp, temerrüt süresince devam etmektedir⁴³⁷. Buna karşılık TBK m. 234/2'de, temerrüt öncesi faiz ödenmesine ilişkin bir teamülün bulunduğu veya alıcının satılardan yararlanma imkânının bulunduğu durumlarda; satılan malın teslim edildiği tarihten itibaren satış bedeline faiz yürütülebileceği hükme bağlanmıştır. Örneğin, bir tacirin işletmesinde kullanmak amacıyla satın aldığı aletler bakımından; alıcı, bu aletlerden yararlanma imkânının doğduğu andan itibaren satıcıya faiz ödemek zorundadır. Nitekim kanun koyucu tarafından, TBK m. 234/2 hükmüyle; alıcıya sağlanan faydaların karşılığında, satıcıya faiz ödenmesi gerektiği düşünülmüştür⁴³⁸.

2.2.1.2.2. Satılanı Devralma Giderleriyle Senet Giderlerini Ödeme Yükümlülüğü

Ticari satışlarda alıcının, satılanı devralma ve senet giderlerini ödeme yükümlülüğüne ilişkin olarak Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TTK m.

⁴³⁵ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 132; Aral, F./Ayrancı, H., s. 181; Eren, F., s. 170; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 209; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 151.

⁴³⁶ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 121; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 210-211.

⁴³⁷ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 45.

⁴³⁸ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 140.

23/1’de ise, hakkında hüküm bulunmayan hususlar için Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağına öngörülmüş olması nedeniyle; alıcının bu yükümlülüğü, TBK m. 211 hükmü kapsamında ele alınmaktadır.

Türk Borçlar Kanunu’nun 211’inci maddesinin 1’inci fıkrasında, “*Aksine sözleşme veya âdet yoksa, ölçme ve tartma gibi devir giderleri satıcıya, satılanı devralmak üzere yapılan giderler ve satılanın ifa yerinden başka yere taşınması gerektiğinde, taşıma giderleri alıcıya aittir*” şeklinde bir ifadeye yer verilerek; aksi yönde bir anlaşmanın⁴³⁹ veya âdetin bulunmadığı hâllerde satılan malı devralmak amacıyla yapılan giderler ile belgelemeye ilişkin masrafların, alıcıya ait olduğu hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte Yargıtay tarafından verilen bir kararda, satılanı devralma masraflarının alıcıya ait olması nedeniyle; sözleşmeye konu edilen taşınmazın yıkılması gereken durumlarda, yıkma masraflarının da alıcı tarafından karşılanması gerektiği kabul edilmiştir⁴⁴⁰.

2.2.1.2.3. Taşıma Giderlerini Ödeme Yükümlülüğü

Türk Ticaret Kanunu’nda yer alan hükümlerde, ticari satışlarda alıcının taşıma giderlerini ödeme yükümlülüğüne ilişkin olarak herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Buna göre, ticari satışlarda alıcının taşıma giderlerini ödeme yükümlülüğü; TBK m. 211’de hükme bağlandığı şekilde incelenmektedir.

Türk Borçlar Kanunu’nun 211’inci maddesinin 1’inci fıkrasında, aksine sözleşme veya âdet yoksa; satılanın ifa yerinden başka yere taşınması gerektiği hâllerde taşıma giderlerinin, alıcıya ait olduğu kabul edilmiştir. Buna göre, taraflar arasında düzenlenen ticari satış sözleşmesinde, satılan malın ifa yerinden başka bir yerde teslim edileceği kararlaştırılmışsa; taşıma giderlerinin, satıcı tarafından karşılanması gerekmektedir⁴⁴¹. Buna karşılık, aksine bir sözleşmenin veya âdetin bulunmadığı hâllerde; söz konusu giderler, alıcıya ait olmaktadır. İlgili hükümde ifade edilen taşıma giderlerinin kapsamına, malın taşınması için yapılan ambalaj giderleriyle birlikte; gümrük masrafları gibi malın kabulüne ilişkin giderlerin de dâhil olduğunu belirtmek gerekmektedir⁴⁴².

⁴³⁹ “Tarafların aksini kararlaştırabildiği hâllere Incoterms kuralları örnek gösterilebilmektedir” (Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 121); “Incoterms, Milletlerarası Ticaret Odası tarafından geliştirilen ve satış sözleşmelerinde alıcı ve satıcılar tarafından sıkça kullanılan teslimat şartları için yeknesak terimleri sağlayan kurallar bütünüdür” (Johnson, W.P., Analysis Of Incoterms As Usage Under Article 9 Of The CISG, University of Pennsylvania Journal of International Law, C.XXXV, S. 2, 2013, s. 390).

⁴⁴⁰ Y. 3. HD. (T.1.8.1961, E. 5717, K. 4611) kararı, (Olgaç, S., (Türk Borçlar Kanunu), s.692).

⁴⁴¹ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 161.

⁴⁴² Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 161.

2.2.1.2.4. Zorunlu ve Faydalı Giderleri Ödeme Yükümlülüğü

Satıcının, ticari satış sözleşmesine konu edilen malın zilyetliği ve mülkiyeti alıcıya devredilmeden önce; bu mala ilişkin bazı masraflar yapması gerekebilmektedir. Buna göre alıcı, satılan malın muhafazası ve bakımı için gerçekleştirilen masrafları; yapılması gerekli olan masraflar oldukları takdirde karşılamakla yükümlüdür⁴⁴³. Nitekim satıcının yaptığı bu masrafların, alıcının malı kullanım amacına ve bu mal üzerindeki menfaatine uygun olması hâlinde; alıcının da katlanması gereken masraflar olduğu kabul edilmektedir⁴⁴⁴.

2.2.1.2.5. Ambalajı Geri Gönderme Yükümlülüğü

Alıcının, ambalajın mülkiyetinin kendisine geçmediği hâllerde; ambalajı satıcıya geri göndermesi ve bunun için iade masraflarına da katlanması gerekmektedir⁴⁴⁵. Buna karşılık alıcı, iade etmek üzere gönderdiği ambalajın yolda aldığı hasarlardan sorumlu tutulmamaktadır⁴⁴⁶. Satıcının, fiçı, varil gibi değeri yüksek taşıma ambalajları için uygun bir kira ücreti talep etmesi söz konusu olabilmekte; alıcının, bu hâlde kira ücretini de ödemesi gerekmektedir⁴⁴⁷.

2.2.1.2.6. Başka Yerden Gönderilen Satılanı Muhafaza Yükümlülüğü

Türk Borçlar Kanunu'nun 226'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında, başka yerden gönderilen satılanın ayıplı olduğunu ileri süren alıcının, bulunduğu yerde satıcının temsilcisi yoksa; satılanın korunması için gerekli önlemleri geçici olarak almakla yükümlü olduğu ve bu önlemleri almadan söz konusu malı satıcıya geri gönderemeyeceği hükme bağlanmıştır. Kanun koyucu tarafından TBK m. 226/1 hükmüyle, satıcının olası bir zarardan korunması amaçlanmıştır; taraflar arasındaki sözleşme de henüz ortadan kalkmamış olduğu için alıcı, gerekli koruma önlemlerini almakla sorumlu tutulmuştur⁴⁴⁸.

Türk Borçlar Kanunu'nun 226'ncı maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca satılanın, kısa zamanda bozulma tehlikesi mevcutsa; alıcının, onu bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığıyla sattırması gerekmektedir. Buna göre, durumu en kısa zamanda satıcıya bildirmeyen alıcı; bundan doğan zarardan sorumlu olmaktadır. Alıcının, başka yerden gönderilen satılanı muhafaza yükümlülüğüne ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte; TBK m. 226'da hükme bağlanan satılanı muhafaza yükümlülüğü, ticari satışlarda da alıcının yan edim yükümlülüklerinden birini oluşturmaktadır.

⁴⁴³ Yavuz, C., s. 211; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 211; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 159.

⁴⁴⁴ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 160.

⁴⁴⁵ Eren, F., s. 173; Yavuz, C., s. 223; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 213; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 162.

⁴⁴⁶ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 162.

⁴⁴⁷ Yavuz, C., s. 223; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 213; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 162.

⁴⁴⁸ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 150.

2.2.1.3. Alıcının Diğer Yükümlülükleri

Bir ticari satış sözleşmesinde alıcının; ifaya hazırlık fiillerine katılma külfeti ile satıcının ifa menfaati dışında kalan menfaatlerini koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Alıcının ifaya katılma külfeti ile satıcının menfaatlerini koruma yükümlülüğü; taraflar arasında kurulan sözleşmenin amacına uygun bir şekilde ifa edilmesine ve tarafların menfaatlerinin korunmasına hizmet etmektedir⁴⁴⁹.

2.2.1.3.1. İfaya Hazırlık Fiillerine Katılma Külfeti

Satıcının satılanı ifa edebilmesinin, alıcının ifaya katılmasına veya ifadan önce yapması gereken hazırlık fiillerine bağlı olduğu hâllerde; alıcının, bu işlemleri gerçekleştirmemesi, temerrüde düşmesine neden olmaktadır⁴⁵⁰. Bu hâlde kanun koyucu tarafından alıcıya, ifaya katılma külfeti yüklenmektedir. Alıcıya yüklenen bu külfet; hukukî bir yükümlülük veya borç olarak nitelendirilmemekte; yerine getirilmemesi hâlinde ise bir hak ihlâline sebep olmamaktadır. Buna göre ticari satışlarda alıcının, ifaya hazırlık fiillerine katılmayarak borçlunun edimini gereği gibi yerine getirmesine engel olduğu durumlarda; kendisi aleyhine öngörülen sonuçlara katlanması gerekmektedir⁴⁵¹.

2.2.1.3.2. Satıcının Diğer Menfaatlerini Koruma Yükümlülüğü

Alıcının, satıcının ifa menfaati dışındaki diğer değerlerini de koruması; diğer bir deyişle, satış nedeniyle satıcı hakkında öğrendiği sırları gizlemesi ve bunları kendi menfaatine kullanmaması gerekmektedir⁴⁵². Alıcının bu yükümlülüğü; satıcının ifa menfaati dışında kalan menfaatlerinin de sözleşme ilişkisi nedeniyle zarara uğramasına engel olmak amacıyla getirilen bir yan yükümlülük olarak nitelendirilmektedir⁴⁵³.

2.2.2. Alıcının Türk Ticaret Kanunu'ndan Doğan Borç ve Yükümlülükleri

Ticari satışlarda alıcının sahip olduğu borç ve yükümlülüklerle ilişkin hususlar, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmemiş olmakla beraber; TTK m. 23'te, yalnızca ticari satışlarda kısmi ifaya, alıcının temerrüdüne ve ayıplı ifaya ilişkin özel hükümler öngörülmüştür. Buna karşılık ilgili hükümde, hakkında düzenleme bulunmayan hâllerde Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanacağını kabul edilmiş olması nedeniyle; ticari satışlarda alıcının sahip olduğu borç ve yükümlülüklerle ilgili hususların, Türk Borçlar Kanunu hükümleri kapsamında değerlendirileceği anlaşılmaktadır.

⁴⁴⁹ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 38.

⁴⁵⁰ Eren, F., s. 173.

⁴⁵¹ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1038 vd.; Olgaç, S., s. 188.

⁴⁵² Eren, F., s. 173.

⁴⁵³ Eren, F., (Borçlar Genel), s. 40.

Üçüncü Bölüm

TİCARİ SATIŞLARA İLİŞKİN HUKUKİ SONUÇLAR

3.1. TİCARİ SATIŞLARDA TÜRK TİCARET KANUNU'NA BAĞLI HUKUKİ SONUÇLAR

Kanun koyucu tarafından, Türk Ticaret Kanunu'nun 3'üncü maddesiyle ticari iş kavramına ilişkin kapsamın belirlenmesinin yanı sıra; Türk Ticaret Kanunu'nun başlangıç hükümlerinde, bu kavrama bağlı olarak ticari işlerde teselsül karinesi, faiz ve zamanaşımına ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiştir. Bir ticari satış sözleşmesinin, TTK m. 3 hükmü uyarınca ticari iş olarak nitelendirilmesi nedeniyle; bu tür satışlarda, ticari iş niteliğine bağlı belirli hukuki sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak TTK m. 23 hükmünde, ticari satışlarda kısmi ifa, alıcının temerrüdü ve ayıplı ifa hâllerinde uygulanacak özel hükümler de öngörülmüş bulunmaktadır.

3.1.1. Ticari İş Niteliğine Bağlı Hukuki Sonuçlar

Özel hukukun ikiliği ilkesinin kabul edildiği hukuk sistemlerinde adi iş ve ticari iş ayrımı yapılmış; hukukî bir uyumsuzluğun çözümünde hangi hükümlerin uygulanacağını tespiti, ilgili olayın “adi iş” veya “ticari iş” olarak nitelendirilmesine bağlanmıştır⁴⁵⁴. Kanun koyucu tarafından, ticari iş kavramının sınırlarının çizilmesiyle beraber; ticari iş niteliğine bağlı özel düzenlemeler de öngörülmüştür. Buna göre bir işlem veya fiilin ticari olarak nitelendirilmesinin, bunlara uygulanacak hükümlerin sırası ve seçiminden ayrı olarak; özellikle müteselsil sorumluluk, faiz ve zamanaşımına ilişkin hususlarda önemli sonuçlar doğurduğu anlaşılmaktadır⁴⁵⁵.

3.1.1.1. Ticari İşlerde Teselsül Karinesi

Borçlular arasında teselsül kavramı, birden çok borçludan her birinin; alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olduğu hâllerde söz konusu olmaktadır⁴⁵⁶. Buna göre müteselsil borçluluk, alacaklının birden çok borçlunun her birinden borcun tamamının ifasını

⁴⁵⁴ Poroy, R./Yasaman, H., s.71; Ayhan, R., (Ticari İş Kavramı), s. 293; Göktürk, K., s. 5; Orbay Ortaç, N., s. 120.

⁴⁵⁵ Ayhan, R., (Ticari İş Kavramı), s. 303.

⁴⁵⁶ Reisoglu, S., s. 443.

isteyebildiği ve borcun tamamı ifa edilinceye kadar bütün borçluların sorumluluğunun devam ettiği bir borç ilişkisi anlamını taşımaktadır⁴⁵⁷.

TBK'nın 162'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre adi işlerde müteselsil borçluluk; birden çok borçludan her birinin, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirmesi durumunda veya kanunda öngörülen hâllerde meydana gelmektedir. Müteselsil borçluluk, adi işler açısından istisnai bir nitelik taşırken; ticari hayatta sözleşme yapan borçlular arasında sıkı bir menfaat ilişkisinin bulunması ve alacaklıya teminat verme amacının benimsenmesi nedeniyle, ticari işler açısından kural olarak öngörülmüştür⁴⁵⁸. Böylece, ticari niteliği haiz olan işlerde iki veya daha fazla kişi, diğer bir kimseye karşı birlikte borç altına girerse; kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmedikçe, müteselsilsen sorumlu olmaktadırlar.

3.1.1.1.1. Ticari Satışlarda Müştereken Borç Altına Girme

Ticari işlerde müteselsil borçluluk; TTK m. 7/1 hükmüyle iki veya daha fazla kimsenin, işlerinden en az biri için ticari niteliği haiz olan bir iş dolayısıyla müştereken borç altına girmesine ve borçlular arasındaki sorumluluğun müteselsil olacağı, kanun hükmü veya sözleşme ile ortadan kaldırılmamış olmasına bağlanmıştır. Bu düzenlemeye göre ticari işlerde müteselsil borçluluğun söz konusu olabilmesi için öncelikle, sözleşmede borçlu olarak öngörülen tarafın, birden fazla gerçek veya tüzel kişiden oluşması gerekmektedir⁴⁵⁹. Bunun yanı sıra, TTK m. 7/1 hükmünde yer alan, "*birlikte borç altına girerse*" şeklindeki ifade doğrultusunda; ticari işlerde müteselsil borçluluğun meydana gelebilmesi için birden fazla borçlunun, hep birlikte ve aynı işlem ile borç altına girmesi gerektiği kabul edilmektedir⁴⁶⁰.

Ticari işlerde müteselsil borçluluğun meydana gelebilmesi için borçluların bu yönde bir irade beyanında bulunmaları gerekmekte; aynı anda ve aynı işlem sebebiyle borç altına girmeleri yeterli sayılmaktadır⁴⁶¹. Buna göre iki tacirin, satın alınan malların birlikte nakledilmesinin daha elverişli olacağı düşüncesiyle, ticari işletmelerinde gerçekleştirdikleri

⁴⁵⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Karayalçın, Y., İsviçre Hukukunda Müteselsil Sorumluluk, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, C.II, İstanbul 2003, s. 655; Özdoğan Dalcı, N., Müteselsil Sorumluluk, Ankara 2015, s. 41 vd.; Kılıçoğlu, A.M., s. 943.

⁴⁵⁸ "*Ticari hayatta işlerin süratli bir şekilde yürütülebilmesi için ticari işler bakımından teselsül karinesi benimsenmiştir*" (Ağca Toplandı, P., Teselsül Karinesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.23, S. 90, 2010, s. 385); Tekinay, S.S., Ticari İşlerde Teselsül Karinesi, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan, Ankara 1964, s. 510; Midyat, N.A., Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Teselsül Karinesinin Müteselsil Kefaletin Şekil Koşuluna Etkisi, İÜHF, C.LXXV, S.2, 2017, s. 685; Arkan, S., s. 72; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1229.

⁴⁵⁹ Kılıçoğlu, A.M., s. 947; Midyat, N.A., s. 686.

⁴⁶⁰ "*Bu yönüyle ticari işlerde teselsülün koşulları, adi işlere nazaran ağırlaştırılmaktadır*" (Midyat, N.A., s. 686); Tekinay, S.S., (Teselsül), s. 516.

⁴⁶¹ Tekinay, S.S., (Teselsül), s. 515.

faaliyet kapsamında başka bir tacirden on ton buğday satın almaları hâlinde; birlikte bir ticari satış sözleşmesi kurduklarını ve satış bedelinden dolayı müteselsil olarak sorumlu sayılacaklarını söylemek mümkündür. Bu hâlde, tacir sıfatına sahip olan alıcılardan her birinin, satış bedelini ödeme borcunun belirli bir kısmından sorumlu olabilmesi; söz konusu ticari satış sözleşmesinde buna ilişkin açık bir hükmün varlığı koşuluna bağlı bulunmaktadır⁴⁶².

3.1.1.1.2. Ticari Satışlardan Doğan Borçlara Kefalet

Türk Ticaret Kanunu'nun 7'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, “*Ticari borçlara kefalet hâlinde hem asıl borçlu ile kefil hem de kefiller arasındaki ilişkilerde de birinci fıkra hükmü geçerli olur*” denilmek suretiyle; kanunda aksine bir hüküm bulunmuyorsa veya sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, ticari borçlara kefalet hâlinde de hem asıl borçlu ile kefiller hem de kefillerin kendi arasındaki ilişkilerde teselsül karinesinin söz konusu olacağı öngörülmüştür⁴⁶³.

Türk Ticaret Kanunu'nun 7'nci maddesinin 2'nci fıkrasında yer alan, “*birinci fıkra hükmü geçerli olur*” şeklindeki ifade doğrultusunda; ticari borçlarda kefilin, asıl borçlu ile müteselsil olarak sorumlu olabilmesi için kefalet taahhüdünün, asıl borcu meydana getiren işlem ile birlikte yapılması gerektiği görülmektedir. Buna göre, ticari satıştan doğan borçlara kefil olunması durumunda, teselsül karinesi; kefalet taahhüdünün, asıl borcu meydana getiren işlem ile birlikte yapılmış olması şartıyla söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte, ticari satıştan doğan bir borca birden çok kişinin kefil olması durumunda da kefillerin kendi aralarında müteselsil olarak sorumlu sayılmaları için birlikte ve aynı işlem ile kefalet taahhüdünde bulunmaları gerekmektedir⁴⁶⁴.

Türk Borçlar Kanunu'nun 583'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, ticari niteliği haiz olmayan borçlara kefil olunması durumunda; kefaletin müteselsil nitelikte olması isteniyorsa, bu hususun kefilin kendi el yazısıyla belirtilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Buna karşılık, ticari satıştan doğan bir borca birden fazla kişinin kefil olması hâlinde bu tür bir şart aranmamış⁴⁶⁵; ticari ilişkilerin şekilden uzak ve hızlı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla borçlu ile kefiller arasındaki ilişkilerde TTK m. 7/2 hükmü uyarınca, doğrudan doğruya

⁴⁶² Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 100.

⁴⁶³ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 26; Arkan, S., s. 73.

⁴⁶⁴ Tekinay, S.S., (Teselsül), s. 517.

⁴⁶⁵ Yavuz, C., s. 1383;

teselsül karinesi kabul edilmiştir⁴⁶⁶. Bununla birlikte TBK m. 584/1 hükmünde, “Eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir” denilmek suretiyle; kefilin evli olması durumunda, geçerlilik koşulu olarak diğer eşin rızası şartı aranmıştır. İlgili düzenlemenin, ticari hayatın gerektirdiği hız ve güvenlik unsurlarına uygun olmadığı dikkate alınarak; 6455 sayılı Kanun’un 77’nci maddesi ile bu hükme, bazı kefalet sözleşmeleri açısından diğer eşin rızasının aranmayacağını öngören sınırlı hâller eklenmiştir⁴⁶⁷. Buna göre, ticaret siciline kayıtlı işletmenin sahibi veya ticaret şirketinin ortak ya da yöneticisi tarafından işletme veya şirketle ilgili olarak verilecek kefaletler açısından eşin rızası gerekmemektedir⁴⁶⁸.

Türk Borçlar Kanunu’nun 586’ncı maddesinin 1’inci fıkrasında müteselsil kefalette borçlunun, ifada gecikmesi ve ihtarın sonuçsuz kalması veya açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması hâlinde; alacaklının, borçluyu takip etmeden veya taşınmaz rehnini paraya çevirmeden kefilin takip edebileceği kabul edilmiştir⁴⁶⁹. Buna karşılık TTK m. 7/1’de, temerrüt faizi istenebilmesi için kefil veya kefillere, taahhüdün yerine getirilmediğinin veya ödemenin yapılmadığının ihbar edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır⁴⁷⁰; buna göre ticari satıştan doğan borçlarda, satış bedelinin ödenmemiş olduğu kefil veya kefillere bildirilmedikçe, temerrüt faizi yürütülemeyeceği kabul edilmiştir.

TKHK m. 4/6 hükmünde, “Tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlar, her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılır. Tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatlar diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılır” denilmek suretiyle; TTK m. 7/2 hükmü ile ticari borçlara kefalet hâli için öngörülen düzenlemeye bir istisna getirilmiş; tüketici işlemlerinde tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatların, taraflarca aksi kararlaştırılma

⁴⁶⁶ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 27; Arkan, S., 74-75; Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N., 101; Aksi yönde bkz. Reisoğlu, S., Türk Kefalet Hukuku, Ankara 2013, s. 35.

⁴⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Can, M.Ç., Türk Borçlar Kanunu’nun 603. Maddesinin Kıymetli Evrak Hukukunda Uygulanabilirliği – Avalde Eşin Rızası Aranmalı mı?, GÜHFD, C.XXI, S.3, 2017, s. 53; Şeker, M., Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Avalde Eşin Rızasının Aranmayacağına Dair Verilmiş Olduğu Karar Kapsamında Kefalet ve Avalde Eşin Rızası, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.V, S. 2, 2017, s. 147-163; Altop, A., Gerçek Kişilerce Gerçekleştirilen Aval İşlemlerine, TBK m. 693 Hükmü Uyarınca Kefaletin Şekline, Kefil Olma Ehliyetine ve Eşin Rızasına İlişkin Hükümler Uygulanacak mıdır?, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XV, S. 1-2, 2016, s. 291-303.

⁴⁶⁸ Arkan, S., s. 75.

⁴⁶⁹ TBK m. 586/2 hükmüne göre, müteselsil kefalette alacak, taşınır veya alacak rehni ile güvence altına alınmışsa; rehni paraya çevrilmesi yoluyla alacağın tamamen karşılanamayacağını önceden hâkim tarafından belirlenmesi veya borçlunun iflas etmesi ya da konkordato mehli verilmesi hâllerinde, rehni paraya çevrilmesinden önce de kefile başvurulabilir.

⁴⁷⁰ Ayan, S., Kefalet Sözleşmesi, Ankara 2018, s. 60; Arkan, S., s. 74; Reisoğlu, S., (Kefalet), s. 35.

bile, adi kefalet hükümlerine tâbi olduğu öngörülmüştür⁴⁷¹. Buna göre, tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda, tüketici tarafa verilen şahsi teminatlar; bu teminatı veren kişinin korunması amacıyla adi kefalet sayılmaktadır. 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununun m. 24/5 hükmünde ise, kredi kartlarının kullanımlarındaki kefaletin de adi kefalet hükümlerine tâbi olacağı belirtilmiş; ancak, ilgili Kanunun m. 43 hükmünde bu düzenlemeye ilişkin bir istisna getirilerek, tacirlere verilen kurumsal kredi kartları açısından TKHK m. 4/6 hükmünün uygulanmayacağı kabul edilmiştir.

3.1.1.2. Ticari İşlerde Faiz

Faiz, belirli bir miktar paranın alacaklısının bu paradan kendi iradesiyle veya iradesi dışında belirli bir süre yoksun kalması karşılığında; yoksun kalınan süre ve yoksun kalınan paranın miktarıyla orantılı olarak alacaklıya sağlanan medeni semere şeklinde tanımlanmaktadır⁴⁷².

Ticari niteliği haiz olan satışlarda, faize ilişkin hususların kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilmesi için öncelikle, faizi düzenleyen genel hükümlerin birlikte ele alınması gerekmektedir. Buna göre, faiz kavramına ilişkin genel nitelikteki hükümler, Türk Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda yer almakta olup; esas itibarıyla, faiz istenebilmesinin koşullarını ve bu hâlde uygulanacak olan faiz oranlarını düzenleyen hükümlerdir⁴⁷³.

Kanun koyucu tarafından, TTK m. 8 vd. düzenlemelerinde; faiz borcunun oranına ve faizin başlangıç anına ilişkin hususlar hükme bağlanmış; TTK'nın 1530'uncu maddesinde ise, ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde geç ödemelerde uygulanacak temerrüt faizine ilişkin özel hükümler sevk edilmiştir. TTK m. 1530'da öngörülen özel düzenlemelerin, yalnızca satış bedelini ödeme borçlusunun temerrüdü hâlinde uygulanması nedeniyle; ticari satışlarda satıcının temerrüdü hakkında, genel hükümler doğrultusunda hareket edileceği kabul edilmektedir⁴⁷⁴.

3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda yer alan hükümlerde ise faiz oranlarının yeniden düzenlenmesi niyetiyle; Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan faiz

⁴⁷¹ Arat, A., Tüketici Hukuku'nda Kefalet Sözleşmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, C.XIX, 2016, s. 216; Ayan, S., (Kefalet), s. 69; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 26.

⁴⁷² Aydoğdu, M./Ayan, S., Türk Borçlar ve Türk Ticaret Hukuku'nda Yer Alan Faiz İle İlgili Düzenlemeler, Ankara 2013, s. 1; Hatemi, H./Gökyayla, K.E., Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2015, s. 225; Bozer, A., Ticari İşlere İlişkin Faiz Hükümlerine Toplu Bir Bakış, BATİDER, C.II, S.3, 1964, s.362; Von Tuhr, A., Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C.1-2, Çeviren: Cevat Edege, Ankara 1983, s. 61; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 32.

⁴⁷³ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 28.

⁴⁷⁴ Çağlayan, P., s. 217 vd.; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 51; Ayan, S., (TTK m. 1530), s. 732-733.

oranları yerine, bu kanundaki oranların uygulanacağı kabul edilmiştir⁴⁷⁵. Kanun koyucu tarafından TKHK hükümleriyle de faize ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiş; TKHK m. 4/7’de, tüketici işlemlerinde temerrüt hâli de dâhil olmak üzere bileşik faizin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda faize ilişkin hususlarda öncelikle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da yer alan hükümlerin göz önünde bulundurulması; hakkında düzenleme bulunmayan hâllerde ise, Türk Ticaret Kanunu ile öngörülen hükümlerin uygulanması söz konusu olmaktadır.

3.1.1.2.1. Ticari Satışlarda Faizin Türleri

Kanun koyucu tarafından faiz kavramının, çeşitli sınıflandırmalara tâbi tutulmuş olması nedeniyle; ticari satışlarda faize ilişkin uygulamaların incelenebilmesi için öncelikle, yapılan bu ayrımların değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anapara faizi, anaparadan geçici bir süre mahrum kalınması nedeniyle; mahrum kalınan paranın miktarı ve mahrum kalma süresiyle orantılı olarak elde edilen faiz olarak tanımlanmaktadır⁴⁷⁶. Buna göre, ticari satıştan doğan para alacağına, vadeye kadar faiz işletilmesi durumunda anapara faizi söz konusu olmakta; vadeden sonraki dönemde ise temerrüt şartlarının gerçekleşmesi ile birlikte temerrüt faizi gündeme gelmektedir⁴⁷⁷. Bu hâlde, ticari satışlarda temerrüt faizinin istenebilmesi için borcun vadesinde ödenmemesi ve vadeden sonra temerrüt şartlarının meydana gelmesi yeterli olmakta; ayrıca, borçlunun kusurunun bulunması gerekmemektedir⁴⁷⁸.

Kanun koyucu tarafından TTK m. 8/1’de, “*Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir*” denilmek suretiyle, “*iradi faiz*” kavramına yer verilmiş; ticari niteliği haiz olan satışlarda tarafların, faiz oranını serbestçe belirleyebilecekleri hükme bağlanmıştır. TTK m. 8/2’de ise, hesap devreleri üç aydan aşağı olmamak üzere cari hesaplarda ve her iki taraf için ticari niteliği haiz olan ödünç sözleşmelerinde bileşik faizin uygulanabileceği öngörülmüş; ticari satışlarda gerek anapara faizi gerekse temerrüt faizi açısından bileşik faizin söz konusu olamayacağı kabul edilmiştir.

⁴⁷⁵ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 30.

⁴⁷⁶ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 33; Arkan, S., s. 76.

⁴⁷⁷ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 33; Helvacı, M., Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul 2000, s. 28; Kılıçoğlu, A.M., s. 797.

⁴⁷⁸ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 33.

3.1.1.2.2. Ticari Satışlarda Faizin Özellikleri

Ticari işlerde faize ilişkin hususların, adi işlerde uygulanan faizin niteliklerini taşımasının yanı sıra bunlardan farklı özellikleri de bünyesinde barındırması nedeniyle; ticari niteliği haiz olan satışlarda faize ilişkin uygulamalar, adi satışlar açısından öngörülen uygulamalardan farklılık gösterebilmektedir.

3.1.1.2.2.1. Kararlaştırılmamış Olsa Dahi Faiz İstenebilmesi

Kanun koyucu tarafından TTK m. 20’de, “*Tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacir, uygun bir ücret isteyebilir. Ayrıca, tacir, verdiği avanslar ve yaptığı giderler için, ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanır*” denilmek suretiyle, ticari satışlarda tacirin sözleşmede öngörülmemiş olsa bile yaptığı giderler için ödeme tarihinden itibaren faiz isteyebileceği hükme bağlanmış; bu hâlde faize ilişkin oranın, kanuni faiz esaslarına göre belirleneceği kabul edilmiştir⁴⁷⁹.

3.1.1.2.2.2. Anapara Faiz Oranının Serbestçe Belirlenebilmesi

Türk Ticaret Kanunu’nun 8’inci maddesinin 1’inci fıkrasında, “*Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir*” denilmek suretiyle; ticari işlerde tarafların, anapara faizi oranını sözleşme ile serbestçe belirleyebilecekleri öngörülmüştür⁴⁸⁰. Buna göre ticari niteliği haiz olan satışlarda tarafların, faiz oranını serbestçe düzenleme hakkını suiistimal etmedikçe ve emredici hükümlere aykırı bir husus meydana getirmediği; uygulanacak faiz oranını sözleşme ile serbestçe belirleme imkânı bulunmaktadır⁴⁸¹. Ticari satış sözleşmesinin tarafları arasında faiz oranını belirleyen bir anlaşmanın bulunmaması hâlinde ise anapara faiz oranı; 3095 sayılı Kanun’un m. 1 hükmü uyarınca, yıllık yüzde dokuz olarak uygulanmaktadır.

3095 sayılı Kanun’un m. 4/a hükmünde, ticari satışlarda tarafların anapara faiz oranını serbestçe belirleyebileceklerine ilişkin kurala bir istisna getirilerek; yabancı para borcu içeren sözleşmelerde taraflarca kararlaştırılan faize ilişkin oranın, Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranından düşük olmayacağı kabul edilmiştir⁴⁸². Aksi hâlde kararlaştırılan bu faiz oranı yerine, Devlet

⁴⁷⁹ Arkan, S., s. 81; Bozer, A./Göle, C., s. 352; Poroy, R./Yasaman, H., s. 94.

⁴⁸⁰ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 38; Aydoğdu, M./Ayan, S., s. 196; Kılıçoğlu, A.M., s. 795; Arkan, S., s. 82.

⁴⁸¹ “*Sözleşme ile belirlenecek bu oran, TBK m. 88/2 hükmü ile adi işlerle ilgili olarak getirilen, sözleşme ile belirlenecek yıllık faiz oranının, kanuni faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamayacağına dair sınırlamaya tâbi değildir*” (Ayhan, R./Çağlar, H., s. 38); Arkan, S., s. 82.

⁴⁸² Ayhan, R./Çağlar, H., s. 40.

Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranının uygulanması söz konusu olmaktadır⁴⁸³.

Ticari satışlarda faize ilişkin oran serbestisi kuralının, tüketici işlemleri açısından ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Zira TTK m. 8/3'te, "*Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır*" denilmek suretiyle; tüketiciler yararına faiz sınırlamaları getiren özel hükümlerin saklı tutulacağı hükme bağlanmıştır⁴⁸⁴. Buna göre, ticari iş niteliği taşıyan tüketici işlemlerinde anapara faizinin belirlenmesine ilişkin sınırlayıcı bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle; ticari işlerde faiz oranının belirlenmesine yönelik serbestinin, aynı zamanda tüketici işlemi olarak nitelendirilen ticari satışlar bakımından da kabul edilmesi gerekmektedir⁴⁸⁵.

3.1.1.2.2.3. Temerrüt Faizi Oranının Serbestçe Belirlenebilmesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 8'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, ticari işlerde tarafların faiz oranını serbestçe belirleyebileceklerinin öngörülmüş olması nedeniyle; TBK m. 120/2 hükmünde yer alan temerrüt faizi oranına ilişkin sınırlamanın, ticari satışlar açısından uygulanamayacağı anlaşılmaktadır⁴⁸⁶. Bununla birlikte, kanun koyucu tarafından TTK m. 8/3 hükmünde, tüketicinin korunmasına yönelik hükümlerin saklı tutulmuş olmasına karşın; TKHK'da öngörülen düzenlemelerde, tüketici işlemlerinde belirlenecek faiz oranını sınırlandıran herhangi bir hükmün öngörülmemiş olması nedeniyle, tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda da temerrüt faizi oranının serbestçe belirlenebileceği kabul edilmektedir⁴⁸⁷.

Kanun koyucu tarafından, ticari işlerde temerrüt faizi oranının serbestçe belirlenebilmesine ilişkin kurala, "*mal ve hizmet tedarikinde geç ödemenin sonuçları*" başlığı altında düzenlenen TTK m. 1530/6 hükmüyle bir istisna getirilmiş; ticari satışlarda gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz sayılacağı ve bu hâlde uygulanacak faiz oranının, TTK m. 1530/7 hükmüne göre belirleneceği kabul edilmiştir. Buna göre, ticari satışlarda taraflar arasında temerrüt faizi oranını belirleyen bir anlaşmanın bulunmaması veya taraflarca belirlenen oranın geçersiz olması durumunda uygulanacak temerrüt faizi oranı, Türkiye

⁴⁸³ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 168.

⁴⁸⁴ Aydoğdu, M./Ayan, S., s. 196.

⁴⁸⁵ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 42; Ayrıntılı bilgi için bkz. Yağcı, K., Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TTK m. 8 ve TTK m. 9) Bakımından Uygulanabilirliği, İÜHFİM, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 429.

⁴⁸⁶ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 42; Eren, F. (Borçlar Genel), s. 1009.

⁴⁸⁷ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 43.

Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında ilan edilmekte olup; bu oranın, 3095 sayılı Kanun'da temerrüt faizi için öngörölmüş avans faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olması gerekmektedir⁴⁸⁸.

3095 sayılı Kanunun m. 4/a hükmünde, ticari satışlarda temerrüt faizi oranının serbestçe belirlenebilmesine ilişkin kurala yönelik bir diğer istisnaya yer verilmiş; yabancı para borcu içeren sözleşmelerde tarafların kararlaştıracakları akdi faiz oranının, Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranından düşük olması hâlinde kararlaştırılan faiz oranı yerine, Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanacağı kabul edilmiştir.

3.1.1.2.2.4. Ticari Satışlarda Faizin İşlemeye Başlaması

Ticari satışlarda anapara faizinin işlemeye başlayacağı tarih, taraflarca serbestçe kararlaştırılabileceği gibi kanun koyucu tarafından getirilen hükümler doğrultusunda da belirlenmiş olabilmektedir⁴⁸⁹. Nitekim TTK m. 20 hükmü uyarınca, ticari satışlarda tacirin; yaptığı giderler için ödeme gününden itibaren faize hak kazanacağı kabul edilmektedir.

Ticari satışlarda temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı tarihin de sözleşme ile belirlenmesi mümkün olmakla birlikte; bu tarihin, taraflarca belirlenmemiş olması durumunda faizin temerrüdün gerçekleştiği an işlemeye başlayacağı ve borcun ifasına kadar devam edeceği öngörülmektedir⁴⁹⁰. Buna göre temerrüt faizi, borcun ödenmesi için belirli bir vadenin kararlaştırıldığı ticari satışlarda vadeyi takip eden günden itibaren; borcun ödenmesi için vadenin kararlaştırılmadığı ve temerrüt hâlinin ihtarname ile gerçekleşeceği durumlarda ise, bu ihtarnamenin karşı tarafa ulaştığı günü takip eden günden itibaren işlemeye başlamaktadır⁴⁹¹.

Kanun koyucu tarafından Türk Ticaret Kanunu'nun 1530'uncu maddesinde, ticari satışlarda satış bedelini ödeme borcunda temerrüt hâline ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiş; ilgili hükmün 2'nci fıkrasında, satıcının edimini yerine getirmesine karşın alıcının,

⁴⁸⁸ 3095 sayılı Kanun'da ticari işlerde temerrüt faizi için öngörülen faiz oranının, 29.06.2018 tarih ve 30463 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan tebliğ doğrultusunda yıllık yüzde 19,50 olarak tespit edilmesinin karşısında; TTK m. 1530/7 hükmü uyarınca mal ve hizmet tedarikinde alacaklıya yapılacak geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranı, 2.01.2019 tarih ve 30643 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan tebliğ ile yıllık yüzde 21,25 olarak tespit edilmiştir.

⁴⁸⁹ "Anapara faizinin işlemeye başlayacağı tarihin sözleşmeyle belirlenmemiş veya kanun koyucu tarafından hükme bağlanmamış olması hâlinde ise, asıl borcun doğumu ile birlikte faiz borcunun doğmuş sayılacağı kabul edilmektedir." (Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 186); Kaya, A., Adi ve Ticari İşlerde Faiz, İÜHFİM, C.LIV, S.1-4, 1994, s. 366.

⁴⁹⁰ Kaya, A., (Faiz), s. 363; Ayhan, R./Çağlar, H., s. 45.

⁴⁹¹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 46.

gecikmeden sorumlu olamayacağı haller hariç olmak üzere, satış bedelini ödeme borcunu belirtilen tarihte veya sürede ifa etmemesi durumunda, ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşeceği kabul edilmiştir. Buna göre, temerrüt hâlinin ihtarsız olarak ortaya çıkacağı durumlarda; kanun koyucu tarafından, TTK m. 1530/2 hükmüyle de herhangi bir değişiklik yapılmadığı anlaşılmaktadır⁴⁹². TTK m. 1530/3'te ise, alıcının temerrüde düşmesiyle satıcının; sözleşmede öngörülen tarihten ya da ödeme süresinin sonunu takip eden günden itibaren, şart edilmemiş olsa bile faize hak kazanacağı hükme bağlanmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1530'uncu maddesinin 4'üncü fıkrasında, Türk Borçlar Kanunu hükümleri gereğince temerrüdün gerçekleşmesi için ihtara gerek duyulan ticari satışlarda; alıcının, ilgili düzenlemede sayılan olaylardan otuz gün sonra kendiliğinden temerrüde düşeceği ve satıcının faize hak kazanacağı kabul edilmiştir. Kanun koyucu tarafından bu düzenleme ile, yalnızca temerrüt hâlinin doğması için ek hükümlerin getirilmiş olması nedeniyle; TTK m. 1530/4'te sayılan olaylardan otuz gün sonra temerrüdün gerçekleşmesi için bu süreden önce alıcıya ihtarnamenin gönderilmemiş olması gerekmektedir⁴⁹³. Zira TTK m. 1530 hükmünde, ödeme süresinin belirlenmediği ticari satışlar açısından Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan düzenlemelerden farklı bir husus öngörülmemiş; temerrüt hâlinin ihtarla gerçekleşeceğine ilişkin temel kural ortadan kaldırılmamıştır.

3.1.1.3. Ticari İşlerde Zamanaşımı

Zamanaşımı, borcu doğrudan doğruya sona erdiren bir sebep olmamakla birlikte; borcun, belirli bir zaman diliminin geçmesi sonucunda eksik bir borç hâline dönüşmesine neden olmaktadır⁴⁹⁴. Buna göre, borçluya tanınan edimi ifadan kaçınma hakkı olarak ifade edilen zamanaşımı kavramının; alacaklının, borçlu istemediği takdirde alacağını dava yoluyla takip ve tahsil etme imkânını ortadan kaldırdığı anlaşılmaktadır⁴⁹⁵.

Kanun koyucu tarafından TTK m. 6 hükmünde, "*Ticari hükümler koyan kanunlarda öngörülen zamanaşımı süreleri, Kanunda aksine düzenleme yoksa, sözleşme ile değiştirilemez*" denilmek suretiyle, ticari işlerde uygulanacak zamanaşımı ile ilgili özel bir kural öngörülmüş⁴⁹⁶; ticari satışlarda zamanaşımına ilişkin sürelerin, ancak kanunda buna izin verilmiş olması şartıyla değiştirilebileceği kabul edilmiştir. Bununla birlikte ticari satışlarda tarafların, sözleşmede borçlandıkları edimleri yerine getirecekleri zamani serbestçe

⁴⁹² Ayan, S., (TTK m. 1530), s. 757.

⁴⁹³ Ayan, S., (TTK m.1530), s. 760.

⁴⁹⁴ Eren, F. (Borçlar Genel), s. 1311.

⁴⁹⁵ Hatemi, H./Gökyayla, K.E., s. 331; Eren, F. (Borçlar Genel), s. 1311.

⁴⁹⁶ "*TTK'nın 6'ncı maddesinin kapsamına, sadece TTK'daki zamanaşımı süreleri değil, ticari işlerle ilgili hüküm koyan diğer kanunlardaki zamanaşımı süreleri de dahildir*" (Arkan, S., s. 94); Ayhan, R./Çağlar, H., s. 57; Bozer, A./Göle, C., s. 371.

kararlaştırmak suretiyle; zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı tarihi de değiştirebileceklerini belirtmek gerekmektedir⁴⁹⁷.

3.1.2. TTK m.23'e Bağlı Hukuki Sonuçlar

Tacirler arasında gerçekleştirilen ve iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendiren satışlara uygulanan TTK m. 23 hükümünde, *“Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır”* denilmek suretiyle; ticari satışlarda, TTK m. 23'te hükme bağlanmayan bulunmayan hususlar açısından Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan satış sözleşmesine ilişkin düzenlemelere başvurulacağı kabul edilmiřtir⁴⁹⁸. Buna göre TTK m. 23 hkm, ticari satışlarda kısmi ifa, alıcının temerrüdü ve ayıplı ifa konusunda özel düzenlemelere vücut vermekle birlikte; ticari satışlara ilişkin diğer hususlarda, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine atıf yapmaktadır.

3.1.2.1. Kısmi İfa

Kanun koyucu tarafından TTK m. 23/1-(a) hükümünde, kısım kısım yerine getirilen ticari satışlara ilişkin iki durum ele alınmış; ticari satış sözleşmesine konu edilen malların, sözleşmenin niteliğine veya tarafların amacına ya da satılan malın cinsine göre kısım kısım teslim edilebildiği ya da sözleşmeye göre mümkün olmamakla birlikte alıcının, kendisine yapılan kısmi teslimi çekince ileri sürmeksizin kabul ettiği hâllere ilişkin çeşitli düzenlemelere yer verilmiřtir⁴⁹⁹.

3.1.2.1.1. Hükümün Uygulama Alanı

Kısım kısım yerine getirilen ticari satış sözleşmeleri; satılan malın tesliminin, birbirini takip eden çeşitli vadelerde gerçekleştirildiği sözleşmeler olarak nitelendirilmektedir⁵⁰⁰. TTK m. 23/1-(a) hkm uyarınca, ticari niteliği haiz olan bir satış sözleşmesinin; taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile, sözleşmenin amacına veya sözleşmeye konu edilen malların cinsine göre kısım kısım yerine getirilmesi söz konusu olabilmektedir. Buna göre, bir ticari satış sözleşmesi açısından kısmi ifanın kabul edilebilmesi için tarafların ortak amacının ve

⁴⁹⁷ *Taraflar, bir alacağın muaccel olacağı serbestçe kararlaştırabilirler. Bu yolla taraflar, zamanaşımının işlemeye başlayacağı tarihi ileriye almak suretiyle, zamanaşımı süresini uzatmak imkânını da bulurlar”* (Arkan, S., s. 94).

⁴⁹⁸ Ayhan, R./ağlar, H., s. 238; Arkan, S., s. 168; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 7-8.

⁴⁹⁹ Ayhan, R./ağlar, H., s. 240.

⁵⁰⁰ *“Örneğin bir fabrikanın kömür ihtiyacını karşlamak amacıyla her ay belirli miktar kömürün teslimi kararlaştırılmış ve teslim edilecek kömürlerin tamamı bir sözleşmeye bağlanmışsa; kısım kısım yerine getirilecek bir satış söz konusudur”* (Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 611); *“Kısım kısım yerine getirilen satışlara; bir lokantaya belirli bir süre için belirli miktarda et satımı, bir ülkeden diğer bir ülkeye belirli miktarda yapay gübrenin partiler hâlinde sevki gibi durumlar örnek gösterilebilir”* (İmregün, O., s. 46).

sözleşmenin hukuki niteliğinin mutlaka değerlendirilmesi gerekmektedir⁵⁰¹. Bununla birlikte TTK m. 23/1-(a)'da, sözleşmenin kısım kısım yerine getirilebilmesi için gerekli şartların bulunmamasına karşın, alıcının kendisine yapılan kısmi teslimi kabul ettiği hâller de hükme bağlanmış⁵⁰²; her iki durumda da alıcının, sözleşmenin yerine getirilmemesinden doğan haklarını yalnızca teslim edilmemiş kısım veya kısımlar hakkında kullanabileceği kabul edilmiştir. Bu hâlde TTK m. 23/1-(a) hükmünün, satılan malın, birbirini takip eden ve çeşitli vadelerde teslim edileceğinin kararlaştırıldığı veya alıcının, gerekli şartların bulunmamasına rağmen kısmi teslimi kabul ettiği ticari satışlarda uygulanacağı anlaşılmaktadır.

3.1.2.1.2. Kısmi Temerrüt Hâlinde Alıcının Hakları

Kanun koyucu tarafından, TTK m. 23/1-(a)'da ifade edilen her iki durumda alıcının haklarını nasıl kullanacağına ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nda bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte; ticari satışlar açısından tereddütlerin giderilmesi amacıyla özel bir düzenleme öngörülmüş ve ilgili hükümde belirtilen hâllerde, alıcının haklarını yalnızca teslim edilmeyen kısım hakkında kullanabileceği kabul edilmiştir⁵⁰³. Bununla birlikte, ilgili hükmün ikinci cümlesiyle, teslim edilmeyen kısım veya kısımlar nedeniyle sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkânı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan sözleşmenin kalan kısmının tam veya gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşılıyorsa alıcının, sözleşmenin tamamını feshedebileceği hükme bağlanmış; satış sözleşmesinin konusunun bir bütün veya takım oluşturduğu hâllerde, alıcının menfaatlerinin korunmasına önem verilmiştir⁵⁰⁴.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendine göre, satılan malın kısım kısım teslim edileceği hâllerde satıcının, bu kısım veya kısımlara ilişkin teslim borcunda temerrüde düşmesi durumunda; alıcı, teslim edilmemiş kısımlar hakkında TBK m. 125 ve m. 212 hükümleriyle öngörülen haklarını kullanabilmektedir⁵⁰⁵. Buna göre, belirli süreli ticari satışlarda kısmi temerrüdün gerçekleşmesi hâlinde alıcının; TBK m. 212/2 hükmü uyarınca, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini istediği kabul edilmektedir. Alıcının, gecikmeye rağmen hâlen satılanın devredilmesini istemesi durumunda ise bunu derhal satıcıya bildirmesi gerekmektedir.

⁵⁰¹ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 612.

⁵⁰² "Bu şekilde bir kısmi ifadan bahsedebilmek için satışa konu olan şeyin kısım kısım ifa edilebilir bir şey olması gerekir" (Ayhan, R./Çağlar, H., s. 241).

⁵⁰³ Arkan, S., s. 169.

⁵⁰⁴ Arkan, S., s. 169; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 616.

⁵⁰⁵ Arkan, S., s. 169; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 136.

Zilyetliğin devri için belirli bir sürenin öngörülmediği ticari satışlarda ise, kısmi temerrüdün gerçekleşmesi hâlinde alıcının; TBK m. 125 hükmü uyarınca, ya borcun aynen ifası ile birlikte gecikme tazminatını ya da aynen ifadan vazgeçip müspet zararının tazminini veya sözleşmeden dönerek menfi zararının tazmin edilmesini isteme imkânı bulunmaktadır⁵⁰⁶. Alıcının, sözleşmeden dönerek menfi zararının tazminini istemesi hâlinde, satıcının ifada bulunduğu kısım ile sözleşmeden dönen alıcının ediminin bu ifayı karşılayan kısmı, dönmenin sonuçlarından etkilenmemekte; buna karşın, satıcının temerrüde düştüğü kısım bakımından, alıcının da bunu karşılayan kısım açısından edim yükümlülükleri sona ermektedir⁵⁰⁷. Bununla birlikte TTK m. 23/1-(a) hükmünde, sözleşmenin tamamı açısından haklı bir endişenin bulunması durumunda, sözleşmenin tamamının feshedilebileceği de öngörülmüş; bu hâlde tarafların, henüz yerine getirmedikleri borçlarının da sona ereceği kabul edilmiştir⁵⁰⁸.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendinde belirtilen, *“teslim edilmeyen kısım dolayısıyla sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkânı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan, sözleşmenin kalan kısmının tam veya gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşılıyorsa alıcı sözleşmeyi feshedebilir”* şeklindeki ifadenin; kanun koyucu tarafından hangi amaçla düzenlendiğine ilişkin olarak doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendinde yer alan *“fesih”* ifadesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda bir görüş; ilgili düzenlemenin, *“sözleşmeden dönme”* şeklinde yorumlanması gerektiği yönündedir⁵⁰⁹. Bu görüş taraftarlarına göre, satış sözleşmesinin sona erdirilmesine yönelik iradenin, sözleşmenin konusunun tamamına ilişkin olması nedeniyle; bu hâlde, *“sözleşmeden dönme”* fikrinin kabul edilmesi daha uygundur⁵¹⁰. Doktrinde yer alan diğer bir görüş ise, TTK m. 23/1-(a)'da yer alan *“fesih”* ifadesini; hükmün düzenleniş şekli doğrultusunda, *“sözleşmenin feshi”* olarak nitelendirmektedir⁵¹¹. Bu değerlendirmeye göre, ticari satış sözleşmesinde kısmi temerrüdün

⁵⁰⁶ *“Müspet zarar, alacaklının ifadan vazgeçtiği anda borçlanılan edimin arzettiği değer ile gecikmeden doğan zarardır. Gecikme zararı ise, alacaklı tarafından ifa beklentisi içinde yapılan harcamalar, dava giderleri, temerrüt nedeniyle üçüncü kişilere ödenen tazminat, ceza koşulu ve yoksun kalınan kârdan oluşur”* (Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1145); *“Menfi zarar, sözleşmenin hüküm ifade etmemesiyle alacaklının malvarlığının aldığı durum ile söz konusu olay hiç gerçekleşmemiş olsaydı; malvarlığının içinde bulunacağı durum arasındaki farktır”* (Oğuzman, K./Öz, T., s. 430).

⁵⁰⁷ Buz, V., Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Ankara 1998, s. 314.

⁵⁰⁸ Buz, V., s. 316.

⁵⁰⁹ Kaya, A., Karşılaştırmalı – Notlu Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, İstanbul 2012, s. 13; Kendigelen, A., Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2011, s. 52; Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 586.

⁵¹⁰ Kendigelen, A., s. 52.

⁵¹¹ Karahan, S., Ticari İşletme Hukuku, Konya 2012, s. 117-118; Arkan, S., s. 169; Poroy, R./Yasaman, H. s. 169.

gerçekleşmesiyle sözleşmenin tümü açısından haklı bir endişenin doğması hâlinde; ilgili sözleşme tümüyle feshedilebilmektedir⁵¹².

Kanaatimizce, kısım kısım yerine getirilen ticari satışlarda teslim edilmeyen kısım dolayısıyla haklı bir endişenin doğması durumunda, ilgili sözleşmenin baştan itibaren sona erdirilmek istenmesi sebebiyle; TTK m. 23/1-(a) hükmünde yer alan “*fesih*” ifadesinin, sözleşmeden dönme olarak yorumlandığı birinci görüş çerçevesinde değerlendirilmesi daha isabetlidir⁵¹³. Nitekim fesih kavramı, daima ileriye etkili sonuçlar doğuran bir niteliğe sahip olması nedeniyle⁵¹⁴; TTK m. 23/1-(a) hükmünde öngörülen düzenlemenin amacına uyum sağlamamaktadır.

3.1.2.2. Alıcının Temerrüdü

Türk Borçlar Kanunu’nun 232’nci maddesinin 1’inci fıkrası uyarınca, ticari satışlarda alıcının; satış bedelini ödemek ve satılanı devralmaktan oluşan iki aslî borcu bulunmaktadır⁵¹⁵. Kanun koyucu tarafından, alıcının satış bedelini ödeme borcunda temerrüdü, borçlu temerrüdünün özel bir şekli olarak kabul edilmiş; bu hâlde satıcının başvurabileceği hukuki yollar, TBK m. 235 ve m. 236 hükümleriyle düzenlenmiştir⁵¹⁶. Alıcının satılanı devralma borcunda temerrüdü ise özel olarak hükme bağlanmamış; bu durumda, Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan temerrüde ilişkin genel hükümlere başvurulacağı kabul edilmiştir⁵¹⁷.

Türk Ticaret Kanunu’nun 23’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (b) bendinde, alıcının temerrüde düşmesiyle satıcının, malın satışına izin verilmesini mahkemedен isteyebileceği öngörülmüş; buna karşılık satıcının, alıcının hangi borcunda temerrüde düşmesi hâlinde ilgili düzenlemenin uygulanacağı açıkça hükme bağlanmamıştır. Nitekim TTK m. 23/1-(b) hükmünün, alıcının temerrüdüne ilişkin hangi hâllerde uygulanacağına dair doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş; hâkim görüş uyarınca ilgili düzenlemeye, alıcının satılanı devralma borcunda temerrüde düşmesi durumunda başvurulabileceği kabul edilmiştir⁵¹⁸. Bu görüş taraflarına göre, alıcının satış bedelini ödeme borcunda temerrüdüne ilişkin TBK m. 235

⁵¹² Arkan, S., s. 169.

⁵¹³ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 586.

⁵¹⁴ Buz, V., s. 82; Tekinay, S.S./Akman, S./Burcuoğlu, H/Altop, A., s. 965; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1290.

⁵¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz., 2.Bölüm, 2.2.1.1.

⁵¹⁶ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 241; Poroy, R./Yasaman, H. s. 170; Arkan, S., s. 170.

⁵¹⁷ Alıcının satılanı devralma borcuna ve temerrüt hâlinde uygulanacak hükümlere ilişkin bkz. 2.Bölüm, 2.2.1.1.2.2.; Poroy, R./Yasaman, H. s. 171; Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 589.

⁵¹⁸ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 241; Arkan, S., s. 170; İmregün, O., s. 47; “*TTK m. 23/1-(b) hükmünün, alıcının satılanı devralma borcunda temerrüt hâlini düzenleyen bir hüküm olduğu kabul edilmelidir*” (Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 590).

hükmünün düzenlenmiş olması nedeniyle; TTK m. 23/1-(b) hükmünün, alıcının satılanı devralma borcunda temerrüdü hâlinde uygulanması söz konusu olmaktadır⁵¹⁹. Nitekim ilgili görüş uyarınca, kanun koyucu tarafından TBK m. 235 hükmünün düzenlenmesiyle birlikte; alıcının satış bedelini ödeme borcunda temerrüdü hâlinde TTK m. 23/1-(b) hükmünün uygulanması bertaraf edilmiş ve satıcının külfetli bir süreçten kurtarılması amaçlanmıştır⁵²⁰.

Doktrindeki diğer bir görüş ise, TTK m. 23/1-(b) hükmünün; alıcının gerek satış bedelini ödemede gerek satılanı devralmada temerrüde düşmesi hâlinde uygulanması gerektiği yönündedir. Bu değerlendirmeye göre, kanun koyucu tarafından TTK m. 23/1-(b)'de satıcının, satış bedeli alacağından doğan takas hakkının saklı tutulmuş olması nedeniyle; ilgili düzenlemeyle, alıcının satış bedelini ödeme borcunda temerrüde düşmesi durumu da göz önünde bulundurulmuştur. Bu hâlde, satılan malın alıcıya teslim edilmemiş olması şartıyla; TTK m. 23/1-(b) hükmünün, alıcının temerrüdüyle birlikte satıcı açısından seçimlik bir nitelik taşıdığı kabul edilmektedir⁵²¹.

Kanaatimizce, TTK m. 23/1-(b) hükmünün alıcının temerrüdüne ilişkin hangi hâllerde uygulanacağına dair doktrinde ileri sürülen birinci görüşe katılmak daha isabetli görünmekte ve ilgili düzenlemenin, adi satışlar açısından sevk edilen TBK m. 107 ve m. 108 hükümleriyle de nispeten benzer bir uygulamayı öngördüğü anlaşılmaktadır⁵²². Nitekim TBK m. 107/1'de, alıcının temerrüde düşmesi durumunda satıcının, hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere teslim edeceği şeyi tevdi ederek borcundan kurtulabileceği; TBK m. 108/1'de ise, satılanın niteliği veya işin özelliği bakımından tevdi uygun olmaması veya bozulma tehlikesinin bulunması ya da bakımı, korunması ya da tevdi edilmesi önemli bir gideri gerektirirse satıcının, alıcıya önceden ihtarda bulunmak koşuluyla, hâkimin izniyle bu malı açık arttırma yoluyla sattırıp bedelini tevdi edebileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, TTK m. 23/1-(b) hükmüyle, ticari hayatın gerekleri doğrultusunda özel bir uygulama alanı yaratılarak⁵²³; ticari satışlarda satıcının, alıcının satılanı devralma borcunda temerrüde düşmesi hâlinde TBK m.

---

⁵¹⁹ Arkan, S., s. 170.

⁵²⁰ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 590.

⁵²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Poroy, R./Yasaman, H. s. 173.

⁵²² Kanun koyucu tarafından ilgili hükümlerde, adi satışlarda alıcının satılanı devralma borcunda temerrüde düşmesi hâlinde kural olarak malın tevdi edileceği; ancak belirli şartların gerçekleşmesi durumunda satıcının, malı sattırabilme imkânına sahip olduğu hükme bağlanmıştır. Bkz., Ayhan, R./Çağlar, H., s. 241; Arkan, S., s. 170; Karahan, S., s. 118.

⁵²³ "Ticari hayatın özelliklerini dikkate alan koyucu, bu imkânların kullanılmasını kolaylaştırmıştır" (Poroy, R./Yasaman, H., s. 172); Yavuz, C., s. 223.; Aral, F./Ayrancı, H., s. 183.

108’de öngörülen şartların varlığı aranmaksızın, malın satışına izin verilmesini mahkemeden isteyebileceği kabul edilmiştir⁵²⁴.

Türk Ticaret Kanunu’nun 23’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (b) bendine göre, ticari satışlarda alıcının satılanı devralma borcunda temerrüde düşmesi üzerine satıcının, malın satışına izin verilmesini mahkemeden istemesiyle birlikte; ilgili mahkeme, satışın açık arttırma yolu ile yapılmasına veya bu hususta yetkilendirilecek bir kişi tarafından gerçekleştirilmesine karar vermektedir. Bunun yanı sıra, satıcının bu yönde bir isteğinin bulunması hâlinde; satışa çıkarılacak malın nitelikleri, satış için yetkilendirilen kişi tarafından bir uzmana tespit ettirilmektedir. Satış işleminin, ister açık arttırma yolu ile yapılsın ister bu hususta yetkilendirilen bir kişi tarafından gerçekleştirilsin; mutlaka aleni bir şekilde yapılması ve satış veya açık arttırmanın yapılacağı yer ve zamanın uygun bir süre önceden ilan edilmesi gerekmektedir⁵²⁵.

TTK m. 23/1-(b) hükmü uyarınca, sözleşmeye konu edilen malların satışı, satılanı devralma borcunda temerrüde düşen alıcı hesabına yapılmakta; satış giderlerinin satış bedelinden çıkarılması sonucunda artan para, satıcının takas hakkı saklı kalmak şartıyla, alıcı adına bir bankaya veya yoksa notere bırakılarak derhal kendisine bildirilmektedir. Satış bedelinin, satıcının haklarını karşılamaya yetmemesi hâlinde; aradaki fark, temerrüde düşen alıcıdan tahsil edilmektedir⁵²⁶.

Kanun koyucu tarafından TTK m. 23/1-(b) hükmünde, satıcının satış bedeli alacağı ile satış bedelini takas etme hakkının saklı tutulmuş olması; alıcının hem satılanı devralma borcunda hem de satış bedelini ödeme borcunda temerrüde düşmesi üzerine, satıcının da muaccel hâle gelmiş satış bedeli alacağı varsa yine TTK m. 23/1-(b) hükmünün uygulanmasına sebebiyet verebilmektedir⁵²⁷. Buna göre, sözleşmeye konu edilen malın TTK m. 23/1-(b)’de öngörüldüğü şekilde satılması sonucunda; satıcının, satış giderleri satış bedelinden çıkarıldıktan sonra artan parayı, satış bedeli alacağı ile takas etme hakkı bulunmaktadır. Buna karşılık satıcının, mutlak suretle TTK m. 23/1-(b) hükmü doğrultusunda hareket etmesi şart değildir. Zira satıcı, satış bedelini ödeme borcunda temerrüdün gerçekleşmesiyle TBK m. 235 ve m. 236 hükümlerinden; satılanı devralma borcunda

---

⁵²⁴ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 241.

⁵²⁵ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 536.

⁵²⁶ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 242.

⁵²⁷ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 590.

temerrüdün gerçekleşmesiyle ise, TTK m. 23/1-(b) hükmünden yararlanma imkânına kavuşmaktadır⁵²⁸.

3.1.2.3. Ayıplı İfa

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (c) bendinde, ticari satışlarda satılan malın gözden geçirilmesi ve ayıp ihbarına ilişkin özel süreler öngörülmekle birlikte; ayıplı ifaya ilişkin diğer hususlarda, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan ayıptan sorumluluk ile ilgili hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Buna göre, ticari satışlarda ayıplı malın incelenmesi ve ayıbın bildirilmesine ilişkin olarak TTK m. 23/1-(c)'de öngörülen süreler dikkate alınmakta; ilgili düzenlemeyle hükme bağlanmamış konularda ise, TBK m. 219 vd. hükümlerinden istifade edilmektedir.

Ticari satışların, aynı zamanda tüketici işlemi olarak nitelendirildiği hâllerde ise ayıplı ifaya ilişkin hususlara, öncelikle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da kabul edilen hükümler uygulanmaktadır. Bununla birlikte TKHK m. 83/1'de, "*Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır*" şeklinde bir ifadeye yer verilmiş olması nedeniyle; tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda, ayıptan sorumluluk ile ilgili olarak TKHK'da hükme bağlanmamış hususlarda, ticari hükümlere başvurulacağı öngörülmektedir.

TBK m. 223/1 hükmünde alıcının, satılan malı işlerin olağan akışına göre imkân bulur bulmaz gözden geçirmesi ve söz konusu malda tespit ettiği ayıpları, uygun bir süre içerisinde satıcıya bildirmesi gerektiği kabul edilmiştir. Buna karşılık TTK m. 23/1-(c)'de, ticari hayatın hızlı işleyişi doğrultusunda özel bir düzenlemeye yer verilerek; ticari niteliği haiz olan satışlarda, satılanın gözden geçirilme süresine ve yapılacak ayıp bildirimine ilişkin olarak farklı süreler hükme bağlanmıştır⁵²⁹. Buna göre, ticari satış sözleşmesine konu edilen malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı, bu durumu teslim tarihinden itibaren iki gün içinde satıcıya ihbar etmek zorundadır. Satılan maldaki ayıbın, teslim sırasında açıkça belli olmadığı hâllerde ise alıcının, bu malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemesi; inceleme sonucunda ortaya çıkan ayıpları, yine malın teslim tarihinden itibaren sekiz gün içinde satıcıya bildirmesi gerekmektedir⁵³⁰. Bu hâlde ayıp ihbarının, alıcı tarafından TTK m.

⁵²⁸ Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 591.

⁵²⁹ "*Çabuk işlemesi gereken ticari hayatta satıcı, teslim ettiği malın alıcı tarafından kabul edilip edilmeyeceğini kısa bir süre içinde öğrenmek ve buna göre gerekli tedbirleri almak durumundadır*" (Arkan, S., s. 171); Bozer, A./Göle, C., s. 378.

⁵³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz., 2.Bölüm, 2.1.1.1.2.1.2.2.2.

23/1-(c) hükmünde öngörülen süreler içerisinde yapılmış olması yeterli olmakla birlikte; söz konusu ihbarın, ilgili süreler içerisinde satıcıya ulaştırılmış olması şartı aranmamaktadır⁵³¹.

Ticari nitelik taşıyan satışlarda alıcının, TTK m. 23/1-(c) hükmünde öngörülen; satılan malı inceleme ve ayıbı bildirme yükümlülüğünü ihmal etmesi durumunda, satılan malı bu şekilde kabul ettiği varsayılmaktadır⁵³². Nitekim kanun koyucu tarafından TTK m. 23/1-(c)'de, ilgili düzenlemeyle hükme bağlanmamış hususlarda TBK m. 223/2 hükmünün uygulanacağı öngörülmüş; TBK m. 223/2'de ise alıcının, gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse satılanı kabul etmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır. TTK m. 23/1-(c) hükmünde, gizli ayıplara ilişkin özel bir düzenlemeye de verilmemiş; satılan malda gizli bir ayıbın ortaya çıkması hâlinde, TBK m. 223/2 hükmünün uygulanacağı kabul edilmiştir⁵³³. Buna göre ticari satışlarda satılan malda gizli bir ayıbın bulunduğu sonradan anlaşılırsa; alıcının bu durumu derhal satıcıya bildirmesi gerekmektedir.

Kanun koyucu tarafından, 4077 sayılı evvelki Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinde belirtilen ayıba ilişkin otuz günlük ihbar süresi, 6502 sayılı TKHK hükümleriyle kaldırılmış; ilgili Kanun'un 10'uncu maddesinin 1'inci fıkrasında, teslim tarihinden itibaren altı ay içerisinde kendini gösteren ayıpların, teslim tarihinde mevcut bulunduğu hükme bağlanmıştır. Bu nedenle, tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlarda da ayıba ilişkin herhangi bir inceleme ve ihbar süresinin öngörülmediği anlaşılmaktadır. Buna göre ticari niteliği haiz olan satışların, aynı zamanda tüketici işlemi olarak nitelendirildiği hâllerde; yalnızca ayıptan doğan seçimlik hakların kullanılması bakımından, TKHK m. 12'de hükme bağlanan zamanaşımı süresinin dikkate alınması gerekmektedir.

Ticari satışlarda, satılan maldaki ayıbın gizlenmiş olması hâlinde; alıcının, TTK m. 23/1-(c) hükmünde öngörülen sürelerle uygun hareket etmiş olması önem taşımamaktadır⁵³⁴. Nitekim TBK m. 225/1'de satıcının, satılan maldaki ayıpları kasten gizlediği hâllerde ağır kusurunun bulunduğu kabul edilmiş; kendisine zamanında bildirimde bulunulmamış olması nedeniyle ayıptan doğan sorumluluktan kurtulamayacağı hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra TBK m. 225/2'de, satıcılığı meslek edinen kişilerin bilmesi gereken ayıplar bakımından da TBK m. 225/1 hükmünün uygulanacağı öngörülmüş; bu hâlde satıcının, ayıba ilişkin ihbar süresine uyulmadığı gerekçesiyle sorumluluktan kurtulamayacağı kabul edilmiştir. Buna göre alıcının, TTK m. 23/1-(c) hükmünde öngörülen sürelerle uygun bir şekilde ayıp bildiriminde

⁵³¹ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 243.

⁵³² Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F., N. 603.

⁵³³ Ayhan, R./Çağlar, H., s. 243; Arkan, S., s. 171.

⁵³⁴ Eren, F., s. 121.

bulunmamasına karşın; satıcının, faaliyet alanı kapsamında sattığı mallarda ortaya çıkan ve hafif ihmali nedeniyle bilmediği ayıplardan sorumluluğu ortadan kalkmamaktadır⁵³⁵.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda ticari satışlarda alıcının, TTK m. 23/1-(c) hükmünde öngörülen gözden geçirme ve bildirim yükümlülüğüne uyması gerektiği; buna karşılık satıcının, ağır kusurunun bulunduğu hâllerde veya satılan malda bilmesi gereken ayıpların ortaya çıkması durumunda, ayıp bildirimine ilişkin sürelere riayet edilmemiş olsa bile, ayıptan doğan sorumluluğunun devam edeceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, tüketici işlemi niteliğini taşıyan ticari satışlar açısından ayıplı malın incelenmesi ve ayıp bildiriminde bulunulmasına ilişkin özel bir süre öngörülmemiş; malın ayıplı olduğunun anlaşılması hâlinde alıcının, zamanaşımı süresi içerisinde satıcıya başvurabileceği kabul edilmiştir⁵³⁶.

3.2. TİCARİ SATIŞLARDA TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA BAĞLI HUKUKİ SONUÇLAR

Kanun koyucu tarafından, TBK m. 212/2 hükmünde ticari satışlara temas edilerek; zilyetliğin devri için belirli bir sürenin öngörüldüğü ticari satışlarda, satıcının temerrüdüne ilişkin özel bir düzenleme öngörülmüştür. Buna karşılık, ticari satışlarda alıcının temerrüdüne bağlı olarak TTK m. 23/1-(b) hükmünden başka özel bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte; TTK m. 23'te hükme bağlanmamış hususlar hakkında, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan düzenlemelerin uygulanacağı kabul edilmiştir.

Kanun koyucu tarafından, ticari satışlara ilişkin özel hükümlerin öngörüldüğü TTK m. 23/1 hükmünde, ilgili düzenlemede hükme bağlanmamış hususlar hakkında Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümlerin uygulanacağını kabul edilmiş olması nedeniyle; ticari satışlarda satıcının ve alıcının temerrüdüne bağlı hukuki sonuçlar, TTK m. 23'te yer alan özel düzenlemeler saklı kalmak şartıyla, Türk Borçlar Kanunu'nda kabul edilen hükümler çerçevesinde incelenecektir.

3.2.1. Ticari Satışlarda Satıcının Temerrüdü

Türk Borçlar Kanunu'nun 210'uncu maddesinde, ticari satışlarda satıcının; satılanın zilyetliğini, mülkiyetini geçirmek amacıyla alıcıya devretmekle yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır. Satıcının, satılanın zilyetliğini devretme borcu dışındaki diğer borçlarında; bu

⁵³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz., 2.Bölüm, 2.1.1.1.2.1.2.2.2.

⁵³⁶ TKHK m. 12/3 hükmü uyarınca, satılan maldaki ayıp, ağır kusur; hileyle gizlenmişse zamanaşımına ilişkin düzenlemeler uygulanmamaktadır.

borçların nitelikleri dolayısıyla, temerrüt hâlinde söz edilememektedir⁵³⁷. Zira satılanın mülkiyetini devretme borcunun gereği gibi yerine getirilmemiş olması; ya zilyetliğin devri borcunda temerrüdün sonucu olarak ortaya çıkmakta ya da zapttan sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanmasına yol açmaktadır⁵³⁸. Bunun yanı sıra, ticari satışlarda satıcının yan borçlarını ihlâl etmesi de çoğu zaman satılanın zilyetliğini devretme borcunun ihlâline neden olduğu için sadece zilyetliğin devri borcunda temerrüt hâli önem taşımaktadır⁵³⁹.

Kanun koyucu tarafından, satıcının temerrüdü başlığı altında düzenlenen TBK m. 212/1 hükmünde, “*Satıcının temerrüdü hâlinde, borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümler uygulanır*” denilmek suretiyle; satıcının, satılanın zilyetliğini devir borcunda temerrüdü hâlinde, belirli süreli ticari satışlar hariç olmak üzere bütün satış sözleşmelerinde, borçlunun temerrüdünü düzenleyen TBK m. 117 vd. hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir⁵⁴⁰. TBK m. 212/2 hükmünde ise, “*Zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan ticari satışlarda, satıcı temerrüde düşerse alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini istediği kabul edilir*” şeklinde bir ifadeye yer verilerek; zilyetliğin devri için belirli bir süre öngörülmüş olan ticari satışlar açısından özel bir düzenleme hükmüne bağlanmıştır. Buna göre, belirli süreli ticari satışlarda satıcının temerrüde düşmesi hâlinde; alıcının, devir isteminden vazgeçerek müspet zararının giderilmesini istediği kabul edilmiştir.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, ticari niteliği haiz olmayan satışlar ile ticari niteliği bulunmakla birlikte zilyetliğin devri için belirli bir sürenin öngörülmediği satışlarda; TBK m. 212/1 hükmü uyarınca, satıcının temerrüdü durumunda borçlu temerrüdünün genel hükümleri niteliğindeki TBK m. 117 vd. düzenlemelerinin uygulanacağı anlaşılmaktadır⁵⁴¹.

3.2.1.1. Belirli Süreli Olmayan Ticari Satışlarda Satıcının Temerrüdü

Ticari niteliği haiz olan bir satış sözleşmesinde, satılanın zilyetliğini devretme borcunun zamanında yerine getirilmemesiyle, sözleşmenin amacı tehlikeye uğramakta; bu hâlde, artık borcunu gereği gibi yerine getirirse bile, sözleşmeyi bir kez ihlâl etmiş sayılacağı için satıcının sorumluluğunun artması gündeme gelmektedir⁵⁴². Buna göre satıcının, satılanın zilyetliğini devretme borcunu zamanında yerine getirmemesi nedeniyle temerrüt hâli

⁵³⁷ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 130; Yavuz, C., s. 94; Eren, F., s. 67; Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 573 vd.

⁵³⁸ Yavuz, C., s. 94.

⁵³⁹ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 130.

⁵⁴⁰ Eren, F., s. 67; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 130.

⁵⁴¹ Eren, F., s. 68; Yavuz, C., s. 94; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 130; Aral, F./Ayrancı, H., s. 96.

⁵⁴² Uygur, T., Açıklamalı-İçtihatlı Borçlar Kanunu Genel Hükümler, C.II, Ankara 1990, s. 274; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1117.

gerçekleşmekte; alıcı, borcun yerine getirilmesi için satıcıya uygun bir süre vermek suretiyle, kendisine tanınan seçimlik hakları kullanabilmektedir.

Zilyetliğin devri için belirli bir sürenin öngörülmediği ticari satışlarda, satıcının temerrüde düşmesi için öncelikle, satılanın zilyetliğini devir borcunun muaccel olması; ardından alıcının, bu borcun yerine getirilmesi için satıcıya ihtarda bulunması gerekmektedir. Alıcının, satıcıya yapacağı ihtarın, TTK m. 18/3'te öngörüldüğü şekilde noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilmesi gerekmemekle birlikte; ilgili hükümde ifade edilen şekillere uyulması, ispat açısından kolaylık sağlamaktadır. Bununla birlikte alıcı, söz konusu ihtarda borcun yerine getirilmesine yönelik isteğini açık bir şekilde belirtmeli; satıcıyı, temerrüdün sonuçlarına karşı uyarılmış olmalıdır⁵⁴³.

Ticari satış sözleşmesinin, karşılıklı iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olması nedeniyle; TBK m. 123 hükmü uyarınca alıcının, ihtarın sonuçsuz kalması üzerine satıcıya, satılanın zilyetliğini devretmesi için uygun bir süre vermesi gerekmektedir⁵⁴⁴. Buna karşılık, TBK m. 124 hükmünde belirtilen hâllerde, borcun yerine getirilmesi için satıcıya ek süre verilmesi gerekmemekle birlikte; diğer durumlarda alıcının, TBK m. 123'te öngörüldüğü şekilde satıcıya ek süre tanımaksızın, temerrüden doğan seçimlik haklarını kullanabilme imkânı bulunmamaktadır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 125'inci maddesi uyarınca, satıcının kendisine verilen süre içerisinde satılanın zilyetliğini hâlen devretmemiş olması veya satıcıya ek süre verilmesini gerektirmeyen bir durumun bulunması hâlinde; alıcı, satılanın zilyetliğinin devredilmesiyle birlikte gecikme tazminatını talep edebilmektedir. Bunun yanı sıra alıcı; TBK m. 125/2 hükmü uyarınca, borcun aynen ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini derhâl bildirmek suretiyle, borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini isteme veya sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmektedir. TBK m. 125/3 hükmüne göre, sözleşmeden dönme hâlinde alıcı; temerrüde düşmekte kusuru bulunmadığını ispat edemeyen satıcıdan, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de

⁵⁴³ İhtarnamenin borçluyu temerrüde düşürücü etkisinin kabul edilebilmesi için bkz. Y. 15. HD. (T. 26.11.2015, E. 2015/3087, K. 2016/6036) kararı, "İhtarname miktarı belirtilmiş bir alacak talep edilmediğinden anılan ihtarname davalıyı temerrüde düşürücü nitelikte değildir" (Kazancı İBB, E.T. 14.4.2019); Y. 15. HD. (T. 19.11.2018, E.2018/2913, K. 2018/4539) kararı, "İhtar ile amaçlanan borçludan borcun istenmesi ve ifa olarak onu kabule hazır olunduğunun borçluya bildirilmesidir" (Kazancı İBB, E.T. 14.4.2019); Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1121; Kılıçoğlu, A.M., s. 877.

⁵⁴⁴ Eren, F., s. 68; Yavuz, C., s. 95; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 131; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 153.

isteyebilmektedir. Bu hâlde satıcının, kusursuz olduğunu ispat edemedikçe; alıcının uğradığı menfi zararı gidermesi söz konusudur⁵⁴⁵.

3.2.1.2. Belirli Süreli Ticari Satışlarda Satıcının Temerrüdü

Kanun koyucu tarafından TBK m. 212/2 hükmünde, “Zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan ticari satışlarda, satıcı temerrüde düşerse alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini istediği kabul edilir” denilmek suretiyle, belirli süreli ticari satışlarda satıcının temerrüdüne ilişkin özel bir düzenleme öngörülmüş; bu hâlde alıcının, devir talebinden vazgeçerek müspet zararının giderilmesini istediği kabul edilmiştir. Ticari satışların kâr elde etme amacı ile gerçekleştirilmesi nedeniyle alıcının, satılanı geç teslim alması yerine müspet zararının giderilmesinin daha uygun olacağı düşünülerek getirilen bu düzenleme; ancak, satılanın zilyetliğinin devri borcunun yerine getirilmesi için belirli bir sürenin öngörüldüğü ticari satışlarda uygulama alanı bulmaktadır⁵⁴⁶.

3.2.1.2.1. Belirli Süreli Ticari Satış Kavramı

Belirli süreli ticari satış sözleşmeleri; sözleşmenin taraflarının, satıcının satılanın zilyetliğini devretme borcunu belirli bir vade veya sürede yerine getirmesini kararlaştırdıkları sözleşmeler olarak nitelendirilmektedir⁵⁴⁷. Belirli vadeli işlemler ise, tarafların anlaşması veya işin niteliği ya da bir kanun hükmü doğrultusunda; ifa zamanının, bilinen veya hesaplanarak bulunabilecek bir tarihi işaret ettiği işlemler olarak tanımlanmaktadır⁵⁴⁸. Belirli vade, borcun muaccel olacağı zamanın yanı sıra; borçlunun, borcunu ifa etmemesi hâlinde alacaklının ihtarına gerek kalmaksızın, kendiliğinden mütemerrit duruma düşeceği zamanı da göstermektedir⁵⁴⁹. Buna göre, zilyetliğin devredilmesine ilişkin belirli bir sürenin öngörülmüş olduğu ticari satışlarda, satıcının; taraflarca belirlenen zamanda borcunu ifa etmemesi durumunda, alıcının ihtarına gerek olmaksızın kendiliğinden temerrüde düşmesi söz konusu olmaktadır⁵⁵⁰. Zira TBK m. 212/2 hükmünde yer alan “zilyetliğin devri için belirli bir süre

⁵⁴⁵ “Bu durumda satıcının; alıcının sözleşmenin yapılması amacıyla veya ifa beklentisiyle yaptığı harcamalardan oluşan fiili zararını ve yoksun kaldığı kârı tazmin etmesi gerekmektedir”; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 1152 vd.; Y. HGK. (E.1989/13-392, K. 1990/1, T.17.1.1990) kararı, (Kazancı İBB, E.T. 14.4.2019).

⁵⁴⁶ Serozan, R., Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007, s. 249; Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 80 Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 132; Eren, F., s. 69.

⁵⁴⁷ Eren, F., s. 69; Akıncı, B., s. 73.

⁵⁴⁸ Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 58; Eren F. (Borçlar Genel), s. 975 vd.; Kılıçoğlu, A.M., s. 707.

⁵⁴⁹ Seliçi, Ö., Kesin Vadeli İşlemler, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.II, S.3, 1968, s. 92; Keskin, D., s. 107; Hatemi, H./Gökyayla, E., s. 236; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 976.

⁵⁵⁰ Y. 23. HD. (T.6.12.2016, E. 2015/5981, K. 2016/5294) kararı, “Kesin vadeli ticari satış işlemlerinde BK'nın 124 b.3'deki şartların gerçekleşmesi aranmayacaktır. Mahkemece bu kabulün aksine temerrüt için ayrıca ihtar aranması doğru değildir” (Kazancı İBB, E.T. 16.04.2019).

konulmuş olan ticari satışlar” ifadesi; ihtar yerine geçen durumların sayıldığı TBK m. 117/2’de hükme bağlanmış olan belirli süre kavramıyla aynı anlamı taşımaktadır⁵⁵¹.

Belirli süreli satış sözleşmelerinde, taraflarca belirlenmiş olan sürenin geçmesiyle satıcının, kendiliğinden temerrüde düşmesine karşılık; alıcının, temerrütten doğan haklarını kullanabilmesi için satıcıya, borcun ifa edilmesi amacıyla ek süre vermesi gerekmektedir⁵⁵². Kesin süreli satış sözleşmelerinde ise borcun, mutlaka kararlaştırılan sürede yerine getirileceğinin öngörülmüş olması nedeniyle; satılanın zilyetliğini devretme borcunu, kararlaştırılan sürede yerine getirmeyen satıcıya ek süre verilmesine gerek duyulmamaktadır⁵⁵³. Zira TBK m. 124/3 hükmü uyarınca, satılanın zilyetliğini devretme borcunun belirlenen sürede yerine getirilmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği; kesin süreli satış sözleşmesinden anlaşılabilir.

Ticari niteliği haiz olan satış sözleşmelerinde ise, zilyetliğin devri için belirli bir sürenin öngörülmüş olması; bu satışın, kesin süreli bir ticari satış yönünde değerlendirilmesine sebebiyet vermektedir⁵⁵⁴. Buna göre, belirli süreli ticari satış sözleşmelerinde tarafların, kararlaştırılan süreden sonra ifanın kabul edilmeyeceğini öngörmemiş olmasına karşın; bu sözleşmeler, kesin süreli ticari satış sözleşmeleri olarak değerlendirilmektedir. Nitekim kanun koyucu tarafından, kesin vadeli işlemlere ilişkin TBK m. 124/3 hükmünde öngörülen şartlar, ticari satışlar bakımından hafifletilmiş; TBK m. 212/2 hükmünde, tarafların teslim günü konusunda anlaşmış olmaları hâlinde ticari satış sözleşmesinin, kesin süreli bir sözleşme olduğu karine olarak kabul edilmiştir⁵⁵⁵. Dolayısıyla belirli süreli ticari satış sözleşmelerinde, ticari niteliği haiz olmayan belirli süreli satış sözleşmelerden farklı olarak; alıcının, seçimlik haklarını kullanabilmesi için temerrüde düşen satıcıya ek süre vermesi gerekmemektedir⁵⁵⁶.

⁵⁵¹ Eren, F., s. 69; Yavuz, C., s. 103; Kılıçoğlu, A.M., s. 708.

⁵⁵² Tekinay, S.S./Akman, S./Burcuoğlu, H/Altop, A., s. 806; Eren, F., s. 70; Hatemi, H./Gökyayla, E., s. 270; Kılıçoğlu, A.M., s. 708.

⁵⁵³ Kılıçoğlu, A.M., s. 708; Buz, V., s. 108.

⁵⁵⁴ Serozan, R., (Dönme), s. 249; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 133; Eren, F., s. 69 vd.

⁵⁵⁵ “*Belirli vadeli ticari satış sözleşmesinin, kesin vadeli olduğunun karine olarak kabul edilmesi nedeniyle; bu sözleşmede satıcı, vadenin kesin olmadığını ileri sürerse, bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür*” (Tekinay, S.S./Akman, S./Burcuoğlu, H/Altop, A., s. 953); “*Genel kurala göre ispatlanması gereken husus kesin vadenin varlığı iken; ticari satışlarda belirlenen vadenin kesinlik arz etmediğidir. Yani ispat yükü ters dönmüştür*” (Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 76); Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 45; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 133; Aral, F./Ayrancı, H., s. 98.

⁵⁵⁶ “*Kesin süreli sözleşmelerde sürenin geçmesi ile borçlu ihtarla gerek olmaksızın hem mütemerrit olur hem de ek bir süre olmaksızın alacaklı seçimlik haklarını kullanabilir*” (Eren, F., s. 70); “*Belirli vadeli ticari satımın, kesin vadeli sayılmasının bir sonucu, alıcının seçimlik haklarını kullanmak için satıcıya ayrıca mehil vermesine lüzum bulunmamasıdır. Belirli vadeli alelaide satımdan farklı olarak; belirli vadeli ticari satımlarda münasip mehil tayıni icabetmemektedir*” (Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 134); Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 154.

3.2.1.2.2. Temerrüdün Hüküm ve Sonuçları

Kanun koyucu tarafından TBK m. 212/2 hükmünde, belirli süreli ticari satışlarda satıcının temerrüde düşmesi durumunda; alıcının, devir talebinden vazgeçerek müspet zararının giderilmesini isteyeceği yönünde bir karine öngörülmüştür. Buna karşılık TBK m. 212/3'te, satılanın devredilmesini isteyen alıcının, belirlenen sürenin bitiminde bunu hemen satıcıya bildirmek zorunda olduğu hükme bağlanmıştır; bu hâlde alıcının, TBK m. 212/2 hükmünde öngörülen karinenin aksini talep edebileceği kabul edilmiştir⁵⁵⁷.

Türk Borçlar Kanunu'nun 212'nci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre, gecikmeye rağmen hâlen satılanın zilyetliğinin devredilmesini ve gecikme tazminatının verilmesini isteyen alıcının; bu talebini, vadenin gelmesi ile birlikte satıcıya açıkça bildirmesi gerekmektedir⁵⁵⁸. Alıcının satıcıya yapacağı bu bildirim geçerliliği, herhangi bir şekil şartına bağlı bulunmamakla birlikte; yazılı olarak yapılan bildirimlerin, ispat kolaylığı bakımından önem taşıdığı belirtilmelidir⁵⁵⁹.

Kanun koyucu tarafından TBK m. 212/3 hükmünde, belirli süreli ticari satışlarda satıcının, satılanın zilyetliğini devretme borcunda temerrüdü hâlinde; alıcının, sözleşmeden dönme yetkisine sahip olup olmadığına ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu hâlde alıcının, sözleşmeden dönme imkânının bulunup bulunmadığına ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş; hâkim görüş uyarınca, alıcıya sözleşmeden dönerek menfi zararının tazminini isteme hakkının tanınmasının daha adil bir sonuç doğuracağı kabul edilmiştir⁵⁶⁰. Bu değerlendirmeye göre, kanun koyucu tarafından TBK m. 212 hükmüyle, belirli süreli ticari satışlarda alıcıya tanınan hakların daraltılması amaçlanmamış; yalnızca bu tür satışların, kesin vadeli satış niteliğine sahip olduğu belirtilmiştir⁵⁶¹. Bu hâlde, belirli süreli ticari satışlarda da alıcının, vadenin gelmesine karşın satılanın zilyetliğini devretme borcunu yerine getirmeyen satıcıya derhal bildirmek suretiyle; sözleşmeden dönme yetkisini kullanabilmesi mümkündür⁵⁶².

⁵⁵⁷ Eren, F., s. 71; Yavuz, C., s. 103; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 46; Aral, F./Ayrancı, H., s. 99.

⁵⁵⁸ Dayınlarlı, K., Ticari Satışta Temerrüt, Yargıtay Dergisi, C.XVII, S. 3, Temmuz 1991, s. 389; Başoğlu, B., Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Aynen İfa Talebi, İstanbul 2012, s. 108; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 46; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 134; Eren, F., s. 71; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 154.

⁵⁵⁹ Eren, F., s. 72; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 46.

⁵⁶⁰ Eren, F., s. 72; Yavuz, C., s. 104; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 154; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 135; Aral, F./Ayrancı, H., s. 101; Serozan, R., (Dönme), s. 252.

⁵⁶¹ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 135; Yavuz, C., s. 104; Serozan, R., (Dönme), s. 252.

⁵⁶² Yavuz, C., s. 104; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 135; Eren, F., s. 72.

Doktrinde yer alan diğerk bir görüş, TBK m. 212 hükmünün uygulama alanına giren durumlarda; alıcının sözleşmeden dönme yetkisinin bulunmadığı yönündedir⁵⁶³. Bu görüş taraftarlarına göre, TBK m. 212 hükmünde alıcıya tanınan seçimlik hakların sınırlandırılmış olması nedeniyle; belirli süreli ticari satışlarda alıcının, satıcının temerrüdü hâlinde sözleşmeden dönme imkânı bulunmamaktadır⁵⁶⁴. Bu hâlde alıcının, ya devir talebinden vazgeçerek müspet zararının tazminini ya da gecikmeye rağmen satılanın devredilmesi ile gecikme tazminatının verilmesini istemesi söz konusu olmaktadır.

Kanaatimizce, belirli süreli ticari satışlarda satıcının, satılanın zilyetliğini devretme borcunda temerrüdü hâlinde; alıcının, sözleşmeden dönme yetkisinin bulunduğu kabul edilmelidir. Zira alıcıya sözleşmeden dönme imkânının tanınmış olması; temerrüde ilişkin hakların sınırlandırılmaması bakımından önem taşımakta ve alıcı için daha elverişli sonuçlar doğurmaktadır.

3.2.1.2.3. Alıcının Müspet Zararının Hesaplanması

Kanun koyucu tarafından TBK m. 213/1 hükmünde, “*Borcunu ifa etmeyen satıcı, alıcının bu yüzden uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür*” denilmek suretiyle; satılanın zilyetliğini devretme borcunu yerine getirmeyen satıcının, alıcının bu nedenle uğradığı zararı gidermekle yükümlü olduğu kabul edilmiştir. Buna göre satıcının, fiilî zararlarla yoksun kalan kârdan oluşan müspet zararın, her iki kısmını da gidermesi gerekmekte; ancak kusurlu olmadığını ispat etmesi hâlinde, müspet zararın tazmininden kurtulması söz konusu olmaktadır⁵⁶⁵. Bu hâlde alıcı, ödemiş olduğu satış bedelinin geri verilmesini isteyebilmekte; satış bedelinin ödenmemiş olması durumunda ise bunu ödemekten kurtulmaktadır. Buna karşılık, satıcının kusursuz olduğunu ispat edememesi hâlinde; satış bedeli ödenmemişse, satılanın değerinden satış bedeli düşürüldükten sonra kalan miktarın, alıcıya verilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, satıcının kusurlu olması durumunda; alıcının, satış bedelini ödemişse hem bunun geri verilmesini hem de satılanın değeri ile müspet zararını karşılayan miktarın arasındaki farkın ödenmesini isteme imkânı bulunmaktadır⁵⁶⁶.

⁵⁶³ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 134 dph. 12.

⁵⁶⁴ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 134.

⁵⁶⁵ “*Borçlunun edimini sözleşmeye uygun olarak ifa etmemesi sebebiyle; alacaklının fazladan ödemeler yapmak suretiyle uğradığı zararlar da fiili zarara dâhildir. Örneğin bir ticari satım akdinde, satıcının temerrüdü hâlinde alıcının, kendi alıcısına tazminat ya da cezai şart ödemesi gündeme gelebilmektedir*” (Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 90); Eren, F., s. 73.

⁵⁶⁶ “*Hatta alıcı isterse, satış bedelini de satıcıda bırakarak ondan yerine getirmediği edimin değerini tazminat olarak isteyebilir. Bu hâlde, zarar ve tazminat fark teorisine göre değil, değiştirme teorisine göre talep edilmektedir*” (Eren, F., s. 73); “*Alıcı, mübadele teorisi uyarınca uğradığı zararın tazminini istemede serbesttir*” (Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 47).

TBK m. 213/2 ve m. 213/3 hükümlerinde kanun koyucu tarafından, alıcının uğradığı müspet zararın hesaplanması amacıyla iki yöntem öngörülmüş; ayrıca alıcının, şartları gerçekleşmiş olsa bile bu yöntemler yerine, TBK m. 112 ve TBK m. 118 hükümleriyle düzenlenmiş olan genel hükümler doğrultusunda da müspet zararının tazminini isteyebileceği kabul edilmiştir⁵⁶⁷. Müspet zararın hesaplanması bakımından somut yöntemin hükme bağlandığı TBK m. 213/2’de, alıcının uğradığı zararın ikame alımı yoluyla hesaplanmasına imkân tanınmış; soyut yöntemin öngörüldüğü TBK m. 213/3’te ise, sözleşmede öngörülen satış bedeliyle malın borsa veya piyasa fiyatı arasındaki farkın, tazminat olarak istenebileceği hükme bağlanmıştır⁵⁶⁸.

Kanun koyucu tarafından TBK m. 213/2 hükmünde, “*Satıcı borcunu ifa etmezse alıcı, satış bedeli ile kendisine devredilmeyen satılanın yerine, bir başkasını satın almak için dürüstlük kurallarına uygun olarak ödediği bedel arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir*” şeklinde bir ifadeye yer verilerek; ticari satışlarda alıcının, kendisine devredilmeyen satılanın yerine bir diğerini almak için iyiniyetli ödediği para ile ifa edilmemiş sözleşmede öngörülen satış bedeli arasındaki farkın tazminini isteyebileceği öngörülmüştür⁵⁶⁹. Buna göre, alıcının mutlaka ikame bir satış sözleşmesi yaptığı ve satış bedelini henüz ödemediği hâllerde söz konusu olan somut hesaplama yöntemi; satıcının borcunu ifa etmediği sözleşmede belirlenen satış bedeli ile alıcının ikame alımda ödediği bedel arasındaki farkı esas almaktadır⁵⁷⁰.

Türk Borçlar Kanunu’nun 213’üncü maddesinin 2’nci fıkrası uyarınca, ikame satış sözleşmesinin dürüstlük kurallarına uygun olması; diğer bir deyişle alıcının, bu sözleşmeyi yaparken dürüst ve iyi niyetli şekilde hareket etmesi gerekmektedir⁵⁷¹. Buna göre, ikame sözleşmede belirlenen bedelin fazla olduğunu öngören hâkimin; bu bedeli uygun bir seviyeye indirme yetkisi bulunmaktadır⁵⁷². Bunun yanı sıra, ikame satış sözleşmesinin ifa edilmiş olması gerekmemekte; alıcının müspet zararın giderilmesini istemesi için ilgili sözleşmenin kurulmuş olması yeterli görülmektedir⁵⁷³.

⁵⁶⁷ Eren, F., s. 74; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 147; Aral, F./Ayrancı, H., s. 102 vd.

⁵⁶⁸ Yavuz, C., s. 102 vd.; Eren, F., 74-75; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 47-48; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 156-157.

⁵⁶⁹ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 140.

⁵⁷⁰ Eren, F., s. 74; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 48.

⁵⁷¹ “Örneğin daha önce alması mümkün iken fiyatların yükselmesini bekleyerek, bu yükselişten sonra malı alma yoluna gidilmemesi gerekir” (Yavuz, N., s. 1078); Eren, F., s. 74; Yavuz, C., s. 105; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 140; Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 192.

⁵⁷² Eren, F., s. 75; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 157; Yavuz, N., s. 1078.

⁵⁷³ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 140; Eren, F., s. 74; Yavuz, C., s. 106; Yavuz, N., s. 1078.

Kanun koyucu tarafından, TBK m. 213/3 hükmünde, “*Satılan, borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan mallardan ise alıcı, onun yerine bir başkasını satın alma zorunda olmaksızın, satış bedeli ile belirlenmiş ifa günündeki piyasa fiyatı arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir*” denilmek suretiyle; ticari satışlarda alıcının, satılan malın borsa ya da piyasa fiyatı bulunan mallardan olması hâlinde bunun yerine bir başkasını satın almasına gerek duyulmaksızın, satış bedeli ile belirlenmiş ifa günündeki piyasa fiyatı arasındaki farkı tazminat olarak isteyebileceği kabul edilmiştir⁵⁷⁴. TBK m. 213/3’te hükme bağlanan bu yöntem ile, ticari niteliği haiz olan satışlarda tacir sıfatına sahip olan alıcının, gerçek zararın ispatına ilişkin külfetten kurtarılması amaçlanmıştır; ticari hayatın hızlı işleyişi doğrultusunda, zaman kaybının da önlenmesi istenmiştir⁵⁷⁵.

Piyasa fiyatı, herhangi bir şeyin; belirli bir yerde ve zamanda satılabileceği fiyat olarak nitelendirilmektedir⁵⁷⁶. Piyasa fiyatının bir alt türü olan borsa fiyatı⁵⁷⁷ ise, borsa veya pazarda ortalama bir değer üzerinden alınıp satılan malların fiyatını ifade etmektedir⁵⁷⁸. Buna göre, ticari satışlarda alıcının müspet zararının, soyut yönetime göre hesaplanması; satılan malın, objektif olarak tespit edilmiş bir değerinin bulunması şartına bağlanmaktadır⁵⁷⁹. Buna karşılık, satılanın borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan mallardan olması hâlinde bile müspet zararın, somut yönetime göre hesaplanması mümkündür⁵⁸⁰. Bu hâlde alıcının, müspet zararının hesaplanması bakımından; TBK m. 213/2 ve m. 213/3 hükümlerinde öngörülen her iki yöntemden dilediğini tercih etme imkânına sahip olduğu anlaşılmaktadır⁵⁸¹.

3.2.2. Ticari Satışlarda Alıcının Temerrüdü

Kanun koyucu tarafından TBK m. 232/1’de, ticari satışlarda alıcının; satış bedelini ödemek ve satılanı devralmaktan oluşan iki aslî borcunun bulunduğu hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte, alıcının temerrüdü hâlinde uygulanan TBK m. 235 vd. hükümlerinde, yalnızca satış bedelini ödeme borcunda temerrüt hâli ele alınmıştır; alıcının, satılanı devralma

⁵⁷⁴ Alıcının zararının, dava tarihi değil; sözleşmeye konu edilen malın teslim edilmesi gereken gündeki carî fiyatlara göre hesaplanması gerektiğine ilişkin bkz., Y. 13. HD. (T. 20.10.1987, E. 3550, K. 4999) kararı, (Karahasan, M.R., Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C.V, İstanbul 1992, s. 142); Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 140; Eren, F., s. 76; Akıncı, B., (Ticari Satım), s. 193.

⁵⁷⁵ Y. HGK. (T.12.12.1962, E. 89, K. 22) kararı, “*Bu amaçla kanun koyucu, borsada kayıtlı veya carî fiyatı bulunan mallar için bu fiatla satış parası arasındaki farkı ödemeye, borcunu zamanında yerine getirmeyen satıcıyı yükümlü tutmuştur*” (Karahasan, M.R., C.V, s. 146).

⁵⁷⁶ Cambridge Business English Dictionary, Cambridge University Press, <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/market-value>, (E.T. 12.07.2018).

⁵⁷⁷ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 48; Eren, F., s. 76.

⁵⁷⁸ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 142; Eren, F., s. 76.

⁵⁷⁹ Tunçomağ, K., s. 114; Eren, F., s. 76; Yavuz, N., s. 1078.

⁵⁸⁰ Havutçu, A., Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müspet Zararın Tazmini, İzmir 1995, s. 127; Yavuz, C., s. 108.

⁵⁸¹ Havutçu, A., s. 127.

borcu ve diğer yan borçlarında temerrüdüne ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TTK m. 23/1-(b)'de ise, alıcının satılanı devralma borcunda temerrüdü hâlinde uygulanacak özel bir düzenleme öngörülmüş; diğer hususlar hakkında, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir.

Ticari satışlarda, ancak satış bedelini ödeme ve satılanı devralma borçlarında temerrüt hâlinde söz edilebilmesi nedeniyle; alıcının diğer borçlarında, temerrüde ilişkin düzenlemelerin uygulanma imkânı bulunmamaktadır⁵⁸². Buna göre alıcının, satış bedelini ödeme borcunda temerrüdü sonucunda TBK m. 235 vd. hükümleri uygulanmakta; satılanı devralma borcunda temerrüdü hâlinde ise uygulanacak hükümler, somut olayın mahiyeti doğrultusunda tespit edilmektedir⁵⁸³.

3.2.2.1. Alıcının Satış Bedelini Ödemede Temerrüdü

Türk Borçlar Kanunu'nun 117'nci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca, belirli süreli ticari satışlarda; taraflarca öngörülen sürede satış bedelini ödemeyen alıcının, satıcının ihtarına gerek kalmaksızın, kendiliğinden temerrüde düşmesi söz konusu olmaktadır. Buna karşılık, satış bedelini ödeme borcunun ifa edileceği zamanın belirlenmemiş olması hâlinde; alıcı, satış bedelinin muaccel olması ve satıcının kendisine ihtarında bulunmasıyla temerrüde düşmektedir⁵⁸⁴. TTK m. 1530/4 hükmünde ise, sözleşmede ödeme günü veya süresinin belirtilmediği hâllerde; alıcının, ilgili düzenlemede belirtilen sürelerin sonunda ihtarına gerek kalmaksızın temerrüde düşeceği kabul edilmiştir. Buna göre, ticari satışlarda alıcının satış bedelini ödeme borcunda temerrüt hâlinin meydana gelmesi için aranan şartların; genel kurallar doğrultusunda tayin edileceği anlaşılmaktadır⁵⁸⁵.

Kanun koyucu tarafından TBK m. 235 hükmünde ise, temerrüdün sonuçlarına ilişkin olarak özel hükümler öngörülmüş; satıcının temerrüt hâlinde doğan seçim hakkının niteliği, satış bedelinin ödenme zamanı doğrultusunda ayrıma tâbi tutulmuştur. Buna göre, ticari niteliği haiz olan satışlarda, alıcının satış bedelini ödeme borcunda temerrüde düşmesi durumunda; sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasına ilişkin koşullar, peşin veya vadeli satışlar açısından farklı olarak belirlenmektedir⁵⁸⁶.

⁵⁸² “Zira bu borçlar karşılıklı taahhütlerden değildir” (Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 213).

⁵⁸³ Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 151; Yavuz, C., s. 222; Aral, F./Ayrancı, H., s. 181; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 209.

⁵⁸⁴ Tunçomağ, K., s. 233; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 122; Eren, F., s. 163.

⁵⁸⁵ Aral, F./Ayrancı, H., s. 169.

⁵⁸⁶ Serozan, R., Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul 2019, s. 237; Eren, F., s. 164; Aral, F./Ayrancı, H., s. 170.

3.2.2.1.1. Peşin Satışlarda Alıcının Satış Bedelini Ödemede Temerrüdü

Peşin satış, satış bedelinin satılanın devredilmesinden önce veya devredildiği anda ödenmesi gereken satışlar olarak nitelendirilmekte olup; bu tür satışlarda satılan malın mülkiyeti, satış bedelinin ödenmesiyle alıcıya geçmektedir⁵⁸⁷. Kanun koyucu tarafından peşin satışlar hakkında özel bir düzenlemeye yer verilen TBK m. 235/1 hükmünde, “*Satılanın, ancak satış bedeli ödendikten sonra veya ödenme anında devredilmesi gereken durumlarda alıcı temerrüde düşerse satıcı, herhangi bir işlem gerekmeksizin satıştan dönebilir*” denilmek suretiyle; bu tür satışlarda satıcının sözleşmeden dönme imkânı, borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümlere nazaran kolaylaştırılmıştır⁵⁸⁸. Buna göre, peşin satışlarda alıcının satış bedelini ödemede temerrüde düşmesi hâlinde; satıcının, hiçbir işleme gerek duyulmaksızın sözleşmeden dönebileceği kabul edilmiştir.

Türk Borçlar Kanunu’nun 235’inci maddesinin 1’inci fıkrası uyarınca, ticari niteliği haiz olan peşin satışlarda; alıcının satış bedelini ödemede temerrüde düşmesiyle satıcı, alıcıya temerrüt ihtarında bulunması ve TBK m. 123’te öngörüldüğü şekilde uygun bir süre vermesi gerekmeksizin, sözleşmeden dönme imkânına sahip olmaktadır⁵⁸⁹. Bu hâlde, kanun koyucu tarafından peşin satışların, kesin vadeli işlem olarak kabul edilmekle beraber; borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümlerden farklı bir düzenlemeye tâbi tutulduğu anlaşılmaktadır⁵⁹⁰.

Türk Borçlar Kanunu’nun 235’inci maddesinin 2’nci fıkrasında ise, “*Bu hakkını kullanmak isteyen satıcı, durumu gecikmeksizin alıcıya bildirmek zorundadır*” şeklinde bir ifadeye yer verilerek; peşin satışlarda alıcının temerrüde düşmesi sonucunda, sözleşmeden dönme hakkını kullanmak isteyen satıcının, bu talebini gecikmeksizin alıcıya bildirmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Buna göre, sözleşmeden dönme hakkını kullanmak istediğini alıcıya derhal bildirmeyen satıcı, TBK m. 235/1’de öngörüldüğü şekilde dönme hakkından vazgeçmiş sayılmakta; bu hâlde, TBK m. 123 hükmü doğrultusunda alıcıya uygun bir süre vermek suretiyle, sahip olduğu seçimlik hakları kullanabilmektedir⁵⁹¹.

⁵⁸⁷ Mann, R.A. /Phillips, M.J., The Cash Seller Under The Uniform Commercial Code, V.20, N.20, 1979, s. 370-371; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 213; Cambridge Business English Dictionary, Cambridge University Press, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cash-sale>, (E.T. 12.7.2018).

⁵⁸⁸ Yavuz, C., s. 223; Aral, F./Ayrancı, H., s. 171.

⁵⁸⁹ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 123; Eren, F., s. 164; Yavuz, C., s. 223.

⁵⁹⁰ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 214; Karahasan, M.R., C. IV, s. 162.

⁵⁹¹ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 123; Eren, F., s. 164; Aral, F./Ayrancı, H., s. 170; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 215; Karahasan, M.R., C. IV, s. 163.

Kanun koyucu tarafından TBK m. 235/1 hükmünde, yalnızca sözleşmeden dönme hakkının ele alınmış olmasına karşın; satıcının, alıcının satış bedelini ödemede temerrüdü sonucunda, aynen ifadan vazgeçip müspet zararının giderilmesini de isteyebileceği kabul edilmektedir⁵⁹². Nitekim TBK m. 235/1 hükmü, satıcının sahip olduğu seçimlik hakları sınırlandıran bir düzenleme olmamakla beraber; peşin satışlarda satıcının konumunu daha iyi duruma getirme amacını taşımaktadır⁵⁹³.

Satış bedelini ödeme borcunun, bir para borcu olması nedeniyle; alıcının bu borcunu ödemede temerrüde düşmesi durumunda, temerrüt faizi ödenmesi söz konusu olmaktadır. Nitekim TTK m. 1530/3 hükmü uyarınca, satış bedelini ödeme borcunda temerrüde düşen alıcının; sözleşmede öngörülen tarihten ya da ödeme süresinin sonunu takip eden günden itibaren, satıcıya temerrüt faizi ödemesi gerekmektedir. Buna göre, temerrüt faizi oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde; uygulanacak faiz oranı, TTK m. 1530/7 hükmüne göre belirlenmektedir. Bunun yanı sıra satıcının, temerrüt faizini aşan miktarda zarara uğraması hâlinde; alıcının, hiçbir kusurunun bulunmadığını ispat etmedikçe, satıcının bu zararını da gidermesi gerekmektedir⁵⁹⁴.

3.2.2.1.2. Vadeli Satışlarda Alıcının Satış Bedelini Ödemede Temerrüdü

Kanun koyucu tarafından TBK m. 235/3 hükmünde, *“Satılanın zilyetliği satış bedeli ödenmeden alıcıya devredilmişse, alıcının temerrüdü sebebiyle satıcının dönme hakkını kullanarak satılanı geri alması, bu hakkın sözleşmede açıkça saklı tutulmasına bağlıdır”* denilmek suretiyle; bu tür satışlarda kural olarak satıcının, alıcının satış bedelini ödeme temerrüdü sonucunda sözleşmeden dönme hakkının bulunmadığı kabul edilmiştir⁵⁹⁵. Buna göre vadeli satışlar, satılan malın satış bedeli ödenmeden önce alıcıya teslim edildiği satışlar olarak nitelendirilmekte olup; bu hâlde satıcının hukuki konumunun, peşin satışlarda olduğu gibi elverişli bir duruma sahip olmadığı görülmektedir⁵⁹⁶. Zira satılanın, satış bedeli ödenmeden önce alıcıya teslim edildiği satışlarda, satıcıya sözleşmeden dönme hakkının tanınmış olması; alıcı açısından ağır sonuçlar doğurabilmektedir⁵⁹⁷. Bu hâlde satıcının, ancak

⁵⁹² Eren, F., s. 165; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 123; Tunçomağ, K., s. 235.

⁵⁹³ Giger, Art. 214, N. 42; Aral, F./Ayrancı, H., s. 170'den naklen.

⁵⁹⁴ Eren, F., s. 165.

⁵⁹⁵ Yavuz, C., s. 224.

⁵⁹⁶ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 215; Hatemi, H./Serozan, R./Arpacı, A., s. 112; Serozan, R., (Borçlar Özel), s. 238; Ayrıntılı bilgi için bkz., Albaş, H., Satım Sözleşmesinde Alıcının Temerrüdünde Satıcının Dönme Hakkı, MÜHF-HAD, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. 421 vd.

⁵⁹⁷ Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 215.

sözleşmeden dönme hakkının açıkça saklı tutulmuş olması koşuluyla; bu hakkını kullanmak suretiyle, satılanı geri alabilme imkânı bulunmaktadır⁵⁹⁸.

Ticari niteliği haiz olan vadeli satışlarda, sözleşmeden dönme hakkı açıkça saklı tutulmuş olan satıcı, öncelikle alıcıya uygun süre vermek ve ilgili süre içerisinde ödemenin yapılmaması hâlinde sözleşmeden döneceğini derhâl bildirmek suretiyle; sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmektedir⁵⁹⁹. Buna karşılık satıcının dönme hakkının sözleşmede açıkça saklı tutulmamış olması durumunda; satıcı, satış bedelinin ödenmesiyle birlikte temerrüt faizini veya bundan vazgeçerek müspet zararının tazminini talep edebilmektedir⁶⁰⁰. Bu hâlde satıcı, TBK m. 125'te yer alan seçimlik hakkı kullanamamakta; diğer bir deyişle, sözleşmeden dönerek daha önce devretmiş olduğu malın geri verilmesini isteyememektedir⁶⁰¹.

Taraflar arasında ayrı bir mülkiyeti saklı tutma anlaşması yapılmış olması da sözleşmeden dönme hakkının açıkça saklı tutulması şartının gerçekleştiği anlamına gelmektedir⁶⁰². TMK m. 764/1 hükmü uyarınca, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin geçerliliğinin, ilgili sözleşmenin özel sicile kaydedilmesine bağlanmış olmasına karşın; söz konusu tescil yapılmamış olsa bile, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin varlığı ile dönme hakkının açıkça saklı tutulmuş sayılacağı kabul edilmektedir⁶⁰³. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda, mülkiyeti saklı tutma kaydının satış sözleşmesine eklenen bir şart olması nedeniyle; tescil edilmemiş olması hâlinde, sözleşmede öngörülen niyetin hükümsüzlüğünü gerektirmeyeceği hükme bağlanmıştır⁶⁰⁴.

3.2.2.1.3. Satıcının Uğradığı Zararın Hesaplanması

Kanun koyucu tarafından TBK m. 236/1'de, satış bedelini ödeme borcunda temerrüde düşen alıcının, satıcının bu nedenle uğradığı zararı gidermekle yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır; TBK m. 236/2 ve m. 236/3 hükümlerinde ise, bu zararın hesaplanması bakımından iki ayrı yöntem öngörülmüştür⁶⁰⁵. Buna göre, ticari niteliği haiz olan satışlarda, alıcının satış bedelini ödemede temerrüdü hâlinde; satıcının uğradığı zararın, bu yöntemler doğrultusunda hesaplanma imkânı bulunmaktadır.

⁵⁹⁸ Eren, F., s. 166; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 215; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 125; Serozan, R., (Borçlar Özel), s. 238.

⁵⁹⁹ Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 125; Eren, F., s. 166; Zevkliler, A. Gökyayla, E., s. 158; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 217.

⁶⁰⁰ Eren, F., s. 166; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 215; Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 149; Aral, F./Ayrancı, H., s. 171.

⁶⁰¹ Hatemi, H./Serozan, R./Arpacı, A., s. 112; Eren, F., s. 166.

⁶⁰² Gümüş, M.A., (Borçlar Özel), s. 125; Eren, F., s. 166; Tunçomağ, K., s. 243.

⁶⁰³ Serozan, R., (Borçlar Özel), s. 242.

⁶⁰⁴ Y. HGK. (T.15.11.1969, E. 821, K.) kararı, (Olgaç, S., (Türk Borçlar Kanunu), s. 735).

⁶⁰⁵ Yavuz, C., s. 225.

Türk Borçlar Kanunu'nun 236'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında hükme bağlanan somut hesaplama yöntemine göre satıcı, satış bedelini ödemede temerrüde düşmüş olan alıcıdan; taraflar arasında kararlaştırılan satış bedeli ile satılanın dürüslük kurallarına uygun olarak bir başkasına satılması sonucunda elde edilen bedel arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilmektedir. Bu hâlde ikame satışıdaki satış bedelinin, sözleşmede kararlaştırılmış olan bedelden daha düşük olduğu varsayımı doğrultusunda; satıcının zarara uğradığı kabul edilmektedir. Buna karşılık alıcının, ikame satış işlemi sonrasında satıcının daha yüksek bir satış bedeli aldığını ispat etmesi hâlinde; tazminat ödeme zorunluluğu ortadan kalkmaktadır⁶⁰⁶. Satıcı, satılanın alıcıya teslim edilmemiş olması hâlinde ilgili yönteme başvurabilmekte; satış sözleşmesine konu edilen malı, uygun bir süre içerisinde üçüncü bir kişiye satarak hesaplanacak zararının giderilmesini isteyebilmektedir⁶⁰⁷.

Türk Borçlar Kanunu'nun 236'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında öngörülen soyut hesaplama yönteminde ise satılanın, borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan mallardan biri olması durumunda; satıcının, ikame bir satışa ihtiyaç olmaksızın, taraflar arasında kararlaştırılmış olan satış bedeli ile malın belirlenmiş ödeme günündeki fiyatı arasındaki farka göre hesaplanacak zararının giderilmesi söz konusu olmaktadır. Buna göre alıcının, sözleşmede kararlaştırılmış olan satış bedelinin, satılan malın borsa veya piyasa fiyatından daha düşük olduğunu ispat etmesi hâlinde; tazminat ödeme zorunluluğu ortadan kalkmaktadır⁶⁰⁸.

Ticari satışlarda alıcının temerrüdü sonucunda satıcının uğradığı zararın hesaplanması bakımından Yargıtay tarafından verilen bir kararda; satıcının, satılanın üçüncü bir kişiye satılabilen kısım için somut yönteme, satılmayan kısma yönelik olarak da soyut yönteme başvurabileceği belirtilmiştir⁶⁰⁹. Bu hâlde satıcının, somut olayın mahiyetine göre her iki yöntem doğrultusunda da zararının giderilmesini isteyebileceği kabul edilmektedir.

---

⁶⁰⁶ Eren, F., s. 167.

⁶⁰⁷ Yavuz, C., s. 226; Eren, F., s. 169.

⁶⁰⁸ Koller-BSK OR Art. 215, N. 10 vd.

⁶⁰⁹ Y. 11. HD., (T. 17.2.1984, E. 1984/65, K. 1984/ 827) kararı, "*Davacı, alıcının tesellüm etmediği koyunları satmaya çalıştığını beyan ettiğine göre, satabildiği koyunlar var ise, bunlar için BK.nun 212. maddesinin 1. fıkrası hükmü uygulanarak zararının somut biçimde saptanması, satamadığı koyunlar için ise, cari fiyat mevcut olduğu takdirde 2. fıkra hükmü uyarınca soyut bir şekilde zararının tesbiti gerekir*" (Kazancı İBB, E.T.24.4.2019).

3.2.2.2. Alıcının Satılanı Devralmada Temerrüdü

Kanun koyucu tarafından TBK m. 232/1 hükmünde, alıcının; kendisine sözleşmede kararlaştırıldığı şekilde sunulan satılanı, aksine yerel âdet veya anlaşma bulunmadıkça, derhâl devralmakla yükümlü olduğu kabul edilmiştir. Buna karşılık, satılanı devralma borcuna ilişkin olarak Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş; yalnızca TTK m. 23/1-(b)'de, alıcının bu borcunda temerrüde düşmesi hâlinde uygulanacak özel bir hüküm öngörülmüştür. Buna göre, ticari satışlarda satılanı devralma borcunda temerrüt hâlinin gerçekleşmesi için aranan şartların, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler doğrultusunda belirlenmesine karşılık; alıcının bu borcunda temerrüdüne ilişkin sonuçların, TTK m. 23/1-(b) hükmüyle özel olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.

3.2.2.2.1. Genel Olarak

Ticari satışlarda alıcının, sözleşmede belirtilen şartlara uygun şekilde teslim edilen malı ifa olarak kabul etme yükümlülüğü bulunmaktadır⁶¹⁰. Buna göre, sözleşmeye konu edilen malın kendisine gereği gibi sunulmasına karşın; haklı bir sebebi olmaksızın bunu devralmaktan kaçınan alıcının, satılanı devralma borcunda temerrüt hâli söz konusu olmaktadır⁶¹¹.

Kanun koyucu tarafından TBK m. 106/1 hükmünde, “*Yapma veya verme edimi gereği gibi kendisine önerilen alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın onu kabulden veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için kendisi tarafından yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa, temerrüde düşmüş olur*” denilmek suretiyle; alıcının temerrüdü hâli, sunulan edimin haklı bir sebebin varlığı bulunmaksızın kabul edilmemesi şartına bağlanmıştır⁶¹². Nitekim ticari satışlarda alıcının, taraflar arasındaki sözleşmeye uygun bir şekilde sunulan malı devralma yükümlülüğü bulunmakta; satılan malın ayıplı veya eksik olduğu hâllerde, ifayı reddetmesinin haklı bir sebebe dayandığı kabul edilmektedir⁶¹³.

Alıcının, haklı bir sebebin varlığı nedeniyle kendisine sunulan malı devralmaktan kaçınması hâlinde; herhangi bir kusurunun bulunup bulunmadığı önem taşımamaktadır. Buna göre, haklı sebebin tayin edilmesi bakımından yalnızca objektif nedenlerin varlığı göz önünde tutulmakta; her somut olayın mahiyetine göre ayrıca bir değerlendirmenin yapılması

⁶¹⁰ Tunçomağ, K., s. 231; Yavuz, N., s. 1240; Yavuz, C., s. 218; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 151; Ayrancı, H./Aral, F., s. 182.

⁶¹¹ Tunçomağ, K., s. 231; Yavuz, C., s. 222; Koç, N., s. 38.

⁶¹² Hatemi, H./Gökyayla, E., s. 249; Eren, F., (Borçlar Genel), s. 2042; Koç, N., s. 38.

⁶¹³ Kılıçoğlu, A.M., s. 862; Hatemi, H./Gökyayla, E., s. 250.

gerekmektedir⁶¹⁴. Bu hâlde alıcının, hastalık gibi kişisel nitelikteki sebepler nedeniyle; kendisine gereği gibi sunulan satılanı devralmaması, haklı bir sebep olarak değerlendirilmemektedir⁶¹⁵.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda, ticari satışlarda alıcının haklı bir sebebi olmadıkça, kendisine gereği gibi sunulan malı devralmakla yükümlü olduğu; aksi hâlde satılanı devralma borcunda temerrüt hâlinin söz konusu olacağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla satıcının, TTK m. 23/1-(b) hükmüne başvurma imkânı bulunmakla birlikte; somut olayın mahiyeti doğrultusunda, borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlerden faydalanması da söz konusu olabilmektedir⁶¹⁶.

3.2.2.2.2. *Temerrüdün Hüküm ve Sonuçları*

Kanun koyucu tarafından, ticari satışlarda alıcının satılanı devralma borcunda temerrüdüne ilişkin TTK m. 23/1-(b)'de özel bir hükmün öngörülmesi olmasına karşın; bu hususta, Türk Borçlar Kanunu'nda herhangi bir özel düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu hâlde, alıcının satılanı devralma borcunda temerrüdü sonucunda uygulanacak hükümlerin; somut olayın mahiyetine göre tespit edilmesi gerekmektedir⁶¹⁷.

Alıcının satılanı devralma borcunda temerrüde düşmesi durumunda satıcının, kural olarak alacaklının temerrüdüne ilişkin hükümlere başvurma imkânı bulunmaktadır. Buna göre satıcı, TBK m. 107 vd. hükümleri doğrultusunda; satılanı tevdi etmek veya ilgili şartların varlığı hâlinde sattırmak suretiyle borcunu ifa edebilmektedir⁶¹⁸. Buna karşılık ticari satışlar bakımından TTK m. 23/1-(b) hükmü ile özel bir uygulama alanı getirilerek; satıcının, TBK m. 108/1 hükmünde öngörülen şartların varlığı aranmaksızın, malın satışına izin verilmesini mahkmeden isteyebileceği hükme bağlanmıştır. Bu hâlde, ticari niteliği haiz olan satışlarda alıcının temerrüdü hâlinde; TTK m. 23/1-(b) hükmünün uygulanması söz konusu olmaktadır.

Satılan malın devralınması bakımından önemli bir menfaatinin bulunduğu durumlarda ise satıcının, alıcının bu borcunda temerrüde düşmesi sonucunda borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlere de başvurabileceği kabul edilmekte; aynen ifayı veya müspet zararının giderilmesini isteme hakkının yanı sıra sözleşmeden dönme hakkını da kullanabileceği

⁶¹⁴ Erdoğan, İ., s. 200; Yavuz, N., s. 706; Kılıçoğlu, A.M., s. 862; Koç, N., s. 156.

⁶¹⁵ Koç, N., s. 156.

⁶¹⁶ Bkz., 2.Bölüm, 2.2.1.1.2.2.

⁶¹⁷ Ayrıca bkz., 2.Bölüm, 2.2.1.1.2.2.

⁶¹⁸ Yavuz, C., s. 222.

öngörülmektedir⁶¹⁹. Nitekim ticari niteliği haiz olan satışlarda, alıcının satılanı devralma borcunda temerrüdü hâlinde borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlerin uygulanması; taraflar arasındaki somut olayın niteliğine göre daha elverişli sonuçlar doğurabilmektedir⁶²⁰. Bu hâlde, taraflar arasında meydana gelen her ticari satış sözleşmesi açısından satılanı devralma borcunun mahiyeti ayrıca değerlendirilmeli; alıcının temerrüdü hâlinde satıcının başvurabileceği hukuki yollar, bu değerlendirme uyarınca tespit edilmelidir.

---

⁶¹⁹ Arslanlı, H., (Ticari Bey), s. 132; Aral, F./Ayrancı, H., s. 181; Tandoğan, H., (Borçlar Özel), s. 209; Zevkliler, A./Gökyayla, E., s. 151; Eren, F., s. 172.

⁶²⁰ “Özellikle ticari satışlarda alacaklı temerrüdü, yetersiz ve elverişsiz kalmaktadır” (Eren, F., s. 169).

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu'nun 23'üncü maddesinde, ticari satışlarda kısmi ifa, alıcının temerrüdü ve ayıplı ifa hâllerinde uygulanacak özel hükümler öngörülmeyle birlikte; ticari satış kavramının mahiyetiyle ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Türk Borçlar Kanunu'nun 212'nci maddesinin 2'nci fıkrasında ise, ticari satışlara temas edilmiş; zilyetliğin devri için belirli bir sürenin öngörüldüğü ticari satışlar açısından satıcının temerrüdüne ilişkin özel bir düzenleme hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra TTK m. 1530 hükmünde, ticari satışlarda geç ödemenin sonuçlarına temas edilmiş; ancak bu tür satışlar hakkında herhangi bir tanım yapılmamıştır.

Kanun koyucu tarafından TTK m. 23 hükmünde, *“Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır”* denilmek suretiyle; taraflar arasında kurulan satış sözleşmelerinin, hangi hâllerde ticari bir nitelik taşıyacağına ışık tutulmuştur. Bu hâlde, ticari satışların da bir satış sözleşmesi olduğu ve hakkında özel düzenleme bulunmayan hususlarda, Türk Borçlar Kanunu'nda hükme bağlanan satış sözleşmesine ilişkin düzenlemelerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Buna göre, TTK m. 212 ve TTK m. 23 düzenlemelerinde yer alan *“ticari satış”* kavramından ne anlaşılması gerektiği hususunda ise doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş; söz konusu görüşler çerçevesinde bütünlük sağlanamamıştır.

Çalışmamızda ticari satış kavramı, tacirler arasında gerçekleştirilen ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren satışlar olarak nitelendirilmiştir. Dolayısıyla ticari niteliği haiz olan satış sözleşmeleri, çalışmamızda öncelikle satış sözleşmesi niteliği doğrultusunda ele alınmış; bu sözleşmenin unsurları ve türlerine ilişkin hususlar, genel itibarıyla Türk Borçlar Kanunu'nda hükme bağlanan düzenlemeler çerçevesinde incelenmiştir. Buna göre, ticari satış sözleşmelerinde tarafların tacir sıfatına yönelik değerlendirmelerde Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilen hükümler çerçevesinde hareket edilirken; bu tür sözleşmelerin türlerine ilişkin hususlar, esas olarak Türk Borçlar Kanunu ile hükme bağlanan düzenlemeler kapsamında incelenmiştir.

Kanun koyucu tarafından TTK m. 23/1 hükmünde, *“tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde”* şeklinde bir ifadeye yer verilerek; ilgili hükümde öngörülen düzenlemelerin, tacirler arasında kurulan ticari satışlara tatbik edileceği öngörülmüştür. Buna göre ticari satış sözleşmelerine, gerçek kişi tacirler ile tüzel kişi tacirler taraf olabileceği gibi; tacir

sayılanların kendi aralarında veya tacirler ile gerçekleştirecekleri satışların da ticari niteliğe sahip olduğu kabul edilmektedir. Tacir gibi sorumlu olanların gerçekleştirecekleri satış sözleşmelerinin ise, ilgili durumda bir ticari işletmenin mevcut olmaması nedeniyle; ticari niteliğe sahip olmadığı belirtilmelidir. Bunun yanı sıra, TTK m. 23'te açık bir hüküm bulunmamasına karşın; ticari satış sözleşmelerinin, tacirler arasında kurulmasının yanı sıra her iki tarafın ticari işletmesini de ilgilendirmesi gerekmektedir. Bu hâlde ticari satışların, her iki tarafın ticari işletmesini doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendirebileceği anlaşılmaktadır.

Ticari satış sözleşmelerine konu edilebilecek değerlerin incelenmesinde ise, TTK m. 23/1-(a) bendi göz önünde bulundurulmak suretiyle; “*teslim*” kavramına verilecek anlam doğrultusunda tespit yapılmaktadır. Zira TTK m. 23'te ayırım yapılmaksızın “teslim” unsurundan bahsedilmesi; ilgili hükmün, yalnızca ticari nitelikteki taşınır satışlarına uygulanabileceği düşüncesini uyandırmaktadır. Buna göre, her ticari satış sözleşmesine TTK m. 23 hükmünün uygulanabilirliği incelenirken; somut olayın mahiyeti göz önünde bulundurulmalıdır.

Kanun koyucu tarafından TTK m. 23/1 hükmünde öngörülen atıf doğrultusunda; ticari satış sözleşmesinin taraflarının sahip oldukları borç ve yükümlülüklerin, öncelikle Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler kapsamında incelenmesi gerekmektedir. TTK m. 207/1 hükmü uyarınca, bu tür satışlarda satıcı için satılan malın zilyetlik ve mülkiyetini devretme borcu doğarken; alıcı açısından ise satış bedelini ödeme borcu ortaya çıkmaktadır. Ticari niteliği haiz olan satışlarda tarafların sahip oldukları bu aslî edim yükümlülüklerinin haricinde; kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğan yan edim yükümlülükleri de bulunabilmektedir.

Ticari satış sözleşmelerinin, Türk Ticaret Kanunu'nun 3'üncü maddesi uyarınca “ticari iş” olarak nitelendirilmesi nedeniyle; kanun koyucu tarafından ticari iş niteliğine bağlı olarak öngörülen hukuki sonuçların, bu tür satışlara da uygulanması söz konusu olmaktadır. Buna göre, ticari satışlarda teselsül, faiz ve zamanaşımına ilişkin özel hükümler uygulanmakla birlikte; bu tür satışlarda kısmi ifa, alıcının temerrüdü ve ayıplı ifa hâllerinde de TTK m. 23 hükmünden istifade edilmektedir.

TBK m. 212/2 hükmünde, belirli süreli ticari satışlarda satıcının temerrüdü sonucunda alıcının, devir talebinden vazgeçerek müspet zararının tazminini istediği kabul edilmiş; zilyetliğin devri hususunda belirli bir sürenin kararlaştırılmadığı ticari satışlar açısından, satıcının temerrüdüne ilişkin olarak TBK m. 117 vd. düzenlemelerinin uygulanacağı

öngörülmüştür. Bununla birlikte TBK m. 212’de, tarafların bir teslim günü konusunda anlaşmış olmaları hâlinde bu sözleşmenin, kesin süreli bir satış sözleşmesi olarak değerlendirileceği de karine olarak kabul edilmiştir. Buna göre alıcının, temerrütten doğan haklarını kullanabilmesi için satıcıya ek süre vermesi gerekmemekte; bu hâlde satılanın devredilmesini istemesi durumunda, bunu derhal satıcıya bildirmesi gerekmektedir.

Alıcının temerrüdü hâlinde uygulanan TBK m. 235 vd. hükümlerinde, yalnızca satış bedelini ödeme borcunda temerrüt hâli ele alınmış; alıcının, satılanı devralma borcu ve diğer yan borçlarında temerrüdüne ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bunun yanı sıra TTK m. 23/1-(b)’de ise, alıcının satılanı devralma borcunda temerrüdü hâlinde uygulanacak özel bir düzenleme öngörülmüş; diğer hususlar hakkında, Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Buna göre ticari niteliği haiz olan satışlarda, alıcının satış bedelini ödeme borcunda temerrüdü hâlinde, TBK m. 235 vd. hükümleri uygulanırken; satılanı devralma borcu açısından öncelikle TTK m. 23’ten istifade edilebilmekte ve ilgili durumda uygulanacak hükümlerin, somut olayın mahiyetine göre tespit edilmesi daha uygun olmaktadır.

KAYNAKÇA*

- Ağca Toplandı, P.:** Teselsül Karinesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.XXIII, S. 90, 2010, s. 379-394.
- Akıncı, B.:** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Taksitle Satış Hükümlerinde Yapılan Değişiklikler ve Getirilen Yenilikler, Konya Barosu Dergisi, S. 2, 2017, s. 89-124.
- Akıncı, B.:** Ticari Satımda Satıcının Temerrüdü ve Müspet Zarar, Sayram Yayınları, Konya 2014, (Ticari Satım).
- Akıntürk, T.:** Satım Akdinde Hasarın İntikali, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1966.
- Akıpek, J./Akıntürk, T./Ateş, D.:** Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2018.
- Akkanat, H.:** Ayıba Karşı Tekeffül Sorumluluğu ile Sözleşmeye Aykırılık Arasındaki İlişki, Osman Nuri Özalp (Haz./Ed.), Prof. Dr. Sacit Adalı'ya 65. Yaş Armağanı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2010, s. 60-69.
- Albaş, H.:** Satım Sözleşmesinde Alıcının Temerrüdünde Satıcının Dönme Hakkı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. 419-425.
- Altop, A.:** Gerçek Kişilerce Gerçekleştirilen Aval İşlemlerine, TBK m. 693 Hükmü Uyarınca Kefaletin Şekline, Kefil Olma Ehliyetine ve Eşin Rızasına İlişkin Hükümler Uygulanacak Mıdır?, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XV, S. 1-2, 2016, s. 291-303.
- Antalya, O.G.:** Türk İsviçre ve Alman Hukuklarında Tecrübe Veya Muayene (Alıcının Onaylaması) Şartıyla Satım, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1993.
- Aral, F.:** Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- Aral, F./Ayrancı, H.:** Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- Arat, A.:** Tüketici Hukuku'nda Kefalet Sözleşmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, C.XIX, 41.Yıl Özel Sayısı, 2016, s. 207-223.
- Arıkan, M.:** Ticari Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu ve Bu Bağlamda 6102 Sayılı TTK m. 18/III Hükmünün Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.XII, S.2, 2012, s. 11-18.
- Arıkan, M./Akçaal, M.:** Satış Sözleşmesine İlişkin hükümler Bakımından Zilyetliğin Devri Kavramına İlişkin Değerlendirmeler, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XXI, S.2, 2013, s. 163-190.
- Arkan, S.:** Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017.

- Arslanlı, H.:** Ticari Bey, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1952, (Ticari Bey).
- Arslanlı, H.:** Ticari Bey’de Hasar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XIII, S.4, 1947, s. 1451-1474.
- Aslan, İ.Y.:** 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Ekin Yayınları, Bursa 2014.
- Atamer, Y.:** Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirme ve Teklifler, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.6, 2006, s. 8-36.
- Atamer, Y./Okutan Nilsson, G.:** Para Alacaklısının Geç Ödemelere Karşı Korunmasına İlişkin Yeni TK m.1530 Düzenlemesi ve Uygulama Alanı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXIX, S.3, 2013, s. 31-82.
- Ayan, M.:** Eşya Hukuku, Mülkiyet, C.II, Seçkin Yayınları, Ankara 2016.
- Ayan, N.:** Taşınır Satımında Satıcının Kanundan Doğan Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XV, S.1, 2007, s. 11-38.
- Ayan, S.:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1530. Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XII, 2010, s. 717-793, <Basım Yılı 2012>.
- Ayan, S.:** Kefalet Sözleşmesi, Adalet Yayınları, Ankara 2018, (Kefalet).
- Aybay, A./Hatemi, H.:** Eşya Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.
- Aydoğdu, M.:** Ayıplı Araç Satışlarında Tüketici Hakları, Özellikle Ayıplı Araç Değişimi ve İadelerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Sorumlu Kişi/Kişiler, Tokbaş, H./Üçışık, F. (Haz./Ed.), 4.Tüketici Hukuku Kongresi Makale, Bildiri ve Ses Çözümleri, Bilge Yayınları, Ankara 2015, s. 324-343.
- Aydoğdu, M.:** Tüketici Hukuku Dersleri, Adalet Yayınları, Ankara 2015.
- Aydoğdu, M./Ayan, S.:** Türk Borçlar ve Türk Ticaret Hukuku’nda Yer Alan Faiz İle İlgili Düzenlemeler, Adalet Yayınları, Ankara 2013.
- Aydoğdu, M./Kahveci, N.:** Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Sözleşmeler Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara 2017.
- Aygül, M.:** Milletlerarası Ticari Sözleşmelerde Lex Mercatoria’nın Uygulanması, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XII, S.3-4, 2004, s. 45-85.
- Ayhan, R.:** Ticari İş - Ticari İşletme - Tacir- Ticaret Sicili – Ticaret Unvanı - Haksız Rekabet, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, S. 3-4, 2012, s. 31-53.
- Ayhan, R.:** Ticarî İş Kavramı ve Tacir Sıfatına Bağlanan Ücret ve Sözleşme Cezalarının İndirilmesini İsteyememe, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XVII, S.1-2, 2013, s. 291-314, (Ticari İş Kavramı).
- Ayhan, R./Çağlar, H.:** Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.

- Ayhan, R./Çağlar, H./Özdamar, M.:** Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Bahtiyar, M.:** Ortaklıklar Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2019.
- Bahtiyar, M.:** Ticari İşletme Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2018, (Ticari İşletme).
- Bahtiyar, M./Biçer, L.:** Adi İş, Ticari İş, Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.XXII, S.3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C.I, 2016, s. 395-436.
- Barlas, N.:** Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1992.
- Başoğlu, B.:** Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Aynen İfa Talebi, On iki, Levha Yayınları, İstanbul 2012.
- Baysal, P.:** Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu, Şıpka, Ş. (Haz./Ed.), Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2012.
- Bingöl, I.:** Uluslararası Ticari Satım Sözleşmelerinde Mücbir Sebep, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- Bozer, A. /Göle, C.:** Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2018.
- Bozer, A.:** Ticari İşlere İlişkin Faiz Hükümlerine Toplu Bir Bakış, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.II, S.3, 1964, s. 362-370.
- Buz, V.:** Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Yetkin Yayınları, Ankara 1998.
- Can, M.:** Deniz Ticareti Hukuku, C.I, İmaj Yayıncılık, Ankara 2000.
- Can, M.:** Donatma İştirakinin Tacir Sıfatı, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, C.I, Beta Yayınları, İstanbul 2003, s. 907-930.
- Can, M.Ç.:** CIF Satış Sözleşmesinde Alıcının Semeni Ödeme Borcu, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. I, Turhan Kitabevi, Ankara 2010, s. 567-590.
- Can, M.Ç.:** Türk Borçlar Kanunu'nun 603. Maddesinin Kıymetli Evrak Hukukunda Uygulanabilirliği – Avalde Eşin Rızası Aranmalı Mı?, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XXI, S.3, 2017, s. 35-73.
- Cengil, M.F.:** Ticari İşletmenin Devri, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2018.
- Çabri, S.:** Taşınmaz Satışında Satıcının Zapttan Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.XXII, S.3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C.I, 2016, s. 585-614.

- Çağlar, H.:** Sınai Mülkiyet Kanununun Marka Hukuku Alanında Getirdiği Önemli Yenilikler, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.III, S.1, 2017, s. 139-154.
- Çağlayan, P.:** Avrupa Birliği Yönergeleri ve Alman Hukukundaki Deneyimler Işığında Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemelerin Sonuçları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XXVII, S. 2, 2011, s. 173-243.
- Çıtır, E.:** Ticari İş – Tüketici İşlemi İlişkisi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XX, S. 3, 2016, s. 37-52.
- Çolak, U.:** Türk Marka Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2018.
- Çörtoğlu Koca, S.:** Zayıf Tarafın Korunduğu Sözleşmelerde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi (İş, Tüketici ve Sigorta Sözleşmeleri), Yetkin Yayınları, Ankara 2016.
- Dayınlarlı, K.:** Ticari Satışta Temerrüt, Yargıtay Dergisi, C.XVII, S. 3, Temmuz 1991, s. 387-391.
- Demir, R.:** Taksitle Satış Sözleşmeleri, Adalet Yayınları, Ankara 2017.
- Demircioğlu, H.R.:** Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- Dinar, C.:** Numune Üzerine Satım, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IV, S. 2, 2007, s. 11-29.
- Doğan, N.: Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Hükümlerinden Yararlanması İçin Yerine Getirmesi Gereken Külfetler, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017.
- Doğanay, İ.:** Ticari Alım Satım Akdi ve Nevileri, Adalet Yayınları, Ankara 2003, (Ticari Satım).
- Doğanay, İ.:** Ticari Menkul Mal Alım-Satım Akdinin Unsurları ve Alıcının Mal Bedelini Ödeme Borcu, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.V, S.2, 1969, s. 195-206.
- Düzceer, A.R.:** Tapusuz Taşınmazlarda Zilyedliğin Teslimsiz İktisabı, Yargıtay Dergisi, C.III, S. 3-4,1977, s. 181-202.
- Dyason, J.:** The Appropriation of Unascertained Goods In CIF Sales, Juta's Business Law, V. 1, N. 4, 1993.
- Ekşi, N.:** Milletlerarası Ticaret Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2015.
- Erdem, H.E.:** KİT'lerin Tacir Sıfatı, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir 1992.
- Erdem, H.E.:** Satıcının Malları ve Belgeleri Teslim Borcu, Atamer, Y. (Haz./Ed.), Milletlerarası Satım Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2012.

- Erdem, H.E.:** Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı, Şıpka, Ş. (Haz./Ed.), Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2012, (Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış).
- Eren, F.:** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- Eren, F.:** Mülkiyet Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, (Mülkiyet).
- Eren, F.:** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, (Borçlar Genel).
- Eriş, G.:** Açıklamalı, İçtihatlı, Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.
- Feyzioğlu, F.N.:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.II, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977.
- Frecon, A.:** Practical Considerations in Drafting F.O.B. Terms in International Sales, Berkeley Journal of International Law, V.3, N.2, 1986.
- Göktürk, K.:** Ticari İş Kavramı, Sınıflandırılması ve Faiz Meselesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, S.2, 2015, s. 3-44.
- Göle, C./Bilgeç, H.:** Ticari İşletme İşlettikleri Halde Tacir Sayılmayan Dernek ve Vakıflara İlişkin Düzenlemenin (TTK m.16/2) Değerlendirilmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XXXII, S.4, Aralık 2016, s. 5-19.
- Gümüş, M.A.:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m.18/II'de Yer Alan "Basiretli İş Adamı (Tacir) Davranışı" Ölçütünün İyi Niyetin (TMK m.3) Varlığının Belirlenmesindeki İşlevi, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. XXII, S. 3, 2016, s. 1221-1240.
- Gümüş, M.A.:** 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, C.I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, (TKHK Şerhi).
- Gümüş, M.A.:** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C.I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, (Borçlar Özel).
- Güven, K.:** Lex Mercatoria ve Milletlerarası Tahkim, Milletlerarası Hukuku ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C.XXXIV, S. 2, 2016, s. 1-57.
- Güven, K./Esener, T.:** Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2017.
- Hatemi, H./Gökyayla, K.E.:** Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- Hatemi, H./Serozan, R./Arpacı, A.:** Borçlar Hukuku Özel Bölüm, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992.
- Havutçu, A.:** Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müsbet Zararın Tazmini, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir 1995.

- Helvacı, M.:** Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, Beta Yayınları, İstanbul 2000.
- Hill, J.:** Cross-Boarder Consumer Contracts, Oxford University Press, 2008.
- Hirsch, E.:** Türk Ticaret Kanunu'nun Esaslarına Göre Ticaret Hukuku, Cihan Kitaphanesi, İstanbul 1935.
- Honsell, H.:** Schweizerisches Obligationenrecht, Besonderer Teil, 9. Aufl., 2010.
- Hrubesch-Millauer, S.:** Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Vertragsverhältnisse Teil 1: Innominatkontrakte, Kauf, Tausch, Schenkung, Miete, Liehe, Art. 184-318, 2007.
- Huber, P.:** CISG-Sözleşmeye Aykırılık Hâlinde Alıcının Hakları, Atamer, Y. (Haz./Ed.), Milletlerarası Satım Hukuku, On iki Levha Yayınları, İstanbul 2012.
- İmregün, O.:** Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 1996.
- İzveren, A./Franko, N./Çalık, A.:** Deniz Ticareti Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1994.
- Johnson, W.P.:** Analysis Of Incoterms As Usage Under Article 9 Of The CISG, University of Pennsylvania Journal of International Law, V.XXXV, N.2, 2013.
- Kahraman, Z.:** Borcun Üstlenilmesi, İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 1321-1445.
- Kahveci, N.:** Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi, Adalet Yayınları, Ankara 2014.
- Kapancı, K.B.:** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayıptan Doğan Sorumluluk ve Sözleşmesel Garanti Taahhütleri, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2012.
- Kara, İ.:** 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku, Engin Yayınevi, Ankara 2015.
- Karahan, S.: Ticari İşletme Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya 2012.
- Karahasan, M.R.:** Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C.V, Beta Yayınları, İstanbul 1992.
- Karakocalı, A./Kurşun, A.S.:** 6502 Sayılı Kanun ve İlgili Yönetmeliklere Göre Tüketici Hukuku, Aristo Yayınları, İstanbul 2015.
- Karayalçın, Y.:** İsviçre Hukukunda Müteselsil Sorumluluk, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, C.II, Beta Yayınları, İstanbul 2003, s. 651-672.
- Karayalçın, Y.:** Ticaret Hukuku Dersleri, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1960.

- Kaya, A.:** Adi ve Ticari İşlerde Faiz, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LIV, S.1-4, 1994, s. 347-366, (Faiz).
- Kaya, A.:** Karşılaştırmalı – Notlu Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, Beta Yayınları, İstanbul 2012.
- Kendigelen, A.:** Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On iki Levha Yayınları, İstanbul 2011.
- Keskin, A.D.:** Kesin Vadeli İşlemlerde İfa Etmeme: Temerrüt ve İmkânsızlık, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XI, S.1-2, 2007, s. 209-231.
- Kılıçoğlu, A.M.:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara 2018.
- Kılıçoğlu, A.M.:** Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Turhan Kitabevi, Ankara 2017, (Fikri Haklar).
- Kikinis, M.:** Kurzkommentar Obligationenrecht, Art. 1-1186 OR, Hrsg: Honsell, Heinrich, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2014.
- Kızır, M.:** Yargıtay Kararları Işığında Basiretli İş Adamı Gibi Hareket Etme Yükümlülüğünün Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanmasına Etkisi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S. 2, 2011, s. 245-282.
- Kleinaltenkamp, M./Plinke, W./Wilkinson, I./Geiger, I.:** Fundamentals of Business-To-Business Marketing, Springer Texts In Business And Economics, 2015.
- Koç, N.:** İsviçre Türk Hukukunda Alacaklının Temerrüdü, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Ankara 1992.
- Koller, A.:** Basler Kommentar zum Obligationenrecht I, Art.187-215, 6. Aufl., 2015.
- Kuntalp, E.:** Ard Arda Teslimli Satım Akdi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1968.
- Kuntalp, E.:** Karışık Muhtevalı Akit, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013.
- Kuyucu, A.S.:** Incoterms, Uluslararası Ticari Terimler, Filiz Kitabevi, İstanbul 2011.
- Makaracı Başak, A.:** Türk Borçlar Kanunu Madde 225/II Hükümünün Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.XXII, S.3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C.II, 2016, s. 1915-1930.
- Mann, R.A. /Phillips, M.J.:** The Cash Seller Under The Uniform Commercial Code, Boston College Law Review, V.20, N.2, 1979, s. 370-409.
- Midyat, N.A.:** Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Teselsül Karinesinin Müteselsil Kefaletin Şekil Koşuluna Etkisi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LXXV, S.2, 2017, S. 681-706.

- Miller, R.K./Washington, K.:** Business-To-Business Marketing 2016-2017, Richard K. Miller & Associates, Loganville: GA, 2016.
- Mistelis, L.:** CISG'in Uygulama Alanı: Yer, Zaman ve Kişi Bakımından, Atamer, Y. (Haz./Ed.), Milletlerarası Satım Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2012.
- Nomer, H.N./Engin, B.İ.:** Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.
- Oğuzman, K./Barlas, N.:** Medeni Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- Oğuzman, K./Öz, T.:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.
- Oğuzman, K./Seliçi, Ö./Oktay Özdemir, S.:** Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2018.
- Oktay Özdemir, S.:** Yargıtay Kararları Işığında Ticari Satış Sözleşmesinde Ayıp Kavramı ve Ayıba Bağlı Hakları Kullanmak için Uyulması Gereken Külfetler, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C.I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007, s. 39-58.
- Olgaç, S.:** Emsâl İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu, Olgaç Matbaası, Ankara 1976, (Türk Borçlar Kanunu).
- Olgaç, S.:** Satış Trampa Bağışlama, Olgaç Matbaası, Ankara 1977.
- Orbay Ortaç, N.:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz, Ankara Barosu Dergisi, S.2, 2014, s. 119-133.
- Ozanoğlu, H.S.:** Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1999, (Taksitle Satım).
- Ozanoğlu, H.S.:** Tüketici Sözleşmeleri Kavramı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. L, S.1, 2001, s. 55-90.
- Öz, T.:** Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1990.
- Özbay, İ.:** Donatma İştirakinin İflası, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, S.1-2, 2008, S. 157-198.
- Özçelik, Ş.B.:** Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukuki İmkânsızlık ve Sonuçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. LXIII, S. 3, 2014, s. 569-621.
- Özdemir, H.:** Satış Sözleşmesinde Yarar ve Hasarın İntikali, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. 349- 369, (Yarar ve Hasarın İntikali).
- Özdemir, H.:** Türk Borçlar Kanunu'na ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) Göre Ayıptan Doğan Sorumluluğun Şartları, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.
- Özdoğan Dalcı, N.:** Müteselsil Sorumluluk, Seçkin Yayınları, Ankara 2015.
- Öztan, F.:** Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.

- Paslı, A.:** Ticari Satımda Ayıp Hâlinde Seçimlik Hakların Kullanılma Zamanı, Çamoğlu, E. (Haz./Ed.), Prof. Dr. Şener Akyol'a Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2011, s. 645-662.
- Poroy, R./Tekinalp, Ü./Çamoğlu, E.:** Ortaklıklar Hukuku, C.II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- Poroy, R./Yasaman, H.:** Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.
- Pulaşlı, H.:** Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Adalet Yayınları, Ankara 2018.
- Pulaşlı, H.:** Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınları, Ankara 2017.
- Ramberg, J.:** ICC Incoterms 2010, Understanding and Practical Use, ICC Services Publication, Paris 2011.
- Reisoğlu, S.:** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, İstanbul 2014.
- Reisoğlu, S.:** Türk Kefalet Hukuku, Ankara 2013, (Kefalet).
- Schwarz, A.:** Satış Akdinde Hasarın İntikali, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IV, S.1, Kudret Ayiter (Çeviri), 1947, s. 159-167.
- Schönle, H.:** Zürcher Kommentar zum Obligationenrecht, Kauf und Schenkung, Erste Lieferung, Art. 184-191, 3. Aufl., 1993.
- Schwenzer, I./Hachem, P.:** Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, Schwenzer, I., Çağlayan Aksoy, P. (Haz./Ed.), On İki Levha Yayınları, İstanbul 2015.
- Seliçi, Ö.:** Kesin Vadeli İşlemler, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.II, S.3, 1968, s. 92-107.
- Serdar, İ.:** Taksitle Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. 479-504.
- Serozan, R.:** Borçlar Hukuku Özel Bölüm, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019, (Borçlar Özel).
- Serozan, R.:** Sözleşmeden Dönme, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007, (Dönme).
- Serozan, R.:** Taşınır Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2002.
- Seyfullah, E.:** Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1963.
- Sirmen, L.:** Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.
- Suluk, C./Karasu, R./Nal, T.:** Fikri Mülkiyet Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2018.
- Şahiniz, C.S.:** Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan Sorumluluğu, Seçkin Yayınları, Ankara 2008.

- Şanlı, C.:** Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, Beta Yayınları, İstanbul 2016.
- Şanlı, C./Eksi, N.:** Uluslararası Ticaret Hukuku, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2006.
- Şeker, M.:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Avalde Eşin Rızasının Aranmayacağına Dair Vermiş Olduğu Karar Kapsamında Kefalette ve Avalde Eşin Rızası, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.V, S. 2, 2017, S. 147-163.
- Şenocak, Z.:** Borçlar Kanunu'nun 96. vd. ve 194. vd. Maddeleri Açısından Aliud'un (Başka Şeyin) Teslimi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XV, S.1, 1989, s. 113-135.
- Tandoğan, H.:** Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C.I/I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, (Borçlar Özel).
- Tandoğan, H.:** Türk Mes'uliyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.
- Tekinalp, Ü.:** Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.
- Tekinay, S.S.:** Eşya Hukuku, C. I, Beta Yayınları, İstanbul 1984.
- Tekinay, S.S.:** Ticari İşlerde Teselsül Karinesi, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan, Ankara 1964, s. 509-518, (Teselsül).
- Tekinay, S.S./Akman, S./Burcuoğlu, H./Altop, A.:** Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitabevi, 7.Bası, İstanbul 1993.
- Tunçomağ, K.:** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, Sermet Matbaası, İstanbul 1976.
- Tunçomağ, K.:** Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. II, Sermet Matbaası, İstanbul 1977.
- Ulusan, İ.:** İyiniyetli Sebepsiz Zenginleşenin İade Borcunun Sınırlanması Sorunu, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1984.
- Uygur, T.:** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C.I, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, (TBK Şerhi).
- Uygur, T.:** Açıklamalı-İçtihatlı Borçlar Kanunu Genel Hükümler, C.II, Seçkin Yayınları, Ankara 1990.
- Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Kaya, A./Nomer Ertan, N.F.:** Ticari İşletme Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2015.
- Ünal, M./Başpınar, V.:** Şekli Eşya Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara 2016.
- Ünlütepe, M.:** 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi, Ankara Barosu Dergisi, S.2, 2014, s. 293-358.
- Von Tuhr, A.:** Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C.1-2, Cevat Edege (Çeviri), Ankara 1983.

- Yağcı, K.:** Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TTK m. 8 ve TTK m. 9) Bakımından Uygulanabilirliği, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 421-438.
- Yalman, S.:** Türk-İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk, Seçkin Yayınları, Ankara 2006.
- Yavuz, C.:** Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu, Beta Yayınları, İstanbul 1989, (Ayıptan Sorumluluk).
- Yavuz, C.:** Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Beta Yayınları, İstanbul 2014.
- Yavuz, N.:** 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Adalet Yayınları, Ankara 2013.
- Yavuz, N.:** Borçlar Hukuku El Kitabı, Adalet Yayınları, Ankara 2018, (El Kitabı).
- Yıldırım, F.:** Satıcının Zapta Karşı Tekeffül Sorumluluğu Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 216. Maddesi Nasıl Okunmalıdır, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 1049-1059.
- Yıldız, M.G.:** TBK m.117 ile Karşılaştırmalı Olarak TTK m.1530 Uyarınca Borçlu Temerrüdünün İhtarsız Gerçekleşmesi, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. LXXVI, S. 1, 2018, s. 359 vd.
- Yılmaz, C.:** 6098 Sayılı TBK Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi (TBK m. 253-262), 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. 449-478.
- Yusufoğlu, F.:** Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- Yüce, M.B.:** İfa Zamanı, İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 921-1005.
- Yüce, M.B.:** Satış Sözleşmesinde Ayıptan Dolayı Sorumluluğun Şartları ve Alıcının Seçimlik Hakları, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul 2011, s. s. 383-420, (Satış Sözleşmesi).
- Yücer Aktürk, İ.:** Satım ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetleri, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Yücer Aktürk, İ.:** Tüzelkişi Tacirin Tüketici Sıfatı, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XX, S. 2, 2016, s. 103-128.
- Zevkililer, A./Gökyayla, E.:** Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Turhan Kitabevi, Ankara 2018.

Zeytin, Z.: Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2011.

İnternet Kaynakları

Cambridge Business English Dictionary, Cambridge University Press, E.T.12.07.2018,
<<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/market-value>>
<<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cash-sale>>.

[Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, E.T. 6.04.2019,](http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html)
<<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html>>.

Legalbank Elektronik Hukuk Bankası, E.T. 6.04.2019,
<<https://legalbank.net>>.

---

* Birden fazla eserinden istifade edilen yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar, parantez içinde gösterilmiştir.